

משנת התלמוד / חלק השאלות והתשובות

כ"ח אב תשס"ו

משנת התלמוד השלם / מסכת קידושין 4-קידוש 555\004 3333\4 אב ס"ו

בהכנת חיבור "משנת התלמוד השלם והקצר" הושקעו עבודה רבה ולכן כל הזכויות שמורות ומשוירות למחבר, הן על פי דין תורה והן על פי חוק הבינלאומי ואסור בכל תוקף כל הדפסה, צילום, העתקה, שיכפול, הקלטה, תרגום, אחסון במאגר מידע, מולטימדיה ו/או כל מאגר אחר, או כל אמצעי אלקטרוני אופטי, מכני או אחר, של כל חלק שהוא מהחומר ללא אישור בכתב.

בחיבורי "משנת זכויות היוצר" מהדורה תשס"ב פרק ה' הערה 1, הבאנו שלפי הרבה פוסקים איסור העתקה כרוך באיסור גזל מהתורה, ולכן אסור להעתיק אפי' למטרה עצמית גם אם בלא העתקה לא היה קונה את היצירה, ושכן פוסק מרן הגר"ש אלישיב מובא בחיבורי שם פרק יח, וכן דעת הגר"ש הלוי ואזנר

פרק ראשון

האשה נקנית

נוסח האמירה ו/או הכתיבה בקידושי אשה

א. המקדש אשה, האם צריך לומר לה או ליכתוב בשטר "הרי את מקודשת לי וכו'?" דף ב.

תשובה:

ברש"י מבואר: 1. שהמקדש בכסף - צריך לומר "הרי את מקודשת לי". ואבל ברמב"ם פ"ג מאישות ה"א מבואר: שהמקדש בכסף צ"ל: הרי את מקודשת לי "בוה", כמו בהמקדש ב"ביאה", ועיין מאירי. 2. המקדש בביאה - צ"ל "התקדשי לי בביאה זו". 3. המקדש בשטר, כותב לה בשטר "הרי את מקודשת לי" ונותן לה ואין צריך לומר לה "הרי את מקודשת לי", ואבל ברש"י על הרי"ף מבואר: שבשטר נמי צ"ל "הרי את מקודשת לי", ולפי פסקי הרי"ד על דף ה' - צ"ל "הרי זה קידושין", והפנ"י בקונטרס אחרון אות י', כותב: שמסתמת הטוש"ע משמע כרש"י שאין צריך לומר כלום, ועיין מאירי ובמקנה ב"ריש מכלתיך".

קנין יבמה

ב. יבמה, האם נקנית בכסף ובשטר? דף ב.

תשובה:

מדאורייתא נקנית רק בביאה.

רש"י מפרש: שמ"מ מדרבנן כסף ושטר מועילין בה לענין לפוסלה על שאר אחיו (ולמצריכה גט - רש"ש), אבל לא לענין ליורשה, וליטמא לה, ולא לפוטרה מן החליצה.

שזה כסף ככסף

ג. לאיזה דינים נאמר "שזה כסף ככסף", ומנין למדים זאת? דף ב.

תשובה:

בתוס' (ד"ה בפרוטה) מבואר: שדין שו"כ ככסף נאמר לענין 1. עבד עברי - מ"שיב". 2. פדיון הבן - מכלל ופרט, 3. הקדש - מכלל ופרט, והתוס' בב"מ דף נד. ד"ה נתן, כותבים: שזהו מדכתיב, "ויסף חמישית" כלל. "כסף" פרט, "והיה לו" חזר וכלל, עיי"ש, ורש"י בערכין דף כו. ד"ה והא קיי"ל, לומד זאת מנזיקין, 4. נזיקין - שנאמר "ישיב לבעליו", 5. קידושין וערכין - מה מצינו מעבד עברי, ולפי המהרש"א אליבא דתירוצ' ב' של התוס' - מנזיקין, ובר"ן מבואר: דקדושין ידעינן מסברא דשו"כ ככסף, דכיון שריא מתרצית בדבר וניחא לה בשווה כסף, לא צריך קרא לרבויה, ועיין רמב"ן מש"כ בזה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דין רבעי

ד. האם לזן רבעי נוסג גם בקאר אילנות, מלאורייתא או מלרנבן, בארץ וכחץ לארץ? **דף ב:**

תשובה:

1. תוס' (ד"ה אתרוג) כותבים: שהדין תלוי במחלוקת תנאים אם דין רבעי נוהג גם בשאר אילנות, עכ"פ מדאורייתא.

לפי תירוץ ראשון אליבא דהתנא שסובר שאינו נוהג - גם מדרבנן אינו נוהג.

ולתירוץ השני - הוא מודה שנוהג.

2. הנפק"מ לחו"ל:

דלתירוץ ראשון בתוס': כיון שלדעה זו בארץ ישראל בשאר אילנות אינו נוהג דין רבעי ואפי' מדרבנן, א"כ ה"ה עכשיו בחוץ לארץ אינו נוהג דין רבעי בשאר אילנות, משום שכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ.

ולתירוץ השני - דין רבעי בשאר אילנות נוהג אף בחוץ לארץ על כל פנים מדרבנן. (הרמב"ם פ"י מהלכות מאכלות אסורות הל' טו, פוסק: כמ"ד נטע רבעי, ושאינו נוהג בחוץ לארץ - עיין בחידושי הגר"ח על הרמב"ם שם, ובאר"ש הנדפס במילואים שבסוף ספר זמנים - ובטור"ע יור"ד סי' רצד סעי' ז', הביא את שיטת התוס': שנוהג בחוץ לארץ, וכן את שיטת הרמב"ם: שאינו נוהג בחוץ לארץ, והרמ"א מביא את דעת הרא"ש והתוס' במסכת ברכות דף לה, הסוברים, שבחוץ לארץ נוהג רק בכרם, ולא בשאר אילנות, ולענין ערלה - עיין לקמן במש"כ בתשובה קצה, נושא ה', ולכאורה גם לשיטת שנוהג רבעי בחוץ לארץ, דינו בספיקות אינן יותר חמורים מדיני ערלה, המבוארים שם, אך עיין אר"ש הנ"ל, ודו"ק).

ה. מהו השלב בגידול הירק המחייבו במעשרות ובקדושת שביעית? **דף ב:**

תשובה:

בגמ' מבואר: שבירק הולכין בתר לקיטה לענין מעשר.

לפי רש"י (ד"ה בג' דרכים) - כן הדין גם לענין שביעית, (וכן דעת הרמב"ם בפ"ד משביעית הל' יב, יג, וכן משמעות הגמ' בסוכה דף לט: מ.א).

ולפי התוס' (שם) - לענין שביעית הולכים בתר רוב גידול, ולכאורה ה"ה לענין מעשר, ועיין במש"כ במסכת סוכה פרק ג' תשר' נג.

אתרוג אם שווה לאילן ו/או לירק

ו. אתרוג האם שווה לאילן ו/או לירק, ולענין מה? **דף ב:ג.**

תשובה:

1. אתרוג שוה בג' דברים לאילן דאזלין בתר חנטה. (ותוס' במסכת סוכה דף לט: ד"ה ולשביעית מסתפקים דשמא לא נחשב חנטה באתרוג פחות מכזית).

רש"י מפרש: שהיינו **1. לערלה, 2. לרבעי, 3. ולשביעית.** (מקור הדברים הוא בפ"ב מביכורים משנה ו', ובמסכת סוכה דף לט: מ.א, עיי"ש ובמש"כ שם תשר' נב).

לפי התוס' (ד"ה מה) **בתירוץ הראשון - הא דלענין שביעית שווה לאילן, היינו רק לחומרא, כגון שחנט בשביעית ונלקט בשמינית.** (בגמ' בסוכה מבואר: שזוהו רק לפי ר"ג, ורבי אליעזר ועדותו של אבטולמוס משום ה' זקנים, אבל לפי דעת רבותינו באושא בברייתא שם אזלין בשביעית "בתר לקיטה", ויעיין עוד בתוס' שם ד"ה ורבותינו).

2. לענין מעשר

לפי ת"ק (שהוא רבן גמליאל, כמבואר בהמשך המשנה בביכורים שם, ובברייתא בסוכה מבואר שכן העיד אבטולמוס משום ה' זקנים)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- אתרוג שווה לירק, שבשעת לקיטתו עישורו.

ולפי רבי אליעזר - אתרוג שווה לאילן לכל דבר, דהיינו גם לענין מעשר. ונע"ע במש"כ על מס' "סוכה". פרק ג' תשובה נב).

3. **לענין כלאיים - בתוס' (שם) מבואר:** שגם שווה לאילן, שאינם כלאיים בכרם.

ז. **אתרוג, האם חייב בפאה ובזכוכיס?** דף ג.

תשובה:

בתוס' (שם) מבואר: שאתרוג אין חייב בפאה, כיון שבדבר שאין לקיטתו כאחד אין חייבים בפאה, וכן אין חייב בביכורים, משום שאין ביכורים אלא משבעת המינים.

קניני אשה בפחות משה פרוטה ובחליפין

ח. **האם אשה מתקדשת בפחות משה פרוטה, באופנים הבאים:** 1. בקנין כסף, 2. בקנין קטור, [ובליסורי כנאל], 3. בקנין חליפין, ומה הדין בחליפין השה פרוטה, [ואליבא דבית הלל, ולבית שמאי ביותר מדינר - עיין לקמן תשו' סד], ומדוע? דף ג.

תשובה:

1. **בקנין כסף פחות משה פרוטה - אין אשה מתקדשת, הואיל ולא נקרא "כסף".**

2. **בקנין שטר ששוו פחות משה פרוטה - בתוס' (ד"ה ואשה) מבואר:** שמתקדשת, כדאמרינן בגיטין "כתבו על איסור הנאה כשר", [מפני שבמילים שבשטר מתקדשת ולא בשווי, וכ"פ הרמ"א בשו"ע אהע"ז סי' כח סעי' כא, ובסי' לב סעי' ד, מביא: דיש חולקים וסוברים שפסול, מסקנת הח"מ והב"ש: דבאיסורין שאיסורין מן התורה - אינה מקודשת, ואם איסורין מדרבנן - מקודשת, והגר"א כתב: שלפי הרמ"א - מקודשת, אף באיסורי הנאה שאיסורם מן התורה].

3. **בחליפין - לא מתקדשת.**

לפי רש"י - משום שזהו גנאי הוא לה, ומוסיף רש"י: שאינה מקודשת אף אם הכלי שווה פרוטה, עד דיהיב לה בתורת לשון קנין [או קיחה או קידושין - בכונת רש"י עיין רש"ש, והתור"ד חולק על רש"י וסובר: שאם הכלי שווה פרוטה ורצונה בקידושין - מקודשת אף שנתנו בתורת חליפין, וזהו משום שיכולה לעכב החפץ בידה, וע"ע באבני מילואים סי' כב ס"ק ב', ובב"ש שם].

ולפי התוס' - משום דגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון שאשה מתקדשת בקנין כסף, וקנין חליפין שקונה אף בפחות משה פרוטה, אינו פועל מטעם כסף, אלא קנין אחר הוא, [אם אשה מתקדשת בחליפין שווה בשווה - עיין זכרון שמואל סי' מז, ס"ק ר'].]

האב זכאי בבתו קטנה ונערה

ט. **דין זה שהאב זכאי בבתו קטנה ונערה (א) בעצם קידושיה, (ב) בכסף קידושיה, (ג) במעשה ידיה, (ד) בהפרת נדריה, (ה) בבושת ופגם, האם זהו מדאורייתא, או מדרבנן, ומהיכן למדים זאת או מדרבנן או מסברא?** דף ג.

תשובה:

א. **בעצם קידושי קטנה**

האב זכאי מדאורייתא, שנאמר "את בתי נתתי לאיש הזה", [נערה - עיין כתובות דף מו: תוד"ה יציאה, ובחידושי הגרעק"א שם].

ב. **בכסף קידושיה**

1. **של קטנה - מסברא, דאם מקבל קידושיה אז אי אפשר שהיא תקבל את הכסף.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. של נערה - למדים מפסוק "ויצאה חינם אין כסף", אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומאי ניהו, אב.

ג. במעשה ידיה

1. של קטנה - מק"ו, דהשתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מיבעי.

2. של נערה - שנאמר "כי ימכור איש את בתו לאמה", מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה.

ד. בהפרת נדריה

שנאמר "בנעוריה בית אביה".

ה. בושת ופגם

מסברא דאבוה שייך בגוויהו.

ו. בגירושי קמנה

עיינן לקמן תשו' ס', ולקמן פ"ב תשו' יד, ובגיטין פרק ו' תשו' י'.

ז. במכירת בתו

עיינן לקמן תשו' צד, צח.

י. מהיכן יודעים שגרות מוליאם מרשות אב? דף ג: ד.

תשובה:

בתוס' (ד"ה וכי) מבואר: שלמדים זאת מהפרת נדרים.

ברש"י (דף ד'. ד"ה בגרות) מבואר: שזהו מפני שלא מצינו זיכוי לאב אלא רק בנערות דכתיב "ונתנו לאבי הנערה".

קניני אשה שבהם נקנית לבעלה

יא. באלו קנינים אשה נקנית לבעלה, ומהיכן למדים זאת? דף ד: ה.

תשובה:

אשה נקנית לבעלה בכסף שטר ובביאה, ודעת רב הונא שה"ה שנקנית ע"י חופה.

1. כסף - רב יהודה אמר רב לומר זאת: "מויצאה חינם אין כסף", ובברייתא (דף ד'): מבואר: שלמדים זאת "מכי יקח" ואין קיחה אלא בכסף, שנאמר "נתתי כסף השדה קח ממני", (ברש"י דף ד': ד"ה ותנא, מבואר: שזה פלוגתא בין ב' הדרשות, ובתוס' דף ג': ד"ה ואימא לדידיה, מבואר: שאין זה פלוגתא, ולכאורה זה תלוי בב' תירוצי התוס' לקמן דף יג. ד"ה כסף)

2. שטר - שנאמר "ויצאה והיתה" מקיש הויה ליציאה.

3. ביאה - שנאמר "ובעלה" מלמד שנקנית בביאה [יעינן לקמן דף י': שלרבי יוחנן למדים זאת מ"ובעולת בעל"].

4. חופה, לפי רב הונא - קונה, ולומדים זאת מצד השווה מכסף, שטר, וביאה. [לפי המהרש"א - חופה פועל אף קנין נישואין, ולפי התור"י הזקן - פועל קנין אירוסין, וכן דעת היש"ש סי' כב, המוסיף שם, שהחופה השניה עושה נישואין, אך עיין בתוס' הרא"ש המביא ב' דעות, אחת שעושה אף נישואין, והשניה שעושה רק אירוסין. והביאה שלאחריה גומרת].

מיתוס' (ד"ה חופה) משמיע: שאין הלכה כרב הונא, [שהרי כותבים שרב הונא כרבי טרפון, ובגמ' בב"ק נפסק לא כרבי טרפון, וכן דעת ר"ת ביבמות דף נז: תוד"ה רב אמר, וכן דעת התור"י הזקן, וכן דעת הרמב"ם, בפרק א' הל' ב', ואילו לפי הרבינו חננאל המובא ברשב"א והרמב"ן - הוי ספק אם הלכה כרב הונא, ולפי הריטב"א ולפי הרבינו חננאל המובא בשו"ת הרשב"א סי' אלף ריש - הלכה כרב הונא].

וצדקתו עומדת לעד וזהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשו"ע (אה"ע"ז סי' כו סעי' ב') נפסק: אם הכניס אשה לחופה, אינה מתקדשת בכך, וי"א דהוי ספק, ועיין בפתחי תשובה שם מש"כ בזה.

נחלקו הפוסקים באופן קנין החופה - תמצית השיטות:

לפי הרמב"ם – חופה היא הבאה לביתו ויחוד במקום סתם, לפי הר"ן (בריש כתובות) בשם ש"פ – אין צריך גם יחוד, ושי"א רק יחוד (ונפ"מ נמי לענין חופת נדה), ומדעת הטור נראה, שחופה היא מקום מיוחד שהוכן לכך ואין צריך יחוד, והשו"ע כותב כהרבי מאיר, (ועמ"ש בסי' סב סעי' י', ומשמע שלענין ברכה דמיירי שם שאני). והרמ"א - בסי' נה סעי' א', פוסק: וי"א לחופה אינה יחוד אלא כלשהיא לביתו לטעם נקראין, וזוהי דעת הר"א שבר"ן שם, וי"א שהיא פריסת סודר על ראשם בשעת הברכה, וי"א שחופה בבתולה – משיצאה בהינמא, ובאלמנה – משנתייחדו, והמנהג: לקרות חופה מקום שמכניסין ידיעה פרוסה ע"ג כלונסאות כו' ואז"כ מוליקם לביתם ואוכלים ביחד במקום צנוע וכו', ועיי"ש בגו"כ, בשעה"מ וטע"מ בקונטרס חופת חתנין, ובא"ת חלק טו, עמ' תיז, ערך חופה.

קדושי אשה בשי"ק או בקרקע

יב. האם אדם יכול לקדש אשה בשי"ק או בקרקע?

דף ה.

תשובה :

מרש"י (ד"ה שטר) משמע: שאפשר לקדש בשי"ק, ועיין רשב"א שפליג ע"ז וס"ל דלא מהני, ועיין בקצה"ח סי' ק"צ סק"ו.

בתוס' (ד"ה שכן) מבואר: שאפשר לקדש אשה בקרקע, והר"ן שמביא את דעת בעל העיטור הסובר: שאי אפשר לקדש בקרקע, והמקנה בקו"א סי' כו, כותב: דהא דפשיטא ליה לתוס' דמקודשת, משום דס"ל דילפינן שו"כ מעבד עברי. ונחלקו הראשונים והפוסקים אם אפשר לקדש בשטר המחובר לקרקע – עיין ר"ן בריש פירקין, וברמ"א אהע"ז סי' לב סעיף ד'.

יג. מה כוונת הגמ' "וכ"ת כסף נמי בע"כ באמה העבריה"?

דף ה.

תשובה :

רש"י מפרש: שאביה מוכרה שלא מדעתה.

אולם התוס' הולקים וסוברים: דלא נחשב בע"כ כיון שזה מדעתו של אב, לכן מפרשים: שהאדון מיעד אותה בע"כ של אב ובע"כ של בת, ומספיק שיודיעה שלשם קידושין מיעדה. ומרש"י לקמן דף יט. משמע: שהאדון אינו יכול ליעדה בלא הסכמתה – עיין במש"כ לקמן תשו' קא.

יד. האם אומרים "דיו לכא מן הדין להיות כנדון"?

דף ה.

תשובה :

בתוס' (ד"ה חופה, ע"פ הגמ' בב"ק) מבואר: שהדין תלוי במחלוקת תנאים, שלפי חכמים - אומרים דיו לבא מן הדין אף היכא דמיפרך ק"ו, ולפי רבי טרפון - היכי דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו, וע"ע לקמן דף יג. תוד"ה זו, בשם הר"ש מקוצי, דלא אמרינן "דיו" אלא רק כשרוצים לומר דין חדש, עיי"ש.

חופת אמה עבריה בעל כורחה

טו. האם אדון יכול לייעד, ולהכניס לחופה את האמה עבריה בעל כרחה ובעל כרחה קל האב?

דף ה.

תשובה :

בתוס' (ד"ה אף) מבואר: שאף שיכול לייעדה בעל כרחה דאב, [ועיין לעיל תשו' יג], מ"מ החופה צריך לעשות מדעת האב.

נתנה היא ואמרה היא, נתן הוא ואמרה היא, ולהיפך

טז. מה הדין ומדוע, (א) בנתנה היא ואמרה היא, (ב) נתן הוא ואמרה היא, (ג) נתנה היא ולאמל הוא?

דף ה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

א. נתנה היא ואמרה היא

אינה מקודשת. רש"י מפרש: שזהו משום שבעינין "כי יקח איש".

ב. נתן הוא ואמרה היא.

לפי התירוץ הראשון בגמ' - אינה מקודשת. רש"י מפרש: שזהו משום דדמי לתקח אשה לאיש, והסבר נוסף - עיין בר"ן.

ולפי התירוץ השני - ספיקא היא וחיישינן מדרבנן. [ברמב"ם ובטושו"ע לא נזכר "מדרבנן", ומשמע דהוי ספק דאורייתא - ביאור הגר"א].

רש"י מפרש: שאם בא אחר וקידשה צריכה גט משניהם.

פוסקים :

בשו"ע (סי' כז סעי' ח') נפסק: נתן הוא ואמרה היא, אם היה מדבר עמה על עסקי קידושין, הוי ודאי קידושין, ואם לאו, הוי ספק קידושין, ואם ענה הבעל "הן" בשעת נתינה, הוי ודאי קידושין, שאפילו אין עטוקין באותו ענין.

ג. נתנה היא ואמר הוא

בתוס' (ד"ה הא) מבואר: שלא מקודשת, ושרק כשנתנה לאדם חשוב איתא לקמן (דף ז). שמקודשת, וכמבואר לקמן תשובה כח - עיי"ש, ועיין בהגהות הגר"א על התוס', שציין שהרי"ף הרמב"ם והרשב"א חולקים, וכונתו למה שכותב הביאור הגר"א סי' כז ס"ק לו, שלתוס' והרא"ש, לאדם חשוב מקודשת גם כשלא אמרה כלום, וגם אין צריך שהמקדש יאמר לה "בהנאה זו שקיבלתי ממך", ושהרמב"ם והרי"ף בתרתי פליגי, דהיינו שצריכה לומר לו "ואתקדש אני לך", והוא גם צריך לומר לה, "בהנאה זו שקיבלתי ממך", ועיי"ש, ובמש"כ בדעת הרשב"א, ובמה שהעיר על הרמ"א, והר"ן כותב: שיתכן שגם הרי"ף מודה להתוס'.

ידיים שאינן מוכיחות

ז. מה הדין באופנים הבאים: א) במקדש אשה ואמר לה "הרי את מקודשת" בלא שאמר "לי", האם היא מקודשת, ב) כשכתב בגופו של גט "הרי את מותרת" וכו' בלא שכתב "ודן די יהוי ליכי מינאי", אם מגורשת, והאומר לחבירו "מודרני ממך" בלא שאמר שאיני אוכל לך, האם הוי מודר ממנו מאכל, ומדוע?

תשובה :

א. כשאמר לה "הרי את מקודשת", בלא שאמר לה "לי"

לפי אביי אליבא דרשב"א - אינה מקודשת, דס"ל ידיים שאינן מוכיחות לא הוי ידיים.

בתוס' (ד"ה הבא) מבואר: שלפי הגמ' בנדרים ובגיטין, וכן לגירסא אחת בגמ' בנזיר, זהו דוקא בידיים שאין מוכיחות כלל - משא"כ בידיים שמוכיחות קצת, עיין לקמן נושא ב', וכל שלא אמר "לי" לא הוי מוכיחות כלל, ואינה מקודשת, וזהו אפי' למ"ד "הוי ידיים", הואיל ואדם עשוי לקדש גם לחבירו, וזכר דעת הרא"ש סי' ב', ולפי הרשב"א והר"ן - דין זה תלוי במחלוקת הדעות אם הוי ידיים או לא הוי ידיים, והלכה שלא הוי ידיים, ולפי תלמיד הרשב"א - יש בזה מחלוקת סוגיות ומקודשת מספק, אבל רוב הראשונים סוברים, שאין לחוש כלל.

פוסקים :

בשו"ע (סי' כז סעי' ד') נפסק: אמר לה, "הרי את מקודשת" ולא אמר "לי", אינה מקודשת, וכן עיקר, אבל יש מחמירין ולומרים להוי קידושין, ואם היה מדבר עימה על עסקי קידושין, הוי זו מקודשת, ואם קידש תחילה אישה אחת קידושין גמורים ואמר לאחרת בפניה "תהא מקודשת" ולא אמר "לי", ידיים מוכיחות נפ' כמו שהאוחז בבית יד הכלי מושך עימו הכלי עצמו, כן אלה הדברים מוכיחין המושכין אחריהם לשון "לי" ניהו, וחוששין לקידושין, ונע"ע בפ"ת ס"ק יד, ובסעי' ה', נפסק: יש מי שאומר, שאם כשנתן לה הכסף אמר לה "הריני נתנו לך בתורת קידושין", הוי כאומר "לי". ובסעי' ו', נפסק: אמר לה, "הריני אישך", "הריני בעלך", "הריני ארוסך", אינו כלום, אפילו היה מדבר עימה תחילה על עסקי קידושין, משום דכתיב "כי יקח" ולא שיקח את עצמו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ב. כשכתב בנופו של גמ' "הרי את מותרת"

1. התוס' (ד"ה הכא, ע"פ המשנה בגיטין) מביאים: שלפי רבי יהודה - צריך להוסיף "ודן די יהוי ליכי מינאי", ושלפי רבנן - אין צריך.

2. **עוד מבואר בתוס'** (שם, ע"פ הגמ' בנדרים, אליבא דשמואל): ששמואל סובר כרבנן, ודייקן כן גם מהגמ' בגיטין - עיין מהרש"א, ושמהלוקת רבי יהודה ורבנן היא בדין ידים שאינם מוכיחות, שלפי רבי יהודה - לא הוי ידים, ולפי רבנן - הוי ידים, ושלכן באומר לחבירו "מודרני ממך", לרבנן - הוי מודר הנאה, ולרבי יהודה - אינו מודר עד שיאמר "שאיני אוכל לך", וואב"י בנדרים ס"ל: שבין לרבנן ובין לרבי יהודה ידים שאינן מוכיחות - כגון כשאמר "מודרני ממך" - הוי ידים, ולרבי שם - בין לר"י לרבנן לא הוי ידים.

עוד בותבים התוס': שאין זה סותר לסוגייתנו, כי אפשר לומר שהאופנים הנ"ל הם ידים המוכיחות קצת, משא"כ בסוגיין, וכנ"ל דין א' עיי"ש, ושכן משמע לפי גירסא אחת בנזיר - במימרא של שמואל, שאם נזיר עובר לפניו ואומר "אהא", הוי נזיר - שגורסים בדברי הגמ', שאם עובר לפניו נחשב לאין מוכיחות, אבל אין עובר לפניו אפי' אין מוכיחות לא הוי, וא"כ שמואל כרבנן, ואילו לפי הגירסא השניה שם - כשעובר לפניו הרי הוא נחשב לידים מוכיחות, ואם לא עובר לפניו מיקרי אין מוכיחות, וא"כ שמואל סובר כרבי יהודה.

נתן לה גיטה וקידושיה בעודם עסוקים בעניני גיטה וקידושיה או מענין לענין באותו ענין

יח. היה מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושיה, או מענין לענין באותו ענין, ונתן לה גיטה וקידושיה, מה הדין א) כשלא פירש, ב) ומה הדין בקידושין כשפירש לה לשון "מיוחדת לי"? דף ו.

תשובה:

א. כשלא פירש שרוצה לקדשה או לגרשה

לפי רבי יהודה - אינה מקודשת, ואינה מגורשת.

ולפי רבי יוסי - מקודשת, ומגורשת.

שמואל מפרש: והוא כשעסוקים באותו ענין, רש"י (ד"ה והוא שעסוקין) מבאר: שדברי שמואל קאי על דברי רבי יוסי הסובר שמקודשת, שזהו רק כשעסוקים באותו ענין.

הגמ' אומרת בהמשך: "כתנאי" שלפי רבי - זהו דוקא כשעסוקין באותו ענין, בדיבור עיסקי קידושיהן עד שעת נתינה, ולפי רבי אליעזר בר רבי שמעיז - אע"פ שאין עסוקין באותו ענין, והגמ' אומרת: שזהו דוקא כשדיברו מענין לענין באותו ענין, רש"י מפרש: דהיינו בעניני נישואין שלא מעניני הקידושין, ונע"ע במאירי, ברשב"א, ובבעל העיטור מש"כ בזה.

מרש"י (הנ"ל) משמע: שמחלוקת רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון היא רק אליבא דרבי יוסי, "וכדתנאי" היינו שדברי שמואל כתנאי, ולרבי יהודה, אינה מקודשת אפי' כשעסוקים באותו ענין, וכן מפרש הר"ן. והגר"א בשנות אליהו, אבל לפי הרשב"א - רבי יהודה מודה שאם עסוקים באותו ענין מקודשת, "וכדתנאי" היינו שרבי יהודה כרבי, ורבי יוסי כרבי אלעזר ברבי שמעון.

הגמ' מסיימת: שהלכה כרבי יוסי, [לפי שיטת רש"י והר"ן הנ"ל - הלכה כרבי מחבירו בפירושו את רבי יוסי, וכנ"ל, ולפי הרשב"א - הלכה כרבי אלעזר ברבי שמעון, שהרי ס"ל כרבי יוסי].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ג מאישות הל' ח') ובשו"ע (סי' כז סעי' א') נפסק: היה מדבר עם האשה על עסקי הקידושין ורצתה ועמד וקידש, ולא פירש ולא אמר לה כלום, אלא נתן בידה או בעל, הואיל והן עסוקין בענין, דיו ואינו צריך לפרש. יש אומרים ללא צענין מדכריס באותו ענין ממך, אלא מדכריס מענין לענין באותו ענין, שאין מדכריס בקידושין רק בלכריס זיווג, ויש אומרים ללא צענין עמה אלא כל שמדכריס לפניו סגי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ג. אם פירש לשון "מיוחדת"

אם עסוקים באותו ענין, הרי היא ספק מקודשת, שהרי יכול להיות שלמלאכה קאמר לה.

לפי רש"י (הנ"ל נושא א') - הספק הוא רק אליבא דרבי יוסי, אבל לפי רבי יהודה - אינה מקודשת אפי' אם היו עסוקים באותו ענין, ולפי הרשב"א הנ"ל - הספק הוא לכו"ע, כיון שעסוקים באותו ענין.

מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין

ט. "מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין, לא יהא לו עסק עמהן", מה הכוונה, ומדוע? דף ו:

תשובה:

לפי רש"י - לא יהא דיין, מפני שיש חשש שמא יתיר איסור ערוה וזהו עיוות שאינו יכול לתקן.

ולפי תוס' - כל אדם שאינו בקי בגיטין וקידושין לא ידבר עם הנשים על עסקי קידושין לקדשן, שפעמים תהא מקודשת באמירתם או נתינתם ולא יבין, ונע"ע במהרש"א, ובשערי יושר שער ר' פט"ז.

"הרי את בת חורין" בגירושין או "הרי את לעצמך" בשפחה

כ. אמר לשפחתו או כתב גט לאשתו בלשון "הרי את בת חורין" או את הלשון "הרי את לעצמך", האם השפחה יוצאת לחרות, והאם האשה מגורשת, ומדוע? דף ו:

תשובה:

1. **בשפחתו** - בשני הלשונות היא יוצאת לחירות.

2. **באשתו** - רק אם כתב בלשון "הרי את לעצמך" היא מגורשת, משום שבלשון זה משמע יציאה לגמרי ולא רק למלאכה, שהרי אפי' בעבד כנעני שגופו קנוי מהני לשון זה, וכדתנן בגיטין, וק"ו באשה שאין גופה קנוי, אבל אם כתב בלשון "בת חורין" אינה מגורשת, משום שבגירושין לא שייך לשון "חירות".

המקדש במילה

כא. האם אפשר לקדש אשה במילה או בהנאת מילה או בהרווחת זמן, ומדוע? דף ו:

תשובה:

1. **אמר לאשה "התקדשי לי במילה שהליתך"** - אינה מקודשת.

רש"י מפרש: דקיחה משדה עפרון גמרינן, דיהיב מידי בשעת קידושין, ומילה להוצאה ניתנה וכבר הן שלה, ומעות אחרים היא חייבת לו. [ברש"י לקמן דף מז. ד"ה אינה מקודשת, מבראר: שאינה מקודשת אף אם המילה בעין, והב"ש סי' כח ס"ק יט, דייק מהרמב"ם שמקודשת, והמרכבת המשנה כותב: שלפי הרמב"ם - אינה מקודשת].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' טו) ובשור"ע (סי' כח סעי' ז) נפסק: היה לו מילה אצלה, אפילו הוא בשטר, ואמר לה, "הרי את מקודשת לי במילה שיש לי אצלך", אינה מקודשת. אפילו עדיין המעות בידה ולא שלחה בהם יד, אפילו החזיר לה הסטר ויט בו פוס פרוטה, ויט מממיריכז.

2. **וכן הדין באם הלוח לה ארבע זוז על מנת שתחזיר לו חמשה, ובשעת הפירעון אמר לה "התקדשי לי בזוז החמישי"**.

3. **כשאמר "התקדשי לי בהנאת מילה", באופן שארווח לה זימנא** - מקודשת והוי הערמת ריבית.

לפי שיטת רש"י - מדובר שכבר היתה חייבת לו, [בפשוטו זהו בין כשהגיע זמנו ועדיין לא גבה מינה ובין כשלא הגיע זמן הפירעון, ולפי התור"י הזקן בשם הלכות הרי"ף, וכן לפי המרדכי סי' תעז בשם הרבינו חננאל - מדובר דוקא שכבר הגיע זמן הפירעון], ואמר לה "התקדשי לי בהנאה זו שאת היית נותנת פרוטה לאדם שיפייסני להאריך לך מועד הפירעון", ולכן מקודשת, משום דהוי רק הערמת ריבית.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי התוס' - זהו ריבית גמורה, ונבדיל אם אשה יכולה להתקדש בריבית גמורה. עיין בזה באבנ"מ סי' כח סקכ"ב ובחזו"א. מש"כ רש"י "או לי" - עיין רש"ש הכותב דלאו דוקא הוא, והערמת ריבית יתכן כבאופן 5 המובא בסמוך.

פוסקים :

בשור"ע (סי' כח סעי' ט') נפסק: הלזה לה עתה מאתים זוז ואמר לה, "הרי את מקודשת לי בהנאת זמן שארויח לך במיליה, שתהיה בידך כך וכך יום, ואיני תובע ממך עד זמן פלוני". הרי זו מקודשת, ואסור לעשות כן מפני שהוא כריבית.

4. **כשהיתה חייבת מעות לאדם אחר, והגיע זמן הפירעון, ונתן למלוה פרוטה להאריך זמן הפירעון, וקידשה באותה הנאה - בתוס' (ד"ה וארווח) מבואר: שמקודשת והוי הערמת ריבית, משום שנראה כאילו האשה שלחה שליח לתת פרוטה למלוה. [בפשטות אין מי מהראשונים הנ"ל שיסבור שבאופן זה היא לא מקודשת].**

5. **כשאמר לה "התקדשי לי בהנאת מחילת מיליה"**

לפי שיטת רש"י - מקודשת, שהרי עכשיו הוא נותן לה פרוטה, ולפי הרמב"ן - אינה מקודשת, הואיל ודעתה על המעות, והרי המעות אינן בעין, וע"ע בר"ן. ע"ע בתוס' בכתובות דף עד. ד"ה המקדש, שכותבים: שלפי ר"י - מקודשת רק כשאמר "בהנאת מחילת מיליה", ולא כשאמר "במחילת מיליה", והסיקו התוס': שאין לחלק, ובשניהם מקודשת.

6. **עוד מבואר בתוס' (שם): שכן הדין באם האשה רוצה ללוות מאדם אחר והמקדש נותן פרוטה למלוה כדי להלוות לה מעות, שמקודשת והוי הערמת ריבית.**

פוסקים :

בשור"ע (שם סעי' י') נפסק: היה לו מיליה אצלה ואמר לה, "הרי את מקודשת לי בהנאת מחילת מיליה", וכן אם אמר לה, "הרי את מקודשת לי במה שאני מרויח לך הזמן", מקודשת, ואסור לעשות כן משום ריבית, ויש אומרים שאינה מקודשת, ויש לחוש לכו' הסכנות, ואם קדשה אחר, לריכס גט משניהם, היתה חייבת לאחריים, וכל אחד ונתן פרוטה למיליה להכריח לה זמן וקדשה בזה, כוי מקודשת.

דין המקדש במשכון - עיין לקמן תשו' מא.

דין המקדש במלוה שיש עליה משכון - עיין לקמן תשו' קד.

מתנה על מנת להחזיר

כב. מתנה על מנת להחזיר, האם שמה מתנה 1. במכר, 2. באשה, 3. בפדיון הבן, 4. בתרומה, ומדוע?

תשובה :

בכולהו קנה חוץ מקידושי אשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין.

ומבואר בתוס' (ד"ה לבר): שרק משום גזירה מדרבנן אינה מקודשת, כיון שדמי לחליפין ואתי למימר אשה נקנית בחליפין, הלכך אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה. [ואולם הרמב"ן והרשב"א סוברים, וכן הרמב"ם פ"ה הכ"ד, משמע: שמדאורייתא אינה מקודשת - ר"ן, וע"ע בב"ש סי' נט ס"ק ד', ובאבני מילואים שם ס"ק ד', ובאר"ש על הרמב"ם. מה שאינה מקודשת, זהו עכ"פ כשכפל תנאי, אבל אם זהו אף כשלא כפל תנאו - עיין ב"ח, בית שמואל ס"ק א', ובבאר היטב].

העושה תנאי בלא שכפל תנאו

כג. העושה תנאי בלא שכפל תנאו, האם תנאו קיים, ומדוע?

תשובה :

א. בגמ' לקמן (דף סא.) מבואר: שלפי רבי מאיר - בעינן תנאי כפול, ואם לא עשה תנאי כפול - אין תנאו קיים.

ב. מתוס' (בסוגיין ד"ה לא), משמע: שאף בדבר שבממון בעינן תנאי כפול, ולפי תוס' לקמן דף מט: בשם הרשב"ם - בממונות לא צריך תנאי כפול, וע"ע במש"כ לקמן פרק ג' תשובה יא. ורק כשיש אומדנא שכל המעשה שעושה זה על דעת דבר מסוים - תנאו קיים גם כשלא כפל תנאו. תוס' כותבים דוגמאות לכך:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

1. "הילך אתרוג על מנת שתחזירהו לי" - משום שידוע לנו שעשה כן רק כדי שהשני יוכל לברך על האתרוג, ולפי הרא"ש בב"ב פרק ח' סי' מז - אף הנותן אתרוג במתנה על מנת להחזיר בעיני תנאי כפול.
2. מכר נכסיו על דעת לעלות לארץ ישראל, בגמ' (לקמן דף מט:) מבואר: שאם לא פירש - הוי דברים שבלב ואינם דברים, ומשמע: שאם פירש - הוי דברים אף אם לא עשה תנאי כפול.
3. בשכיב מרע כשאמר "כיון שאשתי אינה מעוברת, לכן נכסי לפלוני", ונתגלה שהיא מעוברת - לא הוי מתנה. (נשאר דיני תנאים - עיין לקמן דף סא. ובמש"כ לקמן פ"ג תשובה יא. ועל מסכת ב"מ פרק ז' תשובה יט.).

תנאי ומעשה בדבר אחד

כד. תנאי ומעשה בדבר אחד, האם תנאו בטל?

תשובה:

לפי תירוץ א' בתוס' - בכל מקרה אין תנאו בטל, (וכותבים: שהגמ' בגיטין שאומרת שתנאו בכלל זה, אינו למסקנא).

ולפי תירוץ השני - התנאי בטל רק אם התנאי והמעשה סותרים, לדוגמא: הרי זה גיטך על מנת שתחזירי לי את הנייר, שאינה מגורשת עד שמחזרת לו את הנייר ואז אינו שלה, אבל אם לא סותר - אין תנאו בטל. (ע"ע במש"כ לקמן פרק ג' תשו' יא. ובגיטין פרק ז' תשו' יד.).

קידושין מדין ערב

כה. האומרת "תן מנה לפלוני ואקדש אני לך", האם מקודשת, ומדוע?

תשובה:

האשה מקודשת מדין ערב, וזהו אף שלא מגיע לידה כסף ושו"כ, ממה שמצינו בתורה שערב משתעבד למלוה, אף שאין לערב הנאה מזה. (לפי הרשב"א - מקודשת מדין ערב רק כשעל פי ציוויה הוא נותן לכן דעת, ולפי הרמב"ן - זהו גם כשנותן לשאינו בר דעת, או משליכו לאיבוד, הרמ"א סי' ל' סעי' יא. כתב: שיש להחמיר כדעה זו).

ומבואר ברש"י (ד"ה ואקדש): דזהו דוקא באם כשנתנו לפלוני אמר לה "התקדשי לי בכסף זה שאני נותן לפלוני". (וכן פוסק הרמב"ם, ומפרשים הר"ן המ"מ, וכ"כ עוד ראשוני: שאם לא אמר לה כן, מקודשת מספק כדין "נתן הוא ואמרה היא", ולפי הר"ן בשם אחרים אומרים - אין צורך שהאשה תאמר כן, וע"ע בקה"י סי' ז').

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' כא) ובשור"ע (סי' כט סעי' ב') נפסק: האשה שאמרה, "תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש אני לך", ונתן ואמר לה, "הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך", הרי זו מקודשת, ומוסיף הרמב"ם: אף על פי שלא הגיע לה כלום, הרי נהנית ברצונה שנעשה ונהנה פלוני בגללה. ואם היו עסוקים בלוחו ענין, אף על פי שנתן סתם בליוויה, הרי זו מקודשת, וכו', אמרה לו, "הלוה מנה לפלוני ואתקדש אני לך", והלוה לפלוני ואמר לה, "הרי את מקודשת בו", הוי קידושין כמו במתנה, אבל אם הכוונה זמן המלוה על פיה וקדשה בו, אינה מקודשת.

קידושין מדין עבד כנעני

כו. האומר לאשה "הילך מנה והתקדשי לפלוני", האם מקודשת, ומדוע?

תשובה:

מקודשת, מדין עבד כנעני שקונה את עצמו בכסף ע"י אחרים.

רש"י (ד"ה הילך) כותב: והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו, (בפנ"י מבואר: ד"הוא שלוחו" לאו דוקא הוא, ובעצם הענין נחלקו הראשוניס בזה - עיין רשב"א, ר"ן, ריטב"א, וברא"ש).

קידושין מדין ערב ועבד כנעני

כז. האומרת "תן מנה לפלוני ואקדש אני לך", האם מקודשת, ומדוע?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

מקודשת, מדין ערב ומדין עבד כנעני.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' כא) ובשו"ע (סי' כט סעי' ג') נפסק: וכן אם אמרה לו, "תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש לו", ונתן לו, וקידשה אותו פלוני ואמר לה, "הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך", הרי זו מקודשת. אמרה לו, "תן דינר לפלוני ואתקדש אני לו", ונתן לו, וקדשה אותו פלוני ואמר לה, "הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך", הרי זו מקודשת, ונעין במ"מ, בלח"מ, ובאבנ"מ ס"ק ר"ל.

קנין קידושין ובממונות באדם חשוב

כח. האומרת "הילך מנה ואתקדש אני לך", האם מקודשת, ומה הדין בדיני ממונות, ומדוע? דף ז.

תשובה:

א. בקידושי אשה

- באדם שאינו חשוב - אינה מקודשת, משום שצריך שהאיש יתן כסף לאשה ולא האשה לאיש.**
- באדם חשוב - מקודשת, משום שבהיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה גמרה ומקניא ליה נפשה.**

לפי רש"י - אדם "חשוב" היינו שאינו רגיל לקבל מתנות, וולפי הראב"ד - היינו שהאשה אוהבת אותו. בענין לשון הקידושין באדם חשוב - עיין ברמב"ם ובשו"ע סי' כז, סעי' ט, שכותבים: שצריך שיאמר בלשון זה "הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה" כו', אבל לפי הסוד - אין צריך שיאמר "בהנאה זו", ומספיק שיאמר "הרי את מקודשת לי במה שקבלתי ממך", וכ"כ ברא"ש, וכדמשמע בתוס' לעיל דף ה': ד"ה הא נתן, וס"ל להרבי מאיר דמקודשת אפי' לא אמרה תחלה כשנתנה "ואתקדש אני לך", והוה אחרת מהתוס' דס"ל שבתרתי פליגי, עיי"ש, ועיין בביאור הגר"א סק"ל, ובאבני מילואים ס"ק יט. עוד נפסק בשו"ע ס"ם: שצריך חקירת חכם מי נקרא אדם שאינו חשוב, וכ"ה ברא"ש לעיל בדף ה', וכותב החלקת מחוקק ס"ק כא: שמזה משמע שסתם אדם הוא חשוב, ולכן אם אמרה היא צריכה גט מספק, משום שהיא כנתן הוא ואמרה היא, אבל הרשב"א בתשובה כותב: דסתם בני אדם אינם חשובים עיי"ש, והסוד כותב בשם הרא"ש: "וצריך חקירת חכם מי נקרא אדם חשוב" ומשמע לכאורה כהרשב"א, ומה שמסיים "להתירה בלא גט" הכונה מי חשוב ומי אינו חשוב, ועיין ב"ח מה שהעיר מדברי הרשב"א, וברא"ש שלפנינו הוא כמו בשו"ע, ובק"נ כותב: שרק למעלה דף ה', שהיא רק נתנה ולא דברה צריך חקירת חכם, אבל כאן שאמרה היא - אין צריך חקירת חכם, ולא מקודשת, עיי"ש, ומדברי השו"ע מוכח לא כן, ועמ"ש הט"ז ביר"ד סי' קס, סק"ח - עיניי למשפט.

ב. בדיני ממונות

לפי רש"י (ד"ה וכן לענין ממונא) - דין אדם חשוב שמהני, זהו רק בקידושין, אבל לא לענין קנין ממון, וכן מדייק הר"ן, ועיין רמב"ן, רשב"א, וריטב"א, אבל לפי אוצר הגאונים בשם הרבינו חננאל - דין אדם חשוב אמור גם בדיני ממונות, הרי"ף והרמב"ם פ"א ממכירה הל' ו' לא מביאים דין זה - עיין ר"ן, כס"מ, וב"ח, ואילו השו"ע מביא דין זה בשם י"א.

קידושין לחצאין

כט. אמר "התקדשי לי לחציי" או "חצייך מקודשת לי", האם מקודשת, ומדוע? דף ז.

תשובה:

- כשאמר "התקדשי לי לחציי" - מקודשת, משום שכוונתו לומר שבדעתו לישא עוד אשה, וולכן אם אמר "התקדשי לי לחציי" ולא אמר לכולי, אינה מקודשת - רשב"א, וכן תוס' ביבמות דף מה: ד"ה משום, וע"ע באבני מילואים סי' לא ס"ק כא.**
- כשאמר "חצייך מקודשת לי" - אינה מקודשת, משום שאשה לבי תרי לא חזיא, ואין אומרים שיתפשטו הקידושין בכולה.**

לפי התוס' (דף ז': ד"ה חצייך, הראשון) - זהו משום שתלוי בדעתה, והיא לא נתרצתה אלא למה ששמעה "לחצייך", ואשה לבי תרי לא חזיא, אבל אם היתה מתרצה ל"כולה", אומרים שיתפשטו הקידושין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

בכולה כהקדש, ומקודשת, אך זהו רק מפני שאמר לשון "קידושין". ולפי הרשב"א והרבינו חננאל – גם באופן זה אינה מקודשת, עיי"ש, ולפי הריטב"א – מקודשת גם כשאמר לה לא בלשון קידושין.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג מאישות הל' ט') ובשו"ע (סי' לא סעי' ח') נפסק: האומר לאשה, "התקדשי לחיי", הרי זו מקודשת, הא למה זה דומה, לאומר לה "תהי אשתי את ואחרת", שנמצא שאין לה אלא חצי איש, אבל אם אמר "חציין מקודשת לי", אינה מקודשת, שאין אשה אחת ראויה לשנים, וכן האומר "הרי את מקודשת לי ולזה", אינה מקודשת.

המקדיש חלק מבהמה

ל. המקדיש חלק מבהמה, האם היא קדושה ליקרב ולעשות תמורתה כיוצא בה, ומדוע? דף ז.

תשובה :

א. המקדיש חלק מבהמתו (ואין לאחר שותפות בה)

- 1. אם הוא דבר שהנשמה תלויה בה** - היא קדושה ליקרב ולעשות תמורתה כיוצא בה.
- 2. אם הקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בה** - הדין תלוי במחלוקת תנאים אם כולה עולה או רק את מה שהקדיש בפיו, שאז ימכרנה לצרכי עולות חוץ מדמי החלק שהקדיש בפיו.

ב. בשותף שהקדיש

1. כשהקדיש חלקו וחזר ולקחה והקדישה

לפי רבי יוהנן - קדושה ואינה קריבה, ותמכר ויקריב אחרת תחתיה, ועושה תמורה, ותמורתה כיוצא בה, משום שס"ל, בעלי חיים נדחים ודיחוי מעיקרא הוי דיחוי, [כדלקמן תשר' לב].

רש"י כותב: שאם סוברים כהדעה, שאין דיחוי אלא בשחוטין ולא בבעלי חיים, וכהדעה הסוברת, שדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי - הבהמה קדושה וקריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה.

2. כששותף אחד הקדיש חציה ואח"כ הקדיש חבירו את חציה השני - בתוס' (ד"ה וחזר) מבואר: שקדושה ואינה קריבה, ותמכר ויקריב אחרת תחתיה, ואינה עושה תמורה.

המקדיש שני חצאי אשה

ל.א. אמר "חציין בפרוטה וחציין בפרוטה", האם מקודשת, ומדוע? דף ז.

תשובה :

הגמ' מסתפקת באם נחשב קידושין לחצאין ואין אשה מתקדשת לחצאין.

בתוס' (ד"ה חציין, ובד"ה ונפשטו) מבואר: שהיינו דוקא כשאמר בלשון "הרי את מאורסת לי", אבל אם אמר בלשון קידושין - מקודשת, דפשוטו קידושין בכולה, (אבל לפי הרשב"א והרבינו חננאל – גם באופן זה אינה מקודשת, עיי"ש, ולפי הריטב"א – מקודשת גם כשאמר לה לא בלשון קידושין).

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג מאישות הל' י') ובשו"ע (סי' לא סעי' ז') נפסק: אמר לה, "הרי חציין מקודשת לי בפרוטה וחציין בפרוטה", או שאמר לה, "חציין מקודשת לי בחצי פרוטה וחציין האחרת מקודשת בחצי פרוטה", הרי זו מקודשת. אמר לה, "חציין מקודשת לי בפרוטה היום וחציין בפרוטה למחר", שני חציין בפרוטה, וכו', בכל אלו מקודשת בספק, והראב"ד בהשגותיו, כותב: אם שתי חציין בפרוטה" מקודשת בספק, מפני שאין האשה מתקדשת לחצאין, אותן של מעלה למה הן מתקדשות ודאי, אלא בספק.

בעלי חיים שנדחו

ל.ב. בעלי חיים שנדחו, האם נדחים לעולם, ומדוע? דף ז.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

א. שותף שהקדיש חלקו וחזר ולקחה כולה והקדישה, ודהיינו באופן שיכול לחול בו קדושת דמים – תוס'.

לפי רבי יונהגן - הוי דיחוי.

רש"י מפרש: דאיכא מ"ד (ביומא סד.) שאין דיחוי אלא בשחוטין, ומבואר בגמ' שם שזהו רב, וע"ע א"ת כד' ז' ערך דיחוי עמ' רנב.

והתוס' מביאים: שדין זה תלוי במחלוקת תנאים לגבי המפריש נקבה לפסחו קודם הפסח וכו' וילדה זכר, שלפי ת"ק - הואיל ונדחה תדחה וימכרו ויביאו בדמיהם פסח, ולפי רבי שמעון - הולד יקרב לשם פסח, (ורבי יוחנן כת"ק).

ב. באופן שלא יכול לחול בו קדושת דמים

כשעשיר הפריש קן לכבשתו והעני - התוס' מביאים את דעת רבי אושעיא, הסובר: שהואיל ונדחה ידחה, ומפרשים: שיתכן שאף רבנן דפליגי על רבי שמעון, היינו רק בהנ"ל (דין א') בדבר ששייך בו קדושת דמים, דאמרינן "מיגו דחל קדושת דמים חל קדושת הגוף", וקדושת הגוף לא יכול לחול, שהרי אין פסח מנקבה, ולכן הוי דיחוי, אבל הכא אפי' רבנן יתכן ומודו שלא נדחים, שהרי אין קדושת דמים חלה בעופות.

שני קנינים התלויים בפרוטה אחת

לג. "שתי בנותיך לשני בני בפרוטה", האם מקודשת, ומדוע? דף ז:

תשובה:

רבא מסתפק: אם אזלינן בתר נותן ומקבל, ולכן יש כאן נתינת פרוטה או בתר דידהו (הבנות), ואינם מקודשות, משום שאין לכל אחת פרוטה.

בתוס' (ד"ה שתי) מבואר:

1. דמיירי בבנות קטנות, והאב מקבל עבורם, ולכן יש צד בגמ' שמספיק פרוטה אחת, אבל בבנות גדולות, כל שלא נתן פרוטה עבור כל אחת, אינן מקודשות, משום דשליח לא עדיף ממשלחו, ונע"ע באבני מילואים סי' לא ס"ק כ', שמביא את שיטת המוהרי"ט והתור"ד, הסוברים: שהספק גם בבנות גדולות, דעדיף השליח ממשלחו, עיי"ש.

2. דמיירי שבירר את מי למי, לדוגמא: רחל לראובן ולא לשמעון, דאל"כ הוי קידושין שלא נמסרו לביאה, [דשיטתו של רבא לקמן דף נא. שלא הוו קידושין, ואביי שם פליג וס"ל שהוו קידושין, והגמ' שם פוסקת כאביי, עיי"ש, ולשיטתו הספק הוא גם כשלא בירר את מי למי].

שומא בקידושין

לד. המקדש בשיראי או בדבר שאינו קצוב, האם מקודשת, ומדוע? דף ז:

תשובה:

א. אם אמר לה "התקדשי לי בהן כמו שהן" ולא היה שומא

ללישנא קמא בגמ' - לכו"ע מקודשת, משום שלא צריכי שומא.

וללישנא בתרא אליבא דרבה - מקודשת.

ושאלביא דרב יוסף - אינה מקודשת, כיון שלא היה שומא, דשווה כסף ככסף, מה כסף דקייץ אף שווה כסף דקייץ.

לפי רש"י (ד"ה צריכי) ולפי תוס' (ד"ה ורב יוסף) אליבא דרב יוסף - כל שלא עשו שומא קודם הקידושין, אינה מקודשת אפי' עשו שומא אחר קידושין, הואיל ובשעת קידושין לא סמכא דעתה, ונלפי התור"ד הזקן

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

– אינה מקודשת פי' עד שתשום אותם, אבל שמו ולא חזרה בה ודאי מקודשת, דהו"ל כמאן דאמר "התקדשי לי בזה לאחר שתשומי אותו", וכן מדקדק הר"ן מלשון הרמב"ם, אך הב"ש סי' לא ס"ק א', כותב: שהדקדוק אינו מוכרח.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז מאישות הל' יח) נפסק: אמר לה, "הרי את מקודשת לי בבגדים אלו שהן שוין חמישים דינרים", והיו של משי וכיוצא בהן שהאשה מתאוה להן, אם היו שוין חמישים, הרי זו מקודשת משעת לקיחה, ואינן צריכין שומא בשוק ואחר כך תהיה מקודשת כדי שתסמוך דעתה, אלא הואיל והן שוין כמו שאמר לה, הרי זו מקודשת משעה ראשונה, ואם אינן שוין, אינה מקודשת, ובשו"ע סי' לא סעי' א', נפסק: אין מקדשין בפחות משהו פרוטה, ומיהו אם קדשה בחפץ סתם, אין צריך לשום אותו תחילה אם שוה פרוטה, אלא אם שוה פרוטה מקודשת, ואפילו אם אמר לה, "התקדשי לי בחפץ זה ששוה חמישים זוז" ולא שמו אותו תחילה, אם נמצא אחר כך ששוה חמישים זוז, מקודשת.

ב. אם אמר לה "שוה שווה חמישים" ולא שווה חמישים

אינה מקודשת, שהרי לא שווה חמישים.

ג. כשאמר לה (קודם הנתינה) "ששווה חמישים" ושווה חמישים

לפי רבה - מקודשת, דהא שווה חמישים וסמכה דעתה.

ולפי רב יוסף - אינה מקודשת, כיון שהאשה לא בקיאה בשומא ולא סמכה דעתה.

מסקנת הגמ' (לקמן ט'): "הלכתא שיראי לא צריכי שומא".

ומבארים התוס' בשם ר"ת: שזהו דוקא בשיראי ששומתן ידועה קצת לאנשים, אבל אבנים טובות ומרגליות שאנשים רגילים לטעות בהרבה יותר משווים - צריכי שומא, ולפי הר"ן אליבא דר"ת - רבה מודה לרב יוסף באבנים טובות ומרגליות שצריכי שומא, ולפי הרשב"א אליבא דר"ת - רבה חולק על רבי יוסף גם באבנים טובות ומרגליות, וכוננת ר"ת לפסוק כרב יוסף רק בשיראי, אבל באבנים טובות ומרגליות הלכה כרב יוסף. עוד כותב ר"ת: שלכן נהגו העולם לקדש בטבעת שאין בה אבן, והרא"ש מביין בכוננתו, שהאיסור הוא רק כשפורש לה את ערך הטבעת, אבל במקדש סתם אין איסור, ולכן הקשה עליו, שהרי אין הדרך לקדש בהזכרת סכום, ולפי הרשב"א - ר"ת אוסר אף במקדש סתם.

פוסקים :

בשו"ע (סי' לא סעי' ב') נפסק: יש אומרים שאם קידשה בדבר שאין בקיאה בשומתן ופעמים טועים בהם הרבה, כגון אבנים טובות ומרגליות וכיוצא בהם, ואמר לה, "התקדשי לי באבן זו ששוה חמישים זוז", צריך שומא דלא סמכה דעתה, ויש מי שאומר שאפילו קידשה באבן סתם ולא אמר לה ששוה חמישים זוז צריכה שומא, ולכך נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן, ואם קידשה בטבעת שיש בה אבן או כסף טבעת ונמצא של נחושת, אף על פי שאין לך לקדש בכך, מיישגין לקידושין, ואפילו אמרו העדים תחת החופה "שחא של זהב" ונמצא נחושת, אף על גב דלענין דינא נראה שלא הוא מקודשת, אפילו הכי יצא להחמיר לענין מעשה, ומכל מקום נוסגין תחת החופה לשאול לעדים "אם הטבעת שוה פרוטה", כדי שתדע הכלה שאין מקדשה רק בשוה פרוטה, גם נוסגין לכסות פני הכלות הסנועות, ואינן מקפידות כמה מקדש אותן.

המקדש בשטר חוב

לה. המקדש בשטר חוב, האם מקודשת, ומדוע?

דף ז:

תשובה :

התוס' (ד"ה ורב, על פי הגמ' לקמן דף מה.) מביאים: שלפי חכמים - שמין את הנייר, ואם יש בו שווה פרוטה, מקודשת, ורבי אלעזר שם, חולק וסובר: שמקודשת בעידי מסירה, מדין "שטר" אע"פ שאין שווה פרוטה, ואע"פ שאין בו עידי חתימה, דס"ל "עידי מסירה כרתי", ור"מ שם סובר שאינה מקודשת, דס"ל "עידי חתימה כרתי", ובתוס' שם ד"ה שמין, מבואר: שלר"מ אינה מקודשת אפי' כשיש בנייר שו"פ, ועיין מהרש"ל והמרש"א, והרמב"ן חולק על התוס'. עוד מבואר בתוס' שם: שלפי חכמים אם אין בו שו"פ צריכה גט מספק, ואם נשאת לאחר, צריכה ממנו גט מספק, דמספקא להו אם עידי חתימה כרתי או עידי מסירה כרתי.

ובפרשים התוס': שלפי רבה, ולפי לישנא קמא אליבא דרב יוסף - מקודשת דוקא כשאמר לה "התקדשי לי בו כמו שהוא", ולפי לישנא בתרא אליביה - צ"ל שמקודשת רק אם שמוהו תחילה ויודעת ששוה פרוטה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

אבל אם לא שמוהו תחילה - אינה מקודשת אע"פ שהוא שווה פרוטה.

אם עבד עברי נקנה בשו"כ

לו. האם עבד עברי נקנה בתבואה וכלים, ומדוע? דף ח.

תשובה:

לפי רבה - עבד עברי נקנה בתבואה וכלים, דשו"כ ככסף, ודוקא אם ניתן בתורת כסף ויש בו שווה פרוטה אף כשזה לא דבר קצוב, ונע"ע לעיל תשו"ג: לפי הרמב"ם בפ"ב מהלכות עבדים הלכה ז' - כל זה בנמכר לישראל, אבל הנמכר לעכו"ם אינו נגאל בשו"כ, ועיין בלח"מ שם, ובמנ"ח מצוה מב.

ולפי לישנא בתרא אליבא דרב יוסף - אם זה לא דבר קצוב עבד עברי אינו נקנה בהם.

קנין חליפין בעבד עברי וכנעני

לז. האם עבד עברי או כנעני נקנה וקונה עלומו בחליפין, ומדוע? דף ח.

תשובה:

1. עבד עברי - אין נקנה בחליפין.

ומבואר בתוס' (ד"ה ומאי): דגם אין קונה עצמו בחליפין, שנאמר "מכסף מקנתו".

2. עבד כנעני - נקנה בחליפין, ואם קונה עצמו בחליפין - עיין הגהות הגר"א, רש"ש, ובמש"כ לקמן תשובה קטו.

פדיון הבן ע"י הערכת החפץ יותר משוויו

לח. האם אפשר לקיים מצות "פדיון הבן" בטלית, ומדוע? דף ח.

תשובה:

1. כשהחפץ אינו שווה חמש סלעים - אין הבן פדוי, אא"כ הכהן אומר "לדידי זה שווה חמש סלעים" (עכ"פ לרבה), כמו שמצינו ברב כהנא ששקל סודרא ואמר "לדידי חזי לי חמש סלעים", והגמ' אומרת: שבסודר מועיל רק באדם חשוב כרב כהנא שצריך סודר, דלא הולך בגילוי ראש, ושזה שווה כך בשבילו, אבל לשאר אנשים לא. ונע"ע ברשב"א בחידושי ובתשובותיו חלק א' סי' קצח, הכותב: שלא די שיאמר "לדידי חזי לי", אלא צריך שאותו אדם ראוי לכך.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"א מבכורים הל' ז') נפסק: נתן לו כלי שאינו שווה בשוק חמישה סלעים, וקבלו הכהן בחמישה סלעים, הרי בנו פדוי. ונע"ע ברשב"א, במאירי ובנו"כ על הרמב"ם והרשב"א, ובשו"ע יור"ד סי' שה סעי' ה', נפסק: נתן לו כלי שאינו שווה בשוק חמישה סלעים, וקבלו הכהן בחמישה סלעים, הרי בנו פדוי, והוא שישה חמשה סלעים לשום אדם.

2. כשהחפץ שווה חמש סלעים

לפי רבה, ולפי לישנא קמא אליבא דרב יוסף - הבן פדוי.

וללישנא בתרא אליבא דרב יוסף - אין בנו פדוי, הואיל וצריך דבר קצוב ככסף.

פדיון הבן ע"י כהנת

לט. מי שאשתו כהנת, האם יכולים לתת לו מעות למטרת פדיון הבן? דף ח.

תשובה:

לפי התירוץ השני בתוס' - ישראל הנשוי לכהנת יכול לקבל מעות בשביל אשתו למטרת פדיון הבן, וא"כ הרמב"ם בפ"א מבכורים הלכה י', פוסק: שאינו ניתן אלא לזכרי כהונה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

המקדש במנה ונתן לה פחות

מ. המקדש במנה ונתן פחות ממנה, באיזה אופנים מקודשת, ובאיזה לא, והאם יכולים לחזור בהם מהקידושין לפני שמשלים למנה, ומדוע: דף ח.

תשובה :

א. אם אמר "מנה" סתם

1. **אם נתן לה רק דינר - מקודשת וישלים**, (הגמ' לקמן דף ט'. הסיקה כן להלכה), דכיון שנתן לה דינר כמאן דאמר לה "ע"מ", וכרב הונא דאמר "כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי". ובגמ' לקמן דף ס'. מובא: שלפי רב הונא – לכונ"ע "כאומר מעכשיו דמי", ושלפי רב יהודה אליבא דרבנן – "כל האומר על מנת לאו כאומר מעכשיו דמי".

2. **ואם כשנתן לה מנה חסר דינר - עיין גמ' לקמן דף מז.**, ובמש"כ לקמן פרק ב' תשו' כט.

ב. אם אמר "מנה זו", ונמצא מנה חסר דינר או דינר מנחושת

1. **אם באופן שיודעת שזה דינר מנחושת - מקודשת**, דסברה וקיבלה.2. **אם באופן שאינה יודעת שזה דינר מנחושת - אינה מקודשת.**

לפי רש"י (ד"ה במנה זו): אם ישלים מקודשת.

ולפי תוס' (ד"ה השתא): לא מהני השלמה, שהרי סומכת למנה שמראה לה והרי הוא חסר, וכן שיטת הר"ן. והרמ"א סי' כט סעיף ז', מביא את שתי הדעות.

3. **אם נמצא דינר רע**, פי' שיוצא על ידי הדחק - מקודשת ויחליף. [לפי הר"ן - רק לכתחילה צריך להחליפו, ולכן מקודשת גם אם לא החליפו, ולפי המאירי - אם לא החליפו אינה מקודשת].

ג. לענין אם יכולים לחזור בהם כל זמן שלא השלים המנה

לפי תירוץ ראשון בגמ' - "במנה סתם" אינם יכולים לחזור, [אפי' מונה והולך, וכ"פ הרמב"ם], אלא א"כ הבעל אינו מקיים התנאי שאז מעשה הקידושין בטל, ואם אמר "מנה זו" - כל זמן שלא השלים למנה, רצה אחד מהם לחזור הרשות בידו.

ולפי רב אשי - אם מונה והולך, הרשות ביד כל אחד מהם לחזור, כיון שדעתה על כל המנה, ואם לא מונה והולך - אינם יכולים לחזור, דקיבלתו על מנת להשלים, ורק אם הבעל לא קיים תנאו אינה מקודשת, שאז המעשה בטל. [מרש"י ד"ה מונה והולך, משמע: שדברי רב אשי אמורים כשאמר "מנה סתם", ומשמע מדבריו ש"במנה זו" יכולים לחזור גם כשלא מונה והולך. הרא"ש והטור פוסקים: כרב אשי, שאפי' במנה סתם, אם מונה והולך אינה מקודשת, דהיינו ששני התירוצים בגמ' אינם חולקים לדינא, ובשניהם אם מונה והולך מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת, ולפי הר"ן והמ"מ בדעת הר"ף, והרמב"ם - דברי רב אשי אינם להלכה, והלכה כתירוץ א' בגמ', ש"במנה סתם" אין הבדל בין מונה והולך לאינו מונה והולך, ו"במנה זו" יש הבדל].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז מאישות הל' יז) ובשו"ע (סי' כט סעי' ז') נפסק: האומר לאשה, "הרי את מקודשת לי במאה דינרים" ונתן לה אפילו דינר אחד, הרי זו מקודשת משלקחה הדינר, והוא ישלים לה השאר, שזה כמו שאמר, "הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שאתן לד מאתיים וזו" שהיא מקודשת לו מעכשיו, והוא קדין אם חסר דינר אחד או שהיה רע, ויש מולקין, במה דברים אמורים, כשאמר לה "במאה דינרים" סתם, אבל אם פירש ואמר לה, "הרי את מקודשת לי במאה דינרים אלו" והתחיל למנות לתוך ידה, ויש אומרים דכחלא מינייהו, כגון שאמר "מאה דינרים אלו", או שמתחיל למנות, אינה מקודשת עד שישלים לה, ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולים לחזור זה בזה, אלא אם כן אמר לה, "דינר החסר יהא עלי במיליה" ונתרצתה, וכן אם נמצא מנה חסר דינר או נמצא מהם דינר נחושת ולא הכירה בו תחילה, אינה מקודשת, ויכולין לחזור בהן, ויש אומרים לאפילו בלא חזרה אינה מקודשת עד שאמר לה אחר כך "התקדי לי בזה" ושתק, ואם יכולה להוציא על ידי הדחק, הרי זו מקודשת, והראב"ד בהשגותיו, כותב: בגמרא, נמצא דינר רע, הרי זו מקודשת ויחליף, ולענין דינא תנן יחליף.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאילן לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

המקדש במשכון

מא. המקדש במשכון של עצמו או של אחרים, האם האשה מקודשת, ומדוע: דף ח:

תשובה:

א. האומר "התקדשי לי במנה" והניח לה משכון שיש לו עליה

אינה מקודשת, הגבי' לקמ"ז (דף ט.) פוסקת כך להלכה, ד"מנה אין כאן ומשכון אין כאן".

רש"י מפרש (ד"ה מנה אין כאן): הלכך המשכון אינו שוה (כאן) כלום שאין המשכון מתנה, והקרבו נתנאל אות ה', משאיר את המילה "כאן", ולפי"ז מפרש את רש"י כשיטת הרא"ש המפרש: שזהו לפי שאין המשכון משועבד לכלום, משום שאדם יכול לשעבד נכסיו לדבר שנתחייב בו, אבל לדבר שלא נתחייב, לא חל שיעבוד על נכסיו, ולכן גם במתנה כשאמר ליתן לו, לא נתחייב בה, ואילו הב"ח מגיה את דברי רש"י ומשמיט את המילה "כאן", ובפירושו על הסוד מוסיף: שרש"י כשיטת הרמב"ן, המפרש: שזהו אף שאמר לה "קני אותו לשיעבוד" וקנתה, והטעם שאי אפשר לעשות קנין במשכון, זהו משום דהוי כהלואה דליתא בעיני, ולכן גם במכר לא קנה, דשיעבוד ברשות לווה הוא, וזהו אחרת מהרא"ש, דלפי הרא"ש – אינו שווה כלום אפי' לענין מתנה, ואילו לפי הרא"ש בשם י"מ ולפי הרמב"ן – לענין מתנה מהני השיעבוד.

והתוס' (ד"ה מנה) מפרשים בתהילת דבריהם: שאינה מקודשת, לפי שהאשה נקנית בכסף והכסף אינו בעין, היאך יקנה שאין המשכון תחת הכסף, והקרבו נתנאל שם, ובחידושי אנשי שם על הרי"ף בשם המהר"ם, כתבים: שהתוס' כשיטת הרמב"ן, שהחזירו הוא שחסר בקנין כסף ולא בהתחייבות, ואף שבהמשך דבריהם כתבים שגם במתנה לא חל ההתחייבות – עיין פני' ובעצמות יוסף מש"כ בזה, ובמהדיר על חידושי הרשב"א.

התוס' מוסיפים: שאם אמר לה "התקדשי לי במשכון זה והמשכון יהיה שלך" פשיטא שמקודשת.

פוסקים:

בשו"ע (סי' כט סעי' ו') נפסק: אמר לה, "התקדשי בדינר" ונתן לה משכון עד שיתן הדינר, אינה מקודשת, והרמב"ם פ"ה מאישות הל' כג, מוסיף: לפי שלא הגיע הדינר לידה, ולא המשכון נתן להיות שלה, וכי' ובפשוטו ס"ל כהרמב"ן, עיין מ"מ, וכל שכן אם נתן לה שטר על דינר ללא הוי קידושין, אמר לה, "הרי את מקודשת לי דינר ותזכי בו בגוף המשכון שאני נותן לך על זה", הרי זו מקודשת.

ב. כשנתן לה משכון של אחרים. (רש"י מפרש: שהיה בידו וקדשה בחוב שיש לו עליה)

מקודשת, וכדברי יצחק, דאמר "בעל חוב קונה משכון", ונחשב כממון גמור לעשות בו קנין.

ומבואר בתוס' (ד"ה משכון): שמקודשת אף במשכון שניתן בשעת הלואה, וכן דעת הרבה ראשונים, אך לפי התוס' בגיטין דף לו. ד"ה שאני, ולפי הרא"ש סי' י' – זהו דוקא שלא בשעת הלואה, וכן הוא דעת תור"י הזקן, וכ"כ הרמ"א סי' כח סעיף יב, בשם י"א – עיין בהמשך, והב"ח כתב: שיש להחמיר כשני הדעות, ועיין במש"כ לקמן תשו' מג', ובמש"כ על גיטין פרק ג' תשו' כ' נושא ג'.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' כג) ובשו"ע (סי' כח סעי' יב) נפסק: היה לו משכון על חוב שיש לו אצל אחרים וקידש בו אשה, הרי זו מקודשת, לפי שבעל חוב יש לו קנין בגופו של משכון, ונחלקו המפרשים אם שיטת הרמב"ם כהתוס' או כהרא"ש, עיין מאירי, סוד, מ"מ, לח"מ, ויש"ש, ויש אומרים דוקא כמשכנו שלא בשעת הלואה.

התחייבות במשכון

מב. האומר לחבירו "אתן לך מנה", והניח לו משכון, האם הנותן יכול לחזור בו, והאם המקבל יכול לעכב את המשכון, ומדוע, והאם יש נפק"מ לשדוכין, וא"כ מה? דף ח:

תשובה:

בתום' (ד"ה מנה) מבואר:

1. לענין חזרה - שהנותן יכול לחזור בו מהמתנה, ודמי לקידושין ש"מנה אין כאן משכון אין כאן",

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכי' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

והמקבל אינו יכול לעכב את המשכון, ונעין ברא"ש, שמביא שי"מ: שבמתנה קונה, וע"ע בהערה שכתבנו לתשר' קודמת נושא א'.

2. **אם הנותן אמר "אל תחזיר את המשכון עד שאתן לך המנה"** - התוס' בשם ר"ת כותבים: שיכול המקבל מתנה לעכב את המשכון עד שיתן לו המנה, ולפי היש"ש – באופן זה באשה אינה מקודשת אף שיכולה לעכב את המשכון. לפי שהמשכון אינו קנוי לה, ולפי הפנ"י – מקודשת, עיי"ש.
3. **בפועלים שחזרו בהם והניחו כליהם אצל בעה"ב** - הבעה"ב יכול לעכב כליהם, הואיל וגרמו לו הפסד.
4. **בשידוכין** - תוס' מצדדים לומר: שיש ליזהר בדבר יפה שיאמר "הרי אני מקנה לך כך וכך בגוף החפץ", דאם אמר "אם אחזור בי אתן לך כך וכך והא לך משכון" - מנה אין כאן משכון אין כאן, אלא דשמא בשידוכין לא אמרינן "מנה אין כאן משכון אין כאן", הואיל וכשהאחד מהן חוזר בו השני מתבייש בדבר.

בע"ח קונה משכון

מג. "בע"ח קונה משכון", לענין מה?

תשובה:

בעל חוב קונה משכון

לפי רש"י - זהו אפי' לענין חיוב אונסין.

לפי תוס' - זהו רק לענין חיוב גניבה ואבידה, אבל לא אונסין. ונע"ע במש"כ על מסכת בב"מ פ"ו, תשר' כג, כד, כו, ובפרק ט' תשובה ו' נושא א' ב'. דעת הרמב"ם והש"ע, בסי' עב סעיף ב', כדעת התוס', ואילו הרמ"א מביא את דעת הרא"ש, הסובר: דהוי ש"ח לענין דמי המשכון היתרים על החוב, ובטור מביא את שיטת הר"י דהוא כש"ח, וע"ע ברמ"א בסעיף מג, ובש"ך ס"ק יז, הסיק: דשלא בשעת הגלואה הוי ש"ש אפי' ביתר מחובו כיון שקונה משכון, וסיים הרמ"א: דמספיקא לא מפיקינן ממתא, לפי הש"ך – אם תפס המלוה כנגד מעותיו, לא מפיקינן, אך הקצה"ח סק"ט, התומים והנתיבות חולקים על הש"ך.

ריבית דברים

מד. ריבית דברים האם הוי לאורייתא או לרבנן?

תשובה:

מתירוף ראשון בתוס' (ד"ה צדקה) משמע: שהוי דאורייתא.

כשאשה זרקה את כסף הקידושין

מה. "התקדשי לי במנה", נטלתו וזרקתו, האם מקודשת, מדוע, ומה החידוש בזה?

תשובה:

אינה מקודשת אף אם זרקתו בפניו לים או לאור או לכל דבר האבד, באופן שחייבת באחריות המנה, משום שגילתה שאינה רוצה בקידושין, וקמ"ל דלא נימא שהיא רוצה לבדקו אם אדם רגזן הוא, ונע"ע במאירי, ובפ"ת סי' ל' ס"ק ג'.

כשאמרה לו "תנם לפלוני" או "הניחם במקום פלוני"

מו. "התקדשי לי במנה" ואמרה לו "תנם לאבא" או "לאביך" או "לפלוני" או שאמרה "על מנת שתתן להנ"ל, האם מקודשת, ומדוע, ומה החידוש בזה, ומה הדין אם אמרה לו תחילה "תנם לאבא ואקדש אני לך"?

דף ח:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

1. **אם אמרה "תנס"** - אינה מקודשת, משום שיכולים לומר "משטה היא בו".
 2. **אם אמרה "על מנת"** - מקודשת, וקמ"ל "שבתנס" בכל מקרה אינה סומכת דעתה, ו"בעל מנת" בכל מקרה סומכת דעתה.
- ברש"י ובתוס' מבואר: שכל זה דוקא כשהוא התחיל לומר "התקדשי לי", אבל אם היא אמרה לו תחילה "תנס" להנ"ל - מקודשת, מדין ערב כנ"ל דף ו';, ונע"ע במאירי, ברשב"א ובמקנה.

מז. "התקדשי לי במנה", ואמרה "תנס על גבי סלע", האם מקודשת, ומדוע? דף ח:

תשובה:

1. **על סלע שאינו שלה** - אינה מקודשת, שהרי לא היה כאן נתינה וקבלה.
 2. **על סלע שלה** - מקודשת.
- לפי רש"י - זהו מפני שחצרה קונה לה, והוי ליה כקבלתו.
- ולפי התוס' - זהו משום שסומכת דעתה להתקדש, ולא איתפריש בדעתם כיצד מתקדשת - עיין בדרישה סי' ל' ס"ק ג', ובח"מ ס"ק יד].

3. **אם על סלע של שניהם** - הגמ' נשארה בתיקו.

התוס' מפרשים: שהספק הוא אם יש לה סמיכות דעת בכה"ג, וולפי רש"י - עיין תוס' ובר"ן. בשו"ע סי' ל' סעי' ט', נפסק כבסוגייתנו, ומוסיף הרמ"א בשם הרמ"ה: שעל סלע שלה מקודשת דוקא אם ייחדה לו את הסלע. כגון שאמרה לו "תן על סלע פלוני" או "על סלע שלי", אבל אמרה סתם "הסלע", ונתן על שלה - אינה מקודשת, ואם בסלע של שניהם - מקודשת מספק, ודוקא כשנתן אח"כ לתוך חזיקה בשתיקה. והביאור הגר"א ס"ק י', כותב: דזהו רק לשיטת התוס' דתליא באמירתה, אבל לשיטת רש"י והרמב"ם - מקודשת, אף אם לא ייחדה משום דקניא חצירה. וע"ע ברמ"א שם סעי' יא, דמביא פלוגתא בדין אם בכל הני כשאמרה "ואתקדש אני לך", אם מקודשת מדין ערב, דלפי הרמב"ן והרשב"א - מקודשת, ולפי הרא"ש - אינה מקודשת, וסיים הרמ"א: דיש להחמיר בזה.

מח. "התקדשי לי בככר", ואמרה "תנהו לכלב" או "לעני", האם מקודשת, ומדוע? דף ח:

תשובה:

1. **בכלב שאינו שלה** - אינה מקודשת.
2. **בכלב שלה** - מקודשת, ודוקא שאח"כ נתן לתוך חזיקה - רמ"א שם].
3. **אם בכלב שרץ אחריה** - ספק בגמ', [לשון הטור, "אינה שלה ורץ אחריה", משמע: שאם שלה ורץ אחריה - מקודשת].
4. **באמרה תנהו לעני** - אינה מקודשת, אפי' בעני הסמוך על שלחנה, משום שכמו שלה יש חיוב לפרנס את העני, גם לו יש חיוב. [ולפי הרמב"ן והריטב"א בשם הירושלמי - מקודשת, עיי"ש].

פוסקים:

בשו"ע (סי' ל' סעי' י') נפסק: "התקדשי לי בככר זה" ואמרה לו, "תנהו לעני פלוני", אפילו היה עני הסמוך עליה, אינה מקודשת, וגם זה מדובר קנתנו אחרים בחיקה.

מט. אשה שאמרה למוכר, "תמכור לי חפץ פלוני", והמוכר אמר לה "אם אני נותן לך תתקדשי לי בזה" (בלשון שאלה - רש"י), וענתה לו "הבה מיהבה" או "הב", האם מקודשת? דף ט.

תשובה:

1. **אם אמרה "הבה מיהבה"** - אינה מקודשת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. אם אמרה "הב"

לפי רבינא - מקודשת.

ולפי רב סמא בר רקתא - אינה מקודשת. הגמ' פוסקת כדעה זו.

ומבואר בתוס' (ד"ה הב): שכל זה דוקא כשהתחילה היא לדבר וסומכת על דיבורה הראשון, אבל אם הוא התחיל לדבר - מקודשת, דלא גרע מ"תן מעות לפלוני" דמקודשת, [אבל לפי הרשב"א - אינה מקודשת אפי' כשהתחיל הוא לדבר, משום שכל שאמרה בלשון שאלה, הרי היא מגלה דעתה שרוצה במתנה ולא לקידושין, אבל אם היא שתקה מקודשת, וע"ע בר"ן, בלח"מ, ובכס"מ].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מאישות הל' ה') ובשו"ע (סי' כט סעי' י') נפסק: היו לו מיני כלים או מיני מאכל או שאר כל דבר, ואמרה לו, "תן לי מעט מאלך" ואמר לה, "אם אתן לך תהיה מקודשת לי", אם אמרה "הן" ונתן לה, הרי זו מקודשת, אבל אם אמרה לו, "תן לי מהן" או "השלך לי" או דברים שענינם לא תשחק עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבד, ונתן לה, אינה מקודשת, ואם אמר לה כעשה שהוא נותן לה "הרי את מקודשת לי" וקבלה, מקודשת, ואם קבלה כשתיקה רק מזכה ואמרה "תן לי" או "השלך" וכיוצא בזה, אינה מקודשת, וכל זה כשהמילה היא לומר "תן לי מעט", אבל אם התחיל הוא לדבר "אם אתן לך תתקדשי לי", ואמרה לו בלשון שחוק "הן" וקבלה ממנו, הוי ספק קידושין, וכן אם היה שותה יין ואמרה לו, "תן לי כוס אחד", ואמר לה, "אם אתן לך הרי את מקודשת לי בר", ואמרה, "השקיני" או "תן" והשקה אותה, אינה מקודשת, שאין הדברים נראים אלא "השקיני בלבד ולא תשחק עמי בדבר אחר" ומוסיף השו"ע: ואם אמר בשעה שנתנו לה, "הרי את מקודשת לי" וקיבלה, מקודשת, וע"ע בח"מ ס"ק כב, ובבאר היטב ס"ק יז.

נ. שטר קידושין, ושטרי קנין מי כותבם, ומדוע?

דף ט.

תשובה :

1. שטרי קידושין - הבעל כותבו, ואם צריך אמירה בשעת מתן השטר - עיין לעיל תשו' א', ואם צריך לכתוב שמו ושמה בשטר קידושין - עיין בשו"ע סי' לב, ובב"ש שם ס"ק יג].

2. שטרי מכר - המוכר כותבו.

לפי התירוץ הראשון בגמ' - הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי.

רש"י מפרש: הלכה למשה מסיני, והתוס' בפירושה השני, מפרשים: שזהו הלכות מדינה, כלומר מנהג היה כך.

ולפי התירוץ השני שבגמ' - שטרי קידושין למדים, מ"כי יקח", דבעל תלה רחמנא, ושטרי קנין, מדכתב "ואקח את ספר המקנה", אלמא המוכר כותב, ולענין המקדש בשטר בלא עידי חתימה - עיין לעיל תשו' לה.

נוסח השטר כשהאב מקבל קידושין עבור בתו

נא. כשהאב מקבל קידושי שטר עבור בתו, מהו הלשון שצריך לכתוב בשטר?

דף ט.

תשובה :

1. אם הבת עדיין לא בגרה - הלשון בשטר הוא "בתך מקודשת לי".

2. אם הבת בגרה והאב שליח - הלשון הוא "הרי את מקודשת לי". [לפי הרמב"ן - בדיעבד אם כתב לקטנה "הרי את" מקודשת, אבל אם כתב לבוגרת "בתך", אינה מקודשת, וצריך לכתוב "הרי את פלונית מקודשת לי", ולפי הריטב"א - גם כשכתב לבוגרת "בתך מקודשת לי", מקודשת, וע"ע בר"ן מש"כ בזה. הרמ"א בסי' לו סעי' ז, פוסק: שאם כתב לקטנה "הרי את", מקודשת, וכתב הגר"א שהיינו כשיטת הרמב"ן, והב"ש שם ס"ק ו', לענין בוגרת פוסק כהר"ן שאם שינה אינה מקודשת].

שטרי אירוסין "לשמה"

נב. האם צריך לכתוב את שטרי האירוסין "לשמה", ומדוע?

דף ט.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

הכתיבה צריכה להיות "לשמה", דמקשינן הויה ליציאה דכתיב "ויצאה והיתה".

דעת בכתיבת שטרי אירוסין

נג. שטרי אירוסין האם צריכין לכתוב מדעת הבעל או האשה או שניהם, ומדוע? דף ט:

תשובה:

שטרי אירוסין - צריך להיות מדעת הבעל.

לפי רבא ורבנא - לא צריך להיות מדעת האשה, דמקשינן הויה ליציאה, מה יציאה לשמה ולא מדעתה אף הויה לשמה ושלא מדעתה.

רש"י (ד"ה שלא מדעתה) מפרש: דהיינו שקודם הכתיבה לא נמלך בה ואח"כ הודיעה וקיבלתה, ובגדולה קאי, וה"ה בקטנה ונערה לשמה ושלא מדעת אביה.

ולפי רב פפא ורב שרביא - צריך להיות גם מדעת האשה, ולפי הריטב"א - היינו שצריכה אף היא לומר לסופר שיכתוב, דמקשינן ויצאה והיתה, מה יציאה בעינן דעת מקנה אף הויה בעינן דעת מקנה. ולפי הרבנו חננאל, הרי"ף, והרמב"ם בפ"ג הל' ד' - הלכה כרב פפא ורב שרביא, שאינה מקודשת, והרא"ש מביא שיש פוסקים כרבינא, ואילו בשו"ע סי' לב טע"ו א', נפסק: כהרא"ש, הרמב"ן, והרשב"א הסוברים: שמקודשת מספק.

דעת וקנין בכתיבת שטרי פסיקתא

נד. מה זה שטרי פסיקתא, והאם צריך להיות מדעת המקדש או המתקדשת או שניהם, ומדוע? דף ט:

תשובה:

רש"י מפרש: שטרי תנאים שביניהם וממון שפוסקין זה לזה, ואין העדים יכולים לכתבו אלא מדעת שניהם, דניחא להו שתהא כמילוה על פה, ולא כמילוה בשטר, וזכ"כ התוס' בכתובות דף קב: ד"ה ניתנו, וע"ע ברש"י שם, דסובר: דאפי' מדעת שניהם אין כותבים, ועיין במה שכתבנו על מס' כתובות, פי"ב תשובה ג'.

נה. שטרי פסיקתא, האם צריך להיות עם קנין או אפי' בלא קנין, ומדוע? דף ט:

תשובה:

שטרי פסיקתא אין צריך להיות עם קנין, משום שהן הן הדברים הנקנים באמירה, פירוש, בההיא הנאה שמתחתנים אהדדי גמרי ומקני.

לפי התוס' בשם הרשב"ם - נקנים באמירה דוקא כשמתוך התנאים עמדו וקדשו, אבל אם קדשו שלא מתוך התנאים, צריך קנין.

ולפי ר"ת - נקנים באמירה דוקא בנישואין ראשונים, ודוקא כשהאב משיא את בתו, שיש לו קירוב גדול, אבל בנישואין שניים או אם אחיה ואמה פוסקין עבורה, צריך קנין. והרמב"ם פ"ו מהלכות זכיה ומתנה הט"ו, פוסק: כר"ת, שדוקא כשפסק האב, ודוקא בנישואין ראשונים, ועיין א"ת כרך ז', עמ' קלח. ערך דברים הנקנים באמירה.

נו. מה חז"ל דורשים מהפסוק "ובעלה"? דף ט:

תשובה:

רבי לומד מפסוק זה ב' דינים: 1. שנקנית בביאה (ורבי יוחנן לומד דין זה מ"בעולת בעל"). 2. רק אשה נקנית בביאה ולא אמה עבריה.

רבא לבר מביאז גם: ש"קידושין שאין מסורים לביאה לא הוו קידושין, ולפיו למדים את שלשת הדרשות כדלהלן: מהמילה "בעל", שנקנית בביאה, מהאות "ו", דבעינן קידושין המסורים לביאה, ומהאות "ה",

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שדוקא אשה נקנית בביאה ולא אמה, [אביי לקמן דף נא. חולק על רבא, וסובר ש"הו קידושין", וענ"ש].

נז. האם ע"י ביאה שלא כדרכה האשה נחשבת ל"בעולה", ומאי נפק"מי? דף ט: י.

תשובה:

לפי ת"ק - אם בא עליה אחר שלא כדרכה לא נחשבת לבעולה, ומי שבא עליה אח"כ דינו כמי שבא על נערה המאורסה.

אביי סובר: שבבעל מודה ת"ק שהאשה נחשבת לבעולה.

ולפי רבי - לענין קטלא נחשבת לבעולה אף אם אחר בעלה שלא כדרכה.

רבי זירא סובר: שלענין קנס מודה רבי שלא נחשבת לבעולה, "וכלוהו משלמי קנס", והרא"ש, הובא בסור אהנ"ז ס"י קעו, וכן התוס' בסנהדרין דף עג: ד"ה ממונא, וכן הראב"ד והרמ"ה, ס"ל: דהבועל שלא כדרכה - חייב קנס, אולם הרמב"ם פ"א ופ"ב מהלכות נערה בתולה ה"ח, פוסק: שהבועל שלא כדרכה - אינו חייב בקנס, והתוס' ר"י הזקן בסוגיין, כותב: דנראה שהרמב"ם מפרש "כולהו" היינו הבאים עליה כדרכה, ושנראה דלא גריס "כולהו".

גדול הבא על קטנה שהיא ערוה עליו

נח. מה דינו של גדול הבא על הקטנה והיא ערוה עליו, ומדוע? דף י.

תשובה:

לפי רבי יונתן - חייב (כבא על הגדולה), שנאמר (בפרשת נערה מאורסה) "לבדו".

ולפי רבי יאשיה - פטור, שנאמר (בפרשה הבא על הנשואה) "ומתו גם שניהם", עד שיהיו שווים כאחד.

לפי רש"י (ד"ה שניהם שווים) - הפסוק ממעט גדול הבא על הקטנה דלא שווים בעונשין, שפטור לגמרי ובכל מקרה, והתוס' הקשו מהמשנה והמובאת בסוגיין בסוף העמוד, האומרת: "שחייבים עליה משום אשת איש", [וכותבים: שדוחק לומר שהמשנה רק אליבא דר' יונתן].

לכך מפרשים בפירוש ר"ת: שרבי יאשיה מודה בבא על קטנה נשואה, שהגדול חייב חנק, כיון שאם היתה גדולה מיתתה היתה בחנק, ונקראים שווים בקטלא, [ובפשטות הוא הדין אם הקטנה היא משאר עריות], וכל מחלוקתם היא רק כשבא על ארוסה, ורק אליבא דרבי מאיר ש"ל (במסכת סנהדרין), שבפרשת הבא על נערה המאורסה שחייב סקילה, ממעטין הבא על הקטנה, ורבי יאשיה סובר, שפטור לגמרי, דאם נחייבו חנק, נמצא "שאינן שניהם שווים" במיתה אחת, כיון שאם היתה גדולה היתה מיתתה שונה מהבועל, ורבי יונתן סובר, שחייב חנק, כיון שאין צריך שיהיו שווין בקטלא, ואילו לפי חכמים מבואר להדיא בגמ' בסנהדרין (דף סו:), שגדול הבא על קטנה מאורסה חייב סקילה.

עוד כותבים בדעת רש"י: שאליבא דר' יעקב בר' אבא בסנהדרין, מחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן היא רק בבא על קטנה מאורסה אם ילפינן מנשואה, אבל בנשואה מודה ר' יונתן שפטור, הואיל ונאמר בה "גם שניהם", ולפי"ז לכ"ע המשנה בנדה לא כרבי מאיר, ושלפי המשך הגמ' בסנהדרין, חולק ר' יונתן גם בנשואה, [דעת חכמים בנשואה אליבא דרש"י - עיין תוס' בסנהדרין שם ד"ה עד שיהיו].

קידושי ביאה בהעראה

נט. האם אלס יכול לקדש אשה ע"י הערלה, והאם כהן גדול יכול לקדש אשה בביאה, ומדוע? דף י.

תשובה:

הגמ' אומרת "כל הבועל דעתו על גמר ביאה", ולכן אין כהן גדול יכול לקדש בתולה בביאה, שהרי נעשית בעולה בתחילת ביאה.

תוס' מביאים ד' שיטות, אם אדם או כהן גדול יכולים לקדש אשה ע"י תחילת ביאה, וברלהלן:

1. להתוס' בשם הרשב"א - תחילת הביאה קונה, וכהן גדול יכול לקדש ע"י תחילת ביאה, רק אם דעתם

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שהקידושין יהיו בתחילת ביאה, וגם פרש ממנה מיד אחר תחילת הביאה.

פוסקים :

בשור"ע (סי' לג סעי' ב') נפסק: המקדש בביאה דעתו על גמר ביאה, לפיכך אם קודם שגמר קיבלה קידושין מאחר, מקודשת לשני, אבל אם הערה בה ופירש מיד, או שאמר תחילה שדעתו לקנות בהעראה, קנה מיד. ובסי' נה סעי' א', נפסק: והבא על ארוסתו לשם נשואין אחר שקידשה, משיערה בה קנאה ונעשית נשואה, והרי היא כאשתו לכל דבר, וזהו כשיטת ר' ניסים גאון המובא בתוס', ולקמן דין 4, עיי"ש. ברמב"ם פרק ג' מאישות הל' ה', יש שינויי גירסאות – עיין ר"ן ומ"מ.

2. **להתוס' בשם הריב"ם - הם יכולים לקדש רק אם מפרשים שרוצים לקנותה בתחילת ביאה.** ובענין אם נחלק הריב"ם על הרשב"א – עיין מל"מ פ"ז מאיסור"ב הט"ו.

3. **להתוס' בשם ר"ת - רק אם סוברים כמ"ד העראה זו הכנסת עטרה, אפשר לחלק ולומר שסוף העראה קונה ולא תחילת העראה, ודין לקדש בהעראה יהיה תלוי במחלוקת זו.**

4. **להתוס' בשם רבינו ניסים גאון - קנין אירוסין נעשית רק ע"י סוף ביאה, ורק לענין לעשותה נשואה אמרינן שהעראה דינה כסוף ביאה, ולפי דבריו לא משכחת ליה אפשרות לכה"ג לקדש בביאה, וכן כל אדם לא יוכל לקדש בהעראה.** וכן שיטת הרי"ף ביבמות, הרמב"ם פ"י מאישות הל' א', והשור"ע סי' נה סעי' א', מובאים לעיל דין 11.

גירושי קטנה

ס. **האם בת קטנה מתגרשת ע"י שהאב מקבל את גיטה?**

תשובה :

האב זכאי לקבל גט בתו הקטנה.

לפי שיטת תוס' (ד"ה ומקבל) - זהו דוקא אם לא נשאת, אבל משנשאת - אינו יכול לקבל גיטה, ונעין רעק"א בגליון הש"ס, ובתוריד"ד על דברי רש"י ד"ה ומקבל את גיטה, ובמש"כ לקמן פרק ב' תשו' יד, נושא ו', ובגיטין פרק ו' תשו' יז.

נשואה ושומרת יבם לכהן אם אוכלות בתרומה

סא. **האם נשואה, וקומלת יבם אוכלות בתרומה, ומנין למדים זאת?**

תשובה :

1. **נשואה - אוכלת בתרומה, ומפרש רש"י (בד"ה זו שביאתה): שלמדים זאת מ"כל טהור בביתך יאכל אותו".**
2. **שומרת יבם - מתוס' (ד"ה ומה) משמע: שאינה אוכלת בתרומה אפי' מדאורייתא, וגם רש"י בכתובות דף נח, סובר כן, וזהו אחרת מהתוס' שם ד"ה ואפי'.**

ארוסה בת ישראל לכהן אם אוכלת תרומה

סב. **האם בת ישראל הארוסה לכהן אוכלת בתרומה, ומדוע?**

תשובה :

א. מדאורייתא

לפי עולא (לעיל דף ה.) - ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, כיון שהיא קנין כספו.

לפי פשטות הברייתא בסוגיין, וכן מפרשה רב נחמן בר יצחק - הדין תלוי במחלוקת תנאים, שלפי יוחנן בן בג בג - אפי' מדאורייתא אינה אוכלת, ולרבי יהודה בן בתירא - כל מה שאוכלת זהו רק מכח ק"ו, [עיין רש"י, תוס', ותוס' רא"ש, טעם הדבר דפליג על עולא, ולא ס"ל ילפותא ד"קנין כספו" - עיין כאן בשיטה לא נודע למי].

ואילו לפי רבינא - לכו"ע אוכלת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג. מדרבנן

אינה אוכלת. בתוס' (ד"ה רבינא) מבואר: שלפי רבינא אינה אוכלת דוקא אם התקדשה בכסף, אבל אם קידשה בביאה - אוכלת, בין לפי יוחנן בן בג בג ובין לפי ריב"ב, ונלפי רנב"י - לכו"ע אינה אוכלת אפי' קידשה בביאה, ומשיטת הר"ם בתודה זו, משמע: שאף לפי רבינא אין הבדל בין כסף לביאה, ובשניהם אינה אוכלת.

ג. הטעם שארוסה מדרבנן אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה

לפי עולא - זהו משום שחיישינן שמא תשקה לאחיה ולאחיותיה.

ולפי רבינא אליבא דבג בג - זהו משום שחיישינן לסימפון (מום המבטל את הקידושין), ונפק"מ: "קיבל, מסר, והלך".

1. **קיבל** הבעל עליו את המומין, שמשום סימפון - ליכא, משום דעולא - איכא.

2. מסר והלך

לפי שיטת רש"י - היינו או מסר האב את הבת לשליח הבעל או הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל ועודה בדרך, משום סימפון איכא משום שמא תשקה ליכא.

ולפי שיטת תוס' - אם מסר האב לשלוחי הבעל בלא שהאב הלך עמו, ג"כ לא חוששין לסימפון כיון שבודק אותה אם יש לה מום, ולכן מפרשים: אם מסר וגם הלך עמהם - אז חיישינן לסימפון, כיון שלא בודק אותה אם יש לה מום.

התוס' (ד"ה עד, על פי המשנה בכתובות), מביאים: שלפי משנה ראשונה - אם הגיע הזמן אוכלת, ולפי משנה אחרונה - אינה אוכלת עד שתכנס לחופה. וברתבים: שלמשנה ראשונה, שלפי עולא - החשש הוא שמא תשקה, ושלפי רב יהודה - זהו משום שחוששין לסימפון (ודוקא למום הנראה לעין - ע"פ הגמ' בכתובות), ולכן אם הגיע הזמן, אוכלת בתרומה, ושלמשנה אחרונה - לכו"ע אינה אוכלת מחשש סימפון (למום שאינו נראה לעין - שם), ולכן אפי' אם הגיע הזמן, אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, [שאז מתייחד עמה ובודקה - שם], וכתבים: שלפי"ז סוגייתנו שנקטה "עד שתכנס לחופה" סוברת כמשנה אחרונה, והסיקו: שזהו לאו דוקא אלא "עד שיגיע הזמן", וכמשנה ראשונה.

התוס' מביאים שיש שגרסו בסוגיין: שאף לפי משנה אחרונה - עולא סובר גם את הטעם של שמא תשקה וגם לסימפון.

סימפון בעבדים

סג. האם בעבדים שייך ביטול מקח משום סימפון, ומדוע? **דף יא.**

תשובה:

א. כשהסימפון מחמת מומים

לא מבטל את המקח, דאם זה בגלוי - סבר וקיבל, ואם בסתר - מאי איכפת לו, שהרי לוקח אותו למלאכה.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"טו ממכירה הל' יב) ובש"ע (ח"מ סי' רלב סעי' י) נפסק: המוכר עבד או שפחה, אין הלוקח יכול להחזירו מפני מומין שאין מבטלין אותו ממלאכתו, והן הנקראין סימפון. שאם היה זה סימפון גלוי, כבר ראהו, ואם אינו נראה, כגון שומא בבשר או נשיכת כלב או ריח הפה או החוטם וכיוצא בהן, הואיל ואינו מבטלו ממלאכתו, אינו מחזיר, שאין העבדים לתשמיש המיטה אלא למלאכה, ובסעי' יג, ובש"ע שם, נפסק: נמצא בו שחין רע או חולי המתיש את כוחו, או שהיה נכפה או משרעמם, הרי זה מום מפני שמבטלו ממלאכתו, וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בה מדברים אלו המגואלים, הרי זה מום, מפני שנפשו של אדם אוננם מהם, ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת אכילה ושתייה, וכן אם נמצא ליסטים מזויין, הרי זה מום המאבד את כולו, שהמלך תופס אותו והורגו, וכן אם נמצא מוכתב למלכות, הרי זה מום ומחזירו, מפני שהמלך תופסו למלאכתו בכל עת שירצה. והראב"ד בהשגותיו, כתב: והלא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

אמרו פ"ק דקדושין בגמרא, "הנהו, קלא אית להו", ומה שאמרה התוספתא פ' המוכר פירות, נמצא גנב או קוביוסטוס, הגיעו, ליסטים מזויין או מוכתב למלכות, אומר לו, "הרי שלך לפניך", לא שיאמר לוקח אל המוכר, אלא המוכר אומר ללוקח כמו ברישא, דאמר הגיעו המוכר ללוקח, וה"ק, "הרי שלך לפניך" שאתה היית יודע, אך יש לפרש "הנהו, קלא אית להו" כלומר אין לחוש בעבד שלקחזו כהן מירשאל ליסטים מזויין ומקח טעות, שאם היה כן הקול יצא עליו, וכיון שלא יצא הקול מסתמא אין לו לחוש לזה הטעות, מיהו אם יודע הדבר שהוא כן, מקח טעות הוא וחוזר בו, ואומר "טול את שלך והחזר לי מעותי" ועל דרך זה הלך המחבר, ועכשיו שיש בזה שני דרכים הללו, הנה הדין הזה ספק, אם נתן הדמים, לא יטול, ואם לא נתן, לא יתן.

ב. אם נמצא קוביוסטוס

הגיעו, ואין המקח בטל.

רש"י מפרש: שקוביוסטוס היינו גונב נפשות.

והתוס' בשם הרבינו חננאל, מפרשים: דהיינו משחק קוביא. [לפי תוס' - יתכן ודין גונב נפשות כדין ליסטים מזויין המבואר בדין הבא, עיי"ש, וכן פוסק הרמ"א - עיין בהמשך].

פוסקים :

ברמ"א (שם) נפסק: וי"א לזנוב נפשות הוי כמו מוכתב למלכות, אכל משחק בקוביא לא הוי מוס.

ג. אם נמצא שהעבד ליסטים מזויין או מוכתב למלכות

לפי רש"י - סבר וקיבל, ואין המקח בטל.

לפי ר"ת - המקח בטל.

ורבינו אליהו מפרש בכוונת רש"י: שאם לפני שקיבל המוכר מעות, המקח בטל, ואם אחר שקיבל המעות, סבר וקיבל, ואין המקח בטל. [ההלכה לדין זה - עיין לעיל נושא א' ב']

סיכום:

סימפון לא מבטל מקח, חוץ מכשנמצא העבד ליסטים מזויין או מוכתב למלכות, שאז הדין שנוי במחלוקת רש"י, ר"ת, ורבינו אליהו.

"כסף" קנין באשה, באמה, ובעבד עברי

סד. מדוע לפי בית שמאי אין אשה מתקדשת בפחות מדינר?

דף יא.-יב.

תשובה :

לפי רבי זירא - משום שאשה מקפדת על עצמה ואין מתקדשת בפחות מדינר, ולכן לב"ש אינה מקודשת רק אם קידשה בלילה או דשוויה שליח, אבל אם פשטה ידה וקיבלה - הוי קידושין אפי' בפרוטה. [הגדרת דינר - עיין א"ת כרך ז', עמ' שצח, ערך דינר].

לפי שיטת רש"י - בנתיה דר' ינאי דקפדן אנפשייהו על תרקבא דדינרי, אם שוו שליח - לא הוו קידושין בפחות מתקרבא דדינרי.

תוס' חולקים וסוברים: שבדינר מקודשת (דאם כרש"י, א"כ נתת דבריך לשיעורין).

לפי רב יוסף [הגמ' דחתה את דבריו] - בית שמאי סוברים כרב אסי, שכסף האמור בתורה הוא כסף צורי, [עיין מש"כ על מסכת ב"ק פרק ד' תש"ג], ובצורי מטבע של נחושת ליכא, וכיון דאפיקתא מפרוטה (אלמא מידי דחשיבות בעי - רש"י) אוקמוה אדינר, (ולפי רבותינו המובא ברש"י - כיון דאפיקתא מפרוטה אלמא כסף צורי בעי, ודינר זה המטבע הפחותה שבצורי), ולפי"ז אפי' אם פשטה ידה וקיבלה פחות מדינר - לא הוו קידושין.

לפי ר"ש בן לקיש - למדים אשה מאמה עבריה במה מצינו, מה אמה עבריה בפרוטה לא מיקניא שנאמר "והפדה" מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאת, ולא יתכן לומר בפרוטה דהרי מפרוטה אי אפשר לגרע, ה"ה אשה בפרוטה לא מיקניא נפשה, וכיון דאפיקתא מפרוטה אוקמיה אדינר.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי רבא (דף יב.) - כדי שלא יהיו בנות ישראל כהפקר.

רש"י מפרש: ומדרבנן הוא דאפקעיה רבנן לקידושין פחות מפרוטה, [אבל הריטב"א ס"ל: דדאורייתא הוא. וטעם זה הוא טעם לדין התורה].

שבועת הדיינים במודה במקצת

סה. כדי להתחייב שבועת הדיינים מדין מודה במקצת, מה הוא סכום הטענה הכפירה, וההודאה, ומנין למדים זאת?

תשובה:

הגמ' מביאה את המשנה (במסכת שבועות), "הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה".

רש"י מביא: שרב (שם) מפרשה, "הטענה שתי כסף" פי' כפירת טענה שתי כסף מלבד הודאת הפרוטה, וששמואל מפרשה, הודאת פרוטה מתוך טענת שתי כסף, דהיינו שחייב שבועה אפי' לא כפר בה אלא פרוטה או הודה בפרוטה, וזהו מדין מודה במקצת, שנאמר "כסף או כלים" מה כלים שנים אף כסף שנים, וקאמר רחמנא "כי הוא זה", ורב מפרש: ש"כסף" שהתורה מתכוונת, היא על כפירת הטענה, דהיינו כשאינה פחותה משתי כסף.

המקדש בדבר שהוא שווה פחות מפרוטה

סו. המקדש בדבר שהוא שווה פחות מפרוטה, האם מקודשת, ומדוע?

דף יב. יב.

תשובה:

א. בדבר שיש בו ספק שמא שוה פרוטה במדין

לפי שמואל - מקודשת קידושי ספק, דחיישינן שמא שווה פרוטה במקום שהדבר אינו מצוי שם, והרא"ש בסי' יז, דן: אם דינא דשמואל הוי מדאורייתא או מדרבנן. ומטיק: דאינו אלא חומרא דרבנן. אבל מן התורה - אין הולכים אלא אחר מקומו ושגעתו, וכן הוא דעת הרמב"ן והריטב"א. י"א שהרמב"ם חולק - עיין באר היטב סי' לא סק"ה, ואם ידוע ודאי שהדבר שווה פרוטה במדין, לפי הר"ן - מקודשת מדאורייתא. ולפי הרא"ש - מקודשת רק מדרבנן. ואם הוא דבר שאינו מתקיים ועד שיגיע למדין יפסיד, לפי הרמב"ם - אינה מקודשת, ולפי הרא"ש - מקודשת מדרבנן.

ולפי רב הסדא, אביי ורבא - אפי' מספק אינה מקודשת, [לפי הבה"ג והתור"ד - אין הלכה כשמואל, ולפי הרי"ף - הלכה כשמואל, וכן נפסק ברמב"ם, ובשו"ע המובאים בהמשך].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ד מאישות הל' יט) נפסק: המקדש בפחות מפרוטה אינה מקודשת, קידשה באוכל או בכלי וכיוצא בו ששוה פחות מפרוטה, הרי זו מקודשת בספק, וצריכה גט מספק, שמא דבר זה שווה פרוטה במקום אחר, הא למדת שכל המקדש בשוה כסף, אם היה באותה המדינה שווה פרוטה, הרי אלו קידושי ודאי, ואם אינו שווה פרוטה, הרי אלו קידושי ספק. יראה לי, שאם קידש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם, אם לא היו שווה פרוטה באותו המקום, אינה מקודשת כלל, שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד ולא יהא שווה פרוטה, ודבר של טעם הוא זה וראוי לסמוך עליו. ובשו"ע סי' לא סעי' ג', נפסק: קידש באוכל או בכלי וכיוצא בו ששוה פחות מפרוטה, הרי זו מקודשת מספק, שמא דבר זה שווה פרוטה במקום אחר, ויש אומרים שאם קידש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם, אם לא היה שווה פרוטה באותו מקום, אינה מקודשת כלל, שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסיד ויאבד ולא יהיה שווה פרוטה.

ב. נתקדשה בדבר שודאי עתה אינו שווה שוה פרוטה במדין, באופן ששמעו שיש עדים שבשעת קידושין היה שווה פרוטה

לפי רב הסדא - כל שלא באו עדים אינה מקודשת. [דעת שמואל בזה - עיין רא"ש].

ולפי אביי ורבא - הרי היא בספק קידושין. והרמב"ם ודעימיה לא מביאים דין של רב חסדא ורבא ואביי להלכה.

ומבואר בתוס' (ד"ה והאיכא): שהמחלוקת שבין ר' חסדא לאביי ורבא היא רק כשיצא קול שיש עדים

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

באורית או במדינת הים "שבה הוא יומא היה שווה פרוטה", אבל אם יש עדים שבשעת קידושין הדבר היה שווה פרוטה, ודאי לכו"ע ראוי להחמיר בזה. [וע"ע ברמב"ן, ברשב"א, בר"ן, בריטב"א, ובמאירי].

המבטל גיטו

סז. מה הדין במי שמבטל גיטו, ומדוע?

דף יב:

תשובה:

רב יוסף אמר: שרב היה מלקה את מי שמבטל גיטו.

ונהרדעי אמרי: שרב לא היה מלקה על כך, (והיה מלקה רק על מי שמקדש בביאה בלא שידוכי, ואיכא דאמרי אפי' בשידוכי).

לפי רש"י - רב הלכה את השולח גט לאשתו והגיע לשליח ואמר לו "גט זה מבוטל" מחשש שהשליח יתננו לאשה אחר הביטול והאשה תנשא בו.

ולפי תוס' - לבעל מותר להגיע לשליח ולומר לו "שהגט מבוטל", ובסוגיין מדובר: שעושה בי"ד ומבטל לפניו, שהתקין רבן גמליאל שלא לעשות כן, בזה לפי רב יוסף - רב היה מלקה, ולפי נהרדעי - לא היה מלקה.

תוס' מביאים (את הגמ' בגיטין לג): שאיכא מ"ד שאם ביטלו בבי"ד מבוטל, ואיכא מ"ד שלא מבוטל, ונר"ב יוסף עצמו בגמ' בגיטין סובר שאינו מבוטל - עיי"ש, ובתוס' שם ד"ה אמרו, ולפי דבריו צ"ל: שרב היה מלקה מפני שמוציא לעז על הגט. [ולרש"י שפירש שרב היה מלקה על ביטול בפני השליח - לכו"ע מבוטל].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ו מגירושין הל' כו) נפסק: מי ששלח גט לאשתו וזו וביטלו בפני שנים אחרים, וכן מי שמסר מודעה על הגט, מכין אותו מכת מרדות מפני שגורם להיות ממזרים, שהרי יגיע גט לידה ותנשא בו, ואחר זמן יצאו הנעדים שביטל בפניהם, או שמסר מודעה בפניהם קודם שיכתוב הגט, ונמצא הולד ממזר, וכן נפסק בשו"ע סי' קמ"א סעי' סו, ובסי' קל"ד סעי' ו', וברמ"א בסי' קל"ד שם, נפסק: אפילו בטל המודעה נתינה אפילו הכי משמתינן ליה ליש לחוש שמא איכא ידעני במודעה ולא ידעני צניטול.

לדור בבית חמותו

סח. האם מותר לדור בבית חמותו, ומדוע?

דף יב:

תשובה:

לפי רב יוסף - רב היה מלקה על מי שדר בבית חמותו.

רש"י מפרש (ד"ה ועל חתנא): מדובר אחר הנישואין, וחיישינן שיכשל בה, ולפי דעה אחת בתוס' ר"י הזקן - מדובר רק בחזון שקידש ארוסתו, וחיישינן לפריצותא.

ונהרדעי סוברים: שרב לא היה מלקה על כך.

ומבואר בתוס': שכיום סומכים על דעת נהרדעי ודרים בבית חמותו, וכן רב מודה באופן שדרים בלא שכירות, הואיל ויש הוכחה שאינם דרים בבית חמותם אלא רק בשביל שאר טובות הנאה שעושין להם. [ומתוך דברי התוס' שכתבים "שיש הוכחה", נראה דטעם האיסור לחזון לדור בבית חמותו הוא מפני החשד].

אם אותו אדם חשוד על העריות - לכו"ע מכין אותו מכת מרדות גם אם רק עבר מבית חמותו בלא שדר שם.

פוסקים:

ברמב"ם (פכ"א מאיסורי"ב הל' טו) נפסק: וכן אסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו, שזו עוונת פנים היא. והראב"ד בהשגותיו, כותב: אם ייחד לו בית למשכב, מותר, וכן אכסנאי, ובלבד שישן בטלית של עצמו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ברמב"ם (פ"ב מאיסור"ב הל' יב) נפסק: מי שנטען על ערווה או שיצא לו שם רע עמה, לא ידור עמה במבוי אחד ולא יראה באותה שכונה, ומעשה באחד שהיו מרננין אחריו עם חמותו, והכו אותו חכמים מכת מרדות מפני שעבר על פתח ביתה, והראב"ד בהשגותיו, כותב: זה המחבר ממשל משלים הוא והם רחוקים מאד, אם אמרו בחמותו דגייסא ביה מזמת בתה, יאמרו באשה אחרת לאוסרו לדור וליראות בכל השכונה.

שתיקת האשה בשעת מתן מעות או לאחריו

ט. שתיקת האשה בשעת מתן מעות או לאחריו, האם האשה מקודשת, ומדוע? דף יב: יג.

תשובה:

אם היה שתיקה בשעת מתן מעות, באופן שהנתינה לשם קידושין והדבר שווה פרוטה - מקודשת, מפני שקבלתה מהוה הוכחה שרוצה בקידושין, אבל אם היה שתיקה לאחר מתן מעות - הדינים חלוקים כדלהלן:

1. כשהנתינה היתה לפיקדון וחזר ואמר "התקדשי לי בו" - לכו"ע אינה מקודשת, מפני שתיקה לאחר מתן מעות לאו כהודאה, דמה שלא השליכתו, זהו כדי שלא תתחייב באחריותו, ונבדשדיך. עיין רשב"א ור"ן, שנחלקו בזה.

2. כשהנתינה לשם קידושין והדבר אינו שווה פרוטה, ואחר שקיבלתו אמר לה המקדש "שיש בתוכו שווה פרוטה"

לפי רבא - אינה מקודשת, דשתיקה לאחר מתן מעות לאו כהודאה כמו שמצינו לענין נתינה לשם פיקדון.

רש"י (ד"ה הויא) מפרש: שמשתיקתה מוכח שלא איכפת לה, דמימר אמרה, "מעיקרא לאו אדעתיה דהכי קבילתינהו", והרישב"א מפרש: שמה ששנתקה היה משום בושה וצניעותו.

ולפי רב הונא בריה דרב יהושע - מקודשת, מפני שאם לא ניחא לה בקידושין היתה צריכה להשליך את הדבר, ולא דמי לפיקדון, דמה שלא זורקתו זהו מפני שסוברת שאם תשליכתו תתחייב באחריותו.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' כה) נפסק: נתן לה אגודה של הדס וכיוצא בה, ואמר לה "הרי את מקודשת לי בזה" וקבלה אותה, ואמרו לו "והלא אין בה שוה פרוטה", ואמר "תתקדש בארבעה זוזים המוחבאים בתוך האגודה", אם אמרה "הן", הרי זו מקודשת, ואם שתקה, אינה מקודשת במעות אלו, שהשתיקה שלאחר מתן מעות אינה מועלת, ותהיה מקודשת בספק מפני האגודה, שמה שוה פרוטה במקום אחר. ובשו"ע סי' כח סעי' ה', נפסק: אמר לה "התקדשי לי בחפץ זה", ואמרה לו "והרי אינו שוה פרוטה", ואמר "התקדשי לי בארבעה זוזים שבתוכו", הרי זו ספק מקודשת, ונעייין בב"ש ס"ק יד, והוא הדין אם לא חזר ואמר "התקדשי לי" רק אמר לה "הרי נתוכו שוה פרוטה", מקודשת מספק. אשה שחטפה מעות מאיש אחד והוא בקש ממנה "שחמזיר לו" ולא לתתה, ואמר לה "הרי את מקודשת לי בזה" ושתקה והחזיקה המעות, לא הוי קידושין, והוי שתיקה ללאחר מתן מעות ולאו כלום הוא, ונעייין בב"ש ס"ק טז, ובבד"מ ס"ק יג, מש"כ בזה.

3. אם נתן לה בתורת החזרת חוב או החזרת גזל בלא ששידך - אינה מקודשת, דהרי בתחילה קיבלתו בתורת החזרת חוב או החזרת גזל ואח"כ כשאמר לה "התקדשי לי בו" לא קיהיב לה מידי, ויכולה לומר "אין שקלי ודידי שקלי", ולפי הרשב"א והר"ן וכן נפסק ברמ"א - עיין בהמשך - אינה מקודשת גם אם אמרה אח"כ שנתכוונה לקבלם לשם קידושין.

4. אם בדשדיך ושתקה - מקודשת, והתור"י הזקן. מביא: איכא מ"ד דהיינו דוקא כששאל אותה אחד שגזלה "אם רוצה להתקדש לו בכסף שגזלה או שחמסה, שיתננו לה בכסף קידושיה", ואמרה "הן", והתור"י הזקן חולק, וכותב: ומסתברא לי, אע"פ ששידך זה כמה אפי' קודם שגזלה, ושכן נראה מלשון הרמב"ם בפרק ה' וכו', וע"ע במאירי וברמ"א שניבא בהמשך, וכן בחידושי הרשב"א.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' י) נפסק: גזל את האשה או גנב ממנה או חמסה, וחזר וקידשה בגזל ובגניבה ובחמסה שלה, ואמר

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לה. "הרי את מקודשת בו", אם קדם ביניהן שידוכין ונטלה ושתקה, הרי זו מקודשת, ואם לא שידך אותה מעולם, אף על פי ששתקה כשנתן לה דברים אלו בתורת קידושין, אינה מקודשת, ואם אמרה, "הן", הרי זו מקודשת, ובהל' יב, נפסק: החזיר לה חוב שהיה לה אצלו, ואמר לה, "הרי את מקודשת בו" קודם שתטלנו ונטלתו ושתקה, אם היה ביניהן שידוכין, הרי זו מקודשת, ואם לא שידך, אינה מקודשת עד שתאמר "הן", ובשו"ע סי' כח סעי' ב', נפסק: גזל את האשה או גנבה או חמסה, וחזר וקידשה בגזל או בגניבה ובחמס שלה ואמר לה, "הרי את מקודשת לי בו", אם לא קדם ביניהם שדוכים ונטלה ושתקה, אינה מקודשת, אבל אם שידך תחילה, להיינו שנתלית לישא אותה אף על פי שלא היו שום כנהיגה הנדונה או אפילו לא שידך תחילה וכשאמר לה "התקדשי לי בזה" נתנו בידה אמרה "הן", הרי זו מקודשת ולריך לשלם לה גזילותיה, אבל אם אחר שבא לידה אמר "התקדשי לי בו", אף על פי שאמרה "הן", אינה מקודשת, אף על פי ששידך תחילה, ואינה נאמנת לומר שנתחילה קבלה לשם קידושין, ובסעי' ג' נפסק: וכן אם אחזיר לה חוב שהיה לה אצלו, ואמר לה, "כנסי סלע זו שאני חייב לך", והרי את מקודשת לי בו" קודם שתטלנו ונטלתו ושתקה, אם היו ביניהם שידוכין, הרי זו מקודשת, ואם לא שידך, אינה מקודשת, עד שתאמר "הן", אבל אם לאחר שנתנו בידה אמר לה, "הרי את מקודשת לי בו", אפילו אמרה "הן", אינה מקודשת אף על פי ששידך תחילה, וכל זה שאמר לה, "כנסי סלע שאני חייב לך", אבל אמר לה "כנסי סלע זו" סתמא, וחזר ואמר "התקדשי לי בו", אף על פי שאני חייב לה גם כן והגיע זמן הפרעון, מקודשת, ואינה יכולה לומר "לפרעון קבלתי". אמר לה, "כנסי סלע זו שאני חייב לך", וחזר ואמר "לא לשם פרעון אני נותן לך רק לשם קידושין", יש אומרים דהוי מקודשת, אפילו לא שידך. ביקש ממנה "שתלוה לו מעות על משכון", ונתנה לו המעות, וכאשר נתן לה המשכון אמר לה, "התקדשי לי בו" וקבלתו ושתקה, הוי ספק קידושין.

המקדש בחפץ שגזל ממנה

דף יג. המקדש אשה בחפץ שגזל ממנה, האם מקודשת, ומדוע?

תשובה:

- 1. קידשה בגזל שגזל מידה, ואמרה "שמעונינת בקידושין" - מקודשת, וה"ה בדשיך (שדיבר אתה קודם לכן ונתרצית להתקדש לו) שמקודשת אע"פ שבשעת מתן מעות שתקה, וההלכה לדין זה ולדין הבא - עיין בתשו' קודמת נושא ג'.**
- 2. אם לא שדיך ובשעת מתן מעות שתקה - אינה מקודשת, דיכולה לומר "אין שקלי ודידי שקלי", ואם קידשה בגזל שגזל מאחרים - מבואר: לקמן דף נב, שאינה מקודשת.**

לקנות קרקע בפחות משווה פרוטה

דף יג. עא. האם אפשר לקנות קרקע בפחות משווה פרוטה, ומדוע?

תשובה:

קרקע בקנין כסף בפחות משווה פרוטה - אינה נקנית, כשם שאשה לא נקנית בפחות משווה פרוטה, אולם קונין קרקע בקנין חליפין אף בפחות משווה פרוטה.

הקדמת קרבן חטאת לקרבן עולה

דף יג. עב. מה צריך להקריב ראשון קרבן חטאת או קרבן עולה, ומה הדין בליעבד?

תשובה:

לכתחילה יש להביא קרבן חטאת ואח"כ קרבן עולה, ובדיעבד אם הביאו קרבן עולה, אפשר להביא אח"כ קרבן חטאת, וועיין ריטב"א דפליג, וס"ל דמעכב אפי' בדיעבד.

לפי תירוצ' ב' בתוס': למדים זאת ע"י בנין אב ממצורע. אולם אם מת קודם שהביאו את הקרבן - היורשין פטורים מלהקריבה, דהוי ליה חטאת שמתו בעליה, שלמיתה אזלא.

האם שיעבודא דאורייתא

דף יג. עג. האם שיעבודא דאורייתא, ומאי נפק"מ לדינא?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

לפי רב יהודה אמר שמואל - שיעבודא לאו דאורייתא.

ולפי רבי יוחנן - שיעבודא דאורייתא, הנפק"מ:

1. לילודת שהביאה חטאתה ומתה ולא הפרישה את עולתה מחיים, דאם שיעבודא דאורייתא - היורשים חייבים להביא עולתה מנכסיה.
2. לענין מילוא על פה אם גובה מן היורשים ומן הלקוחות, דאם שיעבודא דאורייתא - גובה מהיורשים ומהלקוחות.

עד. מילוא בשטר או שבע"פ, האם גובין מן היורשין ומן הלקוחות, מדוע, ומה להלכה? דף יג:

תשובה :

1. מילוא בשטר - גובה מן היורשין ומן הלקוחות.

רש"י מפרש: מדין ערב, בזה שכתב "שכל נכסיו אחראין לפירעון החוב".

2. מילוא על פה

למ"ד שיעבודא דאורייתא - דינו כדין מילוא בשטר.

ולמ"ד שיעבודא לאו דאורייתא - אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות.

3. להלכה: אמר רב פפא: הילכתא מילוא על פה גובה מן היורשין דשיעבודא דאורייתא, ואינו גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא.

התוס' כותבים: שדברי רב פפא אמורים רק במילוא הכתובה בתורה, לדוגמא: נזקין, ערכין, וקרבו, דלענין יורשין - דינם כמילוא בשטר דשיעבודא דאורייתא, ולענין לקוחות - אין דינם כמילוא בשטר, אבל במילוא שאינה כתובה בתורה, לדוגמא: הלוהו מעות בלא שטר - דעת רב פפא עצמו (במס' ב"ב דף קעו): שגובה מן היורשין, כדי שלא תנעול דלא בפני לוין, ואינו גובה מן הלקוחות, דשיעבודא לאו דאורייתא.

עה. מהיכן למדים חז"ל שאשה קונה עצמה בגט ובמיתת הבעל? דף יג:

תשובה :

1. גט - מדכתיב "וכתב לה ספר כריתות".

2. מיתת הבעל - מדכתיב "פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה" או מדכתיב "וכתב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון" איתקש מיתה לגירושין.

עו. מה לומדים חז"ל מהפסוק "ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל", ובאיזה נעל לא חולצים? דף יד.

תשובה :

1. מ"ונקרא" למדים, שמצוה על כל העומדים שם לומר "בית חלוץ הנעל, בית חלוץ הנעל".

2. מ"בישראל" למדים, כיון שחלץ בה נעל הותרה לכל ישראל. ונמ"בישראל" הנוסף למדים: שהחליצה כשרה רק בב"ד של ישראל ולא בב"ד של עכו"ם וגרים].

3. מ"נעל" למדים, שדוקא בנעל יוצאת ולא בגט ולא בדברים אחרים.

4. מ"הנעל למדים, שיוצאת אפי' בנעל של כל אדם, ובמס' יבמות דף קג: משמע: שצריך להקנות לבעל את הנעל, ובש"ע אהע"ז סי' קסט סעי' יד, הובא: דלכתחילה יש להקנות לבעל את הנעל במתנה, וי"א שצריך להלך בו מעט כדי שיראה שזה שלו, אכל

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כדיענדל גס אס אינה עלו – התללה כשרה].

5. **חולץ רק בנעל הראוי לו**, אבל לא בנעל גדול שאין יכול להלך בו, ולא בקטן שאין חופה רוב רגלו, ולא למסולים שאין לו עקב.

קניני עבד עברי, אמה עבריה, ונרצע

עז. מה הן הקנינים שעבד עברי או אמה עבריה או נרצע נקנים בהן, ומנין למדים זאת: דף יד – טז.

תשובה:

א. **עבד עברי שמכרוהו בי"ד נקנה**

בכסף ובשטר, ולמדים זאת מדאיתקש לאמה עבריה. (הרמב"ם פ"ג הל"ג פוסק; שגנב מן הגוי או מן ההקדש אינו נמכר על הקרן. והרי זה חוב עד שיעשיר, וי"א שאף בגונב אחר הגנב אינו נמכר – א"ת כרך ו' ערך גניבה עמ' רכא).

ב. **עבד עברי שמכר עצמו לישראל נקנה**

1. **בכסף**, ולמדים זאת או מ"שכיר שכיר" או מ"וכי תשיג" וא"ו מוסיף על ענין ראשון.

2. **בשטר**, ולמדים זאת מ"שכיר שכיר".

ג. **עבד עברי הנמכר לעכו"ם נקנה**

בכסף, שנאמר "מכסף מקנתו".

ר"ת בתוס' (ד"ה הואיל) מפרש בקושית הגמ', שאינו נקנה בשטר, והמקור לדין זה – עיין מהרש"א, בפנ"י, ובבית הלוי חלק א' סי' כא, אות ז'. עוד מבראר בבית הלוי שם: שמרש"י שנדחק לפרש את קושית הגמ' באופן אחר, משמע שס"ל שנקנה בשטר, ומחדש הבית הלוי שם ובאות ט', 1. שזהו רק בקושית הגמ', אך למסקנת הגמ', לרש"י לא נקנה בשטר, 2. שמכח דברי ר"ת במקום, י"ל שדבריו בסוגיין הם רק לקושית הגמ', אבל למסקנא ס"ל שנקנה בשטר].

ד. **אמה עבריה נקנית**

1. **בכסף**, מדכתיב "והפדה". (המשנה בסוטה דף כג, אומרת: שאשה אינה נמכרת בגיבתה).

2. **בשטר**, מדהוקשה לאחרת או מ"לא תצא כצאת העבדים". ודיני אמה עבריה – עיין א"ת כרך ב', עמ' כט, ערך אמה העבריה].

ה. **נרצע**

נקנה ברציעה.

עח. **באלו קנינים עבד עברי או אמה עבריה או נרצע קונים את עצמם, ומנין למדים זאת?** דף יד – טז.

תשובה:

א. **מכרוהו בי"ד קונה עצמו**

1. **בשנים** - דכתיב "שש שנים יעבוד ובשביעית".

2. **ביובל** - דכתיב "ושב אל משפחתו".

3. **בגירעון כסף** - דמקשינן לאמה עבריה דכתיב ביה "והפדה", [אם זהו גם כשנקנה בשטר – עיין מש"כ לקמן בהערה שבדין ג'].

לפי רבא (בדף ע"ז) - הרב שמחל על גירעונו אין גירעונו מחול, לפי שעבד עברי גופו קנוי.

רש"י מפרש (ד"ה גופו קנוי): שלכן אם ירצה חוזר ומשתעבד בו, דלא שייך בו מחילת ממון, וכן נפסק

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ברמב"ם פ"ב הל' יא, ובפ"ד הל' ד', עיי"ש, המאירי דן: אם זה כדקל לפירותיו או כמשכון, וע"ע בתוס' לקמן דף יט. ד"ה במלוה, שכותבים: שלפי רבי יוסי ברבי יהודה – עבד עברי אין גופו קנוי, וע"ע בגמ' בב"מ דף יב, האומרת: מציאת בתו לאב, "לאפוקי דרבא", וזהו לפי גירסת רש"י שם, עיי"ש, אבל גירסת הרבנו חננאל שם בשם מי שאומר: "לאפוקי מדרבא" דאמר עבד עברי גופו קנוי, ולפי דבריו המשנה שם חולקת על הברייתא שמביא רבא, ויורדת קושית התוס' בסוגין ד"ה אמר רבא, וע"ע בשיטמ"ק בב"ק דף קיג: בשם הרמ"ה מסרקסטה, הפוסק שעבד עברי אין גופו קנוי.

4. בשטר, רש"י (דף טז. ד"ה גופו קנוי) **מפרש:** זהו משום שלא גרע מעבד כנעני דנפיק בשטר, דכתיב ביה "או חופשה לא ניתן לה", וגמר לה לה מאשה, ונע"ע בתוד"ה אמר, לפי הר"ן – אינו יכול להכריח את האדון לקבל שטר חוב, מפני שהאדון יכול לומר לו "נקט מרגניתא בידיה ויהיב ליה חספא", ולפי הרשב"א – אינו יכול לפדות בשטר חוב, ודברי הגמ' בדף יח, "דכתבנא ליה שטרא אדמיה" הם רק להו"א שאין עבד עברי גופו קנוי, אבל למסקנא שגופו קנוי לא קונה כמו שאינו מועיל בקידושין, מפני שכסף אין כאן ושטר אין כאן, וע"ע בבית הלוי חלק א' סי' כג.

5. בהפקר, [כמבואר בתוד"ה לימא, ובמהרש"א שם. ברשב"א, וברייטב"א שם].

6. במיתת האדון, באם לא השאיר בן, אבל אם השאיר בן - הרי הוא עובד את הבן, אבל אינו עובד את הבת או את האח.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ב מעבדים הל' ח') נפסק: אחד המוכר עצמו, בין לישראל בין לגוי, ואחד שמכרוהו בית דין, הרי זה מגרע מפדיונו ויוצא, כיצד, הרי שמכרוהו בששים דינרים ועבד ארבע שנים ומצאה ידו, הרי זה נותן עשרים דינרים ויוצא לחירות. וכן אם מכר עצמו בארבעים דינרים לעשר שנים, הרי זה מגרע ארבעה דינרים לכל שנה שעבד ונותן הנשאר, כסף או שוה כסף, ויוצא. וכן הנמכר לגוי מחשב הדמים לפי השנים הנשארות עד שנת היובל, שנאמר: "וחשב עם קונוהו משנת המכרו לו עד שנת היובל", כיצד, מכר עצמו במאה ונשאר ליובל משנת מכירה עשר שנים, מחשב עשרה לכל שנה שעבד וגורע הדמים ומשיב השאר כסף, לא בתבואה ולא כלים, שנאמר: "כסף ממכרו", בכסף הוא נגאל מיד הגוי ואינו נגאל בשוה כסף. ובהל' יב, נפסק: נמצאת אומר שעבד עברי נקנה בכסף או בשטר, וקונה את עצמו בחמישה דברים: בשנים או ביובל או בגרעון כסף או בשטר שחרור או במיתת אדון בלא בן, ובגוי או בגר, אפי' הניח בן. [בביאור שיטת הרמב"ם המחלק בין מוכר עצמו לישראל לבין מוכר עצמו לגוי לענין גירעון בשוה כסף – עיי' אור שמח ואבן האזל].

ג. אמה עכריה

יתירה על עבד עברי, שקונה עצמה **בסימנין, ובמיתת האדון גם כשיש לו בן, שנאמר "ואף לאמתך תעשה כן" הקישה הכתוב לנרצע שיוצא במיתת האדון, ור"ל דאמר שיוצאת גם במיתת האב איתותב.**

ג. נרצע קונה עצמו

1. ביובל, שנאמר "ואיש אל משפחתו תשובו".

2. במיתת האדון, שנאמר "ועבדו לעולם" ולא את הבן ולא את הבת.

[לפי התור"ד בדף כא: בשם ר"ת – נרצע אינו יוצא בגירעון כסף, דרך הנקנה בכסף יוצא בגירעון כסף, ולפי התור"ד – יוצא, וכותב: שיש נפק"מ גם בעבד שנקנה בשטר אם יוצא בגירעון כסף. המשנה למלך מדייק מהרמב"ם בהל' יב: שעבד שנקנה בשטר יוצא בגירעון כסף, ומפרק ג' הל' ז', יש לדייק: שהנרצע אינו יוצא בגירעון כסף ולא בשטר שחרור, וששיטת ר"ת – שנרצע יוצא בשטר שחרור, וע"ע במנ"ח על מצוה מב].

ד. מוכר עצמו לישראל קונה עצמו

1. ביובל, שנאמר "עד שנת היובל יעבוד עמך".

2. בשנים

לפי ת"ק - מוכר עצמו נמכר לשש ויתר על שש, אביי מפרש: משום שאצל מכרוהו ב"ד נאמר "ועבדך שש שנים" זה ולא למוכר עצמו.

ולפי רבי אליעזר - נמכר לשש ולא ליותר, ולומד זאת מ"שכיר" "שכיר", [ממכרוהו ב"ד – רש"י, ואת הפוסק

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

"ועבדך" דורש לדרשה אחרת, ואינו ממעט ממנו מוכר עצמו.

וכן בגירעון כסף – מגז"ש "שכיר" "שכיר" ממכרוהו בי"ד או מ"וכי תשיג" מנמכר לעכו"ם – ריטב"א, וכ"פ הרמב"ם פ"ב דעבדים הי"ב, וכן במיתת האדון – כמו שפסק הרמב"ם שם, ולכאורה זה תלוי אם לומדים שכיר או מ"וכי תשיג", ובשטר – רמב"ם שם, ומשמע שאינו יכול לצאת בלא שטר, אבל לפי הרשב"א בשם הרמב"ן – כיון שאסור בשפחה כנענית אין לו קנין איסור, ולכן יכול לצאת בלא גט שחרורו.

ה. **מוכר עצמו לעכו"ם קונה עצמו** (בנכרי שישנו תחת ידך, עיין גמ' דף טז).

1. **ביובל, הגמ' (בדף טו:), לומדת זאת, מזה שנאמר "ויצא בשנת היובל", וכן בגירעון כסף, שנאמר "מכסף מקנתו" או מ"ישיב גאולתו".**

2. **במיתת האדון, הגמ' (בדף יז:), לומדת זאת, מזה שנאמר "וחשב עם קונוהו" ולא עם יורשי קונוהו.**

3. בשנים

לפי רבי - אינו יוצא בשש.

ולפי רבי יוסי ורבי עקיבא - יוצא בשש. [לפי פשוטות הגמ' בב"ק דף קיג: – גם עבד עברי הנמכר לגוי גופו קנוי, וכן הוא סתימת הרמב"ם, וכן סובר רבינו קרקש על מסכת גיטין דף לח., אבל לפי הנימוק"י ביבמות דף טו: בדפי הרי"ף בשם הריטב"א – אין גופו קנוי, ואינו צריך גט שחרורו].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ב מעבדים הל' ו') נוסק: המוכר עצמו לגוי, אם לא נפדה, אינו יוצא אלא ביובל, שנאמר: "ואם לא יגאל באלה, יוצא בשנת היובל הוא ובניו עמו", ונעייין מש"כ האבן האזל הל' ז', ולפי הרי"י פרלא ספר המצוות לרס"ג חלק ג' פרשה מא אליבא דהבה"ג – יוצא בשש, וע"ע בספר "שיטה לא נודע למי".

עט. מה כוונת הגמ' "הואיל וכל קנינו בכסף"?

דף יד:

תשובה :

לפי רש"י - הואיל וכל קנינו של עכו"ם מישראל זה בכסף ולא במשיכה.

התוס' מקשים: הרי דין זה שנוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש, דלפי רבי יוחנן גוי קנינו מישראל במשיכה ולא בכסף.

לכך מפרשים תוס' (ד"ה הואיל): שזהו מפני שכל קנינו של עכו"ם בעבד עברי הוא רק בכסף ולא בשטר.

מה בין המוכר עצמו לישראל למכרוהו בי"ד

פ. מה הן ההבדלים בין מוכר עצמו לישראל למכרוהו בי"ד?

דף יד:

תשובה :

1. **לענין אופן מכירתו ואופן יציאתו - עיין מה שכתבנו בשתי התשובות הקודמות.**

2. **לענין שאר דברים**

לפי רבי אליעזר [ולפי התנוד"ה ואידך בשם הרבה ספרים גרסינן "רבי אלעזר" - מוכר עצמו כדין מכרוהו בי"ד: 1. שיכול למכור עצמו לשש ויתר משש, שיטת רש"י (ד"ה ויתר): אם לא התנה לכמה - נמכר סתמו לשש, וכן מדויק מתוס' דף טו: ד"ה אמאי - מרומי שדה דף טו: ולפי הריטב"א - יוצא בשש רק אם התנה מפורש, ובמאירי הביא כשיטת רש"י, וכן מביא: שי"א שאינו יוצא עד היובל, עוד סובר הריטב"א: שה"ה שיכול לימכר לפחות משש, ובספר "שיטה לא נודע למי", כותב: שכן דעת רש"י, והמהרי"ט מה"ת סוף פרק ראשון מדייק מהרא"ש: שהנמכר לפחות משש דינו "כשכיר", וע"ע במשנה למלך פ"ב מעבדים הל' ג', ובאבן האזל שם על הל' ז'. 2. **נרצע**. 3. **מקבל הענקה**, [דיני הענקה - עיין לקמן תשו' צ"ל]. 4. **רבו מוסר לו שפחה כנענית**.

ולפי ת"ק - מוכר עצמו שונה ממכרוהו בי"ד, ולכן: אינו נמכר לשש ויתר שש, לא נרצע, לא מקבל

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הענקה, ואין רבו מוסר לו ש"כ.

לפי רש"י (בד"ה אין רבו) - **אסורה לו**, וכן סובר הרמב"ם שם ובהל' ג'. אבל לפי הריטב"א – זהו דק שאין מוסר לו ש"כ בע"כ. אבל אם העבד רוצה מותר ליתן לו. אם מותר בכל שפחה כנענית או רק בשפחה שהאדון כופהו לקחתה – עיין חידושי מהר"ט מהדורא תנינא. שו"ת אבני מילואים סי' יז, ובשענה"מ על הרמב"ם פ"ג מעבדים הל' ג'.

3. להלכה

לפי פי' ראשון בתוס' (ד"ה ואידך) - הלכה כת"ק בכל ארבעת הדברים הנ"ל, מפני שהלכה כרבים, ושרבי אליעזר שמותי הוא, וכן פוסקים הרשב"א והרמב"ם בפ"ג. מעבדים הל' יב, וכן נקטים הש"ך חו"מ סי' פו ס"ק ג', ובהגר"א שם ס"ק ר"ז.

ולפי ר"ת ור"י - לענין הענקה ההלכה כרבי אליעזר, ושם א גם בדין מוכר עצמו (ושאר דברים) הלכה כמותו.

שיעבודא דר' נתן

פא. האם להלכה אמרינן "שיעבודא דר' נתן", (א) בעבד עברי, (ב) כזעל חוב, (ג) כשאר שכירות פועל?
דף טו.

תשובה:

א. בעבד עברי

לפי ת"ק ורבי אליעזר - לא אמרינן שיעבודא דרבי נתן, כדי לגבות מהאדון את הענקה עבור הבע"ח, (וזהו אף אם נסבור שבעלמא אמרינן שיעבודיה דרבי נתן), הואיל ויש מיעוט "לו" ולא לבעל חובו, והמשנה למלך פ"ג הט"ו. דייק מרש"י ד"ה ולא לבעל חובו, דרק האדון אין מחויב לתת לבע"ח. אבל משהגיע ליד העבד – בע"ח גובה, ושמהרמב"ם מדויק, דאף אחר שהגיע ליד העבד אין בע"ח גובה.

ב. כבעל חוב

התוס' (ד"ה אבל) **מביאים**: שיש מדקדקין מסוגייתנו, שלא אמרינן שיעבודא דרבי נתן.

והתוס' עצמם סוברים: שאמרינן שיעבודא דרבי נתן.

ר"ת ור"י מפרשים: שזהו מפני שהלכה כר' נתן.

ורבינו נתנאל מפרש: שבבעל חוב כו"ע סוברים כר' נתן, ורק בשכירות יש מחלוקת בגמ' אם סוברים כרבי נתן, משום דטרח בגופו.

פוסקים:

בשו"ע (חו"מ סי' פו סעי' א') נפסק: ראובן שנושה מאה בשמעון ושמעון בלוי, מוציאין מלוי ונותנין לראובן, וכן נפסק ברמב"ם פ"ה ממלוה ולוהה הל' ר"ז, לא שנא אם נתחייב לו כבר לשמעון בשענה שלוה מראובן, לא שנא נתחייב לו אחר כך, ואין חילוק בזה בין מילוה בשטר למילוה על פה, כיוון ששני הלויים מודים כל אחד למילוה שלו, מוציאין מלוי ונותנין לראובן, בכל ענין שיתחייב לוי לשמעון, בין דרך הלואה שהלוה לו, בין דרך מקח וממכר, בין דרך שכירות. והרמב"ם לא חילק כל חילוקים אלה, הסבר שיטתו – עיין בלח"מ, במשנה למלך, וע"ע ברמ"א סי' קסג סעי' ג', ובביאור הגר"א שם ס"ק סב.

ג. בשאר שכירות פועל

לפי שיטת רבינו נתנאל אליבא דת"ק - לא אמרינן שיעבודא דרבי נתן.

ולפי ר"א - אמרינן שיעבודא דרבי נתן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

גאולה באלה

פב. עבד עברי הנמכר לישראל או לעכו"ם, וכן אמה עבריה האם נגאלים ב"אלה", ופרש"י: בקרובים?

תשובה:

1. **עבד עברי הנמכר לעכו"ם - נגאל באלה.**

2. **שאר עבדים**

לפי רבי - לא נגאלים באלה, שנאמר "יגאלנו" ולא לאחר. (הגמ' לקמן דף כא. מסתפקת אם לרבנן עבד עברי הנמכר לישראל נגאל באלה).

פג. עבד עברי שנאל באלה, האם נגאל לשעבוד או לשחרור? דף טו:

תשובה:

לפי רבי - לשחרור, (החזו"א סי' קמז על דף טו: כתב: שאם נתנו את הכסף על מנת להשתעבד בעבד - לא חל הקנין, והעבד נשאר אצל הגוי, ואף אם הגוי מכרם להם מדעתו).

לפי רבי יוסי הגלילי - אם בקרובים לשחרור, ובשאר אנשים לשעבוד.

ולפי רבי עקיבא - להיפך, דהיינו שבקרובים לשעבוד, ובשאר אנשים לשחרור.

פד. שטר אמה עבריה [וענל ענלי] מי כותבו, ומהו הנוסח שצריך לכתוב בשטר? דף טז:

תשובה:

לפי רב הונא - האדון כותבו "בתך קנויה לי" ונותנו לאב.

ולפי רב הסרא - האב כותבו. (לפי התור"ד - מחלוקת האמוראים גם לשטר קנין של עבד עברי, דהוקש לאמה עבריה, וע"ע ברמב"ן ובריטב"א מש"כ בזה, ובירושלמי דף יא. מבואר שבמכרוהו בי"ד, בי"ד כותבים את השטר, ואילו הרמב"ם פ"ב מעבדים ה"א, פוסק: שמכרוהו בי"ד ומוכר עצמו - העבד כותב השטר "הריני מכור לך" ונותן השטר, והכס"מ מבאר דלמד כן מאמה עבריה, וע"ע בספר "עינים למשפט" הכותב: שכנראה שהרמב"ם לומר שהבבלי והירושלמי חולקים בזה).

פה. מחילה, האם לריכה קנין? דף טז:

תשובה:

התוס' (ד"ה והרב), מסתפקים בזה. (לענין דינא, האם יש חילוק בין חוב משכון, ופיקדון, והאם מחילה מהוי הקנאה או טילוק - עיין בספר "עינים למשפט", ובמש"כ על מסכת ב"מ פרק ט', תשובה מא).

פו. ענק עבד עברי או אמה עבריה, מי זכאי לקבלו? דף טז:

תשובה:

1. **ענק עבד עברי - לעצמו, ולא לבעל חובו,** (וע"ע בהערה שכתבנו לעיל תשו' פא נושא א').

2. **אם העבד מת**

לפי הגירסא שלפנינו - לכו"ע ניתנת ליורשים, (ולפי הגהות הגר"א - לכ"ע לא ניתנת ליורשים).

3. **ענק אמה עבריה, אם האב נמצא - לאב, ואם לא - נותנים לבת, ואין לאחיה בזה כלום.**

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ג מעבדים הל' טו) נפסק: ענק עבד עברי לעצמו ואין בעל חוב גובה הימנו, וענק אמה העבריה וכן מצאיתא לאביה, ואם מת אביה קודם שיבא לידו, הרי הן של עצמה, ואין לאחיה בהם כלום, שאין אדם מוריש זכות שיש לו בבתו לבנו. (הכס"מ כותב:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שאם הגיע הענקה לידה ומת האב – הוי כאילו זכה האב, ואחיה יורשים את הענקה, ועל לשון הרמב"ם הפוסק, שגם באופן זה האזנים לא יורשים, הוא כותב: שהלשון לאו דוקא הוא.

הזכאים להענקה, ובורח

פז. איזה עבד עברי זכאי להענקה, ואיזה לא, ומה דינו של הבורח לענין הענקה, והשלמתו את ימי הבריחה?
דף טז:

תשובה:

א. הזכאים לקבל הענקה

1. היוצא בשנים או ביובל או במיתת האדון, והטעם שיוורשים חייבים בהענקה – עיין קצה"ח סי' לט ס"ק א', ובמנ"ח על מצוה תפב, ועיין תוס' ר"ד הכותב: שלרבי שמעון אין מעניקין במיתת האדון, **ואמה עבריה אף כשיוצאת בסימנים.**

2. מוכר עצמו

לפי רבי אליעזר [תוס' גורסים אלעזר, כנ"ל תשו' פ' – מעניקים.

ולפי ת"ק – לא מעניקים. [וע"ע א"ת כרך ט', עמ' תרעג, ערך הענקה].

3. היוצא בגירעון כסף

לפי ת"ק ורבי שמעיז – אינו מקבל הענקה.

ולפי רבי מאיר – מקבל.

ב. בורח

1. הדין – חייב הוא להשלים את ימי הבריחה.

לפי שיטת רש"י (ד"ה השלמה בעי) – אם השלים מקבל הענקה.

2. אם פגע בו יובל – לא מקבל הענקה.

רש"י מפרש: שפגע בו יובל אחרי כן למחרת, [לא איתפריש ברש"י בפגע בו היובל כשעדיין הוא בורח, אם גם יוצא ביובל, ועיין תור"י הוזק שמביא ב' דעות בזה, והשיטה לא נודע למי, והמשנה למלך כותבים: שגם לשיטת שצריך להשלים אחר היובל – הענקה אינו מקבל, וע"ע ברש"י ובהגהות עמק המלך על הרמב"ם, מ"מ מוכח מסוגייתנו שהבורח גם יוצא ביובל, וזהו אחרת מהירושלמי והסמ"ג – עינים למשפט, יעו"ש. וע"ע במאירי, בלח"מ, ובכס"מ על הרמב"ם. ולענין אם מותר בשפחה כנענית – עיין חזו"א אהע"ז סי' קמחז].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ב מעבדים הל' ד') נפסק: אחד המוכר עצמו או שמכרוהו בית דין וברח, חייב להשלים שש, ואם פגע בו יובל, יוצא לחירות, [משמע שלאחר היובל אין חייב להשלים, ומשמע שזהו אף אם ברח וחלה].

חיוב השלמת העבודה בעבד עברי ופועל שחלו

פח. עבד עברי שחלה, האם חייב להשלים?
דף טז: יז.

תשובה:

1. חלה שלש ועבד שלש – אין חייב להשלים, אפי' אם אינו יכול לעשות מעשה מחט.

2. כשחלה יותר משלש – אם יכול לעשות מעשה מחט, אין חייב להשלים.

רש"י מפרש: שהרי עביד ליה מלאכה, ולפי הרמב"ם בהל' ה' – זהו מפני שיכול לעשות מלאכה אף שלא עשהו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשחלה יותר משלש באופן שאפי' מעשה מחט אינו עושה - חייב להשלים. ומבואר בריטב"א: דחייב להשלים כל ימי החולי. ולא רק את השנה הרביעית, וכ"פ הרמב"ם בפ"ב מהלכות עבדים הלכה ה', לפי הש"ך סי' שלג ס"ק כה - הרמב"ם סובר: דעד ארבע שנים אין חייב להשלים, ושזהו אחרת מרש"י ותוס' ד"ה חלה, והמשנה למלך עצמו כותב: דגם לפי הרמב"ם חלה יותר משלוש צריך להשלים.

פט. מלמדי תינוקות שחלו, האם לריכים להשלים? דף יז.

תשובה:

בתום' (ד"ה חלה) מבואר:

1. כשהמלמדים חלו יותר מחצי זמן - צריכים להשלים, דלא גרעו מעבד עברי.

2. כשחלו פחות מחצי זמן

יש שיטה הסוברת: שאין צריכים להשלים כדין עבד עברי.

ותוס' דחו שיטה זאת, וסוברים: שנוטלים שכרם רק כפי שלימדו, ואינם דומים לעבד עברי, מפני שעבד עברי גופו קנוי או מפני שנאמר "מקצה שלש שנים כשני שכיר", וא"כ מצינו דשנים דשכיר הן שלש שנים, וכתוב "כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים", ולכן אם עבד ג' שנים אין חייב להשלים, כיון דהוי כשני שכיר.

הסכום ודברים הניתנים בהענקה

צ. מהו סכום הענקה שעבד עברי מקבל, והאם אפשר להעניק לו כל מה שרוצים, ומנין למדים זאת? דף יז.

תשובה:

א. סכום הענקה

לפי רבי מאיר - חמש עשרה סלעים, ולמדים זאת "ריקם ריקם" מבכור.

לפי רבי יהודה - שלשים סלעים כשלשים של עבד, ולמדים זאת גז"ש "נתינה נתינה" מעבד.

ולפי רבי שמעון - חמישים כחמישים שבערכין, ולמדים זאת "מיכה מיכה" שבערכין.

ב. הנתינה

לפי רבי מאיר - צריך להיות חמש מצאן ועוד חמש מגורן ועוד חמש מיקב.

ומבואר בגמ': שחייב ליתן בסה"כ חמש עשרה, וקמ"ל שיכול להוריד ממין אחד ולהשלים מהמין השני,

ואם חסר לו כל החמש או שרוצה ליתן לו את הכל ממין אחד - עיין שיטה לא נודע למי, ובריטב"א.

ולפי רבי יהודה ורבי שמעון - אפשר לתת הענקה מכל דבר שישנו בכלל ברכה, ולמדים זאת: מצאן גורן ויקב, אבל לא מדבר שאינו בכלל ברכה, לרבי שמעון: יצאו כספים שאינם בכלל ברכה, אבל פרדות בכלל ברכה, ולראב"י: יצאו פרדות.

התוס' (ד"ה למר) מביאים שתי שיטות בדעת ראב"י: אם פרדות דוקא ולא כספים או שכ"ש שלמעוטי כספים.

ג. הנתינה כשנתברך הבית בגללו וכשלא נתברך

לפי רבי מאיר - אם נתברך הבית בגללו מוסיפין לו, ואם לא נתברך לא ממעטים.

ולפי ראב"י - רק אם נתברך מעניקין, אבל לא כשלא נתברך.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג מעבדים הל' יד) נפסק: "העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך". בעיני צאן, גורן, ויקב, דברים שיש בהם ברכה מחמת עצמן הוא שחייב להעניק לו מהם, אבל הכספים והבגדים, אינו חייב ליתן לו מהם, והיינו כרבי יהודה, ולכן לא צריך ליתן מכל מין ומין – עיין כס"מ, וכמה נותן לו, אין פחות משווה שלושים סלע, בין ממין אחד בין ממין הרבה, כשלושים של קנס העבד, שנאמר בו: "יתן לאדוניו", [כרבי שמעון, ומה שלא נפסק כראב"י שמשנתו קב ונקי – עיין כס"מ, ובמקנה, וע"ע במשנה למלך הכותב: שמרש"י בפרשת "ראה" המפרש, שזה לאפוקי פרדות, משמע: שפוסק כראב"י].

ירושא בגוי

צא. עובד כוכבים האם יורש את אביו העכו"ם או אביו שנתגיר, ומנין למדים זאת? דף יז: יח.

תשובה :

א. עכו"ם את אביו הגוי

יורש.

לפי רבא - שנאמר "וחשב עם קונהו" ולא עם יורשי קונהו, מכלל דאית ליה יורשים.

ולפי ר' חייא בר אבין אמר יוחנן - שנאמר "כי לבני לוט נתתי את ער ירושה".

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ו מנחלות הל' ט') נפסק: הגוי יורש את אביו דבר תורה וכן נפסק בשו"ע סי' רפג סעי' א', אבל שאר ירושתיהן מניחין אותו לפי מנהגם, ולפי המאירי – גוי יורש גם את שאר ירושתיהן, בטעמו ומקורו של הרמב"ם – עיין מ"מ ובמקנה, וכן ברש"ש בסוגיאן].

ב. עכו"ם את אביו הגר

אינו יורש לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. וכן נפסק ברמב"ם פ"ו מהל' נחלות הל' י', ובשו"ע סי' רפג סעי' א'.

ירושא בגר, וחיוב החזרת הלואה ופיקדון ליורשיו

צב. האם גר יורש את אביו העכו"ם או את אביו שנתגיר, מדוע, ומנין למדים זאת, והאם יש חיוב להחזיר הלואה או פיקדון ליורשי הגר, ומדוע? דף יז: יח.

תשובה :

א. גר את אביו העובד כוכבים

אינו יורש מדאורייתא אבל יורש מדרבנן, גזירה שמא יחזור לסורו. וכן נפסק ברמב"ם פ"ו מנחלות הל' י', ובשו"ע סי' רפג סעי' א'.

ב. גר את אביו הגר

לא יורש לא מדאורייתא ולא מדרבנן.

פוסקים :

בשו"ע (ח"מ סי' תפג סעי' א') נפסק: ולא הגוי יורש את אביו הגר ולא גר את גר, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, וכן נפסק ברמב"ם פ"ו מנחלות הל' י' אפי' היה לו בן שלידתו בקדושה, מאחר שהורתו שלא בקדושה, אינו יורש את אביו ולא אביו יורשו, [וע"ע בדרכי משה מש"כ בזה].

ג. הלווה או המקבל פיקדון מן הגר ומת הגר

1. בלווה - הגמ' אומרת: שיש חילוק אם לידתו היתה בקדושה.

לפי שיטת רש"י - רק אם לידתו בקדושה אמרינן "רוח חכמים נוחה הימנו", דמיחלף בישראל גמור,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ושאם אין לידתו בקדושה, אין רוח חכמים נוחה הימנו, [רש"י ד"ה אין, מפרש: כלומר אין מחזיקין לו טובה שלא הצריכוהו לכך, ולפי התוס' ד"ה כאן בשם ר"י, ולפי הרשב"א והריטב"א – יש להקפיד שלא להחזיר, וע"ע א"ת כ"ך א' עמ' תשטז, ערך אין רוח חכמים נוחה הימנו].

ולפי שיטת תוס' - להיפך, שאם לידתו בקדושה, רוח חכמים לא נוחה הימנו, דאתי לאיחלופי ולשוויה ישראל גמור, שאם ייבם אשת אחיו יאמרו שאינה זקוקה עוד לאחיו, אבל כשלידתו לא בקדושה, רוח חכמים נוחה הימנו. [לפי הר"ן – גר שאמו מישראל כישראל גמור הוא, שהרי אינו מיוחס לאביו הגר, ובכל מקרה יש להחזיר, דבריו מובאים בסמ"ע ס"ק ד', בש"ך ס"ק ח', ובביאור הגר"א ס"ק ב', ועי' בקרבן נתנאל על הרא"ש סי' כב אות ת'].
2. בפיקדון - ר"ת בתוס', כותב: שרק בהלואה סובר רש"י שאם מחזיר רוח חכמים נוחה הימנו, כדי שלא ישלם רעה תחת טובה, אבל בפיקדון אין רוח חכמים נוחה הימנו גם אם לידתו בקדושה, דאין סברא זו, ואדרבא הישראל עשה טובה לאב המת.

פוסקים :

בשו"ע (ח"מ סי' קכז סעי' ב') נפסק: הלווה מהגר שנתגיירו בניו עמו ומת, לא יחזיר לבניו, ואם החזיר, אין רוח חכמים נוחה הימנו. במה דברים אמורים, כשהיתה הורתן ולידתן שלא בקדושה, אבל אם היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה, רוח חכמים נוחה הימנו.

עבד עברי אם נמכר ונשנה

צג. עבד עברי האם נמכר ונשנה?

דף יח.

תשובה :

א. כגניבה אחת, בשתי גניבות, כגנב מאדם אחד או משנים

הגמ' מביאה שתי ברייתות הסותרות, באחת כתוב "שחוזר ונמכר", ובשניה "שלא חוזר ונמכר".

רבא תירץ: כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות.

לפי שיטת רש"י (ד"ה כאן) - רק בשתי גניבות חוזר ונמכר, אפי' לא עמד בדין עד שגנב שתיים ואינו שוה אלא דמי האחת, דכל חדא וחדא קרינן ביה "ונמכר כגניבתו", אבל בגניבה אחת, אינו חוזר ונמכר בשביל חציה.

ותוס' חולקים וסוברים: להיפך, דרק על גניבה אחת חוזר ונמכר, דכתיב "ונמכר כגניבתו", עד שישלם כל דמי גניבתו.

ואביי תירץ: כאן באדם אחד כאן בשני בני אדם.

לפי שיטת רש"י (ד"ה אלא) - כשגנב מאדם אחד, לא חוזר ונמכר אפי' גנב ממנו כמה פעמים, דכיון שיש העמדה בדין אחת על שתיהן, הוי כגניבה אחת, אבל כשגנב מב' בני אדם ויש העמדה בדין על כל גניבה - חוזר ונמכר על כל גניבה וגניבה, [הריטב"א מפרש: שזהו רק כשגנב מהשני אחר שכבר עמד לדין מחמת הגניבה מהראשון. אבל אם גנב מהשני לפני העמדה בדין - מחלקים את דמי המכירה הראשונה באופן יחסי לב' הגניבות, ושוב חוזר ונמכר, כדי להשלים את סכום הגניבות לשניהם].

עוד מבואר ברש"י: שחוזר ונמכר גם כשגנב מאדם אחד ועמד בדין ונמכר, ויצא לחופשי, ושוב גנב מאותו אדם, ולפי הריטב"א – זהו אף כשהגניבה השניה היתה בעודו עבד, ולפי השיטה לא נודע למי – זהו אף כשהגניבה השניה היתה אחר העמדה לדין ועדיין לא נמכר, וע"ע ברש"י, ובמנ"ח מצוה מב, ד"ה ודבריו].

ולפי שיטת תוס' - זה אינו תלוי בהעמדה בדין, אלא שאם גנב מאדם אחד, נמכר וחוזר ונמכר על כל הגניבות, ואם משני בני אדם אינו נמכר ונשנה. [מתוס' משמע: שבאופן שחוזר ונמכר זהו רק לפי ת"ק המובא בדין הבא, אבל לרבי אליעזר החולק עליו – בכל מקרה אינו חוזר ונמכר].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג מעבדים הל' טו) נפסק: גב ונמכר וחזר וגב, אם לשני גב, הרי זה נמכר פעם שניה, ואפי' גב מאה איש, נמכר מאה פעמים. ואם את הראשון גב פעם שניה, אינו נמכר שנייה, אלא ישאר עליו הכל חוב. ובהל' טז, נפסק: גב לזה וחזר וגב לזה וחזר וגב לזה, כולן שותפין בו. אם היו דמיו כנגד הקרן של שלשתן או פחות מן הקרן, נמכר ומחלקין ביניהן, ושאר הכפלות חוב עליו, ואם היו דמיו יותר, אינו נמכר והכל חוב עליו עד שיעשיר. ועיין במנ"ח הנ"ל ובעינים למשפט מה שכותבים בהו.

ב. גניבו אלף ושווה חמש מאות

לפי ת"ק - נמכר וחזר ונמכר וכן גירסת רש"י, ועיין בתוס' רא"ש, ובהגהות הגר"א.

ולפי רבי אליעזר - אינו נמכר, שנאמר "ונמכר בגניבתו" ולא בחצי גניבתו.

לפי שיטת התוס' (ד"ה כאן) - מחלוקת התנאים היא באופן שגב פעם אחת מאדם אחד, ווהקשו מכאן על רש"י הנ"ל בדין הקודם, ושלפי רבי אליעזר אם גניבתו לא כנגד ממכרו אינו נמכר כלל, וכן משמע מרש"י ד"ה כנגד, אבל הריטב"א והתור"ד, מפרשים: שלפי רבי אליעזר אין הכוונה שאינו נמכר כלל אלא שאינו חוזר ונמכר, וע"ע א"ת כרך ו' ערך גניבה עמ' רכא.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג מעבדים הל' יד) נפסק: היה קרן הגניבה מאה ואין הגנב שווה אלא חמשים, הרי זה נמכר, ושאר הקרן עם הכפל עליו חוב, עד שיצא בשביעית ויעשיר וישלם. היה הגנב שוה מאה ואחד, אינו נמכר, שנאמר: "ונמכר בגניבתו", עד שיהיו דמיו כולן מובלעין בגניבתו.

זכות האב במכירת בתו

צד. האם האב יכול א) למכור את בתו ולחזור ולמוכרה, ב) לקדשה לאישות אחר אישות, ג) למוכרה אחר אישות, ד) לקדשה אחר שפחות, ה) למוכרה או לקדשה אחר קידושי יעוד, ומדוע? דף יח. יח:

תשובה :

א. לשפחות אחר שפחות

לפי רבי שמעון - אין אמה עבריה נמכרת ונשנית.

ולפי ת"ק - אדם מוכר את בתו ושונה.

לפי גירסת רש"י - רבי אליעזר כרבי שמעון ורבי עקיבא כת"ק.

ולפי גירסת ר"ת (בתוד"ה כיון) - להיפך.

דעותיהם והמקור למחלוקתם של רבי אליעזר ורבי עקיבא - עיין לקמן תשו' צו.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' יג) נפסק: אבל מוכרה לשפחה אחר שפחות, כיצד, מכרה לשפחות תחילה, ויעד אותה האדון ומת האדון או גרשה וחזרה לרשות האב כשהיא קטנה, הרי האב מוכרה פעם שניה.

ב. לאישות אחר אישות

לכו"ע יכול.

רש"י (ד"ה מוכר אדם בתו לאישות ושונה) מפרש: דהיינו דוקא כשנתארמלה או נתגרשה מן האירוסין ועדיין לא בגרה, שיכול שוב לקדשה לאחר וכסף הקידושין שלו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג. לשפחות אחר אישות

לפי ת"ק ולפי רבי שמעון - אי אפשר, [אפי' אחר אישות דאירוסין - דף יח: וברש"י ד"ה הא אין אדם מוכר].

לפי גירסת רש"י - רבי אליעזר סובר שיכול, ורבי עקיבא סובר שלא יכול.

ולפי גירסת ר"ת - להיפך. [טעמיהם - עיין לקמן תשר' צו].

ד. לאישות אחר שפחות

לפי ת"ק - אפשר.

ולפי רבי שמעון - אי אפשר, [טעמו - עיין לקמן תשר' צו].

ה. אחרי קידושי יעוד

אם סוברים יעוד נישואין עושה - לכו"ע אינו יכול למוכרה או לקדשה.

אך לפי מסקנת הגמ' שאירוסין עושה [ועיין לקמן תשר' צז], ואם סוברים כמ"ד "מיעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו", [דהיינו רבי יוסי בר יהודה - כמובא לקמן תשר' קא, עיי"ש ובהערות שם - וחכמים פליגי עליה, ואילו לפי רב"י - גם רבי יוסי בר יהודה יכול לסבור שלקידושין ניתנו. כמובא לקמן שם - ועיין פנ"י סוד"ה שם ר"נ] - היעוד אין דינו כאישות, דשאני אירוסין דידה מאירוסין דידיה, ולכן אם האב רוצה למוכרה או לקדשה אחר שנתאלמנה או נתגרשה ועדיין לא בגרה - דינו תלוי במחלוקת תנאים, מחלוקתם - עיין לעיל נושא א', ודין ד'.

ואם סוברים "לקידושין ניתנו" - היעוד דינו כאישות, ולכן אם האב רוצה לקדשה אחר שנתאלמנה או נתגרשה ועדיין לא בגרה - יכול לקדשה, הואיל ולכו"ע יש אישות אחר אישות וכנ"ל נושא ב'. אך לא איתפריש אם זה נקרא אחר שפחות ואישות, ושלפ"ז 1. לר"ש הנ"ל נושא ד' אינו יכול לקדשה שוב, 2. אם ירצה שוב למוכרה - בעודה קטנה - לכו"ע לא יוכל לעשות כן, מפני שאין מ"ד הסובר שיש שפחות גם אחר שפחות וגם אחר אישות, כמבואר לעיל דינים א' ג'.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' יג) נפסק: המקדש את בתו כשהיא קטנה ונתארמלה או נתגרשה, אינו יכול למוכרה, שאין אדם יכול למכור את בתו לשפחה אחר אישות, אבל מוכרה לשפחות אחר שפחות, כיצד, מכרה לשפחות תחילה ויעד אותה האדון, ומת האדון או גרשה וחזרה לרשות האב כשהיא קטנה, הרי האב מוכרה פעם שניה אפי' לכהן, [מאידך הרמב"ם בפ"ד הל' ז', פוסק: כחכמים דר"י בר יהודה, בביאור פסקי הרמב"ם - עיין לח"מ, מרכבת המשנה, ובמנ"ח על מצוה מג, ובספר "המפתח" הוצאת פרנקל בסוף הל' הנ"ל].

כפיית בני המשפחה לפדות עבד עברי ואמה עבריה

צה. עבד עברי או אמה עבריה האם פודין אותם בעל כרחם של בני המשפחה או בעל כרחו של האב? דף יח.

תשובה :

1. **עבד עברי** - אין מכריחים את בני המשפחה לפדותו, מחשש שמא ילך וימכור את עצמו שוב.

2. **אמה עבריה**

לפי מ"ד אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות - אין כופין לא את האב ולא את בני המשפחה לפדותה.

לפי מ"ד שאין אדם מוכר את בתו אחר שמכרה פעם אהת - כופין, כדלהלן:

לפי רש"י (ד"ה בע"כ) אליביה - היינו שאם יש לאב כסף, כופין אותו לפדותה.

והתוס' (ד"ה אמר) בותביים: דש מא כופין את בני המשפחה לפדותה בע"כ דאב, [באם רש"י ותוס' פליגי לדינא, ובמה - עיין משנה למלך פ"ד מעבדים הל' ב'. הדין למ"ד שאדם מוכר בתו ושנה - עיין רמב"ם שם המובא בהמשך, ובנושאי כליו שם].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' ב') נפסק: אין האב רשאי למכור את בתו אלא אם כן העני ולא נשאר לו כלום, לא קרקע ולא מטלטלין ואפי' כסות שעליו, ואעפ"כ כפיין את האב לפדותה אחר שמכרה משום פגם משפחה. ברח האב או שמת או שלא היה לו לפדותה, הרי זו עובדת עד שתצא.

הפסוק "בבגדו בה"

צו. מה דורשים חז"ל מהפסוק "בבגדו בה"? **דף יח:**

תשובה :

לפי רבי עקיבא - אין אדם רשאי למכור את בתו אחר אישות או קידושי יעוד.

רש"י מפרש (שם): דכיון שפירש טליתו עליה לשם אישות או יעוד, שוב אינו יכול למכרה, אבל יכול למכרה ולחזור ולמכרה.

לפי רבי אליעזר - כיון שבגד בה ומכרה פעם אחת אין חוזר ומכרה, וה"ה אחר קידושי יעוד, הואיל ויש כאן מכירה אחר מכירה.

רש"י מפרש: אבל לשפחות אחר אישות דקידושין - אפשר.

ולפי רבי שמעון - אין מוכרה וחוזר ומכרה וכן אין מכירה אחר אישות.

רש"י מפרש (שם): דדריש כרבי אליעזר וכרבי עקיבא. ההלכה - עיין לעיל תשו' צד.

יעוד כנישואין או כאירוסין

צו. יעוד נישואין עושה או אירוסין עושה? **דף יח:**

תשובה :

מסקנת הגמ': יעוד אירוסין עושה, ודינה לענין אכילת תרומה כאשר האדון כהן - עיין שיטה לא נודע למי, דינה לענין לחייבו בשאר כסות ועונה - עיין פנ"י, דינה לענין מעשה ידיה - עיין רמב"ן, מקנה, מנ"ח על מצוה מג ד"ה ואם.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' ט') נפסק: היעוד כאירוסין ואינו כנישואין, לפיכך אינו ממטא לה ולא יירשנה ולא מיפר נדרה עד שתכנס לחופה. ועיין בכס"מ שם.

זכות האב למכור את בתו לקרובים ולפסולים

צח. האם האב יכול למכור את בתו לקרובים או לפסולים, ומנין למדים זאת? **דף יח: כ.**

תשובה :

א. לפסולים

לכו"ע יכול למכור.

לפי רבי אליעזר - זהו משום שנאמר "אם רעה בעיני אדוניה" שרעה בנישואיה.

ולפי רבנן - זהו מ"לאמה" שיכול למכור אותה לפסולים.

ב. לקרובים שהיא אסורה להם

לפי רבי אליעזר - יכול למכור, שנאמר "לאמה".

ולפי הדברייתא אליבא דרבנן - מוכרה לאביו, כיון דאיכא צד יעוד, אבל לבנו אינו יכול כיון דליכא בזה צד יעוד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי הר בר רייטא אליבא דרבנן - אין מוכרה לא לאביו ולא לבנו. ואיכא למימר דתרי תנאי אליבא דרבנן, ואיכא למימר דלא פליגי, והברייטא האומרת "אין מוכרה לאביו" מדובר שאין לו בן נוסף - ריטב"א בפירושו הראשון, וכן משמע מד"ה ד"ה היכא - עיין הגהות רעק"א על הרמב"ם, אבל הריטב"א בפירושו השני, כותב: שהברייטות פליגי.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' יא) נפסק: אין אמה העבירה נמכרת אלא למי שיש לה עליו או לבנו קידושין, כדי שתהא ראויה ליעוד. כיצד, מוכר אדם את בתו לאביו, שאנ"פ שאין האדון יכול ליעדה לו, ראויה היא לבנו, שהרי האמה בת אחיו, אבל אינו יכול למכור את בתו לבנו, מפני שאינה ראויה לאדון, שהרי היא אחותו, ולא לבנו, מפני שהיא אחות אביו.

יעוד לבנו קטן

צט. האם האדון יכול ליעוד לבנו קטן?

דף יט.

תשובה :

לפי מסקנת הגמ' - אין יעוד אלא לבנו הגדול ולא לקטן, ולפי הרמב"ם - המובא בהמשך - האב אומר "הרי את מקודשת לבני", ולפי רש"י בפירושו על התורה שמות פכ"א פסוק ט' - הבן אומר "הרי את מיועדת לי בכסף שקיבל אביך בדמיך", אך עיין בלח"מ שם, הכותב: שהרמב"ם לא חולק על רש"י, ודבריו רק באופן שהבן נתן לאב רשות ועשאו שליח, מפני שאין יעוד אלא לדעת, ואך לפי הירושלמי פרק י' מנדרים הל' ה', ופרק י' מיבמות הל' ז', אליבא דרבי יוחנן - אדם יכול ליעוד שפחתו אפי' לבנו הקטן, ושריש לקיש סובר: שאי אפשר ליעוד לקטן, ולפי הירושלמי ביבמות שם אליבא דרבי יוחנן - אפשר ליעוד אפי' שלא מדעת, ולפי ריש לקיש - אפשר רק מדעת, שיטת הרמב"ם - עיין בהמשך.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' ז') נפסק: וכיצד מיעדה לבנו, אם היה בנו גדול ונתן רשות לאביו ליעדה לו, הרי האב אומר לה בפני שנים, הרי את מקודשת לבני, ובהל' ח' - מובא לקמן תשו' קא - פוסק הרמב"ם: שצריך דעתה של הבת, ומשמע שסובר ששני התירושים בגמ' אינם חולקים לדינא.

ק. יבם בן תשע שנים הבא על יבמתו, האם קנאה מדאורייתא או מדרבנן?

דף יט.

תשובה :

לפי רש"י - קנאה מדאורייתא, והרי היא אשתו לכל דבר.

ולפי התוס' - קנאה מדרבנן רק לענין לפוסלה מן האחים, אבל לא לשאר דברים.

יעוד אמה מדעתה והסכמתה

קא. האם היעוד צריך להיות מדעתה והסכמתה של הבת האמה, והאם מעות הראשונות לקידושין ניתנו, ומדוע?

דף יט.

תשובה :

לפי אב"י בריה דרב אבהו - ר' יוסי בר יהודה ס"ל: 1. שמעות הראשונים לאו לקידושין ניתנו, 2. שצריך את דעת הבת, וחכמים חולקים עליו בשני הדינים.

ולפי רב נהמן בר יצחק - צריך את דעת הבת גם אם נאמר שר' יוסי בר יהודה ס"ל "מעות הראשונות לקידושין ניתנו", שנאמר "אשר לא יעדה", ולפי התוס' רא"ש אליבא דחכמים הסוברים שיכול ליעדה גם שכבר לא נשאר שוה פרוטה משיעבודה - אין צריך דעתה והדין של רב"י הוא רק אליבא דרבי יוסי בר יהודה, גם אם נאמר שסובר לקידושין ניתנו, אבל לפי הרמב"ם הפוסק 1. ש"לקידושין ניתנו", 2. כחכמים "שיכול ליעדה בסוף שיעבודה", וגם פוסק - עיין בהמשך - שצריך דעתה והסכמתה, מוכח: שדברי רב"י לכו"ע הם.

רש"י מפרש (בד"ה הוא תני, ובד"ה שאני): שצריך להודיעה שתקבל עליה, ו"יעדה" הוא לשון דיעה, ויעוין לעיל תוס' דף ה. ד"ה שכן ישנו, שצריך רק להודיעה שרצונו ליעדה, אבל היעוד יכול להיות בעל כרחם של הבת ושל האב, ובדף ה. ד"ה אף אני, כותבים שמ"מ החופה צריך לעשות מדעת. יעוין משנה למלך פ"ד מעבדים ה"ח, ובחזו"א סי' קמח לדף יט, ועיין היטב ברשב"א מה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שכותב בשיטת רש"י בזה, ועיין בפנ"י מה שהקשה עליו, וע"ע במאירי.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' ח') נפסק: אין האדון מיעד אמה העבירה לא לו ולא לבנו אלא מדעתה, אע"פ שכבר קיבל אביה מעותיה, שהרי הוא אומר "יעדה", מדעתה.

"צאי וקבלי קידושין"

קב. אב שאמר לבתו "צאי וקבלי קידושין" וגם אמר למקדש "קדש את בתי", האם מקודשת, ומה הדין כשלא אמר כלום למקדש?

תשובה :

רבא אמר רב נחמן סובר: שמדרבי יוסי ברבי יהודה למדים, שהאב יכול לומר לבתו אפי' הקטנה, [באיזו קטנה – עיין תורי"ד], "צאי וקבלי קידושין", ולפי הרא"ש סי' כה, הרמב"ם, והמאירי – זהו אפי' לפי חכמים, דלא פליגי על רבי יוסי ברבי יהודה בדין זה, לפי הרמב"ם – זהו אף לר' נחמן ב"ר יצחק, לפי היש"ש – זהו רק לחולקים עליו, ולפי המרדכי סי' תקיז בשם רבינו אליעזר ממיץ – זהו רק אליבא דרבי יוסי בר יהודה, אבל לפי מה שפוסקים חכמים, אין בת קטנה יכולה לקבל הקידושין, והיש"ש בסי' כז, כותב: שיתכן ולכן הרי"ף השמיט את דברי רבא אמר רב נחמן, ועי' ברמב"ן על דף טו.

בתוס' מבואר: שהבת מקודשת, אע"פ שלא דיבר עם המקדש על כך, אבל אם דיבר עם המקדש, פשיטא שמקודשת מדין "ערב", והרא"ש סי' טו ובסי' נה, כותב: שזהו מדין שליחות, ואף שאין שליחות מקטן, ומפני שיש דעת אחרת מקנה שמהני במקום שזה לטובתה, ובין בקידושי כסף ובין בשטר, וכן הוא סתימת הרמב"ם, והמחבר – עיין בביאור הגר"א ס"ק יד, אבל לפי הרא"ש בשם הראב"ד, הריטב"א, והמאירי – זהו רק אם האב אמר למקדש "שיתן כסף לבתו", לפירוש אחד בריטב"א, הדין אמור רק לקידושי כסף ולא לקידושי שטר, ולפירוש אחר: להיפך, ולריטב"א: זהו מהני בין לקידושי כסף בין לשטר ובין לביאה – עיין גם בב"ד ד"ה כשם, ובאבני מילואים אות ו'.

פוסקים :

בשו"ע (סי' לו סעי' ז') נפסק: כשם שיכול האב לקדשה בעצמו, כך יכול לקדשה על ידי שלוחו או ע"י עצמה, שיאמר לה: "צאי וקבלי קידושין", ולרי"ד לומר לה כן בפני עדים, דהרי קליה קבלה לרי"ד עדים כמו שנתבאר לעיל סי' לה סעיף ג', ואם גלוי לכל שמכונה לחופה ולקבל קידושה, כאומר לה בפני עדים דמי, ואין חילוק בין נערה לקטנה, וכן עיקר. אבל יש חולקים ואומרים לאין בת קטנה יכולה לקבל קידושה אלא האב בעצמו לרי"ד לקבלה, וכדי להוציא נפשו מפלוגתא יחזיק האב יד הקטנה בשעה שמקבלת הקידושין או יעמוד אצלה כשתקבל, דהוי כאילו קבל בעצמו, והכי עדיף טפי משקבלה בעצמו דהרי י"א לאסור לקדש בתו קטנה, כמו שיתבאר בסמוך, וכשמקדש הקטנה אומר לה: "הרי את מקודשת לי", ואם אמר: "בתך מקודשת לי", הוי קידושין, דהרי היא במקום אביה עומדת אע"ג שנתן לה הקידושין, ואם מקדשה בשטר, כותב בשטר: "בתך מקודשת לי" ובשעה שנתן לה אומר לה: "הרי את מקודשת לי", ואם שינה בדברים אלו, אפ"ה הויא מקודשת, וכשולמים הכנות הקטנות למקום אחר ואין האב אלן כשמקבלין לקידושה, הו"ל והכינה להכניסה לחופה ולקידושין, הוי כאילו מחזיק בידה בשעת קבלה דמיא.

יד לקטן

קג. האם לקטן יש יד לזכות, והאם מן התורה?

תשובה :

בתוס' מבואר: 1. כשיש דעת מקנה - הקטן זוכה מדאורייתא, [המ"מ בפכ"ט מהלכות מכירה ה"א, כותב: שלפי הרמב"ם – היינו דוקא במתנה, אבל לא במקח, הואיל ואין נתינת דמיו נחשבת לנתינה]. **2. ואם אין דעת אחרת מקנה - אינו זוכה, חוץ ממצאיה שזוכה רק מדרבנן.** [וע"ע א"ת כרך ז' ערך דעת אחרת מקנה, עמ' תרה].

המקדש במילוה שיש לו עליה משכון

קד. המקדש במילוה שחייבת לו ויש לו עליה משכון, האם מקודשת, ומדוע?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

רבא אמר רב נהמין סובר: שמדברי רבי יוסי ברבי יהודה למדים שמקודשת, ולפי המאירי והר"ן – רבנן לא חולקים על דין זה. ולפי פסקי הרי"ד לעיל דף ז: – חכמים שפליגי על רבי יוסי בר יהודה חולקים גם על דין זה, והלכה כחכמים, וע"ע ברמב"ן לקמן על דף מז, ובקובץ שיעורים אות קכ-קכב, ובחזו"א סי' קמחז.

ומבואר בתוס' (ד"ה במלוה): שמקודשת **1. בין במשכון שלא בשעת הלואה ובין בשעת ההלואה,** ועיין בתוס' הרי"ד מש"כ בזה. **2. אף שבשעת הקידושין המשכון בבית המקדש, מפני שמקדש בהנאת מחילת המילואה.** [אבל הרמב"ם בפ"ה מהלכות אישות הי"ד, פוסק: שמקודשת רק באם החזיר לה את המשכון].

דיני יעוד

קה. המוכר את בתו והלך וקידשה לאחר, האם הבת מקודשת, ומדוע: דף יט:

תשובה :

לפי רבי יוסי בר יהודה - מקודשת לשני, משום שס"ל: שהו"ל כאילו אמר בשעת המכירה "שאם ייעדנה תהא מקודשת", [בלי שהוסיף "מעכשיו"].

ולפי רבנן - אם רצה האדון לייעד מייעד, הואיל וס"ל: שהו"ל כאילו אמר גם "מעכשיו", וחלו הקידושין למפרע. [אם זהו גם באופן שהאמה עבדיה נקנתה בשטר – עיין שיטה לא נודע למי לעיל דף טז. ד"ה רב הונא].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' ז) נפסק: כיצד מצות יעוד, אומר לה בפני שנים: "הרי את מקודשת לי", "הרי את מאורסת לי", "הרי את לי לאשה", אפי' בסוף שש סמוך לשקיעת החמה, ואינו צריך ליתן לה כלום, שמעות הראשונות לקידושין ניתנו, ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות, ולפי השלטי הגיבורים דף ה': בדפי הרי"ף, בשם הסמ"ג – הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה, שס"ל שמעות ראשונות לאו לקידושין ניתנו.

קו. המוכר את בתו והתנה על מנת שהאדון לא יעדה, האם התנאי תנאי, ומדוע: דף יט:

תשובה :

לפי רבי מאיר - התנאי תנאי, שנאמר "לאמה" פעמים שמוכרה לאמה בלבד, ולא נחשב למתנה על מה שכתוב בתורה שתנאו בטל.

ולפי רבנן (דהיינו רבי יהודה) - אם רצה מייעד, מפני שהמתנה על מה שכתוב בתורה אין תנאו קיים.

בתוס' (ד"ה לרבי) מבואר: שרבי יהודה ס"ל כן רק בדבר שאינו ממון, ויעוד לא חשוב ממון, אבל בדבר שבממון תנאו בטל.

קז. מה דורשים חז"ל מהפסוק "בגפו יצא"? דף כ.

תשובה :

לפי ת"ק - דורשים שאינו יוצא בראשי איברים, [עיין שיטה לא נודע למי].

ולפי רבי אליעזר בן יעקב - דורשים שיחיד נכנס יחידי יצא, שרבו מוסר לו שפחה כנענית, רק אם יש לו אשה ובנים, ולפי התוס' רא"ש – היינו או אשה או בנים, וכן מדייק הרש"ש מרש"י על התורה, שמות פכ"א פסוק ג', ושהמשנה למלך כותב: שצריך אשה ובנים, עיי"ש, **רש"י מפרש: שרבו מוסר לו אפי' בעל כרחו,** ועיין ריטב"א, ומשנה למלך פ"ג מעבדים ה"ד, **אבל כשאין לו אשה ובנים - רבו אינו מוסר לו שפחה כנענית,** ואם העבד בכל זאת רוצה שפחה כנענית, סובר הריטב"א: שמוטר, ושכן משמע מפירש"י על התורה שמות פכ"א פסוק ג', אולם לפי הסמ"ג והמאירי – אסור בשפחה כנענית, וכן מוכח משיטת התוס' בגיטין דף מא. ד"ה לישא, ומתוס' בב"ב דף יג. ד"ה כופין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פדיון עבד עברי כשהוקר או הוזל

קח. נמכר לישראל או לעכו"ם ובזמן שהעבד רוצה לפדות עצמו הוקר העבד או הוזל, כיצד מחשבין לו, ומנין למדים זאת?

דף כ.

תשובה :

1. בנמכר לעכו"ם נאמרו שני פסוקים

"מכסף מקנתו" - שאם נתיקר מחשבין לו לקולא, דהיינו כפי שהיה בזמן המכירה.

"כפי שניו" - שאם הוזל מחשבין לו לקולא כפי מחירו בשעת הפדיון.

2. הנמכר לישראל - דינו כנמכר לעכו"ם, ולמדים זאת מגז"ש שכיר שכיר, [בגמ' לקמן מבואר: שאם קנהו במאתיים

והוזל למאה ונתן העבד חמישים ואח"כ התייקר שוב למאתיים - צריך העבד ליתן עוד מאה ולא חמישים].

דיני גאולת שדות ועבד עברי

ט.מה הדין א) למוכר שדה אחוזה, ב) למוכר בתי החצרים, ג) למוכר בתי ערי חומה, ד) למקדיש שדה אחוזה, ה) לעבד עברי הנמכר לעכו"ם, ו) לעבד עברי הנמכר לישראל, לדינים דלהלן:

1. לענין גאולתם לחצאין, ומהיכן למדים זאת, 2. לענין יציאתם ביובל, 3. לענין לגאול אותם מתי שרוצים, 4. לענין גאולתם ע"י קרובים, ז) והאם עבד עברי יכול ללוות ולגאול עצמו, ומדוע?

דף כ: כא.

תשובה :

א. המוכר שדה אחוזה

1. אינו יכול ליגאול מכספי הלואות, ומפרש רש"י (ד"ה שלוה): שנאמר "והשיגה ידו", 2. אינו יכול לגאול לחצאין, שנאמר "כדי גאולתו", ולא לחצאין. 3. ביובל חוזרת לבעליה בלא פדיון. 4. יכול לגאול רק משנה שלישית והלאה. 5. נגאל אף ע"י קרובים, אפי' בע"כ של לוקח, [ועיין רש"י דף כא. ד"ה נגאל בקרובים], שנאמר "ובא גאלו הקרוב אליו וגאל את ממכר אחיו", ומבואר בגמ' (דף כא.): שהקרוב קרוב קודם.

רש"י מפרש (שם ד"ה לקרוב): שלמדים זאת מהנמכר לעכו"ם, דכתיב ביה "או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו".

לפי רבי יהושע - זהו רשות לכל קרוב לגאול ולא חובה.

ולפי רבי אליעזר - זהו חובה למי שראוי ליורשו לגאולו.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"א משמיטה ויובל הל' יח) נפסק: ואם רצו קרוביו לגאול, גואלים, שנאמר: "ובא גאלו הקרוב אליו", ונע"ע בלח"מ, וב"כתר המלך", במטה אפרים לר' אפרים ארדיט, ח"ב על הרמב"ם הנ"ל, ובהר"י פערלא בביאורו לספר המצוות חלק ג' פרשה מ'.

ב. המוכר בתי החצרים

דינם כשדה אחוזה, שנאמר "על שדה הארץ יחשב", ולכן אינו לוה וגואל, אין נגאל לחצאין, חוזרת לבעליה ביובל, ונגאל לקרובים, אולם בדין אחד הם שונים, בזה שאת בתי החצרים יכול לגאול מיד.

ג. המוכר בית כבתי ערי חומה

1. יכול לגאול מיד (עד שנה). 2. אחרי שעבר שנה מהמכירה בלא שנגאל, (לכו"ע) נחלט לקונה לצמיתות. 3. אינה חוזרת לבעליה ביובל. 4. לענין ללוות ולגאול ולענין לגאול לחצאין, לרבי שמעון - נגאל, דדריש טעמא דקרא, ולרבנן - אינו לוה ואינו גואל לחצאין. 5. לענין להגאל ע"י קרובים - - הוי ספק בגמ' אם יכול, ומפרש רש"י (ד"ה אף האי): שהספק הוא רק לרבנן הסוברים: שאין נגאל לחצאין, אבל לרבי שמעון פשיטא שאינו נגאל, ורב ששת פוסק שאינו נגאל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמב"ם (פי"ב משמיטה ויובל הל' ב') נפסק: ואין הקרובים פודין אותה, אלא המוכר עצמו אם השיגה ידו.

ד. המקריש שדה אחוזה

1. יכול לגאול לחצאין, ונע"ע לקמן תוד"ה נקדשו, שנאמר "גאל יגאל", [שיטת הרמב"ן והרשב"א – דהיינו רק שיכול לכוף את הגזבר לקבל חצי דמיה, לענין זה שביובל לא יוחלט לכהנים, ונע"ע ברמב"ם פ"ה מערכין ה"ב, דמשמע: שיכול לגאול את החצי השדה לענין שתצא גם לחולין]. 2. יכול לגאול מיד עד היובל. 3. אם לא נגאל עד היובל, השדה יוצאת לכהנים.

ה. עבד עברי המוכר עצמו לעבו"ם

1. לפי רב ששת (דף כ: ורבינא (בדף כא.) - אין נגאל לחצאין, שנאמר "נגאל" כולו ולא חציו, ואינו יכול ללוות ולגאול עצמו, רש"י (דף כא. ד"ה ע"ע) מפרש: שזהו מדכתיב "או השיגה ידו". ולפי הריטב"א – אביי אינו חולק על רב ששת, וכן פוסק הסמ"ג, אך עיין ברמב"ם פ"ב מהלכות עבדים ה"ז, שפסק: שנגאל לחצאין, הכס"מ והלח"מ מפרשים: שהרמב"ם למד שאביי חולק על רב ששת וסובר: שנגאל לחצאין, ונע"ע במאירי מש"כ בזה. ע"ע בריטב"א הכותב: שהנגאל לחצאין ממש"ך מיד לעבוד מחצית הזמן הנותר, ולא להיפך, וכ"כ הרשב"א, ומוסיף: שלא אמרינן שעובד יום אחד את רבו ויום אחד לעצמו, ומוסיף: שלמ"ד או באופן שאין נגאל לחצאין היינו רק שאינו יכול לכוף את רבו לקבל מחצית הכסף, אבל אין איסור לאדון לקבל מחצית הכסף כפירעון שיעבודו. 2. יכול ליגאול עצמו מיד. 3. יוצא ביובל. 4. חובה על הקרובים לגאול אותו, כדי שלא יטמע בין העובד כוכבים. 5. בגמ' (בדף כא.) מבואר: שהקרוב קרוב קודם.

רש"י מפרש (שם ד"ה לקרוב): שזהו מדכתיב "או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו", ולפי הרשב"א והריטב"א – אם הקרוב ביותר עני הוא, גם שאר הקרובים פטורים מלפדותו, ולפי המאירי והרמב"ם – החיוב עובר לקרוב שלאחריו. "קרובים" אם זה כולל גם קרובים מצד האם – עיין רש"י ביבמות דף נד: במאירי שם, ובערוך לנר שם.

בגמ' (לעיל דף טו:) מבואר: "ונגאל" זו גאולת אחרים שאינם קרובים. [לשון הרמב"ם – המובא בהמשך – זהו רק "מצוה" אבל לא חובה, ועיין כס"מ, ובמאירי על הגמ' לעיל], ונחלקו התנאים שם, אם לשיעבוד או לשיחרור, עיי"ש, ובמש"כ לעיל תשו' פג.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מעבדים הל' י') נפסק: הנמכר לגוי, הואיל ויש לגאול עצמו לחצאין כמו שביארנו, פעמים יהיה להקל ופעמים להחמיר, כיצד להקל, קנה אותו במאתים ונשחף, והרי הוא עתה שוה מאה, ונתן לו חמשים, חצי דמיו, והבריא והרי הוא שוה מאתים, ונתן לו מאה שהן חצי דמיו הנשאר ויצא, כיצד להחמיר, קנה אותו במאתים ונתן לו חצי דמיו שהן מאה ונשחף והרי עתה שוה מאה, ונתן לו חמשים שהן חצי דמיו הנשאר, ונמצא שנתן מאה וחמשים אע"פ שהוא עתה שוה מאה, [ועיין מש"כ הכס"מ והלח"מ שם].

ו. עבד עברי הנמכר לישראל

1. יוצא ביובל. 2. יכול לגאול עצמו מיד. 3. לפי רבי - אינו נגאל בקרובים, וכן פוסק הרמב"ם פ"ב מעבדים הל' ז'. המאירי לעיל דף טו: ד"ה כבר, כותב: שהיינו שאין יכולים לפדותו בע"כ של האדון או של העבד, וכן דעת הלח"מ בפרק ד' הל' ב', ואילו לפי התור"ד על דף טו: ולפי הכס"מ בדעת הרמב"ם – היינו שאינם חייבים לפדותו אבל אם רוצים יכולים לפדותו בע"כ של אדונו. ולפי רבנן - הגמ' נשארה בספק, אם דורשים כרבי או שלומדים בגז"ש שכיר שכיר, שנגאל בקרובים. ולענין ללוות ולגאול – עיין ברמב"ם שם, הפוסק: שהנמכר לעכו"ם לווה וגואל, והנמכר לישראל אינו לווה וגואל, כשם שאינו גואל לחצאין, וכנראה שסובר שדברי רבינא אינם להלכה, בהסבר שיטתו – עיין לח"מ, קרית ספר, ובמרכבת המשנה, ברדב"ז חלק ח' תשו' קח, ובאור שמוח פ"ב מעבדים הל' ח'. לענין לגאול לחצאין – לפי הרמב"ם שבנושא הקודם הסובר שנע"ע הנמכר לעכו"ם נגאל לחצאין ה"ה כאן, ואילו לראשונים הסוברים שלא נגאל לחצאין יש לעיין מה הדין בע"ע הנמכר לישראל.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ב מעבדים הל' ז') נפסק: הנמכר לגוי, אם לא השיגה ידו לגאול, קרובין פודין אותו, וקרוב קרוב קודם, שנאמר: "או דודו או בן דודו יגאלנו", ובי"ד כופין את קרוביו לפדותו שלא יטמע בגוים. לא פדאוהו קרוביו, או שאין ידם משגת, מצוה על כל אדם מישראל לפדות, ובין שפדאוהו קרובים ובין שאר אדם יצא לחירות, אבל הנמכר לישראל, אין הקרובים פודין אותו, ואין לווה וגואל לחצאין, אלא כיצד דינו, אם השיגה ידו ליתן כפי השנים הנותרות, ונתן ויוצא, ואם לאו, לא יצא. והסבר לשיטת הרמב"ם הפוסק

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שאינו נגאל לחצאין, למרות שפוסק שהנמכר לעכו"ם נגאל לחצאין – עיין מאירי].

במה רוצעים

דף כא.

קי. במה רוצעים, והיכן?

תשובה:

א. סוג המרצע

לפי רבי יוסי בר יהודה - בכל דבר שנקח ביד אפי' לא של מתכת.

ולפי רבי - רק בשל מתכת.

דבר אחר, "המרצע" להביא המרצע הגדול, [מהתוס' רא"ש משמע, שאין כאן דעה שלישית, וזהו רק הוספה, על רבי ועל ר"י ברבי יהודה, ורק קמ"ל שיכול לרצוע במרצע גדול, ולפי הרמב"ן הרשב"א והריטב"א, והמאירי - תנא זה סובר שרוצעים רק במרצע גדול, ופליג על רבי ור"י ברבי יהודה, ומוסיף המאירי: שאין הלכה כמותו].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ג מעבדים הל' ט') נפסק: כיצד רוצעין, וכו', ונוקב את אזנו הימנית בגופה של אוזן במרצע של מתכת, ולפי המשנה במלך - הרמב"ם פוסק: כדעת ד"א הנ"ל, שרוצעים במרצע הגדול, העושה נקב גדול הפוסל את הכהן מדין בעל מום, ולפי החזו"א בבכורות סי' כה ס"ק ד' - הרמב"ם פוסק: שאפשר בכל דבר ואפי' לא במרצע גדול].

ב. מקום הרציעה

לפי רבי אלעזר יודן בריבי - אין רוצעין אלא באליה דהיינו במקום הרך שבאוזן.

ולפי חכמים - בתנוך האוזן (במקום שנעשה בעל מום).

רציעת עבד עברי כהן ולהשיאו שפחה כנענית

דף כא:

קיא. עבד עברי כהן האם נרצע, והאם מותר בשפחה כנענית, ומדוע?

תשובה:

א. לענין רציעה

לפי רבי אלעזר יודן בריבי - נרצע, שהרי אינו נעשה בעל מום.

ולפי חכמים - אינו נרצע, הואיל וסוברים: שנרצע במקום שנעשה עי"ז בעל מום, ובעינין "ושב אל משפחתו" למוחזק שבמשפחתו.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ג מעבדים הל' ח') נפסק: עבד עברי כהן אינו נרצע מפני שנעשה בעל מום, והרי הוא אומר: "ושב על משפחתו", לחזקה שהיה בה.

ב. לענין ליתן לו שפחה כנענית

לפי רב - מותר, [ואפי' ביאה שניה - תוד"ה ביאה שניה].

ולפי שמואל - אסור, דשאני כהנים שריבה עליהם הכתוב מצוות יתירות, ואיתותב שמואל.

יפת תואר לכהן

דף כא:

קיב. האם כהן מותר ביפת תואר, ומדוע?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובה:

לפי רב - כהן מותר ביפת תואר כמו שלישראל מותר.

ולפי שמואל - אסור.

לפי הלשון הראשון בגמ' - בביאה ראשונה לכו"ע מותר, משום שלא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ומחלוקתם רק לענין ביאה שניה, שלרב - מותר, הואיל ואישתרי לגיירה בעל כרחה אישתרי איסור גיורת לכהן, ולשמואל - אסור, דאיסור גיורת לא הותרה לכהן.

ולפי הלשון השני - בביאה שניה לכו"ע אסור, דהוי ליה גיורת, והמחלוקת היא רק לענין ביאה ראשונה, שלרב - מותר, משום שלא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ולשמואל - אסור, כיון שאי אפשר לקיים בה "והבאתה אל תוך ביתך", שהרי אחר הביאה הראשונה היא אסורה לו.

לסיכום:

1. **ביאה ראשונה:** ללשון א' - לכו"ע מותר, ללשון ב' - מחלוקת רב ושמואל.2. **ביאה שניה:** ללשון א' - מחלוקת רב ושמואל, ללשון ב' - לכו"ע אסור.**קיג. פרקת יפת תואר חידוש קוא, מהו?****דף כא:**

תשובה:

לפי תוס' - ביאה ראשונה מותרת כבר בעודו במלחמה אף לפני שגיירה, והחידוש הוא שמותר לבוא עליה בגיורתה, ובענין אם מותר אף בפרהסיא ממש - עיין ריטב"א ותוס' הרא"ש. ולפי רש"י ש"ס: שאסור לבוא עליה במלחמה עד שמכניסה לביתו - עיין תוס' הרא"ש שכותב בפירושו אחד, שהחידוש הוא, שאפי' אשת איש מותרת.

אופנים שאין עבד עברי נרצע

קיד. באלו אופנים אין עבד עברי נרצע, והאם האדון חייב במזונות בניו ובנותיו של העבד עברי, ומנין למדים זאת, [והאם מעשה יליהם שייך לו?]

דף כב.

תשובה:

א. **האופנים שעבד עברי אינו נרצע**

1. כאשר העבד כהן, ואליבא דחכמים (הנ"ל תשובה קיא), מפני שעושהו בעל מום.

2. כאשר העבד לא אמר "אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי" ב' פעמים, אחת בתחילת פרוטה אחרונה ואחת בסופה.

רש"י מפרש: "בתחילת" היינו כשמגיע להתחיל לסוף פרוטה אחרונה לפי חשבון גירעונה, "ובסופה", היינו אחר שהתחיל בה, דלאו עבד הוא, דאין עליו שוה פרוטה. והרמב"ם בפ"ג מעבדים ה"י, מפרש: ששתי האמירות צריך לאומרם בתחילת פרוטה אחרונה, ולפי הריטב"א - ה"ה שמהני כשאמר אחת לפני היום האחרון, אולם המאירי מפרש: שביום האחרון דוקא הוא, וע"ע בתוס' רא"ש בסוגיין, ובמשנה למלך שם.

3. **כאשר אין לו או לאדונו אשה ובנים**, ולפי התוס' רא"ש - גבי העבד צריך שיהיה גם אשה וגם בנים, ולגבי האדון צריך דוקא אשה, אבל אין צורך גם בבנים, ולשון הגמ' גבי האדון הוא אגב העבד, אך עיין ברש"ש הכותב: שגבי העבד מספיק או אשה או בנים.4. **כשהוא לא אוהב את אדונו או כשאדונו לא אוהב אותו.**5. **כשאחד מהם חולה.**6. **הגמ' מסתפקת: כאשר שניהם חולים**, [הרמב"ם פ"ג מעבדים ה"א, פוסק: שאינו נרצע - עיין כס"מ ואו"ש].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ג. הארון חייב כמזונות בניו ובנותיו של העבד עברי

זהו ממה שנאמר "ויצא מעמך הוא ובניו עמו".

רש"י מפרש: שמדובר בבניו ובנותיו הקטנים, (במשנה למלך פ"ג מהלכות עבדים ה"א, דייק: דהרמב"ם סובר שחייב גם במזונות בניו הגדולים כל זמן שאין להם להתפרנס משל עצמם, ואף רש"י אפשר שיודה לכך, ושדעת הרמב"ן בפרשת משפטים, אליבא דרש"י שחייב לפרנס רק את הקטנים, ובפשוטו עד י"ב שנה, והרא"מ כותב: עד גיל שש, וע"ע ברמב"ם שם, בהלכה ב', שפוסק: שאע"פ שחייב במזונותיהם, מ"מ אין לו במעשה ידיהם כלום, וכן דעת המאירי, אבל הרמב"ן שם, והריטב"א סוברים: שדין הארון כדין הבעל, שמעשה ידיהם של האשה והבנים הניזונים מהאדון שייכים לאדון).

קניני עבד כנעני ושיחרורו

קטו. מה הן הקנינים שעבד כנעני נקנה בהן, ומנין למדים זאת, ובמה קונה עצמו? דף כב:

תשובה:

א. עבד כנעני נקנה

לפי חכמים - 1. בכסף. 2. בשטר. 3. בחזקה, שלשה קנינים אלו למדים זאת מדהוקש לקרקע, דכתיב "והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה". 4. בחליפין. 5. שמואל אומר: שה"ה במשיכה.

כיצד בחזקה, התיר לו מנעלו או הוליך כליו לבית המרחץ, הפשיטו, הרחיצו, סכו, גרדו, הלבישו, הנעילו, הגביהו לרבו, ואם ע"י שימוש שאינו בגופו גם הוא חזקה - עיין ר"ן, רמב"ן ובש"ע, אבל הגביה רבו את העבד לא קנאו.

ולפי רבי שמעיז - קונים עבד גם בהגבהה, דהיינו כשרבו הגביהו, [וכן הוא לפי גירסתנו, ולפי"ז פוסקים הריטב"א, המאירי, והטור כחכמים, שאם רבו הגביהו לא קנאו, אבל הרשב"א והר"ן פוסקים כרבי שמעון, וטעמם, דכיון שאמר שמואל "משיכה קונה" כ"ש שקנין חזקה קונה, שהוא קנין טוב יותר משיכה, ואילו לפי גירסת הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם - כו"ע ס"ל שקונה, ות"ק לא חולק על רבי שמעון בזה, עיי"ש].

פוסקים:

בש"ע (ח"מ סי' קצו סעי' ב') נפסק: במה היא החזקה בקנין העבדים, שישתמש בו בפני רבו כדרך שמשמשין בעבדים, ואם הוא שלא בפני רבו, צריך שיאמר לו "לך חזקה וקני", ובהל' ג', נפסק: כיצד, התיר לו מנעלו או שהנעיל לו מנעלו או שהוליך כליו אחריו לבית המרחץ או שהפשיטו או סכו או גרדו או הלבישו או הגביהו את רבו, קנה, וכן נפסק ברמב"ם פר' ממכירה הל' ב', וע"ע בכס"מ ובמ"מ שם, ומוסיף הרמב"ם שם: שה"ה אם הרב הגביה את העבד שקנאו, ולפי השגות הראב"ד שם - כו"ע ס"ל כן דהיינו שת"ק לא פליג על רבי שמעון בזה, וי"א שה"ה אם הגביהו רבו, וע"ע בש"ע סי' רסז סעי' כג, שסתם כדעה ראשונה, והקרבן נתנאל - עיי"ש, וצ"ע - על הרא"ש סי' כז אות ט', כותב: שהש"ע כאן בחז"מ סובר, שקנה ושחזר בו ממה שפסק ביר"ד, ובהל' ד', נפסק: עשה לו מלאכה שאינה בשימוש גופו, כגון שתפר לו בגדו, וכיוצא בזה, קנאו רבו, (הבאר היטב ס"ק ז', והגר"א סק"ד, כותבים: שזה דעת הרמב"ם, וע"ע בש"ע וברמ"א יור"ד סי' רסז סעי' כג).

ג. עבד כנעני קונה עצמו

1. בכסף, ולפי רבי בגמ' בגיטין דף קט: - מותר בבת חורין, ולפי רבי שמעון משום רבי עקיבא - רק השיעבוד נפקע ממנו, אבל קנין האיטור לא ירד, ולכן אסור בבת חורין עד שיכתוב לו שטר שיחרורו. 2. ובשטר, 3. וכן בראשי איברים למ"ד שא"צ גט שיחרור - עיין לקמן דף כד, בתוד"ה תנא, ובמש"כ לקמן תשר' כו, כו. 4. ולענין אם קונה עצמו בחליפין, לפי התוס' לעיל דף ח, ד"ה ומאי - קונה, עיי"ש, ובהגהות הגר"א, וברש"ש שם, ואילו לפי הרשב"א - אינו קונה עצמו בחליפין, עיי"ש. התנאים נחלקו אם קונה עצמו ע"י אחרים או גם ע"י עצמו - עיין לקמן תשר' קיז, קיט].

קטז. קרא לבהמה או לעבד ובאו אליו - האם קנאם, ומדין מה? דף כב:

תשובה:

1. אם קראן והלוקח - וע"ע סמ"ע קצה"ח ונתיה"מ חז"מ סי' קצה, למטרת קניה ובאו אליו, בבהמה או בעבד קטן שדינו כבהמה בגלל שאין לו דעת - קנאן בקנין משיכה. (בנימוקי"י שב"שיטת הגדמונים" - מסכת קידושין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

– כותב בשם הרמ"ה: ש"קטן" היינו כל שלא הגיע עדיין לעונת הפעוטות, אבל אם הגיע נחשב כגדול, הואיל והולך על דעת עצמו.

2. בעבד גדול - לא קנאו, משום שעל דעת עצמו הלך.

נכסי גר שמת בלא יורשים

קיז. גר שאין לו יורשים, ויש לו עבדים, האם אחרים יכולים לזכות בעבדים, ובאיזה אופן? דף כג.

תשובה:

א. אם כבר הגר מת

לפי רבנו דאבא שאול - בין גדול ובין קטן קנו עצמם בני חורין.

ולפי אבא שאול - גדולים זכו בעצמם, קטנים כל המחזיק בהם זכה, כיון שאין להם יד לקנות עצמם, ועדיין רשות רבן עליהם.

ב. בזמן שהגר גוסס והולך למות, באופן שאין לו יורשים

מר זוטרא ביקר גר שהיה גוסס ואמר לעבד שישמשנו מחיים עד לאחר מיתת הגר, כך שבשעת המיתה לא יהא העבד בלא אדון, ויקנהו.

לפי הלשון הראשון בגמ' - המעשה היה בעבד גדול, ולכן היה צריך לומר לעבד שישמשנו, וזוהו אפי' לרבנן.

ולפי הלשון השני - המעשה היה בעבד בקטן.

גירסת רש"י "דלא כאבא שאול", דאם המעשה היה בעבד קטן בהכרח שמר זוטרא סובר דלא כאבא שאול. [דלאבא שאול היה יכול לזכות בו אפי' לאחר מיתה גם בלא שאומר לעבד "שישמשנו" - כנ"ל נושא א'].

גירסת תוס' בשם ר"ת ור"י "וכאבא שאול".

שיטתם והנפק"מ בין רש"י ר"ת ור"י הם כדלהלן:

לפי גירסת רש"י, ולפי פירושו הראשון של ר"ת - אם בשעת מיתה העבד אינו ללא אדון, והאחר עושה פעולת חזקה ומתכוין לקנותו, הרי הוא זוכה בעבד, בין בעבד קטן ובין בגדול, בין לפי לישנא קמא בין לפי לישנא בתרא, בין לפי רבנן בין לפי אבא שאול.

ולפי פירושו השני של ר"ת אליבא דלישנא קמא בגמ' - הדין כשיטת רש"י, אבל אליבא דהלישנא בתרא בגמ' - לכו"ע אין אחר יכול לזכות בעבד גדול, דכיון שלגדול יש יד לזכות, הוא קודם לזכות בעצמו אף שמסכים להשתעבד, וכן בעבד קטן לרבנן, וגורסים "וכאבא שאול", ולדידיה יכול לזכות בו אחר מיתה גם אם ישמשנו מחיים.

ולפי שיטת ר"י אליבא דרבנן - בין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא, חזקת האחר לא מהני בין בגדול בין בקטן, דומיא דאשה, שמיתת האדון כנתינת גט, ולכן העבד משוחרר לגמרי ואין אחר יכול לזכות בו, ושאל"כ אליבא דאבא שאול - חזקת האחר מהני, ולדידיה רק קנין האיסור נפקע בזמן המיתה, ולא קנין הממון: ללישנא קמא אליביה [עכ"פ] - חזקת האחר מהני אפי' בעבד גדול, וכיון שהעבד משעבד עצמו למחזיק ולא חפץ לזכות בעצמו, דינו כקטן, ונראה שללישנא בתרא - זהו דוקא בקטן. אבל בגדול הוא קודם לזכות בעצמו, וללישנא זו הדינים כמו לר"ת בפירושו השני הנ"ל.

האופנים שעבד כנעני קונה עצמו בכסף ובשטר

קיה. האם עבד כנעני קונה עצמו בכסף ובשטר, ע"י עצמו או ע"י אחרים, והאם אפי' שלא מדעתו, ומדוע? דף כג.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובה :

לפי רבי מאיר

- 1. בכסף - דוקא ע"י אחרים** אפי' שלא מדעתו ואפי' בע"כ, דהואיל וקני ליה בעל כרחיה (עיי' רש"ש), מקנה ליה בעל כרחיה או מפני שכסף קבלת רבו גרמה לו, אבל לא ע"י עצמו, משום שאין קנין לעבד בלא רבו אפי' כשנתנו לו כסף "על מנת שאין לרבו רשות בו", וכן פירש"י, והיינו כביאור רב ששת בעמ' ב' ור' אלעזר פליג על רב ששת, וסובר: שלפי רבי מאיר, אף אם התנו "על מנת שתצא לחירות" – לא מהני.
- 2. בשטר - דוקא ע"י עצמו**, דגיטו וידו באין כאחד, וכן יוצא ע"י אחרים מדעתו, אבל לא ע"י אחרים שלא מדעתו, כיון שרבי מאיר סובר: חוב הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות.

לפי רבנן [כמבואר ברש"י ותוס']

בין בכסף ובין בשטר - מועיל ע"י עצמו, ובלבד שיהא הכסף משל אחרים, דס"ל יש קנין לעבד בלא רבו, רש"י (ד"ה דיש קנין) מפרש: שזהו באם נתנו לו את הממון על מנת שאין לרבו רשות בו, והיינו כביאור רב ששת בעמ' ב' ור' אלעזר פליג על רב ששת, וסובר: שלפי רבנן, אם התנו "על מנת שאין לרבו רשות בו" – לא מהני, עוד מפרש"י (ד"ה ושלש): שבשטר מועיל משום שגיטו וידו באין כאחד, וכן מועיל ע"י אחרים אף שלא מדעתו.

לפי שיטת רש"י (ד"ה ושלש) - אחרים יכולים לשחררו בכסף, משום שזכות הוא לעבד שיצא מתחת ידו לחירות, וזכין לאדם שלא בפניו, [הר"ן מדייק מהרי"ף, וכן מהרמב"ם פ"ה מעבדים ה"ב – עיי"ש בהל' ב', ובלח"מ שם – שאם העבד עומד וצוח, אף בכסף – לרבנן – לא מהני, אבל לפי שיטת הרא"ש, והרמב"א, והרמב"ן – גם לרבנן, בכסף אין צריך לדין "זכין", אלא אפשר אפי' בע"כ של עבד, וע"ע בשו"ע בהערה שבתש"ו הבאה, וכ"ש שיכולים לשחררו בשטר. [האי כ"ש לא קאי רק על ע"י עצמו – רש"ש עיי"ש].

לפי רבי שמעון בן אלעזר [כמבואר ברש"י ותוס']

לפי שיטת רש"י (שם) - בין בכסף בין בשטר אפשר רק ע"י אחרים, ואף שלא מדעתו משום דזכות הוא לו, אבל לא ע"י עצמו, דס"ל: דגבי כסף אמרינן, "אין קנין לעבד בלא רבו", וגבי שטר לא אמרינן "גיטו וידו באין כאחד", וילפינן "לה" "לה" מאשה עד שיוציא את הגט לרשות שאינה שלו, [אבל רבי מאיר ורבנן ס"ל שאמרינן גיטו וידו באין כאחד, דילפינן מאשה, מה אשה מקבלת גיטה אף עבד מקבל גט – רש"י ד"ה שאינה שלו, השני].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מהלכות עבדים הל' ב'), ובשו"ע (סי' רסז סעי' כו) נפסק: העבד קונה את עצמו בכסף או בדאשי אברים או בשטר, כיצד קונה את עצמו בכסף, כגון שנתן אחד לרבו מעות ואמר ליה: "על מנת שיצא עבדך בהם לחירות", כיון שקיבל הרב הכסף או שוה כסף, יצא העבד לחירות ואין צריך דעת העבד, שזכות היא לו חזקין לאדם שלא בפניו.

קיט. "בשטר ע"י אחרים", האם אפי' עומד וזוח וזוחר "שאינו רואה לנאלת לחירות", ומדוע? **דף כג:**

תשובה :

לפי דעת ה"וי"מ" בתוס' (ד"ה מהו) - אפי' אליבא דרבי שמעון בן אלעזר אינו יוצא לחירות, כיון שדינו כאשה שקבלת הגט עבודה זה מדין שליחות, וכיון שצווח אי אפשר להיות שליחים עבורו לקבל גט שחרור. [ואף הראשונים סוברים שלרבנן מהני כסף בע"כ, כנ"ל בהערה שבתש"ו קודמת, מודים שבשטר מהני, וע"ע בחידושי הרשב"א, שכותב: שלולי דברי התוס' היה אומר, שלפי רבנן ולפי רבי שמעון בן אלעזר – בשטר יוצא בע"כ].

פוסקים :

בשו"ע (יור"ד סי' רסז סעי' מא) נפסק: כיצד בשטר, כותב על הנייר או על החרס "הרי אתה בן חורין", וכו', ומוסרו לידו או לאחר בשבילו, אפילו בלא ידיעת העבד, שזכות הוא לו שיצא מתחת יד רבו לחירות, ואם מוחזה בידו מלקבלו – לא יצא בו לחירות.

מודר הנאה מכהן

קכ. מודר הנאה מכהן, האם הכהן מותר להקריב לו קרבנותיו מדעת המקריב ושללא מדעתו? **דף כג:**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

לפי פירוש א' בתוס' (ד"ה דאמר) - לרב הונא בריה דרב יהושע [בסוגיין] מותר לכהן להקריב לו קרבנותיו, [בין מדעתו בין שלא מדעתו], מפני דכהני שלוחי דרחמנא נינהו, ושהגמ' בנדריים מסתפקת בדין זה.

ולפי פירוש ב' בתוס' - הוי ספק ולא איפשיטא, וזהו אף לפי רב הונא בריה דרב יהושע שפשוט, שלאו שלוחי דידן דוקא נינהו, [ועיין מהרש"א שכותב את הנפק"מ שבספיקו של רב הונא בריה דרב יהושע].

קנין לעבד בלא רבו

כא. האם יש קנין לעבד בלא רבו, ומדוע? **דף כג:**

תשובה:

1. אין לעבד קנין בלא רבו, משום דמה שקנה עבד קנה רבו, בין בגוף בין בפירות.

ומבואר בתוס' (ד"ה ורבי): שזהו אף אם האדון נתן מתנה לעבדו, שאין העבד זוכה בזה כלום.

2. **אם האחרים עשו תנאי בלשון של "על מנת שאין לרבך רשות בו"**

לפי רב ששת - רק לרבי מאיר [הנ"ל תשו' קיח] התנאי לא מהני, אבל לרבנן [שם] מהני, והעבד זוכה בכסף בין בגוף בין בפירות.

ולפי ר' אלעזר - לכו"ע לא מהני התנאי, [אם זהו אף כשכפל תנאו - עיין א"ת כרך א' עמ' תשיג, ערך אין קנין לעבד בלא רבו].

3. **אם כשהתנו "על מנת שיצא בו לחירות"**, [דהיינו שייחדו את הכסף למטרת פדיונו]

לפי ר' אלעזר - לרבי מאיר לא מהני התנאי, ולרבנן מהני, [ועי' א"ת שם].

לפי ר"ת אליבא דרב ששת - 1. מהגמ' במסכת נדרים מוכח שתנאי זה מהני אפי' לרבי מאיר,

2. הלכה כרבי מאיר כפי שהסבירו רב ששת, שהרי הגמ' בנדריים מסיקה שרב כרבי מאיר, והילכתא כרב באיסורא לגבי שמואל, [הרא"ש בסי' כט סובר כר"ת].

ור"י דוהא את ראיות ר"ת מנדריים, דשם מדובר לענין אשה שאין ידה כיד בעלה כמידת יד עבד כיד רבו, [ועי' במהרש"א ובר"ן מש"כ על חילוק הר"י. הר"ף, הרמב"ם והשו"ע פוסקים כשיטת ר"י, שהכל לאדון בין גוף ובין פירות, ושעבד שונה מאשה].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ג מזכיה ומתנה הל' יב), ובשו"ע (יור"ד סי' רסז סעי' כב) נפסק: כל מה שקנה עבד קנה רבו, בין שמצא מציאה או

נתנו לו מתנה, בין שנתנה לו האדון או אחר, לא זכה בה אלא הכל לאדון, בין גוף בין פירות, אפי' אמר ליה "על מנת שאין לרבך

רשות בו אני נותן לך", אינו כלום אלא אם כן יאמר: "אני נותן לך על מנת שתצא בו לחירות", ולכן אין יכול לקבל מתנה מוכו, אבל

מקבל מתנה מאחר לכו ומכרו לאח, [בביאור דברי הרמ"א - עיין ש"ך ס"ק מ' ובב"ח שם].

קנין לאשה בלא בעלה

כב. האם יש קנין לאשה בלא בעלה, ומדוע? **דף כג:**

תשובה:

א. **מתנה שאשה מקבלת מיד אחרים בלא תנאי**

חכמים תיקנו שבעלה זוכה בזה, דמה שקנתה אשה קנה בעלה. [ועיין א"ת כרך א' עמ' תשג, ערך אין קנין לאשה בלא בעלה].

לפי התוס' (ד"ה ורבי, בשם ר"י, ועיין מהרש"א בסוף דבריו) - הבעל קונה רק את הפירות ולא את הגוף, ולכן

ילקח במתנה קרקע והבעל אוכל פירות, [והתוס' ר"י הזקן מדייק מדש"י ד"ה ורבנן סברי: שהוי כמציאה שהבעל קונה גם את

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

הגוף, כדלקמן נושא ד', והר"ן כ"כ בשם רש"י בסנהדרין].

ב. מתנה שמקבלת האשה מיד בעלה עבור עצמה

בתוס' (שם) מבואר: שהאשה זוכה בין בגוף בין בפירות, ובזה יתירה האשה על עבד, ואם לכן יכולה למכור לאחרים, לכתחילה ובדיעבד – עיין א"ת שם].

ג. אם האחרים עשו תנאי

בתוס' (ד"ה ורבי, ע"פ הגמ' בנדרים) מבואר: שלפי רב - מהני רק אם התנאי הוא "ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהם אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך", ולפי שמואל - מהני אף אם אמר "ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהם ומה שתוצי תעשי", ורב כרבי מאיר (הנ"ל תשר' קיח).

לפי שיטת ר"ת - הדין ממש כדין עבד שאחרים עשו תנאי, ותלוי במחלוקת רב ששת ורבי אלעזר והנ"ל בתשובה הקודמת, וממילא יוצא (מהגמ' בנדרים הנ"ל), שהלכה כרבי מאיר וכפרושו של רב ששת.

ולפי שיטת ר"י - דין אשה קל יותר מעבד, שלכו"ע אם אחרים התנו "על מנת שאין לבעלך רשות בו, אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך", האשה זוכה הן בגוף והן בפירות לגמרי, ואין לבעלה שום חלק בזה. והרמב"ם בפ"ז מנדרים הל' י', פוסק כשמואל בגמ' נדרים, שיכול אדם להקנות לאשה מתנה אם מפרש "שתעשה כל מה שתצוה", דהיינו כשיטת חכמים בסוגייתנו וכפירושו של ר' אלעזר בסוגיין, והראב"ד בהשגותיו פוסק כרב וכפירושו של ר"ת בסוגיין, שהלכה כרב ששת, והשר"ע באהע"ז סי' פה סעי' יא, פוסק כמו הרמב"ם, וביר"ד סי' רכב סעי' א'. מביא שיש אומרים, שאפי' באומר לה "על מנת שאין לבעלך רשות בהם ומה שתוצי תעשי" קונה הבעל, בביאור שיטת השו"ע – עיין ב"ש ס"ק כג, ובש"ך ביר"ד שם ס"ק ג'.

ד. מציאת האשה

בתוס' (שם, ע"פ הירושלמי) מבואר: שהכל שייך לבעלה, בין הפירות ובין הגוף, משום שחוששין שתגנוב ותאמר "מצאתי".

חייב חומש בפודה פירות במעות שיש לו בהם רק קנין פירות

כג. מי שיש לו פירות שיש לו בהם קנין פירות בלא קנין הגוף או כשפודה במעות שיש לו בהן קנין פירות בלא קנין הגוף, האם חייב בחומש או לא? דף כד.

תשובה:

1. מי שיש לו פירות מע"ש מנכסי מלוג, ואשתו רוצה לפדותן במעות שלו

למ"ד מעשר שני ממוץ הדיוט - חייבים בחומש, דכל שיש לו בהן קנין פירות כדידיה חשיביה, והוי זוזי ופירות דחד.

2. כשיש לו מעות נכסי מלוג ורוצה לפדות בהם את פירותיו

לפי שיטת רש"י - אין חייב בחומש, דאזלינן בתר קנין הגוף, וכיון שיש לאשה בהם קנין פירות, הוי מעות דחד ופירות דחד, והחילוק בין שני המקרים – עיין רשב"א, במקנה, ובחזו"א אהע"ז הלכות כתובות סי' עג אות כ'.

ולפי שיטת תוס' (ד"ה אלא) - חייב בחומש, כיון שיש לבעל במעות קנין פירות כדידיה חשיביה, כדין מי שיש לו פירות נכסי מלוג.

פדיון מעשר שני ע"י אשה

כד. האם באופנים הבאים אשה יכולה לפדות מעשר שני, והאם פודה בלא חומש, ומדוע? א) כשפודה מעשר דבעל בזוזי דבעל, ב) כשפודה מעשר דידיה בזוזי דידיה דנכסי מלוג, ג) כשפודה בזוזי דידיה שאחר הקנה לה "על מנת שתפדי את המעשר של בעלך", ד) כשאלמנה או גרושה פודה פירות מע"ש שלה בכסף שלה. דף כד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומשורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

א. כשפודה מעשר דבעל בזווי דבעל

חייבת בחומש, משום דשליחותיה דבעל קעבדה.

ב. כשפודה מעשר דידה בזווי דידה דנכסי מלוג

לפי רש"י - אינה חייבת בחומש, דאשה כאחר דמיא, הואיל ואזלינן בתר קנין הגוף שיש לה במעות.

ולפי ר"ת (בתודה ה"ג רש"י) - חייבת בחומש, דכיון שהמעות ברשותו, ודיש לו בהן קנין פירות, ומה שקנתה אשה קנה בעלה, כזווי דידה חשיבה.

ג. כשפודה בזווי דידה שאחר הקנה לה "על מנת שתפדי את המעשר של בעלך"

לפי רב ששת אליבא דכו"ע [בין לרבי מאיר בין לרבנן בין לשיטת ר"ת בין לשיטת ר"ן], ולפי ר' אלעזר אליבא דרבנן - אינה חייבת בחומש, שהרי אין לבעלה זכות בממון, והוי ממון דחד ופירות דחד.

אר לפי ר' אלעזר אליבא דרבי מאיר - האשה חייבת בחומש.

ר"ת מפרש: שזהו מפני שהמעות נחשבים לשלו מכח מה שקנתה אשה קנה בעלה, ודיש לו בהן קנין פירות, והוי ממון ופירות דחד. [בישוב דין זה עם שיטת רש"י שבנושא הקודם - עיין חידושי הרשב"א].

ד. כשאלמנה או גרושה פודה פירות מע"ש שלה בכסף שלה

לפי תוס' - חייבת לפדות, אבל אינה חייבת בחומש.

ולפי רש"י - חייבת גם בחומש.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה ממעשר שני ונטע רבעי הל' ב') נפסק: ואשה שפדת מעשר שני שלה לעצמה, אינה מוסיפה חומש, מפי השמועה למדו, "איש ממעשרו" ולא אשה. [וע"ע ברדב"ז על הרמב"ם סם].

פדיון מעשר שני ע"י קטן

דף כד. האם קטן יכול לפדות מעשר קני, והאם פודה בלא חומש, ומדוע?

תשובה :

בתוס' (ד"ה אלא) מבואר: שאינו יכול, הואיל וקטן אינו בר פדייה, דכתיב "איש" ולא קטן.

יצאת עבד כנעני בראשי איברים

כנו. באלו ראשי איברים עבד יוצא לחירות, באלו אינו יוצא, האם צריך גט שחרור, האם מלאוכייתא, ומדוע?

דף כד:

תשובה :

א. עבד כנעני יוצא בראשי איברים

דוקא במומין שבגלוי שאינן חוזרין, אף שאינן מבטלין את העבד ממלאכתו, וה"ה כשתלש זקנו ודילדל בו עצם, [באופן שאינו חוזר לעולם - תור"י הזקן, והרמב"ם מפרש: מפני שביטל את מעשה השיניים הקבועות באותו העצם. מוכח שדוקא אם החסיר אבר יוצא לחירות, ולא בנפגם - עינים למשפט, וכן משמע מרש"י דף כה. ד"ה לחירות, שבפגימה לבד אינו יוצא לחירות, מיהו לפי התור"י - כל שהוא מום לענין בכור כן הוא נחשב למום לענין עבד, ולפי"ז גם בפגימה בלבד יוצא לחירות, ועיין ר"ן מש"כ בהו].

פירוט ראשי איברים

לפי ת"ק - עשרים וארבע ראשי איברים הן, ראשי אצבעות ידים ורגלים, ראשי אזנים, ראש החוטם, ראש

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הגויה, וראשי דדים שבאשה.

לפי רבי יהודה - אף דדים שבאיש.

לפי רבי הרייתא - אף הסירוס דביצים, דנחשב מום שבגלוי, [דניכרין בחוץ - רש"י ד"ה כחומין], וכ"ש לשון, [שדרכו לידאות כשהוא מדבר ומום שבגלוי הוא].

לפי בן עזאי - לשון נחשב מום שבגלוי אבל סירוס דביצים לא.

ולפי ת"ק הרייתא - לשון וסירוס דביצים לא נחשבים למום שבגלוי.

פוסקים :

בשו"ע (יור"ד סי' רסז סעי' כז) נפסק: כיצד בראשי אברים, עבד שמל וטבל לשם עבדות, אם סימא אדוניו את עינו או הפיל שינו או חסרו אחד מראשי אצבעותיו, ידיו ורגליו או ראשי אזניו או ראש החוטם או ראש הגויה או ראשי הדדים שבאשה, יוצא לחירות וצריך גט שחרור וכופין לנו לכתוב לו גט שחור, אבל חתך לשונו, אינו יוצא לחירות, וכעין זה נפסק גם ברמב"ם פ"ה מעבדים הל' ד', וע"ע בב"ח מש"כ בזה.

ב. לענין גט שיחרור

לפי רבי שמעון, רבי אליעזר, ורבי עקיבא - בכל יציאת ראשי אברים צריך גט שחרור, כדי להתירו בבת חורין, דילפינן "ישלחנו" שילוח שילוח מאשה.

לפי רבי מאיר ורבי טרפון - בכל יציאת ראשי אברים אינו צריך, דכתיב "לחפשי ישלחנו", דהוי חפשי מעיקרא.

המכריעין לפני חכמים אומרים: אם בשן ועין - אינו צריך גט שחרור, כיון שהתורה זיכתה לו דכתיב בהדיא, אבל בשאר אברים - צריך גט שחרור, הואיל ומדרש חכמים הוא.

לפי שיטת ר"ת (בתוד"ה הואיל) אליביהו - גט השחרור בשאר ראשי אברים הוא רק מדרבנן, דשמא ימצאנו בשוק ויאמר לו "עבדי אתה".

ולפי התוס' (שם) בשם הריב"א [ולפי הרא"ש] - גט השחרור הוא מדאורייתא, כדפשיה דגמ', אלא דס"ל שמה שבשאר אברים עבד יוצא בהן לחירות, זהו מדכתיב ביה "ישלחנו", וילפינן שילוח מאשה, לכן צריך גט שיחרור, משא"כ שן ועין שלמדים מהפסוק "לחפשי ישלחנו" דחפשי מעיקרא, לכן יוצא לחירות גם בלא גט שיחרור. ההלכה - עיין לעיל בדין הקודם, וזהו כדעת רבי עקיבא, אך בעל העשור, בהלכות גט חירות, חלק ב', פוסק: כהמכריעים, וברמ"א (שם) נפסק: כופין לנו לכתוב לו גט שחור, וע"ע בהגר"א שכותב: שגם הרמב"ם ובשו"ע סוברים כהרמ"א בזה.

קכז. באלו אופנים עבד אינו יוצא בשן ועין, ומדוע?

תשובה :

1. **כשהכה כנגד עינו וסמאו**, וזהו מפני שהעבד בר דעת, ואיהו דאבעית אנפשיה.

רש"י מפרש: שהכה בכותל והבעיתו בקול, [ובשיטתו] לבב"ק דף צא. מביא פירושו: שהיה כותל בינו לבין העין והכה האדון בכותל וכך עברה המכה לעין, ואינו יוצא מפני שהניזק גרם לעצמו להנזק, [ובירושלמי במסכת כלאיים פרק ח' הל' ב', ובשיטתו] שם בשם הרמ"ה, מבואר: שזהו מפני שהיה יכול לברוח.

2. **בשן חלב**, וזהו מפני שחוזר.

3. **הכהו על עינו וכהתה, על שינו ונדדה באופן שיכול עדיין להשתמש בהן עכשיו**. [לפי התור"י הזקן - כל שיכול להבחין בין דבר לדבר בדיוק יוצא לחירות, ולפי רבינו יונתן - יוצא לחירות רק אם לא יכול להשתמש באבר כלל].

4. **כשהאדון הוא רופא וכיון לרפאות את השן או את העין, ואליבא דרשב"ג, דדריש "ושחתה", עד שיכיון לשחתה**, [אבל לפי רבנן - יוצא לחירות].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ"ל למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

5. כשהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעיה

בתוס' (ד"ה מיבעי) מבואר: שזהו מפני שמתכוין לטובה ולא מתכוין לעין כלל, ולכן לכו"ע אין עבד יוצא בהן לחירות, משום דאיכא ב' לטיבותא.

פוסקים :

ברמב"ם (בפ"ה מעבדים הל' יא) נפסק: הפיל את שינו או סימא את עינו בלא כוונה, כגון שזרק אבן לבהמה ונפלה בעבד והפילה את שינו וחתכה אצבעו, לא יצא לחירות, שנאמר: "אם שן עבדו או שן אמתו יפיל", עד שיתכוין, ובהל' יב, נפסק: הושיט ידו למעי שפחתו וסימא עין העובר שבמעיה, לא יצא לחירות, שהרי לא ידע דבר שיתכוין לו, (ועיין בכס"מ שם).

תשלומי נזק ע"י קול

קנח. אדם או בהמה שהזיקו אדם או כלים ע"י קול, האם חייבים לשלם על הנזק, ומדוע? דף כד:

תשובה :

- 1. אדם שהזיק את חבירו מחמת שצעק באוזנו - פטור מלשלם על הנזק, משום שהניזק הוא דאבעית אנפשיה, אבל חייב בדיני שמים.** (משמע: שכלים שהזיקו ע"י קול אדם בלא שאחז בהם, האדם חייב לשלם נזק שלם).
- 2. האוחז בחבירו וצעק לתוך אוזנו והזיקה - חייב.**
- 3. בהמה שצעקה בתוך כלים ושברתן - הוי ליה צרורות, שלפי חכמים משלם חצי נזק, ולפי סומכוס נזק שלם.**

קכט. לשון, האם נחשב לגלוי או לא, לענין טומאה, טבילה, הזאה, ויציאת עבד כנעני לחירות, ומדוע? דף כה.

תשובה :

א. לענין טומאה

נחשב לגלוי, דכתיב "אשר יגע בו", והרי שרץ יכול ליגע בו.

ב. לענין טבילה

נחשב כטמון ואין צריך ביאת מים לתוך פיו, דכתיב "ורחץ בשרו במים" מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי. (ולענין אם צריך שיהא ראוי לביאת מים - עיין לקמן תשו' קלא).

ג. לענין הזאה

לפי רבי - נחשב לגלוי כיון דמקיש הזאה לטומאה.

ולפי רבנו - דינו כטמון, כיון שמקישין הזאה לטבילה.

ד. לענין יציאת עבד כנעני

לפי ת"ק - אין עבד יוצא בו לחירות.

ולפי רבי ובן עזאי - עבד יוצא בו לחירות, (דס"ל שאין זה מום שבגלוי - תוס' רא"ש, וכן הוא פשוט לשון הגמ'. אך השיטה לא נודע למי, כתב: שלענין עבדים אין מחלוקת בין ת"ק לרבי ובן עזאי).

פוסקים :

ברמב"ם (פרק ה' מעבדים הל' ד') ובשו"ע (סי' רסז סעי' כז) נפסק: החותך לשונו אינו יוצא לחירות, לפי שאינו מומין שבגלוי, (הכס"מ מדייק מהרי"ף שמביא רק את בן עזאי, שפוסק כבן עזאי שיצא לחירות, והפ"ת ס"ק ה', כתב: שאם חתך את הלשון באופן שאינו יכול לדבר - לכו"ע יוצא לחירות, מפני שנחשב לגלוי).

קל. האם בילה מעכבת, ואף כליעכל, ומדוע? דף כה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

1. **כל הראוי לבילה** - בילה אין מעכבת בו, ואפי' לא בלל כשר.

בתוס' (ד"ה כל) מבואר: שזהו משום שלא נאמר "ובללת" בלשון ציווי.

2. **כל שאין ראוי לבילה** - בילה מעכבת בו. בתוס' (שם) מבואר: שמעכב ואף בדיעבד, שהרי שנה הכתוב בלול כמה פעמים.

בית הסתרים לענין טבילה

קלא. האם מדאורייתא בית הסתרים צריך ביאת מים, ומנין למדים זאת? דף כה.

תשובה :

בית הסתרים אע"פ שאין צריך ביאת מים דכתיב "וידיו לא שטף במים" מה ידיו מאבראי אף כל מאבראי, מ"מ צריך שיהא ראוי ביאת מים, דכתיב "ורחץ את כל בשרו". ונענין א"ת חלק ג' עמ' רמה, ערך בית הסתרים.

מתוס' (ד"ה כל) משמע: דהוי מדאורייתא, ונהריטב"א כותב בשם רבו: דהוי מדרבנן, וע"ע ברשב"א בחידושי, ובש"ך יור"ד סי' קצח ס"ק לג, שמביא בשם הרוקח להחמיר בזה.

קנין מסירה ומשיכה בבהמה

קלב. מה ההבדל בין קנין מסירה למשיכה, באופן הקנין, ובמקום הקנין? דף כה.

תשובה :

הבדל 1: **קנין המסירה, לפי תוס'** (ד"ה בהמה, הראשון) **אליבא דרש"י, ולפי שיטת הרשב"ם** - צריך להיות דוקא מיד ליד, ואין צריך לעקרו ממקום הראשון, ולפי שיטת התוס' (שם) - לא צריך להיות מיד ליד. [לפי הר"ן - גם לפי רש"י אין צריך מיד ליד, ולשון רש"י "שמוסרין אותה ללוקח", הוא לאו דוקא], **אבל קנין משיכה** - לכו"ע צריך הקונה לעוקרו ממקום הראשון ואין צריך מיד ליד.

הבדל 2: **ברשות הרבים, ובחצר שאינה של שניהם, תוס'** (ד"ה בהמה, השני) **מביאים: שלפי אביי ורבא** (במסכת בב"ב דף עו:): - מסירה קונה, אבל משיכה אינה קונה.

הרשב"ם מפרש: שזהו מפני שאין משיכה אלא כשמושך ברשותו, ורש"י מפרש: שזהו מפני שקנין משיכה הוא קנין גרוע מקנין מסירה.

הבדל 3: **בסימטא ובחצר שהיא של שניהם, תוס'** (ד"ה בהמה, השני) **מביאים: שלפי אביי ורבא** (בגמ' בב"ב שם) - משיכה קונה.

לפי שיטת התוס' (בסוגיא) **בשם רש"י ור"ת** - כ"ש שמסירה קונה, כיון שמסירה הוי קנין יותר טוב ממשיכה.

אבל לפי הרשב"ם ור"י - מסירה אינה קונה.

הרשב"ם מבאר: מפני שמסירה הוי קנין גרוע ממשיכה.

ומביאים בשם ר"ה בהך, שמבאר: שזהו מפני שהסימטא רשות של יחיד והקודם בו זוכה, וסתמא דמילתא המוכר קדם והביא בהמתו לשם קודם שבא הלוקח, והוי מקום בהמתו כחצירו, ואין מסירה ואין שום קנין מהני ברשות מוכר חוץ ממשיכה שקונה בסימטא, כיון שעוקר הדבר ממקומו הראשון.

קנין הגבהה בבהמה גסה ובדקה

קלג. באלו קנינים יכולים לקנות בהמה גסה או דקה? דף כה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובה :

א. בהמה גסה

בסוגייתנו מובאת בזה ג' דעות אם נקנית במסירה או במשיכה, (נחלקו הראשונים: למ"ד במסירה האם כ"ש במשיכה, ומשיכה דוקא ולא במסירה או להיפך - עיין בהמשך) או בהגבהה בלבד:

לפי רבי מאיר ורבי אליעזר - בהמה גסה נקנית במסירה.

רש"י ור"ת סוברים: שלא במשיכה, מפני שהוא קנין גרוע ממסירה.

והתוס' בשם ר"י והרשב"ם, סוברים: שכ"ש שנקנית במשיכה, הואיל ועדיף ממסירה.

לפי חכמים (שבבביתא) וכן דעת רב - נקנית במשיכה.

לרש"י ור"ת (הנ"ל): כ"ש שנקנית במסירה.

ולתוס' (הנ"ל) במסירה אינה נקנית.

ולפי רבי שמעיון - נקנית בהגבהה.

רש"י מפרש: ולא במסירה ולא במשיכה. ההלכה - עיין בסוף נושא הבא.

ב. בהמה דקה

בגמ' מובאת ב' דעות אם נקנית בהגבהה לבד או במשיכה, (נחלקו הראשונים אם דוקא משיכה או כ"ש שנקנית גם במסירה):

לפי רבי מאיר, רבי אליעזר, ורבי שמעיון - נקנית בהגבהה.

רש"י מפרש: אבל לא במסירה ולא במשיכה.

התוס' (ד"ה בהמה, השני) אליבא דרש"י כותבים: דהיינו דוקא במקח וממכר, אבל בנכסי הפקר שאין מי שימסור - קונה במשיכה.

ולפי חכמים (דברייטא) וכן סובר רב - במשיכה.

לשיטת רש"י ור"ת (הנ"ל): כ"ש שנקנית במסירה.

ולשיטת התוס' בשם ר"י והרשב"ם (הנ"ל): במסירה אינה נקנית.

בסוגייתנו מובא: שבהמה גסה [דהיינו גם פיל] ו/או דקה נקנים בקנין חליפין, או בקנין חצר ע"י ששוכר מקומו, או באופן שהביא ד' כלים והניחן תחת רגלי בהמה הנמצאת בסימטא, ולמ"ד "כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח", זהו אפי' ברשות מוכר.

ומבואר בתוס' (ד"ה שמעת): שאם אמר המוכר "יקנה לך כליך", קונה ברשות מוכר גם למ"ד כליו של לוקח ברשות מוכר לא קני.

קנין הגבהה

קלד. כמה טפחים צריך להגביה כדי לקנות בקנין הגבהה, ומהו האופן שאפשר לקנות בהגבהה אף שהקונה אינו מגביה את החפץ הנקנה? דף כו.

תשובה :

לפי רש"י (ד"ה בחבילי) - צריך להגביה ג' טפחים.

ולפי ר"ת (ד"ה אי נמי) - סגי בטפח, ואין צריך שהקונה יגביה את החפץ, וסגי בזה שהבהמה תעלה על כליו של הקונה (כשהן בגובה ג"ט או לר"ת אפי' טפח).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ולפי הרב משולם - יתכן גם באופן שהקונה תולה אוכל באויר הבהמה והיא קופצת. [ענין הגבהה - עיין א"ת כרך ח' עמ' קנה, ערך הגבהה].

קנין קרקע בכסף ו/או בשטר, במקום שכותבין את השטר ובמקום שלא כותבין

קלה. האם אפשר לקנות קרקע בכסף בלבד או בשטר בלבד, ומנין למדים זאת? דף כו.

תשובה:

1. **במקום שאין רגילים לכתוב שטר על המכירה** - נקנית בכסף וכן בשטר. בכסף (אף בלא שטר), שנאמר "שדות בכסף יקנו". בשטר (אף בלא כסף), שנאמר "ואקח את ספר המקנה", ולכן אפשר לתת קרקע במתנה, ע"י שטר בלבד.

2. **במקום שרגילים לכתוב שטר על המכירה** - לא חל הקנין אא"כ נתן גם את הכסף ונאפי' מקצת הכסף - ר"ן, וגם כתבו שטר, [במאירי ובר"ן מובא דעה הסוברת, ש"עד שיכתוב את השטר" פי' במקום שנהגים לכתוב שטר קנין, אבל במקום שנהגים לכתוב שטר ראייה, אין כתיבתו מעכבת את הקנין שנעשה בכסף, והר"ן עצמו כותב: שכונת הגמ' גם למקום שרגילים לכתוב "שטר ראייה", ושכן משמע מסתימת הרמב"ם בפסקיו].

3. **אם הקונה פירש שרצונו שיקנה בכסף או בשטר** - מהני כמו שפירש, ולפי הב"ח סי' קצ - תנאי מועיל רק במקום שכותבין את השטר, אבל במקום שאין כותבים את השטר, אינו יכול להתנות "שקנין הכסף לא יועיל בלא שטר", ושמהרמב"ם משמע שכן מועיל, ההלכה בזה - עיין רמב"ם פרק א' ממכירה הל' ד' ה', ובשר"ע חז"מ סי' קצ טע"ז ח'.

4. **המוכר שדהו מפני רעתה, לפי רב המינוא** - הקנין חל בכתיבת השטר אף בלא נתינת דמים, דזהו דעתו של מוכר, כדי שהלוקח לא יוכל לחזור בו. [המ"מ בפ"א מהלכות מכירה ה"ז, כותב: שלפי רש"י - רב אשי חולק על רב המנוא, וסובר: שאף המוכר מפני רעתה, אינו קונה בשטר לבד בלא דמים, ושלפי הרמב"ם - רב אשי מפרש את רב המנוא ולא פליג עליה, וע"ע בכס"מ מש"כ בזה].

דינא דבר מצרא

קלו. האם במתנה קנין דינא דבר מצרא?

תשובה:

התוס' (ד"ה ולמה) מביאים: 1. **במתנה אם אין בה אחריות** - אין דינא דבר מצרא. 2. **כשיש בה אחריות** - יש דינא דבר מצרא. [רש"י בב"מ דף קח: ד"ה ואי כתב, כותב: שזהו מפני שדאי מכר הוא, שאין כותבין אחריות על מתנה].

נוסח שטר מתנת קרקע באדם הרוצה להבטיח מתנתו

קלו. מה יעשה אדם הרוצה להבטיח את מקבל מתנתו (מתנת קרקע) מכל הפסד, ומדוע? דף כו.

תשובה:

בגמ' מבואר: שיכתוב גם לשון מכר.

לפי תירוץ א' בתוס' (ד"ה ולמה) - היינו שיכתוב שני שטרות 1. **שטר מכר באחריות, שאם יבא בעל חוב של הנותן, יוכל המקבל להראותו לנותן, שיקיים את האחריות, 2. שטר מתנה בלא אחריות, וכשמראהו אין לין בר מצרא.**

קלה. מה הן חילוקי דינים בשטרות ללהן: 1. של מכר, 2. של מתנה באחריות וגם כתב לשון מכר, 3. שטר מתנה שאין בו אחריות?

תשובה:

בתוס' (ד"ה ולמה) מבואר: 1. **בשטר מכר** - יש דינא דבר מצרא, [בין יש בו אחריות ובין אין בו אחריות], ולא מכר לו בור ודות, אא"כ פירש שמוכר לו "בור ודות". 2. **בשטר מתנה באחריות, או כשכתב לו גם לשון מכר** - יש דינא דבר מצרא, שהרי יש אחריות, (וע"ע בגמ' ב"ב דף נא.), ונותן לו בור ודות, כי הנותן בעין יפה נותן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. שטר מתנה שאין בה אחריות - אין דינא דבר מצרא, ובסתם נתן לו בור ודות.

אופן קנין מטלטלין מן התורה ומדרבנן

קלט. מטלטלין כיצד נקנין מן התורה, ומנין למדים זאת, וכיצד נקנין מדרבנן? דף כו.

תשובה:

לפי ריש לקיש - במשיכה, שנאמר "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך" דבר הנקנה מיד ליד דהיינו משיכה.

ולפי רבי יוחנן - מהתורה נקנין בכסף, וכדאשכחן גבי הקדש "ונתן הכסף וקם לו" - רש"י ד"ה דבר תורה, מיהו רבנן בטלו את קנין כסף ואמרו, "שלא יקנה אלא במשיכה", וכן במסירה ובהגבהה - ר"ן, גזירה שמא יאמר לו "נשרפו חיטך בעליה", ועיין לעיל דף ה. תוד"ה שכן, ובגליון הש"ס שם. המקור למחלוקת ר"י וריש לקיש הוא בב"מ פרק ד' - עיין מש"כ שם תשר' טז, ובמש"כ לקמן תשר' קסד.

קנין אגב

קמ. מנין למדים שמטלטלין נקנין בקנין אגב? דף כו.

תשובה:

חז"ל למדים זאת ממה שנאמר "ויתן להם אביהם מתנות עם ערי מצורות ביהודה", ולפי הריטב"א בסוגיין - קנין "אגב" דאורייתא הוא, ולפי תוס' במס' ב"ק דף יב. ד"ה אנא - הוי רק מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא, וע"ע במש"כ בפ"א דב"ק תשובה נה, דין ג'.

קמא. כדי לקנות מטלטלין בקנין אגב, האם המטלטלין צריכים להיות צבורים? דף כו.

תשובה:

מסקנת הגמ': שלא צריך להיות צבורים, וע"ע לקמן תשר' קנב.

וידוי מעשרות והבאת ביכורים בקונה פירות

קמב. הקונה פירות, האם יכול לומר "וידוי מעשרות", ולהביא ביכורים, ומדוע? דף כו.

תשובה:

ברש"י ובתוס' (ד"ה ה"ג) מבואר: שמי שקנה פירות, אף שאין לו קרקע, יכול לומר "וידוי מעשרות", מפני שאומר "אשר נתת לנו", אבל אין מביא ביכורים, מפני שאינו יכול לומר "אשר נתת לי", [שיטת התוס' בב"ב דף כו. ד"ה ובידוי: שאין יכול לומר "וידוי מעשרות", ושכן הוא בירושלמי, וע"ע במהרש"א וברש"ש בסוגיין].

פרוזבול

קמג. האם כותבין פרוזבול למי שיש לו קרקע אפי' כל שהוא, או שאין לו קרקע, ומדוע? דף כו.

תשובה:

כותבין פרוזבול רק למי שיש לו קרקע אפי' קרקע כל שהוא, אבל אם אין לו קרקע אף שיש לו מטלטלין - אין כותבין.

לפי רש"י ולפירוש אהר בתוס' (ד"ה ולכתוב) - זהו מפני שלא שכיח שילוו כסף למי שאין לו קרקע, ובמילואה שאינו שכיח לא תקינו רבנן פרוזבול.

ולפי ר"ת - משום שע"י קרקע כל שהוא יכול לגבות את כל חובו, דגבי והדר גבי, ווכ"כ רש"י במסכת גיטין דף לו. ד"ה אלא על הקרקע, ע"פ הגמ' לעיל שם דף ל. וע"ע בתוס' לעיל שם ד"ה אלא, וכן עיין במש"כ במסכת גיטין פ"ד תשר' כא, וברש"ש במס' ב"ב דף כו. על תוד"ה ולכתוב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מתנה בדיבור

קמז. שכיב מרע, האם יכול ליתן מתנה בדיבור, ומדוע? דף כו:

תשובה:

לפי רבי אלעזר - דינו כבריא שאינו יכול ליתן מתנה בדיבור.

ולפי רבנן - דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמו. [מקור מחלוקתם הוא בגמ' בגיטין דף יד: טו. - עיין מש"כ שם פרק א' תשר' מז, וכן בתשר' מב].

קנין משיכה או סודר ע"י אחר

קמה. האם יכולים לזכות ע"י אחר במשיכה או קנין סודר, שלא בפני הקונה? דף כו:

תשובה:

1. **קנין משיכה** - יכולים לעשות ע"י אחר אף שלא בפני הקונה.

2. **קנין סודר**

לפי רש"י, וכן לפי מסקנת תוס' (ד"ה ה"ג) - דינו כקנין משיכה.

ולפי רבינו שמעיה - אין מועיל קנין סודר שלא בפני הקונה.

מצות בייעור

קמו. כילד מקיימים תלות ביעור, והאם החיוב ישנו בתרומה גדולה, בתרומת מעשר, במעשר ראשון ושני, ובזכוכים, והאם חיוב הביעור הוא מלאורייתא? דף כו:

תשובה:

בתום' (ד"ה מעשה) מבואר:

1. **בתרומה ותרומת מעשר ומעשר ראשון ועני** - מצות הביעור היא נתינת הפירות לבעליהן, דהיינו תרומה [ולפי ה"י"מ בתום' - תרומה אינה חייבת בביעור, ותוס' הקשו עליהם]. ותרומת מעשר - לכהן, מעשר ראשון - ללוי, ומעשר עני - לעני, דכיון שנאכלים בכל מקום, אין צריך לבערם מן העולם.

2. **אם הפירות רחוקין ממנו** - יבערם ע"י קריאת שם בעלים, דהיינו שיבררו הבעלים למי יתנום, ואין צריך לקבוע מקום.

3. **מעשר שני וביכורים שלא הביאם לירושלים והגיע זמן הביעור** - צריך לבערם מן העולם, וזוהרמב"ם בפיהמ"ש פ"ה ממע"ש מ"ו - אף בירושלים שרף את הנשאר מה שלא אכל, וע"ע במאירי במסכת יבמות דף עג. בשם גדולי הדורות: שביעור מעשרות הינו, שמחלל על מעות ומעלן לירושלים, אבל אסור לשרוף את המע"ש בידים.

4. **מצות ביעור של מעשר שני וביכורים** - חיובה מדאורייתא.

5. **מצות ביעור של תרומה גדולה ותרומת מעשר** - היא לכל הפחות מדרבנן. ובמשניות גם מפיק להו מקרא.

קמז. איזה בעיה תיקן רבן גמליאל בדבריו "עישור שאני עתיד למוד נתון וכו'?" דף כו:

תשובה:

לפי שיטת רש"י - רבן גמליאל תיקן פירותיו מטבלם.

ולפי שיטת ר"ת (בתוד"ה מעשה) - שעת ביעור מעשרות היה, ורבן גמליאל היה צריך לבער מעשרותיו מתוך ביתו וליתנם לבעליהן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דף כו: קמת. מדוע לא הזכיר רבן גמליאל גם תרומה גדולה?

תשובה:

בתוס' (שם) מבואר: שרבן גמליאל לא הזכיר תרומה גדולה, היות ורגילות להפריש תרומה גדולה בשדה ומסתמא כבר הפרישם.

מעשר ראשון ומעשר עני ללוי שיש לו מאתיים זוז

דף כז: קמט. האם אפשר ליתן מעשר ראשון ומעשר עני ללוי שיש לו מאתיים זוז ואינו עשיר?

תשובה:

בתוס' (ד"ה נתון) מבואר: 1. מעשר עני - אין יכולים ליתן לו כיון שיש לו מאתיים זוז. 2. מעשר ראשון ל"מ"ד (במסכת יבמות דף פו:) קנסא לכהנים, אליבא דרבי עקיבא - לפני הקנסא היה ללוי ולא לכהן, ואחר הקנסא היה אף לכהנים, ולפי דעה זו לוי נוטל גם אם הוא עשיר, ושצ"ל שרבן גמליאל סבר כרבי עקיבא, ולכן נתן לרבי יהושע שהיה לוי, ואלבא דרבי אלעזר בן עזריה - נותנים רק לכהנים, ולוי אינו נוטל אפי' הוא עני ממש, וכך נקטו התוס' בקושייתם, ועיין בתוס' שם ד"ה מפני,

לפי התוס' בתירוץ השני אליבא ד"ר קנסא לעניים, ומבואר בתוס', ובתו"י ביבמות: שמ"ד זה מדבר רק אליבא דרבי עקיבא - לוי שמתפרנס בדוחק, יכול ליטול מעשר ראשון בתורת עניות גם אם יש לו מאתיים זוז. ומהתירוף הראשון משמע: שלמ"ד זה אינם יכולים ליתן אלא לעני שאין לו מאתיים זוז, ומבואר בתוס' ביבמות שם ד"ה מפני, ובד"ה מר: שלמ"ד זה, נותנים גם לעניים כהנים וישראלים - וענ"ש בסוד"ה מפני - אלא שלרבי מאיר שס"ל שמעשר ראשון אסור לזרים, אין נותנים לישראלים, והתוס' שם ד"ה מר, בהמשך דבריהם חולקים על התוס' בסוגיין, וסוברים שלמ"ד זה, לא קנסו למנוע מהלויים העשירים כלל, אלא רק קנסו שאף העניים האחרים יהיו יכולים לקבלו.

קנין חליפין בשכירות קרקע

דף כז: קנ. האם שכירות קרקע נקנית בקנין חליפין?

תשובה:

התוס' (ד"ה ומקומו) כותבים: "שמא" (בתוס' בב"מ דף כו: ד"ה מקומו, לא כותבים "שמא") שכירות קרקע אינה נקנית בחליפין. [ואולם הטור בסי' קצח פוסק: שנקנה בחליפין, ואם נקנה בקנין סודר - עיין עינים למשפט].

חזרה מכתבת שטר

דף כז: קנא. כמה דינים חלוקין בשטרות, ומה הן?

תשובה:

1. אמר "זכו בשדה זו לפלוני, וכתבו לו את השטר" - חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה.

בתוס' (ד"ה חוזר) מבואר: את התועלת שיש במכר בלא שטר, עיי"ש, ושיטת ר"ת במסכת בב"ב דף עו. ד"ה חוזר: שבשטר מכר - אין יכול לחזור בו מלכתוב את השטר, ומהרמב"ם משמע: שיכול.

2. אמר "על מנת שתכתבו לו את השטר" - חוזר בין בשטר ובין בשדה.

3. אם קדם מוכר וכתב שטר קודם נתינת הכסף או קודם שהחזיק - כיון שהחזיק עמו בקרקע נקנה השטר בכל מקום. ולפי הרמב"ם בפ"ו מהלכות מכירה ה"ד - קונה את השטר, אפי' אם לא אמר לו "אגב וקני", ולפי הראב"ד - דקא אם אמר לו "אגב וקני".

קנין אגב

דף כז: קנב. האם בקנין אגב צריך המוכר לומר "קני קרקע וקני מטלטלין עמה"?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

בגמ' מבואר: "הילכתא צבורים לא בעינן, אגב וקני בעינן".

רש"י מפרש (ד"ה אגב): שצריך שיאמר לו "קני קרקע וקני מטלטלין אגבה". ושיטת הרמב"ם בפ"ג מהלכות מכירה ה"ט, שאם המטלטלין צבורין – אין צריך לומר, ולפי הראב"ד – צריך לומר "קני קרקע", אף אם המטלטלין צבורין, וע"ע בר"ן ובמ"מ, סמ"ע ס"ק ד', ובש"ך ס"ק ג', שדנים אם לפי הרמב"ם צבורין קונה מדין קנין חצר, וא"כ האם רק במשמרת, ואת דעת הראב"ד בזה.

קנא. שדה במכר או בשכירות, והמטלטלין במתנה, האם מהני לקנותם בקנין אגב? דף כז.

תשובה :

בגמ' מבואר: שמהני לקנות מטלטלין במתנה אגב קנין שדה במכר או אגב שכירות. [בטור"ע ס' קיג, נפסק: דמהני אף כשהשאל או השכיר לו שדה, ובעינן גם שהשדה תהיה משמרת כמבואר בס"ר, עיי"ש].

קנא. שדה לאחד ומטלטלין לאחר, האם מהני לקנותן בקנין אגב? דף כז.

תשובה :

הגמ' מסתפקת בזה. והרמב"ם פ"ג מהלכות מכירה ה"י פוסק: שלא קנה, ואם תפס – לא מפקינן מיניה, וכן נפסק בשו"ע ס"י רב סעי' ג', אולם הרמ"א פוסק: כהרשב"א והר"ן, שמוציאין מיד התופס כדין כל ספק ממון].

קנה. באלו מקרים לא מהני קנין אגב? דף כז.

תשובה :

1. כשלא אמר "קני קרקע וקני מטלטלין עמה", כנ"ל תשו' קנב, עיי"ש.

2. כשרוצה לקנות קרקע אגב קרקע.

3. לפי רש"י (ד"ה לא שנו) - אם לא נתן דמי כל המטלטלין, לא קונה מטלטלין אלא כנגד מעותיו בלבד, [לפי הר"ן והמ"מ אליבא דהרמב"ם – בקניית מטלטלין אגב קרקע אין צריך ליתן דמי כולן, וע"ע בלח"מ שם, ברי"ף בסוגיין, ובאמ"ה ח"א דב"ק עמ' תסב ובהערה 131, מש"כ בשם הרשב"א].

4. הגמ' מסתפקת: אם מהני קנין אגב, גם באופן שמוכר שדה לאחד ומטלטלין לאחר, ועיין בהערה שבתשובה הקודמת].

פדית הקדשות ומעשר שני בשטר

קנו. האם אפשר לפדות הקדשות ומעשר שני בשטר, ומהיכן למדים זאת? דף כז.

תשובה :

הקדשות ומעשר שני אי אפשר לפדות בשטרות.

רש"י מפרש: הקדשות - דכתיב "ונתן הכסף וקם לו", מעשר שני - דכתיב "וצרת הכסף" דבר שיש בו צורה דהיינו מטבע.

קנין עשר שדות ע"י קנין חזקה בשדה אחד

קנו. מכר לו עשר שדות בעשר מדינות, והחזיק באחד מהם, האם קנה כולם, ומה הלך כמתנה? דף כז-כז.

תשובה :

א. במכר

1. אם באופן שלא נתן דמי כולם - קנה רק מה שכנגד מעותיו, [ואפי' בלא עייל תפיק אזורי - ר"ן].

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. אם נתן דמי כולם - כיון שהחזיק בקרקע אחד קנה כולם, ודוקא כשקונה עשר שדות בעשר מדינות, בעיני נתינת דמי כולם, אבל קרקע אחד אפשר לקנות בקנין חזקה אף בלא נתינת כסף או שטר, ואף במקום שכותבין שטר, כמ"ש הרא"ש והרשב"א – עינים למשפט.

לפי שיטת התוס' (ד"ה במה) - קנין חזקה במקום שלא קונים בכסף בלבד, קונה במכר רק אם נתן כל הדמים, או באופן שהמוכר היה חייב ללוקח כסף, וכו"כ הר"ן בשם הרמב"ן, שחזקה אינה קונה במקום שכותבין שטר, ולפי התוס' ביבמות דף צג. ד"ה קנייה, ולפי הרשב"ם במסכת ב"ב דף נב: ד"ה ה"ק, ולפי הרשב"א, המאירי, והתור"י הזקן בסוגיין – חזקה מועילה לבד בלא כסף ובלא שטר, משום שעושה מעשה בגוף הקרקע.

פוסקים :

בשו"ע (ח"מ סי' קצב סעי' טז) נפסק: חזקה לחודה בלא כסף ובלא שטר, קניא כל היכא דלא עייל ונפיק אזוזי, ואפי' במקום שנהגו לכתוב שטר, מיהו אם התנה הכל לפי תנאו.

ב. במתנה

לפי התוס' (ד"ה במה) בשם הרבינו הנאל - קנה כולם, ואף שלא החזיק בכולן.

ולפי התוס' בשם הר"ש באיברא - דין מתנה כדין מכר שלא נתן דמי כולם, שבהחזיק אחד מהם לא קנה את שאר השדות. [לענין שכירות – עיין שו"ע, רמ"א, הגר"א ס"ק כב, ובפרישה ס"ק יז].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"א ממכירה הל' יט, כ') ובשו"ע (סי' קצב סעי' יב) נפסק: המוכר לחבירו עשר שדות בעשר מדינות, כיון שהחזיק באחד מהם, קנה כולם, וכו', במה דברים אמורים, שנתן דמי כולם, אבל אם לא נתן דמי כולם, לא קנה אלא כנגד מעותיו, לפיכך, אם היה הכל במתנה, קנה כולם, ויש חולקין במתנה, והוא הדין כעשרה נתיים או בית ועדה, **דין כעשרה שדות, ובסעי' יג, נפסק:** וכן בשכירות, כיון שהחזיק באחד מהם, קנה כולם כל זמן השכירות, וכשכירות לא נענין שנתן דמי כולם, **לשכירות אינה משתלמת אלא לכסף.**

קנין קרקע בחוב

קנה. האם יכולים לקנות קרקע בחוב שהלוקח חייב למוכר, ומדוע?

דף כז:

תשובה :

בתוס' (ד"ה במה) מבואר: **שלא יכולים לקנות קרקע בחוב, כמו שאי אפשר לקדש אשה בחוב, מפני שאין נתינת כסף.**

קנין עשר בהמות ע"י קנין בבהמה אחת

קנט. האם אפשר לקנות עשר בהמות, בעשית פעולת קנין רק בבהמה אחת?

דף כז:

תשובה :

1. אם המוכר מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר לו "קני" - קנה כולם.

לפי רש"י (ד"ה אגודו) - זהו דוקא כשהחזיק באפסר האוגד את כולם.

ולפי תוס' (ד"ה עשר) - אם נתן דמי כולם, וכולן קשורות באפסר אחד - קנאם אף כשהחזיק רק בשיער או בטלפים של אחת מהן, נעכ"פ ללישנא קמא בגמ' אליבא דר' אבא בריה דר' איקא, אבל אם לא נתן דמי כולם - קנה רק כנגד מעותיו.

2. אם כשאינן קשורות - בכל אופן קונה רק את הבהמה שעשה בה קנין.

3. אם באופן שהמוכר אמר "זו קני" - קונה רק את הבהמה זו.

גילגול שבועה

קס. מנין לגילגול שבועה מן התורה?

דף כז:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

למדים זאת מסוטה.

לפי עולא - שהרי מצינו שאם קינא לה כשהיא נשואה ונסתרה, יכול לגלגל עליה שבועה גם על זמן האירוסין.

התוס' (ד"ה הכי גרסינן) בותבים: שלפי רב למדים זאת מ"אמן" מאיש זה "אמן" מאיש אחר, וס"ל שמסתבר שמגלגלין שבועה אפי' מקטן אף שאין מקנאין לה על ידו, ועולא לית ליה האי סברא.

ולא רק לאיסורא מגלגלין, אלא גם לממונא מגלגלין מק"ו מסוטה, מה סוטה שלא ניתנה ליתבע בעד אחד מגלגלין, כ"ש ממון שניתן להיתבע בעד אחד. ובתוס' ב"מ דף צו. ד"ה ביום, מבואר: שבטענת ודאי מגלגלים, אף כשאין רגלים לדבר שטענת התובע נכונה, עוד מבואר שם: שאם הנתבע אומר על הטענה שגלגלו עליו "איני יודע" - לא אמרינן "מתוך שאינו יכול לישבע משלם", דילפינן דין גילגול שבועה דוקא דומיא דסוטה, דהיינו כשהנתבע טוען "ודאי".

גלגול שבועה כשלתובע יש טענת ספק

קסא. האם מגלגלים שבועה גם באופן שלתובע יש טענת ספק, ומנין למדים זאת? דף כח.

תשובה :

מגלגלין שבועה אף באופן שלתובע יש טענת ספק, וכשבוטעת השותפין והאריסין שחלקו - רש"י בסוגיין, והיינו אף שלא השביעו בשעת חלוקה - רש"י בשבועות דף מה: ד"ה חלקו, שהרי נאמרה "שבועה" בחוץ ובפנים, והתוד"ה נאמרה, כותבים: שהילפותא היא במה מצינו, ואילו התוס' ב"מ דף צו: ד"ה ביום, כותבים, שהילפותא מגז"ש. בפנים היינו סוטה שמשביעין אותה בעזרה, בחוץ היינו דיני ממונות, מה בפנים עשה ספק כודאי אף בחוץ עשה ספק כודאי.

ומבואר בתוס' (ד"ה נאמרה): שדוקא בטענת ספק שיש לנו לחוש קצת, כגון שנעשה שותף או אריס, אבל אינו יכול לגלגל על טענת ספק סתם, לדוגמא: "הישבע לי שלא גנבת לי שום דבר מעולם", ואבל לפי תירוץ א' בתוס' במסכת ב"מ דף צו. ד"ה ביום, וכן דעת הנימוק"י שם בדף נו. מדפי הרי"ף - מגלגלין אף בכה"ג, עוד מבואר בנימוק"י שם, שאע"פ שס"ל שאמרינן משאיל"מ בשבועת גילגול, זהו רק כשהתובע טוען "ברי", אבל כשטוען "שמא" נשבע הנתבע בגילגול "איני יודע" ונפטר.

קנין חליפין בכליו של קונה או מקנה

קסב. האם חליפין נעשה בכליו של קונה או מקנה? דף כח.

תשובה :

התוס' (ד"ה כיצד) מביאים: שלפי רב - חליפין בכליו של קונה, ולפי לוי - בכליו של מקנה. ומקור מחלוקתם עיין בב"מ דף מה: מה, ועיין במש"כ שם פרק ד' תשו' יד.

קנין חליפין בכל דבר המטלטל

קסג. האם ניתן לעשות קנין חליפין בכל דבר המטלטל, ומדוע? דף כח. כח.

תשובה :

א. בפירות ובשר

לפי רב ששת - אפשר לעשות חליפין, שנאמר "לקיים כל דבר", ור"נעל" בא לאפוקי דבר שאינו מסויים, לדוגמא: חצי רימון וחצי אגוז - ב"מ דף מה: עיי"ש.

ולפי רב נחמן - אי אפשר, ד"נעל" בא למעט פירות ובשר.

ב. בשור חי

לפי שיטת רש"י (ד"ה ופירי) - רב נחמן סובר, שבעיני דוקא דומיא ד"נעל", דהיינו כלי, ולכן אין עושין חליפין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

אפי' בשור חי.

ולפי תוס' (ד"ה הכי) - רב נחמן מודה שאפשר לעשות קנין חליפין בשור חי, ובכל דבר שמשמשים בו, הואיל ודמי לנעל שמשמשים בהם. (רש"י ד"ה מטבע, מביא פירוש זה וכותב: ולא מילתא היא).

לפי רב ששת - שור חי עושה חליפין, רש"י (ד"ה בשר שור) מפרש: שזהו כ"ש מבשר (שבנושא הקודם), דשור עדיף טפי, הואיל ודמי לכלי שמשמשים בו.

פוסקים :

בשור"ע (ח"מ סי' קצה סעי' ב') נפסק: אין קונים אלא בכלי ואע"פ שאין בו שוה פרוטה, וכו', ואין קונים, וכו', לא בפירות ולא במטבע. כהמה מקרי כלי וקונין זה, אבל קאר מטלטלין שאין כלי אין קונין בהם, מטבע שנפסל לגמרי הוא ככלי וקונין בהם, ונע"ע בסמ"ע ס"ק ז'. ובהגר"א ס"ק יא, שפסק כרש"י, וכפשוטו לשון המחבר.

ג. במטבע

קיי"ל שאין נעשה בו חליפין. (בגמ' ב"מ דף מה: פליגי בזה רב ולוי, חד אמר - מטבע נעשה חליפין, וחד אמר - שלא, עוד מבואר שם בדף מז: שאי אפשר לעשות חליפין באיסורי הנאה).

רש"י מפרש (ד"ה מטבע): שזהו מפני שדעתיה אצורתא, וצורתא עבדה דבטלה שהמלכות פוסלתה ואינה כלום.

אופן קנין מטלטלין בהדיוט ובהקדש

קסד. האם אפשר לקנות מטלטלין בקנין כסף, ומדוע?

דף כח: כט.

תשובה :

א. בהדיוט הקונה מהדיוט (שלא מן היתומים)

לפי ריש לקיש - מן התורה מטלטלין נקנין במשיכה שנאמר "או קנה מיד עמיתך" דהיינו משיכה, ולא במעות.

ולפי רבי יוחנן - מן התורה מטלטלין נקנין בכסף, (כדאשכחן גבי הקדש "ונתן הכסף וקם לו" - רש"י לעיל דף כו. ד"ה דבר תורה), ומה טעם אמרו משיכה קונה ולא מעות, גזירה שמא יאמר המוכר לקונה "נשרפו חיטך בעלייה", וכנ"ל תשו' קלט, עיי"ש, ובמש"כ על ב"מ פרק ד' תשו' טז).

ב. בהקדש (כשהגזבר קונה או מוכר)

לכו"ע מעות קונות, דכתיב "ונתן הכסף וקם לו", לכן אם משכו ההדיוט בזמן שהיה שווה מנה, והתייקר למאתיים לפני ששילם את תמורתן - נותן מאתיים, שהרי עדיין לא נתן מעות, וכן אם פדאו במאתיים ולא הספיק ההדיוט לעשות קנין משיכה עד שהוזל - נותן מאתיים, וכן אם משכו בזמן ששווה מאתיים ולא נתן הכסף והוזל למנה, דאזלין בתר קנין משיכה, משום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש, (אופן זה הוא רק מכח תקנת חכמים, כדי שההקדש ירוויח, אבל מדאורייתא קנינו מהדיוט רק בכסף - תוד"ה אטו), ורק אם פדאו במנה לפני שמשך והוקר למאתיים - מה שפדה פדוי, ולא אמרינן בזה "שלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש", שהרי גם בהדיוט באופן שנתן מעות אם חוזר עובר במי שפרע, ולפי"ז ה"ה בהקדש שלא חוזר. (הרשב"א, הריטב"א, והר"ן, כתבים: שלפי"ז באופן שהגזבר נתן מעות עבור פירות והוזלו, אין ההקדש יכול לחזור בו, שהרי בזה כשהדיוט חוזר יש "מי שפרע", ואילו לפי הרמב"ם פ"ט ממכירה הל' ב' - יכול לחזור בו, וע"ע במ"מ מש"כ בזה).

ג. גבי הקונה מהיתומים

תוס' (ד"ה אטו, ע"פ הגמ' בגיטין) מביאים: שרבנן ייפו כוחם לעשותה כהקדש שלא מיקנו אלא בכסף, (וכותבים התוס' - לפי הגירסא המופיעה בתוס' שלפנינו - שלכן אם הלוקח נתן כסף ליתומים והוזל - אין הלוקח יכול לחזור בו, אך עיי"ש בגמ' דף נב., שלמסקנא דין היתומים כדן הדיוט לענין זה, עיי"ש הטעם, ומשום כך מגיה מהר"ב רנשבורג על הגליון בסוגיין, וכותב: שצריך למחוק מהתוס' את המילה "אין", הלוקח יכול וכו', ועכ"פ נפק"מ מהתקנה, שאם הלוקח משך, והתייקר לפני שנתן הכסף - יכולים היתומים לחזור, וע"ע חילוקי

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דינים בגמ' שם, ובמש"כ שם פרק ה' תשר' כה. ולכן: אם הלוקח נתן כסף והוזל, אין יכול לחזור בו, ורק אם אייקור לפני שמשך - היתומים יכולים לחזור בהם, משום שלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש, ומבארים התוס': שביתומים לא אמרינן שמשום שגם בהדיוט מצינו סוף סוף שקנה לענין "מי שפרע", לכן בנידון דידן יקנו כמו שאמרו בהקדש, הואיל ודוקא בהקדש סגי בהכי להעמידו על דין תורה שקונה בהקדש, משא"כ ביתומים שלולי התקנה היו חוזרים בהם אפי' קיבלו המעות, כדין הדיוט, לא רצו חכמים שיבואו לידי הפסד ע"י התקנה.

"אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט"

קסה. האם בכל המקרים אומרים "אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט", ומדוע?

דף כט.

תשובה:

בתוס (ד"ה משכו) מבואר: שאם אמירתו היתה בטעות, לדוגמא: בדבר ששומתו ידועה ולא ידע שישתנה השער ויוזל - לא הוי כמסירתו להדיוט, אבל בדבר ששומתו לא ידועה ובטעות העריך אותה בפחות - שאז הוי כמסירתו להדיוט אף שהיה בטעות.

לפי תירוץ א' בתוס' - זהו מפני שגומר בדעתו על מחיר זה, שהרי גם עלול שישום אותה בפחות.

ולפי תירוץ השני - זהו מפני שמתכוין לוותר להקדש אף אם יטעה, משא"כ כשהוזל שלא נתכוין לוותר דהרי העריכו בשוויון.

מצוות האב, האם, והסבא, לעשות עבור הבן

קסו. אלו מצוות מחויבים האב, האם, והסבא, לעשות עבור הבן, ומנין למדים זאת: דף כט. ל-:

תשובה:

א. מצוות המוטלות על האב לעשות לבנו.

1. למולו, שנאמר "וימל אברהם את יצחק בנו".

2. לפדותו, שנאמר "כל בכור בניך תפדה".

3. ללמדו תורה, שנאמר "ולמדתם אותם את בניכם".

לפי רש"י (ד"ה תורה) - היינו מקרא, ואין חייב ללמדו נביאים וכתובים, [הט"ו, והש"ך בסי' רמה סעי' ו', כתובים: שלפי הרמב"ם בפ"א מת"ת הל' ז' - צריך ללמדו את כל התורה שבכתב, וכ"כ הגר"א ס"ק יד, ולפי הטור בשם הרמ"ה - אם יש לאב כסף הרבה, צריך ללמדו את כל התורה כולה, וע"ע בלח"מ ובכס"מ שם].

4. להשיאו אשה, שנאמר "קחו נשים והולידו בנים ובנות, וקחו לבניכם נשים, ואת בנותיכם תנו לאנשים".

5. ללמדו אומנות, שנאמר "ראה חיים עם אשה אשר אהבת".

לפי ת"ק - יוצא ידי חובתו אף כשמלמד את בנו לסחור בסחורה.

ולפי רבי יהודה - צריך דוקא אומנות ממש.

6. י"א אף להשיטו בנהר, משום שחיותיה הוא. [ואם ג' המצוות הראשונות הנ"ל, החיוב הוא על האבא רק עד שיגדיל או לעולם, וכן אם דין להשיאו אשה, וללמדו אומנות זה חיוב או רק מצוה - עיין בספר "עינים למשפט". בענין אם האב צריך לחנך בתו - עיין א"ת כרך ב' ערך אשה, עמ' רמח].

ב. על האם

לא מוטל שום מצוה לעשות לבנה, [ודאפי' למול את בנה - עיין תשר' הבאה].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג. על הסכא

לא מוטל עליו לעשות מצוות לנכדו, חוץ מתלמוד תורה, שיש תנא (בדף ל) הסובר: שחייב, [לפי המאירי - ה"ה את בן בתו. ובכס"מ פ"א מת"ת הל' ב' מסתפק בזה], ולומד זאת מדכתיב "והודעתם לבניך ולבני בניך", [ובזה לכונ"ע אין חיוב ללמדו יותר ממקרא], וכן פוסק ר' יהודה אמר שמואל, ואיכא תנא הסובר: שאין מחויב ללמד את בן בנו תורה.

קסז. האם מצות מילה נחשבת למצות עשה שהזמן גרמא, והאם נשים חייבות במצוה זו, ומדוע?

תשובה:

אין לאשה חיוב למול את בנה, דכתיב "אותו" ולא אותה.

ומבואר בתוס' (ד"ה אותו): שסוגייתנו סוברת כמ"ד שמצות מילה שלא בזמנה, נוהגת בין ביום ובין בלילה, ולכן הוי מצות עשה שאין הזמן גרמא, ולכן צריך מיעוט "אותו" ולא אותה, [הריטב"א והתור"ד חולקים וסוברים: שגם למ"ד שנוהגת תמיד רק ביום, נחשבת למצות עשה שאין הזמן גרמא. עיי"ש ר"ב במקנה" מש"כ בזה], אבל למ"ד שנוהגת רק ביום, הוי מצות עשה שהזמן גרמא, והאשה פטורה מלקיימה אף בלא המיעוט "אותו" ולא אותה, [ועי"ע בתוס' במגילה דף כ. ד"ה דכתיב].

דיני פדיון הבן

קסח. אלו דיני פדיון הבן היוצאים מסוגייתנו?

דף כט. כט. כט:

תשובה:

1. אשה - אינה מחוייבת לפדות את עצמה ולא את בנה ואין האב חייב לפדות את בתו.
2. מי שיש לו חמשה בנים בכורים מחמשה נשים - חייב לפדות את כולן, דבפטר רחם תלה רחמנא, ולא ילפינן מבכור לנחלה.
3. כשיש לו כסף לפדות בנו או לעלות לרגל לפי רבי יהודה - עולה לרגל ואח"כ פודה את בנו, מפני שעליה לרגל מצוה עוברת היא. ולפי ת"ק - פודה בנו ואח"כ עולה לרגל, שנאמר "כל בכור בניך תפדה" והדר "לא יראו פני ריקם".
4. אם אביו לא פדאו - מצווה הוא לפדות עצמו.
5. הוא לפדות ובנו לפדות, ויש לו רק חמש סלעים - לכונ"ע הוא קודם לבנו, משום דמצוה דגופו עדיף.
6. אם יש לו רק חמש סלעים משועבדים וחמש בני חורין לפי רבנן - הוא קודם לבנו, משום שפדיון הבן הוי מילוה הכתובה בתורה, וס"ל שלא ככתובה בשטר, ולכן אי אפשר לגבות ממשעבדי, והוי כאילו יש לו רק חמש סלעים, ומצוה דגופיה עדיף, כנ"ל.

ולפי רבי יהודה - פדיית בנו היא מהבני חורין, כי עבור האב יכול הכהן לטרוף ממשועבדים, דס"ל מילוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר.

רש"י (ד"ה ככתובה) מפרש: שלרבי יהודה פדיית בנו קודמת, הואיל ומצות בנו עליו יותר ממצותו, ולכן אין בזה אונאת לקוחות.

התוס' (ד"ה ואזיל) כותבים: שבמקרה שרש"י מפרש אף רבי יהודה סובר, שהוא קודם לבנו, דלא יגבה ממשעבדי, דיכולים הלקוחות לומר לכהן "הנחנו לך מקום לגבות מבני חורין", ושלכן יש לפרש את מחלוקת התנאים כשיש רק חמש סלעים שהסבא [לדוגמא: יצחק] עשאן אפותיקי לכהן עבור בנו [לדוגמא: יעקב] ואח"כ מכרן, [וכתב המהרש"א: שבעשאן אפותיקי ממש בשטר. גם ת"ק מודה, אלא כוונת התוס', שלר"י כיון שנתחייב בפדיון. הוי כמי שכתב בשטר אפותיקי], ושלכן [יעקב] יש רק חמש סלעים בני חורין ונולד לו בן, [לדוגמא: ראובן], ועומדים יעקב ובנו לפדות את עצמם, שלפי רבנן - יעקב פודה את עצמו מהבני

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

חורין שיש לו, שהוא קודם לבנו, ולפי רבי יהודה - הכהן טורף עבור פדיון יעקב את החמש סלעים שמכרן יצחק, ואין הלקוחות יכולים לומר "הנחנו לך וכו'", "אע"פ שיש בני חורין, לפי שחוב פדיון של יעקב מוטל רק על הנכסים שמכר אביו יצחק, ובחמש סלעים של הבני חורין פודים את ראובן.

קדימת לימוד תורה לנישואי אשה

קסטהאם לימוד תורה קודם לנישואי אשה, ומדוע? דף כט.

תשובה:

1. **כשאין יצרו תוקפו, ובאופן שאם ישא קודם אשה צרכי הבית מוטלים עליו ועלולים לבטלו מלימודו - ילמד תורה ואח"כ ישא אשה.**

2. **אם באופן שלא יהיו צרכי הבית מוטלים עליו ולא יבטלוהו מלימודו - ישא אשה ואח"כ ילמד תורה.**

שיטת רש"י: מי שלומד חוץ למקום מגוריו, אין צרכי הבית מוטלים עליו, ולכן ישא תחילה אשה כדי שלא יהיה לו הרהור, [מיהו אין לבעל לצאת ממקום מגוריו אלא רק בהסכמת האשה - פנ"י גיטין דף ו:], אבל מי שלומד במקום מגוריו - צרכי הבית מוטלים עליו, ויש חשש שיבטלוהו מלימודו, ולכן ילמד תורה תחילה.

שיטת תוס': איפכא, מי שלומד חוץ למקומו וגם הוא עני - צרכי הבית מוטלים עליו, ולכן ילמד תורה ואח"כ ישא אשה, ואם לומד במקומו וגם הוא עשיר - ישא אשה ואח"כ ילמד תורה, כדי ללמוד בטהרה.

3. **אם אי אפשר לו בלא אשה** [מפני שיצרו תוקפו] - ישא אשה ואח"כ ילמד תורה, [הרא"ש כותב: שאינו יודע עד מתי אדם יכול לדחות נשואיו מפני רצונו ללמוד תורה. הבי"ש אהנ"ו סי' א' ס"ק ה', כותב: שלפי הרמב"ם אין קצבה, הי"ש כותב: עד גיל עשרים וארבע. הלב"ש ס"ק ו' כותב: עד גיל עשרים].

קע. מה לריך לענות ת"ח כששואלים אותו "אם למדת מסכת זו" או כששואלים אותו דבר הלכה או כששואלים אותו במילי דעלמא? דף ל.

תשובה:

1. **כששואלים אותו "אם למד מסכת זו" - ישנה מדיבורו ולא יאמר שלמד הרבה.**

2. **כששואלים אותו דבר הלכה - יענה מיד בלא גמגום.**

3. **כששואלים אותו במילי דעלמא - יאמר "איני יודע".**

דיני כיבוד ומורא אב ואם

קעא. אלו דיני כיבוד ומורא אב ואם, יוצאים מסוגייתנו, ומדוע? דף ל-לב

תשובה:

1. **אשה שאינה נשואה - חייבת בכיבוד ובמורא אב ואם, שנאמר "איש אמו ואביו תיראו" תיראו בלשון רבים.**

אם היא נשואה - אינה חייבת בכיבוד אב ואם, מפני שהיא תחת בעלה, ואין סיפק בידה לכבד הוריה.

נתגרשה - חוזר דינה להיות חייבת גם בכיבוד אב. [מרש"י ד"ה נתגרשה. משמע: שבמצות מורא. הבת חייבת אף אם היא נשואה, ומתוס' לקמן דף לד: ד"ה נשים, וד"ה נילף, מבואר: שאינה חייבת - עיין "עינים למשפט", ובנחלת משה, מש"כ בזה].

2. **אסור לקלל ולהכות אב ואם.**

3. **כבוד אב קודם לכבוד אם, מפני שהבן והאם מחויבים בכבוד האב.**

לפי רש"י (ד"ה שבן) - אם הוריו גרושים, כבוד שניהם שווים עליו, [לפי הב"י בסי' רמ אליבא דהר"ף - בגמ' לא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

איתפריש מי קודם, ולכן יכבד תחילה את איזה שירצה, וכן פוסק השו"ע סי' רמ סעי' יד, והפ"ת שם ס"ק יב, כותב: שלפי רבינו ירוחם – אסור לבן להקדים, וצריך לתת לשניהם כאחד.

4. לא להעיר ולא לצער את האב, וזהו אף אם על ידי זה הבן לא יוכל למכור סחורתו ויגרם לבן מניעת רווח אפ' מרובה.

5. לא להכלים אב ואם, בגמ' (דף לא.) מבואר: שזהו אף אם מביישים אותו וקורעים בגדיו לפני רבים, ובגמ' (דף לב.) מבואר: שזהו גם כשזורקים ארנק שלהם לים בפניו, וראוי לירש את הארנק ורוצה למנוע את האב בשביל כך, וכן הוא לפי פשוטות מסקנת סוגייתנו אליבא דמ"ד משל אב – דקיי"ל כוותיה – וכן נפסק ברמ"א יור"ד סי' רמ סעי' ג', עיי"ש, ולמ"ד משל בן כותבים התוס' דף לב. ד"ה רבי יהודה: שאסור להכלימו גם כשזורק את הארנק של הבן במקום שיש לאב קורת רוח בכך – דאי בחינם משליך, רשע הוא, דעובר "בבל תשחית", ואפ"י היכא דשוגג הוא ומשליכו בחמתו, מ"מ נהנה בהשלכת הארנקי, מש"ה אין להכלימו, ולפי גירסת הר"ף – זהו אפ"י אם הארנקי של הבן, וכן נפסק ברמב"ם פרק ו' ממרים הל' ז', ובשו"ע שם, ועיין בר"ן בסוגיין, ובנו"כ ובספר ה"מפתח" על הרמב"ם שם.

6. אם האב רוצה להגיש לו כוס והאם רוצה למזוג לו - אם האב הוא בר תורה, ויהיה לאב חלישות הדעת (באם מקבל ממנו עבודה - רש"י) אז לא יקבל ממנו. ואם האב מקפיד הרבה, והאם האב יכול למחול על ביונו – עיין ברמב"ם פרק ו' מהל' ממרים הל' י', ובהשגות הראב"ד שם, בשו"ע סי' רמ סעי' י', בר"ן, בט"ז ר"ק ד', וברש"ש בסוגיין, ובספר "עינים למשפט", מש"כ בזה.

7. בתוס' (דף לא: ד"ה ר' טרפון) מבואר: שחייב לעשות רצונם אף בדברים שאינם מקובלים, לדוגמא: כשרוצים לשתות מי רחיצת רגלי הבן.

8. לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ כדי להקביל פני אב ואם - מותר. ואם שמע שמתו - אסור לצאת.

9. מכבדו בחייו ובמותו, ע"י שיתלה דברים של כבוד באביו.

לפי רש"י (ד"ה הנשמע) - צריך לתלות הדברים בשם אביו רק אם יודע שיקבלום, וכן משמע מהרמב"ם פ"ו מהל' ממרים הל' ד', ומהשו"ע יור"ד סי' רמ סעי' ו', וכותב הש"ך ס"ק ו': שאם מסופק אם יקבלום יעשה מה שירצה, והט"ז ס"ק ח', מדייק מהסוד שסובר כהרמ"ה, שצריך לתלות גם אם יודע שלא ישמענו, עיי"ש.

10. חכם משנה שם אביו, והמתורגמן אינו משנה שם אביו של חכם.

11. מורא - לא עומד במקומו. [המיוחד לו לעמוד שם בסוד זקנים עם חבריו בעצה – רש"י, וע"ע בספר "עינים למשפט" מש"כ בזה], לא יושב במקומו, לא סותר דבריו, ולא מכריעו.

כיבוד - מאכיל, משקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא.

12. הוצאות כיבוד אב ואם

לפי רב יהודה - מה שבמידה בינונית מוטלות על הבן, חוץ מהעדפה ממידה בינונית, שאז זה לא מוטל על הבן.

ולפי ר' נתן ב"ר אושעיא - כל ההוצאות מוטלות על האב, ואף את ההוצאות הרגילות שיש לכל אדם.

התוס' (דף לב. ד"ה אורו) פוסקים: **א.** הלכה משל אב. **ב.** אם אין לאב, ולבן יש - הבן חייב לזון את האב, דלא גרע מאחר, דכופין על הצדקה. **ג.** בתוס' (דף לא. ד"ה כבד) מוסיף בשם הירושלמי: שאם אין לאב ואין לבן חייב הבן לחזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו. ונע"ע בשו"ע יור"ד סי' רמ סעי' ה', ברמ"א שם, ובש"ך ס"ק ו' מש"כ בזה.

13. נזדמנו לו מצות כיבוד אב, אבידת עצמו, ואבידת חבירו - בתוס' (דף לב. ד"ה רב) מבואר: שיעסוק קודם באבידתו, ואח"כ באבידת חבירו, ואח"כ בכיבוד אב, כיון שאין הבן חייב להפסיד אבידתו בשביל אביו במקום שאין האב נהנה באבידה עצמה.

14. כיבוד אב ומצוה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיילן לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

לפי אליעזר בן בתיא - מקדים את המצוה, אף אם אפשר לעשותה ע"י אחרים, הואיל ושניהם חייבים במצוה.

ולפי איסי בן יהודה - אם אפשר לעשותה ע"י אחרים, תיעשה המצוה ע"י אחרים, וילך הוא ויעסוק בכבוד אביו. הגמ' פוסקת כאיסי בן יהודה.

לפי רש"י (ד"ה אבא) - הנידון בסוגיין הוא במצוה כלקבור את המת או לוי, [דהיינו מצוה עוברת, ועיין ר"ן וכת"מ על הרמב"ם פרק ו' ממרים הל' יג, ובשר"ע יור"ד סי' רמ סעי' יב].

15. **האב שמחל על כבודו - כבודו מחול.**

16. **יש לעמוד מפני האב.**

הגמ' **מסתפקת: אם זהו גם באופן שהבן הוא רבו של אביו** [באופן שהאב אינו בעל מעשים, שאם הוא בעל מעשים - הבן חייב לקום בפניו].

שכרו של המצווה ועושה ושל האינו מצווה ועושה

קעב. האם שאינו מצווה ועושה גדול מהמצווה ועושה, ומדוע? דף לא.

תשובה:

גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ומבואר בתוס' (ד"ה גדול): לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור, ממי שאין מצווה ועושה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח.

ברכת נשים במצוות עשה שהזמן גרמא

קעג. האם נשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא? דף לא.

תשובה:

לפי שיטת ר"ת - נשים המקיימות מצוות עשה שהזמן גרמא, מברכות עליהן אע"פ שאין עליהן חיוב לקיימן, ואין כאן משום "לא תשא את שמו לשוא", דאי לאו הכי היכי שמח רב יוסף והלא מפסיד כל הברכות כולן, [אבל הרמב"ם בפ"ג מהלכות ציצית הל' ט', פסק: שאינן מברכות, וע"ע בא"ת שם ערך אשה, עמ' רנא].

לצאת מהארץ לחוץ לארץ

קעד. האם מותר לצאת מהארץ לחוץ לארץ? דף לא.

תשובה:

1. **אסור לצאת מהארץ לחוץ לארץ**, [הרשב"ם במסכת ב"ב דף צא. ד"ה אין יוצאים, מפרש: שהאסור לצאת הוא מפני שמפקיע עצמו מן המצוות].

2. **ליציאת קבלת פני אמו - מותר, כנ"ל תשו' קעא דין 8.**

לפי רש"י (ד"ה נתרצית) - מותר לצאת אפי' כשאין דעתו לחזור, ובגמ' בע"ז דף יג, מובא: שמוותר לכהן לצאת לחוץ כדי לדון עם גויים, ללמוד תורה, ולישא אשה, עיי"ש, והתוס' שם ד"ה ללמוד תורה, כותבים: שזהו מפני שהם מצוות חשבות מאוד, אבל לשאר מצוות אסור, ושלפי רב אחאי גאון - מותר לצורך כל מצוה, גם בתוס' בבכורות דף כט. ד"ה היכי, סוברים כרב אחאי גאון, עוד כותבים התוס' שם: שההיתר לצאת הוא רק כשדעתו לחזור, וע"ע בחידושי המהרי"ט בסוגיין מש"כ בזה].

פוסקים:

ברמב"ם (פרק ה' ממלכים הל' ט') נפסק: אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תור או לישא אשה או להציל מן העכו"ם, ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור, אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חסין בשני דינרין, במה דברים אמורים, כשירו המעות מצויות והפירות ביוקר, אבל אם הפירות בוול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרטה מן הכיס, יצא כל מקום שימצא בו ריוח, ואף על פי שמוותר לצאת - אינה מידת חסידות, שהרי מחלון וכליון

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שני גדולי הדור היו, ומפני צרה גדולה יצאו, ונתחייבו כלייה למקום.

דיני כיבוד ת"ח

קעה. אלו דיני כיבוד ת"ח היוצאים מסוגייתנו: דף לא:–לג:

תשובה :

1. **הכנס משנה שם רבו**, והמתורגמן אינו משנה את שם רבו של החכם.
2. **ת"ח שמחל על כבודו** - נחלקו האמוראים [עיי' בתשובה הבאה] אם כבודו מחול.
3. **מצוה לקום בפני ת"ח**, א. דוקא כשאין חסרון כיס. ב. דוקא במקום שיש הידור, לכן בבית המרחץ מגוואי דהיינו במקום שעומדים ערומים או בבית הכסא, אין חיוב לעמוד, כיון שזה לא מקום הידור, וכן הוא פשוט הסוגיא, וכן מפרשים הר"ף הרא"ש והר"ן, וכ"כ הכס"מ בדעת הרמב"ם בפ"ו מת"ת הל' ב', שהשווה את בית המרחץ לבית הכסא.
- קימה שיש בה הידור לפני רבו שאינו מובהק** - המצוה לקום משנכנס לתוך ד' אמותיו עד שעבר ממנו ד' אמות, דמוכחא מילתא שמפניו הוא עומד, **אבל לפני רבו המובהק** - המצוה לקום אף כמלא עיניו.
4. **בפני יניק וחכים**
לפי ת"ק - אין חיוב לעמוד.
ולפי רבי יוסי הגלילי - יש חיוב לעמוד אפי' בפני יניק וחכים.
5. **בעלי אומניות בשעה שעוסקין במלאכתם** - אינם רשאים לעמוד בפני ת"ח.
לפי תירוצ' א' בתוס' (ד"ה אין בעלי, וכן הוא לפי רש"י בחולין דף נד: ד"ה אין) - כוונת הברייתא כפשוטה שאסור, ומדובר כשעוסקין במלאכת אחרים.
ולפי תירוץ השני - "אינם רשאים" פירושו שאינם חייבים, והברייתא מדברת אפי' כשעוסקין במלאכת עצמן, וכן נפסק ברמב"ם פרק ו' מת"ת הל' ב', ומבאר בב"י ובב"ח סי' רמד, ושני התירוצים אינם חולקים לדינא, ושניהם נפסקו בטורש"ע שם סעי' ה', וע"ע בריטב"א.
6. **יש לעמוד אף כשרואה את רבו רכוב על חמור**, (דרכוב כמהלך דמי).
7. **אסור לעצום את עיניו לפני שרואה את רבו, כדי שלא יצטרך לקום מפניו**. [לעיל דף לא: מסופר שרב יוסף - שריה עוור - כשריה שומע פסיעות אמו היה אומר, "אקום מפני שכינה שבאה", וע"ע בפ"ת יור"ד סי' רמ סעי' ד'].
8. **אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית**, כדי שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים.
לפי תוס' (ד"ה אין תלמיד) - "אין רשאי" פירושו אסור, והאיסור רק בתלמידים הדרים בבית רבם, אבל אותן שאינן דרים בבית רבן - חייבים לעמוד אפי' מאה פעמים ביום, שמא יראה אחר ויחשדם, ואפי' אותם שדרים בבית רבן נמי אם באו פנים חדשות - צריכין לעמוד.
ולפי התו"י - "אין רשאי" הפירוש אינו חייב. [הרי"ף והשו"ע לא מביאים את הדין הזה, ורק הרמ"א בסי' רמב סעיף טז מביא את דין זה ואת חילוק התוס', עיי"ש. וע"ע ברא"ש סי' נו, שכותב: שהרי"ף סובר שר' אלעזר בהמשך הסוגיא סובר שצריך לקום אפי' מאה פעמים, ופסק כמותו, וע"ע בכס"מ פרק ו' מת"ת הל' ח', שסובר שהרמב"ם פוסק כהתוס'.
9. **אם בנו הוא רבו של האב**

הגמ' נשארה בספק: אם הבן צריך לעמוד בפני האב ולהיפך, והגמ' נשארה בספק. ואומרת: **א. אם הבן נתחתן בנשיא שהאב צריך לעמוד בפני בנו**. **ב. אם האב בעל מעשים** - הבן צריך לעמוד האב. [הרא"ש פוסק; שספק דאורייתא לחומרא, ולכן כל אחד עומד בפני השני, וכן נפסק בשו"ע יור"ד סי' ר"מ סעי' ז', ואחרת מהרמב"ם פ"ו מהלכות ממרים הסובר: שאין האב עומד מפני הבן, ולא עוד אלא הבן עומד מפני אביו, וע"ע בב"י ובב"ח שם המבארים את הטעם

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שהגמ' לא פושטת ממעשה מאמו של ר"ט וכו'.

10. ת"ח לענין אם רשאי לעמוד מפני רבו בשעה שעוסק בתורה

לפי רבי אלעזר - אין רשאי.

ולפי אביי - רשאי.

אב, רב, נשיא, ומלך שמחלו על כבודם

קעו. אב, רב, נשיא, ומלך שמחלו על כבודם, האם כבודם מחול, ומדוע? דף לב. לב:

תשובה:

1. **אב שמחל** - כבודו מחול.

2. **רב שמחל**

לפי רב חסדא - אין כבודו מחול, לפי שהתורה אינה שלו.

לפי רב יוסף - כבודו מחול, כיון שהתורה שלומד ויגע נחשב לתורתו.

3. **נשיא שמחל**

לפי רבי יהושע ורבי צדוק - כבודו מחול.

לפי רבי אליעזר - אין כבודו מחול.

4. **מלך שמחל** - לכו"ע אין כבודו מחול, שנאמר "שום תשים עליך מלך" שתהא אימתו עליך.

"והדרת פני זקן"

קעז. האם צריכים לעמוד בפני, 1. זקן וחכם. 2. יניק וחכים, 3. זקן בור ועם הארץ, או זקן רשע ועם הארץ, או זקן עובד כוכבים, ומנין למדים זאת? דף לב: לג:

תשובה:

1. **בפני זקן בשנים שגם קנה חכמה** - לכו"ע יש לעמוד, שנאמר "והדרת פני זקן".

2. **בפני יניק וחכים**

לפי ת"ק - אין חיוב, דמזה שהתורה לא כתבה "מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן", מוכח שעומדים רק בפני שיבה שהוא זקן.

ולפי רבי יוסי הגלילי - יש חיוב, דמזה שהתורה לא כתבה "מפני שיבה זקן תקום והדרת", מוכח שהתורה ציותה לעמוד בפני ב' אנשים שונים, ואין "זקן" אלא מי שקנה חכמה, ועיי"ש בגמ' ברש"י ובתוס', המסבירים מדוע ת"ק לא דורש כרבי יוסי, ומדוע רבי יוסי לא דורש כת"ק.

ברש"י (ד"ה אי ס"ד) **בבואר: שאיסי בן יהודה** (המובא בסמוך דין 3) **סובר שצריך לעמוד בפני יניק וחכים**, ואך הר"ן מדייק שלפי הרי"ף - איסי בן יהודה סובר שלא צריך לעמוד בפני יניק וחכים.

3. **בפני זקן אשמאי**

לפי ת"ק - אין חיוב, שנאמר "והדרת פני זקן", ואין זקן אלא חכם, שנאמר "ואספה לי שבעים איש מזקני ישראל".

התוס' (ד"ה ואין) **כותבים: שאין זה גזירה שווה גמורה, אלא הוכחה בעלמא, שאין קמים בפני זקן אשמאי.**

לפי איסי בן יהודה - יש חיוב לעמוד, שנאמר "מפני שיבה תקום", אפי' כל שיבה במשמע.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומשורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

4. פירוש אשמאי שלאיסי בן יהודה יש חיוב לעמוד

רש"י מפרש: אשמאי פי' רשע ועם הארץ.

ותוס' חולקים וסוברים, שאין לעמוד בפני זקן שהוא רשע ועם הארץ, ולכן מפרשים: שאשמאי היינו בור ועם הארץ, ולכו"ע אין לקום מפני זקן עובד כוכבים, ומה שרבי יוחנן (בדף לג.) קם עבורם זה לא מעיקר הדין. ולפי היראים סי' לו אליבא דאיסי – מדאורייתא יש לקום בפני זקני גויים אם הם מקיימים שבע מצוות. ועיין בתוס' רא"ש שכותב: שהחזיב רק מדרבנן מטעם דרך ארץ, וע"ע ברמב"ם פרק ו' מת"ת הל' ט', ובשור"ע יור"ד סי' רמד סעי' ז', בכס"מ, בלח"מ שם, ובב"ח שם.

5. הגמ' פוסקת - הלכה כאיסי בן יהודה שיש לעמוד בפני זקן אף שאינו חכם, חוץ מת"ח שאין צריך לעמוד בפני זקן שאינו ת"ח.

פוסקים :

ברמב"ם (פרק ו' תלמוד תורה הל' ט') ובשור"ע (יור"ד סי' רמד סעיף א') נפסק: מצות עשה לקום מפני כל חכם, אפילו אינו זקן אלא יניק וחכים, ואפילו אינו רבו, קק קסוא גדול ממנו ולאו ללמוד ממנו, וכן מצוה לקום מפני שיבה, דהיינו בן שבעים שנה, לפילו הוא עם הארץ, וכלכל קלא יהיה קטע.

גדרי קימה לחכם, לאב בי"ד, לונשיא

קעה. אלו חילוקי דינים נאמרו בכבוד חכם, אב בי"ד, ונשיא העוברים לפניו? דף לג:

תשובה :

1. חכם עובר - עומד מלפניו ד' אמות, וכיון שעבר ד' אמות יושב.
 2. אב בי"ד עובר - עומד מלפניו מלא עיניו, וכיון שעבר ד' אמות יושב.
 3. נשיא עובר - עומד מלפניו מלא עיניו, ואינו יושב עד שישב במקומו. [וע"ע במסכת הוריות דף יג. בר"ן בסוגיין. ברמב"ם פ"ו מת"ת הל' ו' ז', ובשור"ע יור"ד סי' רמד סעי' ט-טו, ובש"ך ס"ק יא].
- חיוב אשה במצות עשה

קעט. האם אשה חייבת במצות עשה, ומנין למדים זאת? דף לד.-לה.

תשובה :

א. במצות עשה שהזמן גרמא

הכלל הוא שהנשים פטורות מהן, אך יש קצת מצוות שחייבת בהם, וכדלהלן:

1. במצות סוכה, לולב, שופר - נשים פטורות מלעשותן. [ועיין א"ת כרך ב' ערך אשה, עמ' רמד]. הגמ' לומדת זאת כדלהלן:

למ"ד תפילין מצות עשה שהזמן גרמא, אם ס"ל שני כתובין באחד אין מלמדים, למדים זאת במה מצינו מ"תפילין" שנשים פטורות מדאיתקש תפילין לת"ת (בפרשת שמע), ות"ת נשים פטורות (כדלקמן נושא ב').

ולפי רב אחא בר יעקב (דף לה.) - למדים מדהוקשה כל התורה לתפילין, דאמר קרא "והיה לך לאות על ידיך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ד' בפיך", ולמ"ד מלמדים - אפשר ללמוד זאת רק מההיקש.

ולמ"ד שתפילין מצות עשה שאין הזמן גרמא, למדים זאת במה מצינו מ"ראיה", שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות מלקיימו, דכתיב "זכורך". [ואין למדים לחייב נשים, במה מצינו מ"מצה והקהל", הואיל והן שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדים, ואם ס"ל "מלמדים", יש להוסיף "שמחה", והוי שלשה כתובין הבאים כאחד ואין מלמדים, והתוס' ד"ה משום, כותבים: שלפי אביי דס"ל, שהאשה אינה מצווה בשמחה, הואיל ו"אשה בעלה משמחה", צ"ל שמעמיד את "קידוש היום" ביחד עם "מצה" ו"הקהל".]

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. במצות ציצית

לפי תנא דברייתא (שבדף לג: לד.) - פטורות, ודס"ל כרבי שמעון במסכת מנחות דס"ל, לילה לאו זמן ציצית, וכן הלכה - תוד"ה ותפילין.

3. במצות תפילין

לפי תנא דברייתא (שבדף לג: לד.) - פטורות.

רש"י ותוס' (שם) מפרשים: שזהו בגלל שס"ל שלילה לאו זמן תפילין או מפני שס"ל ששבת ויו"ט לאו זמן תפילין.

לפי תוס' (שם, ע"פ הגמ' במנחות) - הלכה כמ"ד דלילה זמן תפילין הוא, ואין מורין כן, וכמ"ד שבת ויו"ט לאו זמן תפילין, ואבל הרמב"ם פ"ד מתפילין ה"א, פוסק: שהמניח בלילה עובר בלאו.

מצוות עשה שהזמן גרמא שהנשים חייבות בהן

1. ב"מצה" - רש"י (ד"ה והרי, ע"פ הגמ' בפסחים) מפרש: שזהו ממה שנאמר "לא תאכל עליו חמץ, שבעת ימים תאכל עליו מצות", כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה, ונשים חייבות בלא תעשה של אכילת מצה.

2. ב"הקהל" - שנאמר "האנשים והנשים והטף", [לענין חיוב הנשים בקידוש היום - עיין לקמן תשרי קפד, ובאם יש מצות עשה לאשה לשמוח ביו"ט - עיין לקמן תשרי קפב].

ב. במצות עשה שאין הזמן גרמא

הכלל הוא שהן חייבות. [ולפי רבי מאיר ורבי יהודה - אף תפילין בכללן, ומבואר בתוד"ה ותפילין: שאיכא מ"ד במסכת מנחות, שציצית מצות עשה שאין הזמן גרמא, אך יש שהיא פטורה מהם, כפי שיובא בהמשך, הגמ' לומדת זאת כדלהלן:

למ"ד "תפילין מצות עשה שהזמן גרמא", אם ס"ל שני כתובין הבאין באחד אין מלמדין - הגמ' (בדף לד:) לומדת זאת במה מצינו מ"מורא", שהיא מצות עשה שאין הזמן גרמא ונשים חייבות.

בתוס' (ד"ה נשים) מבואר: שה"ה שאפשר ללמוד במה מצינו ממזוזה, [ולא הו"ו שני כתובין הבאין כאחד, עיי"ש, ומבואר בגמ' שאין למדים במה מצינו מת"ת ופרייה ורביה לפטור, כיון דהוי ליה שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין].

ואם ס"ל כמ"ד מלמדין - הגמ' לומדת זאת, מזה שמצינו שהתורה הקישה את כל התורה ל"תפילין" שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, והתורה פטרתן, יש ללמוד שאם אין הזמן גרמא - נשים חייבות, ולפי רש"י ד"ה ומדמציית - ילפינן מדהוצרכה התורה לפטור את אותן שאין הזמן גרמא. ע"כ שבשאר חייבות, ולפי תוד"ה מכלל - ילפינן זאת מדלא הקישה את כל התורה לת"ת או לפרייה ורביה.

ואי ס"ל תפילין מצות עשה שאין הזמן גרמא, וס"ל שני כתובין הבאין באחד אין מלמדין, מבואר בתוס' (ד"ה אלא): שלמדים ממה שמצינו שהתורה פטרתן מת"ת ופדיון הבן, שהם שני כתובין, והוי מיעוטא שרק בהן הן פטורות, אבל בשאר מצוות שאין הזמן גרמא, נשים חייבות.

ואם ס"ל כמ"ד מלמדין, כותבים התוס' (בד"ה משום): שצ"ל שלית ליה דרבי יוחנן בן ברוקא, ומימלא יש להוסיף לת"ת ופדיון הבן גם את מצות "פרייה ורביה" שהיא פטורה, והוי ליה ג' כתובין הבאין כאחד שאין מלמדים.

יש מצות עשה שאע"פ שאין הזמן גרמא מ"מ הנשים פטורות מהן, והן:

1. תלמוד תורה.

רש"י ותוס' מפרשים: שזהו מדכתיב "והודעתם לבניך" ולא לבנותיך, [הגליון על התוס' שם השיג עליהם, דהרי לעיל דפים כט: ל. מסיק הש"ס מ"ולמדתם את בניכם" ולא בנותיכם].

2. פריה ורביה, וואליבא דת"ק דרבי יוחנן בן ברוקא, ואילו ריב"ב ס"ל שגם אשה מצויה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. פדיון הבן, (כמבואר בדף כט.), דכתיב "תיפדה" תפדה.

קפ. מי שלא עושה מעקה, השבת אבידה, ושילוח הקן, איזה עבירות הוא עובר? דף לד.

תשובה:

עובר במצות עשה ובלאו.

בתוס' (ד"ה מעקה) מבואר: שיש אופנים שעובר עליהן רק בעשה בלא לאו:

1. במעקה - כשבנה בית על מנת לבנות מעקה, ואחר שבנה נמלך שלא לבנות.
2. באבידה - כשנטלה לפני יאוש על מנת להחזיר, ונמלך שלא להחזירה, ונדוקא כשנמלך אחר יאוש. דאל"כ עובר גם בלאו - עיין בריטב"א, בהגהות מהר"ב רנשבורג בסוגיין. ובגמ' במסכת ב"מ דף כו. בתוס' ובראשונים שם. ובמש"כ שם פ"ב תשר' יד.
3. בשילוח הקן - לקח את האם על מנת לשלח, ונמלך ולא שלחה.

במה מערבין ומשתתפין

קפא. בשבת במה מערבין ומשתתפין, ומדוע? דף לד.

תשובה:

בכל מערבין ומשתתפין, חוץ מן המים מלח ופטירות. רש"י מפרש: דמידי דזיין בעינא והני לא זיינא. "בכל מערבין" רש"י מפרש: עירובי חצירות. התוס' מביאים משמו "ועירובי תחומין", וכן איתא בספרים שלנו ברש"י תחילת פ"ג דעירובין דף כג. התוס' הקשו (ד"ה בכל), שהרי בעירובי חצירות בעינן פת, לכו מפרשים: רק עירובי תחומין, ונע"ע בהגהות הב"ח בעירובין שם.

ושמחת בחגיך

קפב. מצות "שמחת חג", האם מוטלת גם על נשים, וכיצד מקיימין אותן? דף לד.

תשובה:

1. המצוה מוטלת

לפי סתמא דגמ' (דף לד. לה. עכ"פ אליבא דר' יהודה, עי' רש"י ותוד"ה משום, וכן לפי דעת ר' זירא במסכת ר"ה דף ו: - גם לנשים יש חיוב לשמחה.

רש"י מפרש (דף לד. ד"ה וכן שמחה): דכתיב "ושמחת בחגיך אתה ובנך ובתך".

ולפי אב"י - אין חובת השמחה על הנשים אלא על בעלה שחייב לשמחה או אצל מי שהיא שרויה אצלו.

2. אופן קיומה

רש"י מפרש: במאכל במשתה וכלי פשתן.

ותוס' (ד"ה אשה) חולקים, וסוברים: דזה דוקא כשאין ביהמ"ק קיים, (כמבואר במסכת פסחים דף קט.), שאנשים בין, ונשים בבגדי צבעונים, אבל בזמן שביהמ"ק קיים - אין שמחה אלא בבשר שלמים, ושחייב להעלות את אשתו לירושלים, וזהו אחרת ממה שמשמע מרש"י, שאין צריך להעלותה לירושלים. ונע"ע בתוס' בר"ה שם ד"ה אשה, שכותבים: שאף בזמן שביהמ"ק קיים, אם אי אפשר להביא שלמי שמחה, כמו ביו"ט ראשון שחזל בשבת - חייב בעלה לשמחה במאכל, במשתה ובכלי פשתן.

קפג. השלש מצוות שנצטוו ישראל, ראיה, חגיגה, ושמחה, במה אחת שונה מהשניה? דף לד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

- ראיה - כולה לשמים משא"כ בשניהם.**
- חגיגה - נוהגת לפני הדיבור משא"כ בשניהם.**
- שמחה - נוהגת באיש ובאשה, [כנ"ל תשובה קודמת], משא"כ בשניהם.**

פוסקים :

ברמב"ם (פרק א' מחגיגה הל' א') נפסק: שלש מצוות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש רגלים ואלו הן: הראייה, וכו', והחגיגה, וכו', והשמחה, שנאמר: "ושמחת בחגך", והשמחה האמורה בחגים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה, שנאמר: "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך", ונשים חייבות במצוה זו, והראב"ד בהשגותיו, כותב: לא בקרבן אלא בשמחה שתשמח עם בעלה שתעלה עמו והוא ישמח אותה, וברמב"ם פ"ו מיר"ט הל' יז, נפסק: וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב, הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו, שנאמר: "ושמחת בחגך" וגו', אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים, כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה, יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל אחד כראוי לו, ובהל' יח, ובשור"ע או"ח תקכט סעי' ב', נפסק: כיצד, הקטנים, וכו', והנשים קונה להן בגדים ותכשיטין נאים כפי ממונן, והאנשים אוכלין בשר ושתיין יין, שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא יין, וכשהוא אוכל ושורתו חייב להאכיל לגו, ליתום, ולא למנה, עם שאר העניים האומללים, וכו', ונע"ע בחינתך על מצוה תפוח, בכס"מ, ובמשנה ברורה ס"ק טו.

חיוב נשים בקידוש

קפד. האם נשים חייבות בקידוש מלאורייתא, ומנין למדים זאת?

דף לה.

תשובה :

התוס' (ד"ה משום) כותבים: שנשים חייבת בקידוש היום, מן התורה, דכתיב "זכור את יום השבת" זכרוהו על היין, וכל שישנו בשמירה, דהיינו באיסור עשיית מלאכה ישנו בזכירה, [ועיין בגליון על התוס', שמביא די"א שנשים חייבות רק מדרבנן].

נשים במצוות לא תעשה

קפה. האם אשה חייבת במצוות לא תעשה, ומנין למדים זאת?

דף לה.

תשובה :

אשה חייבת בקיום מצוות לא תעשה, [וחוץ מהמצוות לא תעשה שיתבאר בתשובה הבאה], שנאמר "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם", השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה. [הפרמ"ג על או"ח, בפתיחה כוללת חלק ב' אות יד, מדייק מרש"י ד"ה לכל עונשין, שבמצוות לא תעשה שאין בהם מלקות נשים אינן חייבות אלא רק מדרבנן, ושמהרמב"ם פ"ב מעכ"ס הל' ג', משמע: שמדאורייתא חייבת בכל הלאוין, ולכאורה כן משמע מתוס' דף לד. ד"ה מעקה, וע"ע א"ת כרך ב' עמ' רמב, ערך אשה].

מצוות לא תעשה שאשה אינה חייבת

קפו. אלו מצוות לא תעשה אשה אינה חייבת בהם, ומנין למדים זאת?

דף לה.

תשובה :

- בבל תטמא למתים** [דכהנים], שנאמר "בני אהרן" ולא בנות אהרן.
- בבל תשחית** [פאת זקן], מגז"ש "פאת" "פאת" האמור בבני אהרן, מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות, [ועיין תוד"ה להשחתה].
- בבל תקיף** [פאת הראש], דכל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה. [ואם השחיתה או הקיפה את פאת האיש – עיין בספר "עניים למשפט", מה שמביא בזה].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

4. ב"בל יקרחו"

לפי איסי - פטורות.

לפירוש א' בגמ': זהו מדכתיב "בנים אתם לד' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת" בנים ולא בנות.

לאביי: זהו מפני שלמדים גז"ש "קרחה קרחה" מבני אהרן, מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות.

לרבא: זהו מפני שלמדים "בין עיניכם" מתפילין, מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות.

ולפי רבנו (דמתניתין) - חייבות בזה.

מצות "לא תשחית פאת זקניך"

קפז. "זקן האשה והסריס שהעלו שער, הרי הן כזקן לכל דבריהם" לענין מה: דף לה:

תשובה:

זקן אשה והסריס - הרי הוא כזקן לכל דבריהם, פירוש: לענין טומאה וטהרת נגעים, ולא לענין בל תשחית פאת זקנך.

קפח. על איזה גילוח עוברים באיסור "בל תשחית", ומנין למדים זאת: דף לה:

תשובה:

1. **על גילוח שיש בו השחתה** - עוברים באיסור "בל תשחית", שנאמר "לא תשחית".

2. **על גילוח שאין בו השחתה, לדוגמא: במספרים או במלקט ורהיטני** - אין עוברים באיסור בל תשחית. והאיסור בהרחבה - עיין א"ת. כרך יא. עמ' קיח. ערך השחתת זקן.

מצות "ולא תשימו קרחה"

קפט. האם איסור גדידה למת, קרחה למת, ושריטה למת, נשים מצוות עליהן? דף לה:

תשובה:

לפי רבנו (דמשנתנינו) - נשים מצוות עליהן, שנאמר "כי עם קדוש אתה לד' אלוקיך".

ואיסי תני - שנשים פטורות על מצות "ולא תשימו קרחה", וטעמו - עיין לעיל תשו' קפז.

קצ. "לא תשימו קרחה", כמה איסורים עובר כשעשה כן חמשה פעמים, האם כהנים וישראלים מצווים על איסור זה, האם דוקא על בין העיניים, ועל מת? דף לו.

תשובה:

1. **קרח עצמו חמשה פעמים על מת** - עובר בחמשה איסורים, בין כהנים ובין ישראלים מצווים על איסור זה, ולא רק בין העיניים אלא גם באופן שעשה כן על הראש. והר"ן כותב: שזהו דוקא כשתלשן בבת אחת. אבל בוז אחר זו ובהתראה אחת - חייב רק אחת.

2. **אין עוברים על איסור קרחה כשעשה כן לא על מת.**

מצות תנופה, ושחיטה בנשים

קצא. תנופה, ושחיטה, האם כשרה בנשים - כהנת וישראלית, לכתחילה ובדיעבד, ומנין למדים זאת? דף לו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

- עשית תנופה ע"י אשה - התנופה פסולה** ואפי' בדיעבד - תוד"ה הקבלות, בין כהנת בין ישראלית, שנאמר "דבר אל בני ישראל והניף" ולא בנות ישראל. **חוץ ממנחת סוטה ונזירה**, שמנחתן טעונה תנופה בבעלים, מנחת סוטה ילפינן גז"ש "יד" "יד" משלמים, מנחת נזירה ילפינן "כף" "כף" מסוטה.
- שחיטת אשה - כשרה, בין כהנת ובין ישראלית**. וולפי מסקנת הגמ' ריש פרק ג' דמסכת זבחים - זהו אף לכתחילה, עיי"ש, ע"ע בתוס' לקמן דף עו: ד"ה אין, שכותבים לגבי הפשט וניתוח קרבנות, וז"ל: אע"ג דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים, היינו רק בדיעבד, אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחדים, והתוס' בכתובות דף כד: ד"ה חזד, בתירוצם השני בשם ר"ת בספר הישר, כותבים לענין הפשט וניתוח וכדומה, וז"ל: דלא היו מניחין לעשות אותן אלא למיוחדין מן המשיאין לכהונה, ונראה שלפי תירוצם הראשון שם, אין מקור לכך כלל, וע"ע בתוס' הרא"ש לקמן במכילתין שם.

חציצה בתנופה

קצב. הבעלים או הכהן שהניפו באופן שידו של אחד על ידו של האחר, האם נחשב לחציצה, ומדוע?

דף לו:

תשובה :

הבעלים על ידי הכהן, ולהיפך - מפשטות סוגייתנו משמע: שלא הוי חציצה.

לפי תירוץ ראשון בתוס' (ד"ה מכניס) - זהו מפני שיש גזיה"כ, אבל שותפין שהביאו קרבן בשותפות לא יכולים להניף תנופה ביחד, (וכמבואר בגמ' במנחות).

ולפי תירוצם השני - אף ידי הבעלים וכן של הכהן נחשבים לחציצה, ומה שמבואר בגמ', "כהן מכניס ידו תחת ידי הבעלים ומניף", לאו דוקא יד תחת יד, אלא שהכהן או חזו ידו למטה בכלי והבעלים למעלה, וזהו במנחות, וכעין זה מצינו בביכורים אלא ששם יד הכהן למעלה ושל הבעלים למטה, ונע"ע בתוס' על מסכת סוכה דף מז: ד"ה כהן, ובמש"כ שם פרק ד' תשו' כו, וע"ע במש"כ שם בפרק ג' שם תשו' לחז.

מצוות הנוהגות רק בארץ, והנוהגות גם בחוץ לארץ

קצג. יש מצוות הנוהגות מדאורייתא רק בארץ, ויש הנוהגות גם בחוץ לארץ, מה הכלל בזה, ומנין למדים זאת?

דף לו:

תשובה :

כל מצוה שהיא חובת הגוף - נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ, שנאמר "בארץ כל הימים אשר אתם חיים על האדמה", בארץ - אלו מצוות הנוהגות בארץ ישראל, כל הימים - אלו מצוות הנוהגות בין בארץ בין בחוץ לארץ, ובעבודת כוכבים כתוב "אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים", מה עבודת כוכבים מיוחדת שהיא חובת הגוף ונוהגת בארץ ובחוץ לארץ, אף כל שהיא חובת הגוף, יצאו מצוות שהן חובת קרקע שאינם נוהגות אלא בארץ.

מצוות שהן חובת הגוף

קצד. המצוות תפילין, פטר חמור, שבת, ומצה, שמיטת כספים, ושילוח עבדים, האם נחשבים לחובת הגוף, האם נוהגים גם בחוץ לארץ, והאם לעולם?

דף לו-לח:

תשובה :

1. המצוות: תפילין, פטר חמור, שבת ומצה - נחשבים לחובת הגוף ולא לחובת קרקע, ולכן נוהגים מן התורה בין בארץ ובין בחוץ לארץ, ולעולם.

2. מצות שמיטת כספים

לפי רבי - מן התורה נוהג בין בארץ ובין בחוץ לארץ רק בזמן שנוהג יובל, והואיל והוקש לשמיטת קרקעות, ורבי לשיטתו ששמיטת קרקעות נוהג מן התורה רק בזמן שהיובל נוהג - עיין לקמן בתשו' הסמוכה נושא ב' - אך לענין חז"ל לא הוקש

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לשמיטת קרקעות, דכתיב "כי קרא שמיטה" מ"מ].

אביי במסכת גיטין (מובא בתוס' בסוגיין ד"ה השמטת) אומר: שלרבי, "בזמן הזה" נוהג מדרבנן. [בפשטות היינו בכל מקום, ובכל זמן, מיהו עיין רמ"א חו"מ סי' סז סעי' א', ובביאור הגר"א ס"ק ה' ו' ז', ובשאר נו"כ שם].

ולפי רבנן - גם בזמן הזה נוהג מדאורייתא ואפי' בחוץ לארץ.

3. שילוח עבדים - לאחר שגלו לכו"ע אינו נוהג אפי' מדרבנן ואפי' בארץ ישראל, כיון שהדרור נוהג רק בזמן שהיובל נוהג. [וע"ע במש"כ על מסכת גיטין פ"ד תשו' יח].

קצה. המצות הבאות, דהיינו א) הפרשת תרומות ומעשרות, ב) קניית, ג) חלה, ד) חדש, ה) ערלה, ו) כלאיים, [דהיינו כלאי הכרם, עיין לקמן תשו' קצ"ז, ז) ביכורים, ח) לקט שכחה ופאה, 1. האם נוהגות בזמן הזה, 2. האם גם בחוץ לארץ, 3. האם אף בקרקע של עכו"ם? והאם דינים אלו מדאורייתא, ומה הדין בספק חדש, ערלה, וכלאיים? ומדוע? דף לו:–לט.

תשובה:

א. תרומות ומעשרות [חובת קרקע היא ותלויה בארץ].

בארץ ישראל - נוהגות אף בזמן הזה, ולא איתפריש בסוגיין אם זהו מדרבנן - עיין מש"כ במסכת מגילה פרק א' תשו' נד, ובמסכת מכות פ"ג תשו' כח.

בתוס' (דף לו: ד"ה כל) מבואר:

1. שנוהג אף בקרקע של גוי, משום שאין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מידי מעשר.
2. בחוץ לארץ [במקומות המרוחקים] - תנא בירושלמי: רבותינו שבחול"ל היו מפרישים תרו"מ עד שבאו הרובים וביטלום, דהיינו שאינו נוהג אפי' מדרבנן.
3. בחול"ל בעיירות הסמוכות לארץ ישראל - מדרבנן חייבים, ובזמן הזה - בטלו תרו"מ לגמרי, שמכיון שמשועבדות למלך ליתן לו מס, אין להם דין קרקע להפריש תרו"מ.
4. בזמן חז"ל שהיה חזקה שרוב עמי הארץ מעשרין - היה לפירות ע"ה דין של "דמאי".

ב. שביעית, לענין חרישה וזריעה [חובת קרקע היא ותלויה בארץ]

1. בזמן הזה בארץ ישראל - בתוס' (דף לח: ד"ה השמטת, ע"פ ביאורם בסוגיין, ובגיטין) מבואר: שלפי רבי - נוהג מדרבנן, ושלפי חכמים (במסכת מוע"ק דף ב:) - הוי מדאורייתא, [וע"ע ברמב"ם פ"ד משמיטה ויובל הל' כה, ובנו"כ שם].
2. בחוץ לארץ - בגמ' (לקמן שם) מבואר: שלכו"ע אינו נוהג עכ"פ מדאורייתא, [ויש ארצות הסמוכות לארץ ישראל שנוהגות בהם שביעית מדרבנן - עיין מס' שביעית פרק ו' משניות א' ב', ובמס' ידים פ"ד מ"ג, וברמב"ם שם הל' כו-כח].
3. דין שמיטת כספים - עיין לעיל תשו' קצד דין 2.

ג. חלה [חובת קרקע - רש"י דף לו. ד"ה חובת קרקע]

1. בזמן שבית המקדש היה קיים ובארץ ישראל - חיובה מדאורייתא.
2. בחוץ לארץ - בתוס' (דף לו: ד"ה כל) מבואר: החיוב רק מדרבנן, מפני שדומה לחובת הגוף, שהרי החיוב בא על ידי גילגול עיסה שהאדם עושה.
3. בעיסת עכו"ם - בתוס' (שם, ע"פ הירושלמי) מבואר: שאינו נוהג.
4. בזמן הזה - התוס' (שם) כותבים: שנוהג מדרבנן בין בארץ בין בחוץ לארץ.

ד. חדש [חובת קרקע - רש"י]

לפי ר' אליעזר במסנתנינו (ע"פ מסקנת הגמ' בדף לז.), ולפי רבי עקיבא (בברייתא דף לח.), ולפי רשב"י (בדף לח.),

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולסתם משנה במסכת ערלה (פ"ג מ"ט, המובאת בסוגיין דף לח:) - נוהג מדאורייתא גם בחוץ לארץ.

ואילו לפי ת"ק במשנתנו, (לפי מסקנת הגמ' הוא רבי ישמעאל שבברייתא שבדף לז. - עיין רש"י שם ד"ה מאן ת"ק), ולפי ראב"ש (בברייתא בדף לח.) - אינו נוהג בחוץ לארץ.

לפי רש"י (במשנה ד"ה חוץ, ובדף לח. ד"ה ראב"ש) - אינו נוהג אפי' מדרבנן.

ומהתוס' (דף לו: ד"ה כל) משמע: שנקטו לדינא כמ"ד שנוהג.

עוד כותבים התוס' (שם): שנראה שנוהג גם בזמן הזה, ושספק חדש - אסור, ואף בתבואת עכו"ם, ושם יש רוב תבואה שאינה חדש - הכל מותר, משום שאזלינן בתר רובא.

ה. ערלה [חובת קרקע - רש"י דף לז. ד"ה חובת קרקע]

1. בחוץ לארץ

לפי רשב"י (דף לח.) - נוהג מדאורייתא, ק"ו מ"חדש".

לפי ת"ק רמשתנו [כן פירש"י במשנה ד"ה חוץ, וכדמוכח ממסקנא דסוגיין דף לז.], ולסתם משנה רמסכת ערלה [פ"ג משנה ט', המובאת בסוגיין דף לח. וכן לפי ראב"ש בברייתא דף לח. - רש"י שם ד"ה ראב"ש] - מן התורה אינו נוהג אבל נוהג מ"הלכה".

ר' יהודה אמר שמואל, מפרש: הלכתא מדינה. ומפרש רש"י (ד"ה הלכתא): שהיינו שהנהיגוהו הם עליהם.

עולא אמר רבי יוחנן, מפרש: הלכה למשה מסיני.

ולפי רבי אליעזר [בברייתא בדף לט. ועפ"ז הגיהה הגמ' שכן כוונתו במתניתין דף לז.] - אין ערלה בחוץ לארץ ואפי' מדרבנן.

הריפי רפומבריתא [נפא ואבימי בני רחבה דפומבדיתא - רש"י] פוסקים כר' אליעזר, אך ר' יוחנן מחה בידם, [לענין רבעי - עיין לעיל תשר' ד'].

2. בפירות עכו"ם - התוס' [דף לו: ד"ה כל. ע"פ סוגיין ומעוד ראיות] כותבים: שנוהג ואסור אף בהנאה, [וע"ע לקמן תשר' קצז נושא ב' בהערה].

3. ספק ערלה

לפי רשב"י [הנ"ל] - הוי ספיקא דאורייתא, בין בארץ בין בחו"ל, ואזלינן לחומרא.

לפי תנא דהמשנה במסכת ערלה [הנ"ל], ולפי ת"ק רמשתנו, ולפי ראב"ש [הנ"ל דין 1. ע"פ רש"י הנ"ל שם] - בארץ ישראל אסור, ושבוטריא מותר.

רש"י (דף לח: ד"ה בסוריא) מפרש: דקסבר, כיבוש יחיד לא שמה כיבוש, עוד מבואר ברש"י [ד"ה ובלבד, עכ"פ אם נקטינן שבחוץ לארץ "יורד ולוקט": שזהו דוקא כשכבר נלקט, אבל לכתחילה אסור לומר לגוי "לך רד ולקוט עבור היהודי", [וע"ע בספר "עינים למשפט", מש"כ בהו].

4. ספק ערלה בחוצה לארץ

לפי עולא בפי' המשנה במסכת ערלה שם [עכ"פ לפי ההו"א "בשלמא" - יורד ולוקט, [רש"י מפרש: מן העכו"ם הלוקט], ובלבד שלא יראנו לוקט, [ממה שהוא ספק - הגהות הב"ח, ועיין היטב בדברי הב"ח בס"י רצד בענין זה], שההלכה נאמרה ש"ספיקא מותרת, וודאה אסור".

דעת שמואל ודעת מר בריה דרבנא - עיין לקמן נושא הבא.

ולפי רבי אליעזר [בברייתא בדף לט. ועפ"ז הגיהה הגמ' שכן כוונתו במתניתין דף לז.] - אין ערלה בחוץ לארץ ואפי' מדרבנן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הריפי דפומבריתא [עיפא ואבימי בני רחבה דפומבריתא – רש"י] פוסקים כר' אליעזר, אך ר' יוחנן מחה בידם, ולענין רבעי – עיין לעיל תשר' ד'.

ו. **כלאיים**, [דהיינו כלאי הכרם, עיין לקמן תשר' קצז].

לפי רשב"י (שם) - אסורים מדאורייתא, וגם בחו"ל ק"ו מ"חדש".

ולפי ת"ק רמשנתינו [כן פירש"י במשנה ד"ה חוץ, וכדמוכח ממסקנא דסוגיין דף לז, ולפי התי' השני בתוס' דף לט. ד"ה תני – ר' אליעזר במשנתינו סובר בדין זה כת"ק], וסתם משנה רמסכת ערלה [פ"ג משנה ט', המובאת בסוגיין דף לז], וכן לפי ראב"ש בברייתא דף לז. – רש"י שם ד"ה ראב"ש] - מדאורייתא נוהג רק בארץ ישראל, וספיקו לחומרא, אבל מדברי סופרים ודאי כלאיים אסור גם בחוצה לארץ, ודוקא כלאי הכרם, פרטי הדינים – עיין לקמן תשר' קצז], אבל ספק כלאיים לא אסרו, ובחוצה לארץ חוץ מסוריא, "יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד".

רש"י מפרש: יורד העכו"ם ולוקט מן הכלאיים ממש ומוכר לחבר, ובלבד שלא ילקוט החבר עצמו ביד, דלא אסרו בחוץ לארץ אלא את הזורע או את הלוקט ביד, [בכונת רש"י, והאם מדובר בודאי כלאיים או בספק, יש מחלוקת בין הר"ן והב"י ובין התשובה המובאת במרדכי סי' תקב, וכמותה סובר הב"ח שם, עיי"ש היטב].

ומבואר בגמ': שה"ה שמותר לישראל ללקוט ביד, [עיין הערה קודמת], ולתת לחברו שאינו יודע בודאי שזהו כלאיים.

שלפי עולא [הנ"ל נשא ה'] - א"ש לגרוס שיש חילוק בין ערלה לכלאיים כנ"ל, שהרי ס"ל שערלה חמור מכלאיים, [מיהו יתכן שלמסקנא אף לעולא לא גורסים כן – עיין ר"ן, ב"י, ובב"ח שם].

ולפי שמואל [שם"ל ערלה וכלאיים אסורים מדרבנן] - הגמ' מפרשת שצ"ל או בשניהם "יורד ולוקח" או בשניהם "יורד ולוקט".

ולפי מר בריה דרבנא - בשניהם אפי' "יורד ולוקט".

שיטת רבי אליעזר

לפי תירוץ הראשון של התוס' [דף לט. ד"ה תני] - ר' אליעזר סובר שאין כלאיים נוהג בחוץ לארץ אפי' מדרבנן, שאין סברא לומר שמחמיר בהם יותר מהערלה, [ובפשטות לפי"ז עיפא ואבימי פוסקים כמותו גם בזה, ורבי יוחנן דחה את שיטתם, כנ"ל בסוף נשא הקודם. דיני שאר סוגי הכלאיים – עיין לקמן תשר' קצז].

ולפי תירוץ השני - גם לרבי אליעזר נוהג מדרבנן.

ז. **ביכורים**

נוהג מלאחר ירושה ושיבה, וזהו מן התורה בארץ בלבד, ורק בזמן שביהמ"ק קיים.

מרש"י [דף לז. ד"ה חובת קרקע] **משמיע:** שמצות ביכורים חובת הגוף היא ולא חובת קרקע, [לפי תירוץ אחד בתוס' במסכת ב"ב דף פא. ד"ה הוא – ביכורים הוי מצוה התלויה בארץ].

ח. **לקמ, שכחה, ופאה**

ברש"י (שם) מבואר: שמן התורה נוהגים רק בארץ ישראל.

מצות נסכים, קרבן פסח, שמיטת קרקעות וכספים

קצו. נסכי יחיד, נסכי ציבור, קרבן פסח, שמיטת קרקעות מחרישה, זריעה, וכיוצ"ב, ושמיטת כספים, 1. האם הם חובת גוף או קרקע, 2. האם נצטוו לקיימן אף לפני ירושה ושיבה, 3. האם נהגו נסכים בבמות יחיד?
דף לז. – לט.

תשובה :

כל המצוות האלו נחשבים לחובת הגוף, חוץ משמיטת קרקעות [ומחרישה, זריעה, וכיוצ"ב], שהיא חובת קרקע, והם נוהגים, כדלהלן:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

א. נסכי יחיד

לפי רבי ישמעאל - לא נהגו במדבר, ורק אחר ירושה וישיבה נצטוו.

ברש"י (ד"ה ללמדך, ע"פ הגמ' הזבחים) מבואר: שנהגו רק בבמות ציבור.

ולפי רבי עקיבא - נהגו אפ' במדבר, (ושם היתה מותרת רק במות ציבור - רש"י ד"ה והרי שבת), ובזמן היתר במות יחיד, (כגון משבאו לארץ עד אחר ירושה וישיבה), נהגו אף בבמות יחיד, (רש"י ד"ה והרי, ע"פ הגמ' במסכת זבחים שם).

ב. נסכי ציבור

ברש"י (ד"ה ר' ישמעאל סבר) מבואר: שלכו"ע נהגו בבמות ציבור, ואף לפני ירושה וישיבה.

ג. קרבן פסח

לפי תירוצו א' בתוס' (דף לז: ד"ה הואיל) - לתנא הסובר: שכל מקום שנאמר "ביאה" היינו אחר ירושה וישיבה, ה"ה שעל קרבן פסח דורות לא נצטוו קודם ירושה וישיבה, ולא הקריבו אלא רק אחד במדבר ואחד בימי יהושע שהיו ע"פ הדיבור.

ולפי תירוץ השני של התוס' (שם) - התנא הנ"ל יפרש, ש"ביאה" האמורה בפסח, משמע "עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ", כמו תנא דב"י בתפילין, והקריבו אף לפני ירושה וישיבה, ומ"מ לא הקריבו במדבר חוץ משנה ראשונה, מפני שרובם היו ערלים.

ד. שמיטה מחרישה, זריעה, וכיוצ"ב

נחשבת למצוה התלויה בארץ, לכן בחוץ לארץ אינה נוהגת (עכ"פ מדאורייתא, עיין לעיל בהערה שכתבנו בתשר' קצה נושא ב'), וזהו אפ' בזמן שביהמ"ק קיים, שנה ראשונה לשמיטה היתה לאחר ירושה וישיבה, (בזמן הזה - עיין לעיל תשר' קצה דין ב').

ה. שמיטת כספים

נוהג רק אחר ירושה וישיבה.

1. בזמן שביהמ"ק קיים - נוהג מדאורייתא ואפ' בחוץ לארץ.

2. בזמן שאין ביהמ"ק קיים - עיין לעיל תשו קצד.

כלאי הכרם, כלאי זרעים, הרבעה והרכבה

קצו. כלאי הכרם, כלאי זרעים, הרבעה והרכבה, באלו אופנים אסורים מדאורייתא, באכילה ובהנאה, והאם גם בחוץ לארץ?

דף לט.

תשובה:

א. כלאי הכרם.

1. בארץ - אסורים מן התורה אפי' בהנאה, ולוקין על כך.

2. בחוץ לארץ - אסור רק מדרבנן.

3. חיוב המלקות

לפי רבי יאשיה - מדאורייתא אין לוקין אלא רק כשזרעים חיטה ושעורה וחרצן במפולת יד, דכתיב "לא תזרע כרמך כלאיים".

רש"י מפרש: מפולת יד נפקא ליה מ"לא תזרע כרמך כלאיים" ומשמע, שזריעת הכרם עצמה תהיה בכלאיים, ומה שצריך בכלאי הכרם ב' מיני זרעים מלבד החרצן, מפרשים התוס' (ד"ה לא): שמשמע ליה שכוונת התורה שבעינן שיהיו כלאיים קודם שיבואו לכרם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

עוד כותבים התוס' (ד"ה לא) בשם הירושלמי: דאם התרוהו משום כלאי הכרם, ומשום כלאי זרעים לוקה שתיים, ושהלכה כרבי יאשיה, וביסופים: שלכן "מותר לזרוע תחת הכרם". (משמע שכל שלא היה במפולת יד מותר אפי' מדרבנן, וכן כותב הרא"ש בהלכות קטנות "כלאיים" סי' ד', שנראה כן בדעת הר"י, ושהו אפי' בארץ ישראל, אבל הרמב"ן, הריטב"א, והר"ן סוברים: שאף שאינו לוקה, מ"מ אם זרע שני זרעים בכרם הפרי נאסר בכך, ואילו אם זרע מין אחד בכרם אינו נאסר, ואפי' בארץ ישראל, והרא"ש שם מביא: שהרמ"ה סובר, שזכמים אסרו את הגידולים גם אם זרע מין אחד בכרם, ובסוגיא בקידושין מדובר שהיה בחוץ לארץ זרע בכרם זרע אחד, ושהראב"ד סובר, שמדרבנן אסור לזרוע גם שלא במפולת יד, והגידולים נאסרים בהנאה, ושבדברי הראב"ד הם דוקא בארץ ישראל, ואילו הב"ח סובר: שלפי הראב"ד – אסור מדאורייתא לזרוע אפי' מין אחד בכרם, ואם זרע, והגידולים נאסרים מדאורייתא, ודברי ר' יאשיה הם רק לענין מלקות, ומ"מ בחוץ לארץ אין איסור אפי' מדרבנן אלא באופן שבארץ לוקה, עיין רמב"ם בפרק ה' מכלאיים הל' ב', ג', ובפשטות פוסק כרבי יאשיה שלוקה רק במפולת יד, ושאסור לזרוע את הגפן בצד הירק, ואם זרע כן – הפרי נאסר, וכ"כ הלח"מ שם, והב"ח מוסיף: שמלקות יש רק כשזרוע ג' מינים במפולת יד, וע"ע בספר "מעשה רקח" על הרמב"ם מש"כ בזה).

פוסקים :

בשור"ע (יור"ד סי' רצו סעי' א') נפסק: הזרוע שני מיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע הכרם, הרי זה לוקה שתיים, אחת משום "שדך לא תזרע כלאים", ואחת משום "לא תזרע כרמך כלאים", ואינו לוקה משום "לא תזרע כרמך כלאים" עד שזרוע בארץ ישראל חטה ושעורה וחרצן במפולת יד, וכו', וכן אסור מדבריהם לזרוע כלאי הכרם בחוצה לארץ, וכו', ובסעיף ב' נפסק: אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים, וכו', ואם עשה כן, אע"פ שאינו לוקה, הרי זה קידש.

ב. כלאי הכרם בחוץ לארץ

נחלקו בו תנאים כנ"ל תשו' קצה נושא ו', עיי"ש את פרטי הדינים.

מסקנת הגמ' בסוגיין (דף לט.) כמ"ד שנוהג רק מדברי סופרים, אבל מדאורייתא לא, שנאמר "שדך". ולפי השיטה לא נודע למי – אינו אסור רק באכילה אבל לא בהנאה, ועיין בחינוך על מצוה תקמט, מש"כ על שיטה זו. ההלכה בדין זה – עיין מש"כ בדין הקודם.

ג. כלאי זרעים [חובת קרקע]

1. בארץ - אסור אבל לא בהנאה.

ומבואר בתוס' (שם): שאף רבי יאשיה (הנ"ל נושא א') מודה שלוקה מדין כלאי זרעים, בזריעת חטה ושעורה (גם בלא מין שלישי).

2. בחוץ לארץ - אינו אסור אפי' מדברי סופרים, דלא גזרו בדבר שבארץ אינו אסור בהנאה.

התוס' (שם) כותבים: 1. לענין לאסור כלאי זרעים בחו"ל לא צריך פסוק, הואיל וא"א ללמוד ק"ו מ"חדש". 2. הואיל והלכה כרבי יאשיה, לכן מותר לכתחילה לזרוע אפי' ב' מינים תחת הכרם, כנ"ל, וכן כלאי זרעים בחו"ל. [אבל לפי הרמב"ן, הריטב"א, הר"ן והרמ"ה הנ"ל – מותר לכתחילה רק כשזרע מין אחד בכרם, אבל שני מיני תבואה בכרם אסורים בחוץ לארץ].

פוסקים :

ובשור"ע (שם) נפסק: אבל בחוץ לארץ מותר לזרוע בצד הגפנים בתוך הכרם לכתחילה, ולא אסרו בחוץ לארץ אלא לזרוע שני מיני ירק או תבואה עם החרצן במפולת יד, וכו', ואע"פ שמוותר לזרוע הירק בצד הכרם בחוץ לארץ, הרי אותו הירק הזרוע שם אסור באכילה, וכו', אבל ספיקו מותר. וי"א להאיל ומותר לזרוע ירק ככל הגפנים בחוץ לארץ, מותר לאכול אותו ירק גם כן, ואין לחוש אלא במקום לאיכא למיתק שזרע שני מיני ירק או שני מיני תבואה עם חרצן במפולת יד, ועל כן נהגו להקל במדינות אלו בירקות הנמלאים זרועות בכרמים, כי לא שכיח שזרעו באיסור.

ד. הרבעה - אסורה מדאורייתא ואפי' בחוץ לארץ.

ה. הרבעה מין בשאינו מינו - אסורה מדאורייתא ואפי' בחוץ לארץ.

מחשבה מצטרפת למעשה

דף לט: מ.

קצה. האם מחשבה מצטרפת למעשה?

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

1. **מחשבה טובה** - מצטרפת למעשה, שאפי' חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.
 2. **מחשבת עבודת כוכבים** - מצטרפת למעשה, דחמורה עבודת כוכבים, שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה.
 3. **שאר מחשבות רעות** - אינן מצטרפות למעשה, חוץ ממחשבה שעושה פירות, נכגון חילול ד' שאדם חשוב עושה עבירה ואחרים למדים ממנו לעשות כן - רש"י, וחוף מאופן שעבר ושנה שנעשית לו כהיתר, ואח"כ חזר וחשב לעשות עבירה - שאז מחשבתו מצטרפת למעשה אפי' אם לא עשה את העבירה.
- ומבואר בתוס' (ד"ה מחשבה): שבעובדי כוכבים - מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, ומחשבה טובה אין הקב"ה מצרפה למעשה.

תלמוד תורה ומעשה

קצט.האם תלמוד תורה גדול ממעשה או מעשה גדול מת"ת? דף מ.

תשובה :

- לפי רבי טרפון - מעשה גדול.
- ולפי רבי עקיבא וזקנים - תלמוד גדול, מפני שמביאה לידי מעשה.
- תוס' (ד"ה תלמוד) בתירוצם הראשון כותבים: שתלמוד גדול ממעשה, דוקא כשזה לאחרים, אבל לימוד לעצמו חשיבותו פחותה ממעשה.
- ולפי תירוצם השני - אדם שעדיין לא למד, לימוד לעצמו עדיף ממעשה, ואילו אדם שכבר למד - המעשה עדיף מלימודו.

ר. מה נאמר על מי שאוכל בשוק, ומדוע? דף מ.

תשובה :

- מי שאוכל בשוק** דומה לכלב, וי"א שפסול לעדות (מדרבנו).
- לפי רש"י - אף כשאוכל משל עצמו, מפני שאין מקפיד על כבודו ואינו בוש לזלזל עצמו וליפסל.
- לפי תוס' - האוכל בשוק משל עצמו אינו פסול לעדות, ואף ת"ח שאינו שבח לו לאכול בשוק, מ"מ אם אכל משל עצמו בשוק אינו נפסל בשל כך, אבל משל אחרים - נפסל לעדות, אף באופן שזה פחות משוה פרוטה, ודאם שוה פרוטה - פסול מדאורייתא מדין גזלן, או באופן שגזל דבר שאין מקפיד עליו.
- לפי רבינו אליהו - אוכל בשוק נפסל כשטועם משל כולם כאילו רוצה לקנות.
- ולפי ר"ת - דוקא האוכל פת בשוק נפסל לעדות, ולא כשאוכל דברים אחרים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שני

האיש מקדש

קידושין ע"י שליח

א. האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו, האם היא עצמה ג"כ יכולה לקבל קידושין ולעשות שליח? דף מא. מג: מד.

תשובה:

1. נערה

לפי רבי יוחנן - יכולה להתקדש בה ובשלוחה רק מדעת אביה.

ולפי ריש לקיש - לרבי יהודה אביה מקבל קידושיה, ולרבנן גם היא יכולה לקבל קידושיה ולעשות שליח.

2. נערה יתומה בחיי האב - רק היא או שלוחה מקבלין קידושיה ולא האב.

לקדש אשה בלי שיראנה

ב. האם מותר (א) לאדם לקדש אשה בלי שיראנה, (ב) או לאב לקדש את בתו הקטנה, ומדוע? דף מא.

תשובה:

א. לקדש אשה בלי שיראנה

"אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה".

לפי רש"י (ד"ה בהא איסורא) - האיסור הוא רק "באם יכול לקדש בעצמו וקידש על ידי שליח", וכן פוסק הטוש"ע סי' לה סעי' א', אבל הרמב"ם פ"ג מאישות הל' יט, לא חילק חילוק זה, וגם לא כתב "אסור" אלא "לא יקדש אשה עד שיראנה" - עיין מש"כ בזה בחלק המילואים אות ד'.

ב. לקדש את בתו כשהיא קטנה

1. הדין - רב אומר שאסור לקדשה עד שתגדל ותאמר "בפלוגי אני רוצה".

מרש"י (במשנה) ביטול סמפרש: שאין דרך ארץ לקדש את בתו קטנה, ונשואין בזה איסור גמור, וכן לשון הרמב"ם פ"ג מאישות הל' יט והשו"ע - תשבץ חלק ד' תשו' יט.

2. סיבת האיסור - התוס' (בד"ה אסור, השני) כותבים: דכיון שמתקדשת על ידי אביה איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית, משא"כ בגדולה [בוגרת] העושה בעצמה שליח - אין איסור אף שלא ראתה את המקדש, וכן דעת התוס' ר"י הזקן, ומביא שלפי הראב"ד - כבר כשגדלה והיא עדיין נערה אין איסור לאביה לקדשה שלא מדעתה, דבכל דהו ניחא לה, ע"ע בגמ' בסנהדרין דף מ: האומרת, שמצוה להשיא נשים לבניו ולבנותיו סמוך לפרק, רש"י מפרש שם: דהיינו בעודם קטנים - עיין במקנה מש"כ בזה, וכן עיין בגמ' בכתובות דף נז: האומרת, שמותר לפסוק על הקטנה להשיא כשהיא גדולה, רש"י מפרש שם בד"ה אבל פוסקין: שזהו רק פוסקין, אבל אסור לקדש כדאיתא בקידושין - ושהמרדכי בכתובות בשם ר"ת חולק על רש"י, וסובר: שמותר, ומפני שאין הלכה כרב בסוגיא בקידושין, וגם המרדכי שם כותב שיש סוגיות חלוקות בזה, עיי"ש.

3. המנהג - התוס' (שם, וכן פוסק הרמ"א - עיין בהמשך) כותבים: שהיום נוהגים לקדש את הבנות אף כשהן

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

קטנות, דשמה אח"כ לא יהיה בידו ליתן נדוניא, ותשב בתו עגונה. והב"ח סי' לו, כותב: שמתוס' מוכח, שלא מועיל הסכמתה, ורק מפני חשש שלא יהיה סיפק בידו לתת אח"כ נדוניא מותר. אבל בהסכמתה לבד יש איסור, וכותב לפרש בדעת הר"ף והרא"ש, שאם היא מסכימה מצוה להשיאה סמוך לפרקה אף שהיא קטנה, עיי"ש, וכן עיין בריטב"א שכותב: שכל היכא דליכא למיחש שתמאן ליכא איסור.

פוסקים :

בשר"ע (אבה"ע סי' לו, הל' ח') נפסק: מצוה שלא יקדש בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוגי אני רוצה, וי"א לטובאין בזמן הזה לקדש בנותינו הקטנות משום שאנו בגלות ואין לנו תמיד סיפוק כדי לרכי נדוניא, גם לנו מתי מעט ואין מולאין תמיד זיווג כגון וכן נוהגין. ולפי הכס"מ פרק י' מאישות הל' טז – שיטת הרמב"ם והשר"ע כשיטת רש"י, הנ"ל במשנתנו, שאין זה איסור גמור אלא מצוה ודרך ארץ, ולפי הח"מ ס"ק יד – הרמב"ם והשר"ע מתירים רק באופן שהבת מסכימה לקידושין, ומ"מ מצוה להמתין עד שתגדיל, ולפי הב"ש ס"ק יא – זהו מפני שסוברים שהמירדכי שכתב, שיש סוגיות חלוקות בזה, ופוסקים, שמעיקר הדין מותר, ומ"מ מצוה איכא בזה כדי לחוש לדעת רב בסוגיא בקידושין.

שליחות בתרומה

ג. האומר לשלוחו צא ותרום, האם תרומתו תרומה: 1. כשתרום בעין יפה (אחד מארבעים), 2. כשתרום מפירות היפים, ואמר לו "כלך אצל יפות", ומדוע? דף מא:

תשובה :

1. **אם תרום בעין יפה, כי היה נראה לו שכך דעת המשלח - תרומתו תרומה, שכן דרך הרבה בני אדם לתרום בעין יפה.**
2. **אם תרום מהפירות היפים - אין תרומתו תרומה, אף אם חשב שכך דעת המשלח, כי אין דרך בני אדם בכך, אף אם כשמצאו [אחר שתרם] א"ל "כלך אצל יפות".**
3. **אם כששלחו אמר לו "כלך אצל יפות" - תרומתו תרומה, [וד"ק בתוד"ה פ"ח, בגמ' ב"מ דף כב, ובכתובות דף צט: תוד"ה פ"ח].**

עובד כוכבים המפריש תרומה

ד. מה סוברים רבי שמעון ורבנן בענין עובד כוכבים המפריש תרומה מפירותיו, ומה טעמיהם? דף מא:

תשובה :

לפי ת"ק - תרומתו תרומה.

רש"י מפרש: שאם הפריש משלו את שלו, נאסר לזרים, ואם נפלה לחולין אוסרתם.

ולפי ר' שמעון - אין תרומתו תרומה.

לפי שיטת רש"י (ד"ה תרומתו, וד"ה ר"ש) - ת"ק ס"ל: 1. שאין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע תרו"מ, 2. מירוח עכו"ם אינו פוטר מן התרומה, ורבי שמעון ס"ל: מירוח עכו"ם אינו חייב בתרומה, ורש"י בהשולח כותב: שרבי שמעון ס"ל גם שיש קנין לעכו"ם, וכן לכאורה משמע מתוס' בסוגיין שנקטו שכך דעת רש"י, אך עיין במהרש"א. באם דין אחד תלוי בשני - עיין תוס' במנחות דף סו: ד"ה מירוח.

ולפי שיטת תוס' (ד"ה העובד) - המחלוקת אם יש קנין לעכו"ם להפקיע, היא רק מחלוקת אמוראים, [בגיטין דף מז. עיין במש"כ בפרק ד' מגיטין תשר"ס], ואינה תלויה במחלוקת תנאים, ולכן המ"ד הסובר שיש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע תרו"מ, יסבור שהמחלוקת שבין ת"ק ורבי שמעון היא באופן שגדלה שליש ביד ישראל, והעכו"ם לקחה קודם מירוח ואח"כ מירוח ישראל, [עיין מש"כ בזה על מסכת גיטין פ"ד תשר"ע, ובחזרו"א שביעית סי' א', ס"ק סז], שת"ק ס"ל: שתרומת העכו"ם תרומה, ורבי שמעון ס"ל: שאין תרומת העכו"ם תרומה, דדרש "בני ישראל" למעוטי עכו"ם, [ולמ"ד "שארין קנין" - מחלוקתם באופן שגדלה אצל העכו"ם, ואליביה אפשר לפרש, שנחלקו באם מירוח עכו"ם פוטר מן התרומה - מהרש"א. דין לוקח - עיין במש"כ בפרק ז' מב"מ תשר"ו סוף נושא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג, וע"ע א"ת כרך א' עמ' תשו, ערך אין קנין לנכרי בארץ ישראל.

שלוחו של אדם כמותו

ה. באלו אופנים אמרינן: (א) "שלוחו של אדם כמותו". (ב) "יש שליח לדבר עבירה", ובאלו לא, ומנין למדים זאת: דף מא:–מג:

תשובה:

א. כשאין עבירה, כגון: בגירושין, בקידושין, בקדשים ובתרומה

שלוחו של אדם כמותו. הגמ' לומדת זאת:

1. בגירושין נאמר "ושלחה", מלמד שהוא או היא יכולים לעשות שליח.

2. בקידושין - מכח ההיקש לגירושין שנאמר "ויצאה והייתה", (והתוס' דף מא: ד"ה שכן ישנה. כותבים שגם אפשר ללמוד קידושין מתרומה וגירושין).

3. בקדשים - ואף באופן שלשליח אין שותפות בבהמה. לרבי יהושע בן קרחה, דס"ל אכילת פסחים לא מעכבת - זהו ממה שנאמר "ושחטו אותו כל עדת ישראל", ולר' יונתן הסובר שמעכבא - זהו מיייתור הפסוק "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית", דאם אינו ענין לגופו תנהו לשליחות.

4. בתרומה - למדים זאת ע"י בנין אב מגירושין וקדשים.

ב. כשיש עבירה

אין המשלח חייב, דאמרינן "אין שליח לדבר עבירה", ובטעמו של כלל זה - עיין א"ת כרך א' עמ' תשכה, ערך אין שליח לדבר עבירה, האופנים, הדינים, השיטות והדרשות, הם כדלהלן:

1. במעילה, בטביחה במכירה, ובשליחות יד - יש שליח לדבר עבירה".

מעילה, מההיקש לתרומה. טביחה ומכירה, יש שלומד זאת מדכתיב "טבחו או מכרו", דהיינו טביחה כמכירה שמהני אף ע"י אחר, ויש מ"ד שדורש מהמילה "או", ויש שלומד זאת מ"תחת" לרבות השליח. בשליחות יד, לפי בית הלל - הנפקד חייב גם כשנעשה פשיעה ע"י שלוחו, ד"יש שליח לדבר עבירה", מדכתיב "על כל דבר פשע", ונענין מש"כ הסמ"ע. ה"ט. הש"ך. הקצה"ח. והנתיבות בסי' רצב. ס"ק ה'. וב"ענינים למשפט" על דף מב: אות ט"ו, דמעילה וטביחה הם ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין, ולמ"ד מלמדים, זהו מדכתיב בשחוטי חוץ "ההוא" ודרשינן הוא ולא שלוחו.

2. בשאר עבירות שבתורה, (חוץ מרציחה, חלבים, ועריות), באופן שהשליח מזיד

לפי תירוץ א' בגמ' אליבא דשמאי הזקן - יש שליח לדבר עבירה.

ולפי בית הלל, וכן לפי תי' ב' וג' בגמ' אליבא דשמאי הזקן - אין שליח לדבר עבירה, דמעילה וטביחה הם ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין, ולמ"ד מלמדים, זהו מדכתיב בשחוטי חוץ "ההוא" ודרשינן הוא ולא שלוחו.

3. כבדין הקודם באופן שהשליח שוגג

לפי שיטת תוס' (ד"ה אמאי) - אומרים "יש שליח לדבר עבירה", דאין שייך הטעם של "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין", וולפי הריטב"א - גם בשוגג אין שליח לדבר עבירה, דילפינן אשלד"ע מפסוקים, וא"כ אין לחלק בזה, וכן משמע מרש"י לקמן דף נ'. ד"ה שליח מעל, אבל הקצה"ח סי' שמח ס"ק ד' מביא שרש"י בחגיגה דף י: ד"ה שליח סובר, שבשוגג יש שליח לדבר עבירה, ובמסכת ב"ק דף עט. רש"י ד"ה נתנו, מביא את שני הפירושים, ובד"ה פטור, כותב: שהעיקר כהפירוש "שיש שליח", וע"ע במש"כ במילואים על דף מב: אות א', ובמש"כ על מסכת בב"מ פרק א' תשו' מז.

4. באומר לשלוחו "צא והרוג את הנפש"

לפי בית הלל, ולפי התירוץ השני והשלישי בגמ' אליבא דשמאי הזקן - אין שליח לדבר עבירה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

בבבל התורה כולה.

ולפי התירוץ הראשון בגמ' אליבא דרשבאי הזקן - יש שליח לדבר עבירה, ולמדים זאת ממה שנאמר "אותו הרגת בחרב בני עמון", וקסבר שני כתובין הבאים כאחד מלמדים, ו"הוא ההוא" לא דריש, ודין "השוכר" להרוג אם חייב ביד"ש - עיין בספר "ענינים למשפט" על דף מג. אות ג.

5. **בחלבים ועריות** - לכו"ע אין שליח לדבר עבירה, ואף לתירוץ א' בגמ', הסוברת שלפי שמאי הזקן - בכל התורה "יש שליח לדבר עבירה", מ"מ בזה מודה ש"אין שליח לדבר עבירה", משום שלא אמרין זה נהנה וזה מתחייב.

התוס' (בדף מג.) **מסתפקים**: אם אומרים "זה נהנה וזה מתחייב" אף באופן שההנאה והמעילה באין כאחד.

פוסקים :

ברמ"א (ח"מ סי' קפב סעי' א') נפסק: ככל דבר שלוחו של אדם כמותו חוץ מלדבר עבירה, לקיימא לן "אין שליח לדבר עבירה", ודוקא שהשליח בר חיובא, אבל אם אינו בר חיובא, אכל אם אינו בר חיובא הוא שליח אפילו לדבר עבירה, והרמ"א פוסק כתוס' באם השליח אינו בר חיובא. אבל בסי' שמח סעי' ח' לענין שוגג פוסק כהריטב"א. גם הרמב"ם פ"ז ממעילה הל' א' ב' פוסק כהריטב"א.

העמדת אפוטרופוס על חלקן של יתומים

ו. **באלו אופנים האפוטרופוסין יכולים לברור חלקן של יתומים, ובאלו לא?** **דף מב.**

תשובה :

1. **כשבאו לפנינו כדי לחלוק** - בי"ד מעמידים להם אפוטרופוס, ובוררין להם חלק יפה, ולפי רש"י בכתובות דף ק. ד"ה בי"ד - מעמידים לכל קטן וקטן אפוטרופוס בנפרד, ולפי הר"ן והריטב"א - מעמידים רק אפוטרופוס אחד לכל הקטנים כדי לברור את חלקם מחלקם של הגדולים ולטפל בחלקם עד שיגדלו. וע"ע א"ת כרך ב' אפוטרופוס עמ' קכז.

2. **כשאחד מוחה או כשארין כולן לפנינו, בתוס' (ד"ה יתומים) בשם ר"ת מבוואר: א.** כשאחד מהם מוחה - לא בוררין. **ב.** כשאחד מהם לא בפנינו, וזה דבר שודאי זכות הוא להם - בוררין. **ג.** כשאחד מהם לא בפנינו, ובדבר שלא ודאי זכות הוא להם - לתירוצם הראשון: בוררין רק אם מתעלה חלק היתומים, ולתירוצם השני: בוררין כל זמן שעדיין לא מוחין בפירוש, גם אם לא מתעלה חלק היתומים, ונע"ע בתוס' בגיטין דף לד. ד"ה יתומין. וכתב"ס התוס' בב"ב דף קז. ד"ה ושמואל. והתוס' רא"ש בסוגייתנו: שכל זה דווקא כשכולם קטנים, אבל אם מקצתן גדולים - ודאי שאין הקטנים יכולים לעכב מהגדולים לקבל חלקם, והמאירי כותב: שנראה שכאן מדובר כשמקצתן גדולים, משא"כ אם כולם קטנים, שלא חולקים כלל.

אופן "בוררין"

ז. **"וכורכין", האם החלוקה בגורל או בלא גורל, וכיצד?** **דף מב.**

תשובה :

לפי שיטת ר"י (בתוס' ד"ה ובוררין) לפני שחזר בו [וכן שיטת המאירי] - אין צריך גורל ולא שומת בי"ד, וכל החלוקה תלויה בבעלתו של האפוטרופוס, כמו שהיו עושים יתומים עצמם אם הם היו גדולים, ושהיה כל אחד בורר לעצמו זוכה בשלו, ואפי' בחצר שאין בו דין חלוקה, חולק עבורם כדין "גוד או איגוד".

ולפי ר"ת - האפוטרופוס חולק עבורם רק בדבר שלא שייך בו גוד או איגוד אלא יש בו דין חלוקה, ודוקא בגורל, (המ"מ מוכיח שהרמב"ם סובר כ"ת. עיי"ש), ואף ר"י שחלק על ר"ת בסוף חזר בו והודה לר"ת. [שיטת התוס' במס' כתובות דף ק. ד"ה ובוררין: שבוררין היינו לא בגורל. וע"ע בתוס' בגיטין דף לד. ד"ה בית דין. לענין הלכה - עיין בתשו' הבאה נושא ג'.

קטנים שגדלו אם יכולים למחות על החלוקה

ח. **אפוטרופוסין ששמו לקטנים, האם הקטנים אחר שגדלו יכולים למחות, כשלא היה טעות בשומא או כשהיה טעות?** **דף מב. מב.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

א. כשלא היה מעות

לפי רב נחמן - לא יכולים למחות.

ולפי שמואל - יכולים למחות ברוחות.

רש"י מפרש (ד"ה ברוחות): שזהו דוקא כשיש לו טענה, לדוגמא: שיש לו שדה סמוכה שנפלה לו מאמו [עיי' מהרש"א].

ב. כשהיה מעות [בשתות]

לפי חכמים - מכרן בטל.

ולפי רשב"ג - המכר קיים, דאמרין "מה כח בי"ד יפה".

רב נחמן פוסק כחכמים, ונע"ע לקמן תשו' י'.

ג. כשהיה מעות בפחות משתות

לפי שמואל - יכולים למחות ברוחות.

ולפי התוס' (בסוגיא ד"ה הא דטעו) אליבא דרב נחמן - אין יכולים למחות, כי לא נחשב לטעות, וכן דעת הר"ף - ר"ן. עיי' שו"ת וברייתא"א, ולפי המאירי - דאפי' רב נחמן סובר שחזרו, כי דינו של האפוסטרופוס כדין שליח בי"ד שחזרו גם בטענה בפחות משתות.

פוסקים :

בשו"ע (ח"מ סי' רפט, סעי' א') נפסק: מי שהניח יתומים, מקצתן גדולים ומקצתן קטנים, ורצו לחלוק בנכסי אביהם כדי שיטלו הגדולים חלקם, מעמידים בית דין אפוסטרופוס לקטנים ובורר להם החלק היפה, וי"א לר"כיס לחלוק בגורל, ואם הגדילו אינם יכולים למחות, שהרי על פי בית דין חלקו להם, ואם טעו בית דין בשומא ופחתו שתות, יכולים למחות, וחוזרים וחולקים חלוקה אחרת אחר שהגדילו. אבל אפוסטרופוס, אפילו מינהו אבי יתומים, אינו יכול לחלוק בלא בית דין אלא"כ נתמנה בפירוש לכהן, ואין לבית דין קשות לחלוק בדבר דקייך ביה גוד או אגוד, ויש חולקים ומתירין, היו האחים כולם קטנים, אין חולקין להם עד שיגדילו, אלא"כ נראה לבית דין שיש להן תועלת בחלוקה, וכל שהגיעו הקטנים לי"ג שנה, יכולים לחלוק בעלמא, דחלוקה לא היא כמכר.

בי"ד שטעה באומד או בחלוקת הרכוש

ט. מחלוקת רשב"ג ורבנן האם זה בשתות או ביתר משתות?

דף מב. מב. מב.

תשובה :

מרש"י (דף מב: ד"ה ה"ג) משמע: שמחלוקתם גם ביתר משתות.

ומתוס' (ד"ה ה"ג) משמע: לא כן, והמהרש"א מבאר: שגם לתוס' מחלוקתם ביתר משתות, ועיי' בקרני ראם - מש"כ בזה, מיהו ביותר מפלגא - לכו"ע המקח בטל, כמבואר במסכת כתובות דף ק:.

י. הלכה כרשב"ג או כרבנן?

דף מב:

תשובה :

לפי רב נחמן - הלכה כחכמים.

לפי שיטת רש"י (ד"ה ה"ג) אליבא דרבא - הלכה כרשב"ג.

ולפי שיטת תוס' (ד"ה ה"ג) - גם רבא סובר שהלכה כחכמים, שאם טעו בשתות מכרן בטל, ונע"ע במש"כ על מסכת גיטין פרק ד' תשו' ד' נושא ג'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג ממכירה הל' יב) ובשו"ע (סי' רכז סעיף לו לח) נפסק: האחין והשותפין שחלקו המטלטלין הרי הן כלקוחות: פחות משתות, נקנה מקח ואין מחזיר כלום, יתר על שתות, בטל מקח, שתות, קנה ומחזיר אונאה, ואם התנו ביניהם שיחלקו בשום הדינין וטעו בשתות, בטלה חלוקה, שהדינין ששמו ופחתו שתות או הותירו שתות מכהן בטל, ובהל' י', מוסיף הרמב"ם: כשטעו בערך של שתות רשאים שלא לבטל המקח ולהחזיר אונאה, דאינם גרועים מהדיוט, (השו"ע באה"ע"ז סי' קד סעי' ה' מביא שיש חולקים על הרמב"ם – עיין אבן האזל על הרמב"ם שם הל' יא).

דין שומא בטעות

יא. מה הדין כשאמרו "ניפלוג בשומא דבי דינא" או בלא שומא דבי דינא או ע"י שליח 1. בפחות משתות, 2. בשתות, 3. ביתר משתות;

תשובה :

א. בשומת מטלטלין או כשחלקו קרקע ע"י חבל, כשאמרו ניפלוג "בשומא דבי דינא"

- 1. כשטעו בפחות משתות - המקח קיים,** (מיהו ביתומים לפי שמואל – יכולים למחות ברוחות, ולרב נחמן לא).
- 2. כשטעו בשתות - הדין תלוי במחלוקת חכמים ורשב"ג,** וכן ביתר משתות – עיין מהרש"א על תוס' ד"ה ה"ג כ"ל תשובה ט' י'.

ב. כשלא אמרו "ניפלוג בשומא דבי דינא" ולא היה ע"י שליח

- 1. כשטעו בפחות משתות - נקנה מקח.**
- 2. כשטעו בשתות - קנה ומחזיר אונאה,** (דיני אונאה – עיין א"ת כר"ך א' עמ' שכח, ערך אונאה).
- 3. כשטעו ביתר משתות עד פלגא - בטל מקח.**

ג. כשליח בלא שאמרו "ניפלוג בשומא דבי דינא"

לפי רבא - אפ' בפחות משתות המקח בטל, דא"ל "לתקוני שדרתיך, ולא לעוותי".

התוס' מביאים את הגמ' בכתובות דף ק., האומרת: שרבא אמר בשם רב נחמן, ששליח כדיינים שנתבאר דינם לעיל נושא א', בישוב הסוגיות יש כמה פירושים, וכדלהלן:

לפי הרשב"ם (בתוס' בסוגיין ד"ה אבל, וכן תירץ רב האי גאון) - דברי רבא שם הם רק אליבא דרב נחמן, אבל הוא עצמו לא סובר כך, (הרמב"ן כתב: שתירץ זה אינו נכון).

לפי ר"ת (וכן תירץ הר"ן) - רבא ורב נחמן לא פליגי, אלא שרבא בסוגיין עוסק בשליח לקוחות, ולכן אפי' בפחות משתות המקח בטל, ובמסכת כתובות מדובר בשליח דיינים, ולכן בפחות משתות המקח קיים.

ולפי תירוץ ג' (בתוס' בסוגיין שם) - המקח עצמו קיים, אלא שכוונת רבא בסוגיין לומר, שצריך להחזיר את האונאה, (בתוס' בכתובות דף ק. ד"ה רבא, מבואר: שביתר משתות גם לתירוץ ג' – המקח בטל, עוד מבואר שם בגמ', שהלכה כר' שמואל בר ביסנא, שחולק על רבא שם, וס"ל שרב נחמן אמר המקח בטל).

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג ממכירה הל' יג) נפסק: אבל השליח שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות, חוזר, ונראה לי שכן הדין באפורטופוס שטעה בכל שהוא, בין במטלטלין בין בקרקעות, חוזר, ואינו דומה לבית דין, מפני שהוא יחיד. וברמב"ם פ"ב משלוחין הל' ד', ובשו"ע חו"מ סי' קפב סעי' ב', נפסק: עבר השליח על דעת משלחו, לא עשה כלום, ודווקא שהודיע "שהוא שליח של פלוני", לפיכך אע"פ שמשך או המשיך, אם נמצא שעבר על דעת משלחו, בטל המקח ומחזיר, אבל אם לא הודיעו שהוא שלוחו של פלוני, נקנה המקח ויהיה הדין בינו ובין זה ששלחו, ונע"ע בשו"ע סי' קפב סעי' ד'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ד. במטלטלין כשנמכרו במדה במנון וכמשקל

אפי' פחות מכדי אונאה חוזר, [אם המקח בטל או קיים ומחזיר אונאה – עיין רשב"א, ריטב"א, ומאירי].

ה. בקרקעות כשחלקו המוכר והקונה בהערכה

אין אונאה.

תוס' הבינו שרש"י סובר: שביתר משתות - יש אונאה בקרקעות.

ותוס' חולקים על זה וסוברים: שעד פלגא אין אונאה, [וע"ע במס' כתובות צח. תוד"ה אלמנה שכותבים כן רק לפי רבי יוחנן. הרמב"ם והשו"ע פוסקים: דאין להם אונאה כלל – ענינים למשפט, עיי"ש].

יחוד עדים בקידושין ובממונות

ב. האם הבעל דין צריך לומר לעדים "אתם עדי", ובלא זה הם לא נחשבים לעדים? דף מג.

תשובה:

1. בעדות על מעשה קידושין - אין צריך לומר "אתם עדי", ומקודשת, [עיין מש"כ התוס' על מסכת מכות דף ו'. ד"ה שמואל].

2. בדיני ממונות - בתוס' (ד"ה ולא) מבואר:

בהודאה באופן שהיתה ע"י תביעה המלוה - צריך לומר "אתם עדי", ואם לא אמר "אתם עדי" - יכול לומר לו "משטה הייתי בך", מיהו אי לא טעין "משטה הייתי בך" - לא טענינן ליה.

וכ"ש שאם הודה מעצמו, שצריך לומר "אתם עדי", ובלא שאמר - טענינן ליה "משטה הייתי בך" אפי' כי לא טעין, [והרמב"ם חולק וסובר, שגם באופן זה לא טענינן – ענינים למשפט. וע"ע א"ת כרך ח', ערך הודאת בעל דין. עמ' תד].

אם שליח נעשה עד, ואם אומרים "הן הן עדיו הן הן שלוחיו"

ג. האם בקידושין ובממונות אומרים "הן הן עדיו הן הן שלוחיו"? דף מג.

תשובה:

למ"ד אין שליח נעשה עד - בכל מקרה אין אומרים "הן הן עדיו הן הן שלוחיו".

אבל למ"ד שליח נעשה עד, [הגמ' כותבת שכן הלכתא] - אם זה בקידושין או בגירושין או בדיני ממונות לפני שתיקנו שבועת היסת, אמרינן "הן הן עידיו הן הן שלוחיו".

ומבואר בתוס' (ד"ה וכן) בשם הירושלמי: שזהו רק בקידושי שטר [ושאין בו שווה פרדסה – ר"ן], אבל לא בקידושי כסף, וכותבים: שבכסף לא, היינו רק אחר שתיקנו שבועת היסת, [והרשב"א והר"ן מוסיפים: שהירושלמי מביא שרבי יוסי חולק וסובר: שגם בקידושי כסף אמרינן כן, ומפרשים: שלפי רבי יוסי היא ספק מקודשת, בביאור שיטתו – עיין בח"מ סי' לה ס"ק ג' ובב"ש ס"ק ה', לפי שיטת התוס' ר"י הזקן ושיטת המאירי בשם גדולי הדורות – הלכה כרבי יוסי שאמרינן "הן הן שלוחיו הן הן עדי" אפי' בקידושי כסף, אבל הב"ח שם מדייק שהטור סובר שלא נאמנים].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ג מאישות הל' טז) נפסק: השליח נעשה עד, לפיכך אם נעשה שני שלוחין לקדש לו אשה והלכו וקידשו אותה, הן הן שלוחיו והן הן עדי הקידושין, ואינן צריכין לקדשה לו בפני שנים אחרים. [עיין ר"ן, ובפשוטו שיטת הרמב"ם כשיטת התוס' ר"י הזקן וגדולי הדורות], ובשו"ע סי' לה דין ב', נפסק: השליח נעשה עד, לפיכך אם נעשה שני שלוחים לקדש לו אשה, אין צריך עדים אחרים, בד"א, כשאין שם כפירת ממון, כגון שקידשה בשטר או אפילו בכסף והיא מודה שקיבלתה, אלא שאומרת שלא קיבלתה לשם קידושין אלא לשם פיקדון, אבל אם יש שם כפירת ממון, שאומרת שלא קיבלה מהם כסף או שטר ע"כ צו ע"כ פרוטה, הרי זו ספק מקודשת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

קבלת קידושיה וגיטה של נערה או קטנה

יד. קבלת קידושיה וגיטה של נערה או קטנה, האם זה ע"י אביה ו/או על ידי עצמה? דף מג:

תשובה:

א. קבלת קידושין

1. של קטנה - בכל מקרה זהו רק ע"י אביה.

2. של נערה

לפי רבי יוחנן - ג"כ רק ע"י אביה.

ולפי ריש לקיש - הדין תלוי במחלוקת שבין ת"ק לרבי יהודה בדין קבלת גיטה של נערה המאורסה, מחלוקתם - עיין לקמן נושא ג'.

ב. קבלת גיטה של נערה וקטנה

1. נערה נשואה או נערה יתומה - ברש"י (ד"ה היא ואביה) מבואר: שרק היא או שלוחה מקבלים גיטה, אבל לאביה אין זכות עצמית לכך, [דהתורה זיכתה לה יד יתירה - גמ' בגיטין].

2. קטנה נשואה, לפי רש"י (בסוגייתנו) - אין לאביה רשות בה. וזהו יכולה לקבל גיטה אם היא יכולה לשומר. ועיין רש"י בבימות דף קט. ד"ה קטנה, ובמסכת כתובות דף עג: ד"ה ונתגרשה, הסובר: שאביה יכול לקבל גיטה, וע"ע במסכת סנהדרין דף סט. רש"י ד"ה קנאה, ולעיל דף י. ד"ה ומקבל, בתוס' ובתורי"ד שם, ובחידושי הרמב"ם בכתובות שם, ובהגהות מרדכי על גיטין סי' תסה, בר"ן שם דף ל: בדפי הרי"ף ד"ה נערה, ובשר"ת מהר"ם פדארה סי' טו].

3. נערה המאורסה

לפי ת"ק - היא ואביה מקבלין גיטה.

ולפי רבי יהודה - אביה ולא היא, [דהתורה זיכתה לאב לגמרי את כל ימי הנערות עד שתנשא - גמ' שם].

ג. קטנה מאורסה שיכולה לשמור גיטה

לפי שיטת רש"י לפני שחזר בו - אם יש לה אב דברי הכל אביה מקבל גיטה ולא היא.

ולפי שיטת התוס' - הדין תלוי במחלוקת שבין ת"ק לרבי יהודה הנ"ל, [וע"ע במש"כ על מסכת גיטין פרק ו' תשובה י' נושא ג'].

ד. גדולה והיא שומה שאינה יכולה לשמור את גיטה

לכו"ע אפי' אביה לא יכול לקבל גיטה.

התוס' מביאים: שבירושלמי פליגי אם זהו מדאורייתא משום שבעינן "משלחה ואינה חוזרת", או שזה רק מדרבנן כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר.

ה. קטנה מאורסה שאינה יכולה לשמור גיטה

לפי רש"י - אפי' אביה אינו יכול לקבל גיטה, משום שהיא כשוטה.

ולפי תוס' - אביה יכול לקבל גיטה, משום שאביה משמרה.

לשונות שבועה

טו. מה דעתם של רבי אליעזר ורבי יהודה באומר "שבועה לא לך, לא לך" או "שבועה לא לך, ולא לך", ומה דעתם כשאמר את המילה "שבועה" לבסוף? דף מד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובה :

לפי רבי יהודה - אם אמר "שבועה" בתחילה הוא פרטא, וחייב קרבן על כל אחד ואחד.

ולפי רבי אליעזר - הוא כללא, ורק אם הזכיר "שבועה" לבסוף, הוא פרטא, וחייב על כל אחד ואחד.

לפי שיטת רש"י - אם אמר "ולא לך", לכו"ע הוא כללא, וכל מחלוקתם היא דוקא כשאמר "לא לך לא לך".

ולפי שיטת תוס' - להיפך, דהיינו שאם אמר "לא לך לא לך" - לכו"ע הוא כללא, וכל מחלוקתם היא רק כשאומר "ולא לך ולא לך". (דעת הרמב"ם בנידון זה - עיין ברמב"ם פרק ד' מנדרים הל' יא. כס"מ שם. בתו"ט על משנתנו. ברש"ש ובאבני מילואים סי' לא ס"ק ד').

כח נערה לעשות שליח לקבלת גיטה

טז. נערה מהו שתעשה שליח לקבלת גיטה?

דף מד.

תשובה :

1. **אם אין לה אב** - יכולה לעשות שליח לקבל גיטה.

2. **אם יש לה אב** - לא יכולה, וכן הבנת המהרש"א, אולם הפנ"י מחדש: שלפי ריש לקיש אליבא דרבנן - גם נערה שיש לה אב יכולה לעשות שליח לגיטין וגם לקידושין.

קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה

יז. מה הדין בקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה כששידכו או כששלא שידכו, ומדוע? דף מד: מה:

תשובה :

ללישנא קמא

1. **כששידכו**

לפי רב ושמואל - צריכה גט וצריכה מיאון, דחוששין שהאב נתרצה בקידושין.

רש"י מפרש (ד"ה והוא ששידכו): והוה להו קידושין למפרע, ולפי הרשב"א - הקידושין חלין רק משעת ריצוי האב, ואפי' נתאלכו המעות, וגם אם האב כששמע לא נתרצה ואח"כ נתרצה, והטור בשם הרמ"ה חולק עליו בזה, וסובר: שאחר שלא נתרצה לא מהני מה שנתרצה אח"כ - ועיין בפנ"י. לפי קרנא - אם גט למה מיאון, אם מיאון למה גט. דעת אביי ורבא - עיין ברי"ף.

ולפי רבינא (בדף מה:) - אינה צריכה לא גט ולא מיאון (אפי' כששידכו).

2. **כשלא שידכו**

לפי הלשון הראשון בגמ': לשמואל - צריכה גט ומיאון, ולעולא - לא צריכה לא גט ולא מיאון.

ולפי האיבא דאמרי - לכו"ע אינה צריכה גט ומיאון, (מרש"י ותוס' בדף מה: ד"ה בפירושו, משמע: שאם ידוע שנתרצה האב - לכל הדעות שבגמ' צריכה גט, וע"ע בהערות לריטב"א בסוגיין 485, 484).

ללישנא בתרא

1. **כשלא שידכו** - לכו"ע אינה צריכה גט ומיאון, (מה שתוס' ד"ה אלא, כותבים: שצריכה מיאון - עיין מהרש"א ופנ"י), ושמואל ועולא לא פליגי בזה.

2. **כששידכו**

לפי רב ושמואל - צריכה גט ומיאון.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי רבינא (בדף מה:) - אינה צריכה גט ומיאון (אפי' כשידכו).

לפי שיטת רש"י - עולא כרבינא, שלא צריכה גט ומיאון.

ולפי שיטת תוס' - עולא לא חולק על רב ושמואל בזה.

לפי התוס' (דף מה: ד"ה בפירוש) בשם הרי"ף ובשם השאלות הרב אהאי - הלכתא כרבינא, דהוא בתראי וסוף הוראה, דהיינו שאין חוששין שנתרצה האב אפי' בשידכו, (הר"ן מדייק מהרי"ף: שלא חוששין אפי' אם ידוע שנתרצה האב, ואפי' ספק לא הוי, עיי"ש, והוה אחרת משיטת רש"י והתוס' שכתבנו לעיל, דעת הריטב"א: שאם הכסף בעין ונתרצה האב - חלים הקידושין מכאן ולהבא, וכן סובר המרדכי סי' תקיג בשם הראב"ה בדעת הרי"ף, אבל ה"ב"ש סי' לז ס"ק יז, כותב: שהרי"ף סובר שלא מקודשת אף כשהכסף בעין).

לסיכום

1. **אם שידכו, לפי רב ושמואל - צריכה גט ומיאון,** (לפי קרנא - אם גט למה מיאון, אם מיאון למה גט), **לפי רבינא** (בדף מה:) - אינה צריכה לא גט ולא מיאון (אפי' כשידכו), **ולפי רש"י אליבא דהאיבא דאמרי אליבא דעולא - אפי' מיאון לא צריכה, ולפי תוס' - עולא לא פליג בזה על רב ושמואל.**
2. **ואם לא שידכו, לפי לטון א' בגמ':** איכא מ"ד הסובר שלרב ושמואל - צריכה גט ומיאון, **ושלעולא - אפי' מיאון לא צריך, ולפי האיבא דאמרי - לכו"ע לא צריכה גט ומיאון,** (מרש"י ותוס' בדף מה: ד"ה בפירוש, משמע: שאם ידוע שנתרצה האב - לכל הדעות שבגמ' צריכה גט, וע"ע בהערות לריטב"א בסוגיין 484, 485).

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ג מאישות הל' יג) ובשו"ע (סי' לז סעי' יא) נפסק: קטנה או נערה שקידשה עצמה בלא דעת אביה (או נשאת - ברמב"ם זה אינו, ועיין בב"ש ס"ק טו), אינו כלום, ואפילו מיאון אינה צריכה, ואפילו שידכה אביה תחילה ואפילו נתרצה האב בפירוש אחר הקידושין, והשו"ע שם, מביא: וי"א שאם נתרצה האב כששמע, הוי קידושין משעת שמיעה אפילו אם לא שידך, ואפילו אם לא נתרצה מיד כששמע אלא שתק ולא מיחה ואחר כך נתרצה, הוכיח סופו על תחילתו, והוה קידושין משעת שמיעה, אפילו נתאכלו המעות קודם שמיעה, וי"א לאס נתאכלו המעות קודם, לא הוי קידושין, בד"א, כשלא מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה, אבל אם מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה, לא הוה קידושין, אפילו נתרצה האב אחר כך, וי"א לאס שמע האב ושתק ולא מיחה מיד הוי כאלו נתלם, ואס לא שמע האב או שתק למדינת היס ונתגדלה הכת ושתק ולא מיחתה, גללו הקידושין עמה ולריכס גט, וי"א דבעינן שבעל אחר שנתגדלה, ויש להחמיר כסברה ראשונה.

אם אומרים "שמה נתרצה האב"

יח. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, באלו אופנים לא אומרים "שמה נתרצה האב"? דף מה:

תשובה :

א. כשמקדש דרך בזיון

לדוגמא: כשמקדש בשוקא או כשמקדש בכישא דירקא [אגודה של ירק] - לכו"ע לא אומרים "שמה נתרצה האב".

ב. כשהוא אמר "לקרובו" ואשתו אמרה "לקרובה"

כשלבסוף נתרצה לקרובה, ואחר שטרח בסעודה בא קרובו והקדים לקדש את הבת - לא אומרים "שמה נתרצה האב".

ג. כשלא טרח בסעודה

לפי אביי - לא אומרים "שמה נתרצה האב", (מרש"י ד"ה רבא, משמע: שלפי רבא - חוששין).

חשש לשמא מת או לשמא ימות

יט. האם חוששין לשמא מת או לשמא ימות? דף מה:

וצדקתו עומדת לעד והוה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

בתוס' (ד"ה בפירוש) מבואר: שאם נתן גט ואמר "שתהא מגורשת שעה לפני מיתתו" - לכו"ע "שמא מת" לא אומרים, ושיש מחלוקת תנאים באם אומרים "שמא ימות", והלכה שחוששים. ומחלוקתם - עיין מש"כ על מסכת גיטין פרק ג' תשרי יב, יג אופן 4. ובא"ת כרך טו עמ' ט', ערך חיישינן למיתה.

חשש לשמא קידש או לשמא יקדש

כ. האם חוששין לשמא קידש או לשמא יקדש? דף מה:

תשובה:

בתוס' (שם) מבואר: שלשמא קידש - לכו"ע לא חיישינן.

לפי ר' מנחם מיינוי - למ"ד שחוששינן ל"שמא ימות", אומרים "שמא יקדש", ושלכן מי שנסע לחו"ל והשאיר בת קטנה ונתקדשה ע"י אחיה שאסור לקיימה.

ולפי ר"ת - מותר לקיימה גם כשהאב נסע לחו"ל, משום שהוי "שמא קידש" שלא חיישינן.

כא. מחלוקת רב ותלמידי, הלכה כמאן? דף מה:

תשובה:

בתוס' (ד"ה הוה) מבואר: שעד אביי ורבא - הלכה כהרב, ומאביי ורבא - הלכה כבתראי, כיון שדקדקו יותר מן הראשונים להעמיד הלכה על בוריה.

נשואי בת קטנה שלא מדעת האב

כב. קטנה שנתקדשה לדעת אביה, האם האב יכול לעכבה מלהינשא? דף מה:

תשובה:

האב יכול לעכב את בתו הקטנה מלהינשא, אף שהקידושין היו בהסכמתו, וכמבואר בגמ' "שמא יבוא האב וימחה".

דיני מפתה קטנה לענין קידושין וקנס, וכשהבת מעכבת

כג. פיתה קטנה, ואביה נתרצה בקידושין ובנישואין, האם צריכה שוב מעשה קידושין, האם הבת יכולה לעכב, והאם הוא חייב בקנס? דף מו:

תשובה:

א. כשפיתה קטנה לשם אישות, והאב הסכים שתהיה לו לאשה

לפי רב - הבת יכולה לעכב.

לפי רש"י (ד"ה יכולין) - זהו רק כשחזרה בה לפני שנודע לאביה, שלא מועיל מה שנתרצה האב למעשה הראשון, אלא צריך שוב מעשה קידושין.

ולפי התוס' (ד"ה בין) - אפי' אם חזרה בה אחרי שנודע לאביה ונתרצה, אינה מקודשת, דאמרינן שריציו מהני רק מטעם שהקידושין הוי זכות לו, משא"כ כשמעכבת, חוב הוא לו, ולא היה מתרצה אם היה יודע שהיא מעכבת.

ולפי ר' אסי - אין הבת יכולה לעכב. [במקרה כזה משלם קנס גם לפי רב אסי, עכ"פ לפי הי"מ בתוס'. אביי בסוגיין אמר, שאפי' אם הבת אינה חוזרת בה, צריכה קידושין לדעת אביה, רש"י מפרש: שצריכה שוב מעשה קידושין, אך הראב"ד מפרש: שצריך רק שהאב יסכים בפירוש למעשה הראשון, ודבריו הובאו בחי' הריטב"א והרשב"א. ה"נחלת משה" מתקשה בשיטת רש"י, שהרי משמע מדבריו לעיל דף מה: ד"ה לא יעשו, שלפי אביי מועיל ריצוי גרידא, עיי"ש שכ' שאולי כוננת אביי שמהברייתא בסוגיין אם אין הכרח שסגי בריצוי, וסיים בצ"ע, וע"ע במאירי, ואפשר ששיטת רש"י מיושבת ע"פ דבריו].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ג. אם באופן שהמפתה כונס אותה בעל כורחה

לפי רב נהמן בר יצחק [עכ"פ אליבא דרב אסי] - משלם המפתה קנס כדין מפותה, מפני שהבת מעכבת.

לפי התירוף הראשון בתוס' (ד"ה קרא, וכן משמע מסתימת רש"י ד"ה אמר ר"ג) - זהו אע"פ שהיא מקודשת לו מחמת הסכמת האב, [עיין מש"כ בזה בספר "נחלת משה" על תוד"ה אמר קרא].

ולפי התירוף השני של התוס', [כפי המבואר במהרש"א, וכן הוא בתוס' הרא"ש, עיי"ש] - אינו משלם אא"כ מת האב אח"כ לפני שכנסה, שאז אינו כונסה בע"כ אלא משלם.

לפי הגירסא המצויה בגמרות שלנו - רנב"י מדבר באופן שפיתה לא לשם אישות.

ולפי שיטת הי"מ בתוס' (ד"ה אמר) - דבריו הם באופן שפיתה לשם אישות, [לא איתפריש אם שני הפירושים בתוס' חזקנים לדינא, ועיין במש"כ על מס' "כתובות" פ"ג תשובה נ'].

צירוף מעות קידושין במקדש בתמרה

כד. מה הדין במי שאומר לאשה "התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו", והאם יש הבדל בין אם מניחתו, לבין אם נטלתו ואכלתו ראשונה ראשונה? דף מו. דף מו.

תשובה:

1. **אם יש באחת מהם שוה פרוטה - מקודשת.**

2. **כשאין באחת מהם שוה פרוטה - אינה מקודשת, הואיל וסברי דפרטי הוא, ואין הבדל בין מנחת לאוכלתו, [ומספק מקודשת דשמא שוה פרוטה במדי - רמב"ם פ"ה הכ"ו, וכן הוא בתשובה הבאה].**

פוסקים:

בשו"ע (אבה"ע סי' לא, סעי' ה') נפסק: האומר לאשה "התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו, והאם יש באחת מהן שוה פרוטה, הרי זו מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק, שמא תשוה תמרה אחת פרוטה במקום אחר.

כה. מה הדין במי שאומר לאשה "התקדשי לי בזו ובזו ובזו", והאם יש הבדל בין אם מניחתו וכו'? דף מו. דף מז.

תשובה:

לפי הסוברים בזו ובזו ובזו **היי פרטא** [והוא דעת רבי דף מז.] - מקודשת רק אם יש באחת מהם שוה פרוטה, כנ"ל בתשובה הקודמת.

ולפי רבי שמעון: 1. **אם מניחתו, ויש בכולן שוה פרוטה - מקודשת.** 2. **אם אין בכולן שוה פרוטה - אינה מקודשת, דסבר שבזו ובזו ובזו כללא הוא.** 3. **ואם כשאכלתו ראשונה ראשונה: לפי רב אמי אליביה, [וכך מבאר את המשנה] - אם יש באחרונה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת, דאין מצטרפין והו"ל מילוח, ורב ושמואל הולקים על רב אמי.**

לפי התוס' (דף מו: ד"ה ושמע מינה) - רב ושמואל סוברים: מעות בעלמא הוי מתנה, ולכן אם יש בכולן שוה פרוטה מצטרפין ומקודשת גם כשאכלתו, כדין מניחתו, דס"ל מעות בעלמא מתנה.

אך מרש"י (דף מז. ד"ה הניחא) מבינה: שגם לפי רב ושמואל - אם אכלתו הרי זה נהפך למילוח, דס"ל מעות בעלמא חוזרים, ולכן רק אם יש באחרונה שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת.

רב ושמואל לא קאי אליבא דרבי, כי אליבא דרבי "בזו ובזו ובזו", זהו פרטא ודינו שרק אם יש באחת מהן שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת, ואין הבדל בין מנחת לאוכלת.

פוסקים:

בשו"ע (שם) נפסק: ואם אמר לה "התקדשי לי בזו ובזו ובזו", כולן מצטרפות, שאם יש בכולן שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

אינה מקודשת אלא מספק, ובסעי' ו', נפסק: אם אמר לה "התקדשי לי באלו", ואכלה אותם ראשונה ראשונה, גם אותם שאכלו מצטרפות לשה פרוטה, כיון שגמר כל דבריו קודם שנתן לה כלום. א"כ מיד כשנתן לה הראשונה, בתורת קידושין בא לידה ומדידה קא אכלה, ונע"ע בב"ש סק"ד בשם הרי"ף, והוא הדין אם אמר "בוז ובוז" וגמר כל דבריו קודם שקיבלה אותם, כולם מצטרפות אפילו אכלה ראשונה ראשונה, ויש מי שחולק בזה.

מעות שניתנו לשם קידושין שאינם חלים

כו. מעות שניתנו לשם קידושין שאינם חלים, האם חוזרים, והאם כן הדין גם במקדש אחותו, דף מו. – מז. ומדוע?

תשובה:

א. מעות בעלמא

לפי רב אמי - חוזרים.

ולפי התוס' (ד"ה ושמע) אליבא דרב ושמואל - המעות מתנה.

ולפי רש"י (דף מז. ד"ה הניחא) - גם לפי רב ושמואל מעות בעלמא חוזרים, וכן כותב התור"י הזקן - שרק בעלמא כשנתן לה כמה תמרים לשם קידושין סובר שמואל, שדעתו שאם לא יחולו הקידושין יהיו המעות מילוה.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ו ממתנה הל' כ') ובשר"ע (סי' נ' סעי' ב') נפסק: ואם אמר לה "התקדשי לי בזה ובוז ובוז" כולן מצטרפות, שאם יש בכולן שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק, היתה אוכלת ראשונה ראשונה, אם יש באחרונה שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק, שאותם תמרים שאכלה הרי הן כמילוה, והמקדש במילוה אינה מקודשת, שאין קידושין אלא בתמרה אחרונה.

ב. המקדש אחותו

לפי רב - המעות חוזרים.

ולפי שמואל - המעות מתנה.

בתוס' (ד"ה דאיתמר) מבואר: שאפי' למ"ד שבאחותו חוזרין, היינו רק בזה מפני שיועד שאין קידושין תופסין וגמר ונתן לשם פיקדון, אבל בעלמא שלא יודע שזה לא יחול, יכולים לחשוש שנתן לשם מתנה. [סברתם - עיין בפנ"י, והריטב"א סובר: שדין מקדש אחותו ומעות בעלמא שווין הן, ובשניהם רב סובר שהמעות חוזרים, עיי"ש, ובמאירי בסוגיא].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' כז) ובשר"ע (סי' לא סעי' ה') נפסק: ואם אמר לה: "התקדשי לי בזה ובוז ובוז", כולן מצטרפות, שאם יש בכלם שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק, היתה אוכלת ראשונה ראשונה, אם יש באחרונה שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק, שאותם תמרים שאכלה הרי הן כמילוה והמקדש במילוה אינה מקודשת, שאין קידושין אלא בתמרה אחרונה.

הפרשת תרו"מ מן הנקוב על שאינו נקוב, ולהיפך

כז. המפריש תרו"מ מן הנקוב על שאינו נקוב, האם הנקוב ושאינו נקוב מתוקנים ומותרים באכילה? דף מו:

תשובה:

1. **הנקוב**, [דהיינו חלק התרומה] - אינו מתוקן, ולא תאכל עד שיפריש עליו הכהן תרומות ומעשרות, [מסוגייתנו מוכח: שגם הכהנים חייבים להפריש תרו"מ וחלה].

2. **והשאינו נקוב** - בתוס' (ד"ה מן) מבואר: שמתוקן ומותר באכילה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כח. המפריש תרו"מ מן השאינו נקוב על הנקוב, האם הנקוב ושאינו נקוב מתוקנים ומותרים באכילה?
דף מו:

תשובה:

1. **השאינו נקוב** - מתוקן ומותר באכילה.

2. **הנקוב** - אינו מתוקן, וצריך לחזור ולתרום עליו.

"התקדשי לי במנה", ולא נתן לה את הכל

כט. אמר לאשה "התקדשי לי במנה", ולא נתן לה הכל, האם מקודשת?
דף מז:

תשובה:

1. **אם נתן לה רק דינר** - הרי היא מקודשת, שהרי אינה מתביישת לבקשו להשלים, ואם שתקה הוי שתיקה כהודאה, ולכן מקודשת וישלים. ונע"ע במש"כ לעיל פרק א' תשר' מ' נושא א'.

2. **אם נתן לה מנה חסר דינר** - הדין שנוי במחלוקת תנאים, ו"א שמקודשת, כיון שגם בזה לא מתביישת לבקשו, ו"א שאינה מקודשת, ומה שהיא שתקה זה מפני שבאופן כזה מתביישת מלבקשו. וההלכה בזה – עיין לעיל פרק א' שם נושא ג'.

המקדש במילוח

ל. המלוח מעות לאשה והמעות עדיין בעין בלא שהשתמשה בהן כלל, ואמר לה "התקדשי לי בהם", האם מקודשת?
דף מז:

תשובה:

לפי ת"ק - אינה מקודשת, ונאפי' במילוח הבא מחמת מכר - עיין אבני מילואים סי' כח ס"ק טז.

ולפי רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר - מקודשת.

לא. דברי רב "המקדש במילוח אינה מקודשת", האם הם כ"ק או כרזי שמעון בן אלעזר, והאם אפשר לקנות שדה ע"י שטר חוב שיש בידו על אחרים, ומדוע?
דף מז-מח:

תשובה:

א. המקדש במילוח שהאשה חייבת לו

בתוס' (ד"ה אלא מלוח) מבואר: שלפי רב אליבא דת"ק - אינה מקודשת בכל מקרה, דהיינו אפי' אם המעות בעין ולא השתמשה בהם, ואילו אליבא דרבי שמעון בן אלעזר - רק אם התחילה להוציאה אינה מקודשת, אבל אם נגנב או אבד ממנה ונשתייר פרוטה מקודשת.

ב. המקדש במילוח שבשטר או שבע"פ שיש לו על אחרים

לפי רבי מאיר - מקודשת.

ולפי הבבאים - אינה מקודשת.

בקידשה בשטר שיש לו על אחרים - הגמ' (דף מז:) מביאה כמה אפשרויות להסביר במאי פליגי:

1. אם אותיות נקנית במסירה.

3. אם צריך ליכתוב "קני לך הוא וכל שיעבודה".

3. בדשמואל דאמר "המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומשלו אם מחול ולא סמכה דעתה.

4. כו"ע כשמואל, ופליגי אם סומכת דעתה שלא ימחול.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

במקדשה במלוה על פה אם כתב לה הרשאה עליהן - מחלוקתם היא אם יכול להקנות מלוה בע"פ במעמד שלשתן.

ג. לקנות שדה ע"י שמר חוב שיש בידו על אחרים

לפי שיטת רש"י (דף מח. ד"ה והכא) - לכו"ע אי אפשר לקנות שדה בשט"ח, משום שלא סמכה דעתו של בעל קרקע, והקצה"ח בסי' קצ"א מביא: שתוס' בב"ב חולקים וסוברים שמהני. ואם בחוב שחייב לו המוכר, לפי תי' השני של התוס' בב"ב דף טז. ד"ה האי, ובדף מז. ד"ה יש דמים - לא קונה, ולפי הרי"ף והרמב"ם - קונה, ולכאורה כן סוברים התוס' בתי' הראשון שם בדף טז. וע"ע במש"כ על מסכת בב"ב פרק א' תשובה עא. ואם בהנאת מחילה מלוה - גם לפי התוס' קונה.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה ממכירה הל' ד') נפסק: וכן ראובן שמכר מטלטלין לשמעון בחמישים זוז וקנה שמעון המטלטלין ונתחייב בדמים, ואחר שנתחייב שמעון בחמישים זוז אלו, היה לו יין או בהמה או עבד וכיוצא בהן משאר המטלטלין והיה רוצה למוכרו, ואמר לו ראובן "מכור אותו לי בחמישים זוז שיש לי בידך דמי המכר", ואמר לו "הן", קנה ראובן המטלטלין בכל מקום שהן ואע"פ שלא משך ולא הגביה, שגם זה דבר שאינו מצוי הוא, ולא הצריכו בו משיכה, והראב"ד בהשגותיו, **כותב**: דבר זה אין לו שורש לענין קניה אלא לגבי מי שפרע, ואע"פ שהרב ז"ל מפרש כך בקידושין על משנת "החליף שור בפרה", אנו לא שמענו אלא דמי שור שאינו ידועים למוכר את הפרה, שגם זה מילתא ולא שכיחא, ולפי המ"מ בהלכות מכירה - הרמב"ם מחלק בין מלוה הבא מחמת מכר למלוה הבא מחמת חוב, והלח"מ חולק עליו, והשו"ע בחו"מ סי' קצט סעי' ב', מוסיף: אבל אם היה עליו חוב שלא מחמת המכר וא"ל מכור לי מטלטלין בחוב שיש לי אצלך ונתרצו שניהם, לא קנה, **מיהו י"א למיירי דוקא שאמר ליה "מכור לי כהנאת מחילה הדמים שיש לי אלנך", אבל אם אמר ליה "מכור לי כהנאת שיש לי בידך", לא קנה. השו"ע סי' רד סעי' י', מביא ב' דעות אם קונים במלוה הבא מחמת חוב, ולפי הסמ"ע סי' קצט ס"ק טו, זהו מפני שלא הכריע בכך, ולפי הגר"א סי' קצט ס"ק ה' - השו"ע בסי' קצה סעי' י', מכריע: שלא קונה במלוה בא מחמת חוב, שיטת הרמ"א - בסי' קצה סעי' י', קצט סעי' ב', ובסי' רד סעי' י' - שאין קונים במלוה אפי' הבא מחמת מכר, וקונה רק בהנאת מחילת מלוה או בהנאת הרווחת זמן הפירעון.**

המקדש בפיקדון

לב. המקדש בפיקדון ונגנב או אבד, האם מקודשת או לא, והאם יש הבדל אם קיבל אחריות או לא? דף מז. מז:

תשובה :

1. **אם נשתייר מהפיקדון פרוטה - מקודשת.**

2. **אם לא נשתייר - אינה מקודשת.**

רש"י מפרש (בדף מז: ד"ה אלא): דמיירי שקיבלה אחריות, ולכן אם לא נשתייר פרוטה - אינה מקודשת, דמילוה היא, [ובפשטות כ"ש הוא כשלא קיבלה אחריות, דאפי' מילוה לא הוין, וכי נשתייר - מקודשת בהאי שיעור, ולפי הרמב"ן - זהו מפני שדעתה להתקדש במה שנשאר גם אם הוא לא ישלים, ומביא את הירושלמי שסובר, שאם אמר לה בפירוש "שתתקדש בכל הפיקדון" - מקודשת רק אחר שכל הפיקדון יהיה בידה, ומוסיף, שלפי שיטת הבה"ג - אם כשלא אמר לה "שתתקדש בכל הפיקדון", מקודשת וישלים את הפיקדון, ולפי השיטה לא נודע למי - מקודשת גם אם לא משלים, וכדמוכח מהירושלמי הנ"ל, ולפי הרא"ש סי' י' - והוא שיטה שלישית בסוגיא - מקודשת רק אם האשה לא יודעת את שווי הפיקדון, אבל אם ידעה אינה מקודשת, ועיין בקרבן נתנאל ס"ק ז' ח', ומה שהב"ח בסי' כז חולק עליו].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' יח) נפסק: קידשה בפיקדון שיש לו בידה או בשאלה שהשאלה, אם היה הפיקדון והשאלה פרוטה או שוה פרוטה באחד מהן קיים ברשותה, הרי זו מקודשת. (הרמב"ם סובר שמקודשת גם כשידעה את שווי הפיקדון, ואינו מחלק את חילוק הירושלמי כשאמר לה בפירוש "תתקדשי בכל שווי הפיקדון").

בשו"ע (אבה"ע סי' כח, סעי' ו') נפסק: היה לו פיקדון בידה או שהשאלה חפץ ואמר לה "התקדשי לי בפיקדון או בשאלה שבידך", ונמצאו שנגנב או נאבד, אם נשתייר ממנו שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת, ודוקא שאינה יודעת סכום הפיקדון ומתרצת להתקדש בו, הן אם הוא רב הן אם הוא מעט, אבל אם ידעה סכום הפיקדון ונמצא שנגנב או נאבד, אע"פ שנשתייר ממנו

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, וישיב, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שזה פרוטה, אינה מקודשת, שאינה מתרנית להתקלף אלא כסכוס הפיקדון.

המוכר חוב לחבירו וחזר ומחלו

לג. המוכר לחבירו חוב שבשטר או קצב"פ וחזר ומחלו, האם מחול, ומדוע? דף מח.

תשובה:

א. אם מכר שט"ח וחזר ומחלו

לפי שמואל - המחילה מחילה, נמיהו יכול הקונה לבקש מהמוכר שיעשה לו קיום במשכנות או בערבות או בנדר או בשבועה שלא ימחול - תוס' בב"ק דף פט. ד"ה כל, כמו"כ מבואר בגמ' וברש"י בכתובות דף פ. שיכול הקונה לחייב את הלווה שיכתוב לו שטר בעצמו, וע"ע בתוס' הנ"ל.

בתוס' (ד"ה כי, ובד"ה המוכר) מבואר: שזהו רק באופן שהמכירה לא היתה בפני הלווה, דהיינו שלא ב"מעמד שלשתן", ומשום שקנין שטר מדרבנן הוא, ולא אלים הקנין להפקיע את כח הראשון שלא יוכל למחול, ונע"ע מש"כ הקצוה"ח סי' יב, סק"א בשם ר"ת. הגמ' בכתובות דף פ. אומרת: שלמאן דדאין דינא דגרמי חייב המוכר לקונה מדינא דגרמי. לפי שיטת רש"י שם, ולפירוש א' של התוס' בב"ק דף פט. ד"ה כל - חייב לשלם את כל סכום החוב שבתוכו, וכן דעת הרמב"ם בפ"ז מחובל ה"י, וכן נפסק בשו"ע סי' סו סעי' לב, ואילו לפי שיטת התוס' בכתובות שם, ולר"ת בתוס' בב"ק שם - חייב לשלם רק את הדמים שקיבל מהקונה, וכן נפסק ברמ"א שם.

ולפי צד אחד בגמ' - דינא דשמואל תלוי במחלוקת תנאים.

ב. המוכר חוב בפני הלווה, דהיינו "במעמד שלשתן"

לפי חכמים דרבי מאיר - לא מהני, דסברי שלא נתקן "מעמד שלשתן" אלא רק בפיקדון, וכן דעת ר' זביד בגיטין דף יג.

ולפי רבי מאיר - מהני, דסובר שהתקנה נתקנה אף במילוח, וכן פוסקת הגמ' בגיטין שם, ועיין במהר"ם בסוגיין, הכותב: שמסוגיין מוכח שהיינו דוקא בחוב בעל פה, אבל שבשטר אפי' לרבי מאיר אינו יכול להקנות במעמד שלשתן, ושזהו אחרת מתוס' ד"ה כי הסוברים שזהו גם בחוב שבשטר.

התוס' (ד"ה כי) מדייקים מסוגייתנו: שהמקנה חוב במעמד שלשתן וחזר ומחלו אינו מחול, ונחה אנ"פ שגם קנין "מעמד שלשתן" תקנת חכמים היא, כמבואר בתוס' בכמה מקומות, וע"ע ברמב"ן בפרק מי שמת שחולק וס"ל: שיכול למחול גם אם מכר במעמד שלשתן.

אם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף

לד. האם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ומאי נפק"מ? דף מח. מח. מח.

תשובה:

דין זה תלוי במחלוקת תנאים, ונפק"מ:

- 1. במקדש אשה בשכירות, אם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, וגם סוברים אין אומן קונה בשבחה בלי - אינה מקודשת, אבל אם סוברים: אינה לשכירות אלא לבסוף או אומן קונה בשבחה בלי - מקודשת.**
- 2. לענין מי שבונה כיפת עו"ז - בתוס' (ד"ה דכ"ע) מבואר: שגם בזה יש נפק"מ, דאם ישנה לשכירות מתחלה עד סוף - שכרו מותר, כמבואר במס' ע"ז, דמיתסר רק במכוש אחרון, ומכוש אחרון אינו שוה פרוטה.**
- 3. לענין זמן חיוב תשלומים לפועל - התוס' (שם) כותבים: שלכו"ע אינה משתלמת אלא לבסוף, ואף למ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ודאינו חייב לפרוע לו קודם גמר מלאכה.**
- 4. לענין אם יכול פועל לחזור בו בחצי היום - התוס' (שם) כותבים: שלכו"ע פועל יכול לחזור באמצע**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

היום, דהיינו אף למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' כ') ובשו"ע (סי' כח סעי' טו) נפסק: אמר לה "התקדשי לי בשכר מלאכה זו שאעשה עמך", ועשה, אינה מקודשת, והשו"ע מביא: וי"א שהיא מקודשת, וביאר הגר"א ס"ק מה, כתב: דהי"א סוברים: אומן קונה בשבח כליו, והרמ"א מוסיף: אם הוא קבלן על המלאכה, לאומן קונה בשבח כליו, ואם הכלי עדיין אללו וקדשה בשכרו, לכו"ע מקודשת, להו"ל כמילואה שיש עליו משכון, נתן משלו פרוטה ללוך המלאכה וקדשה בו, מקודשת לכו"ע, לה"ל כמילואה ופרוטה, עשה מלאכה אלל אחר ונתחייב לו פרוטה, הו"ל כמילואה ביל אחריכ. (זהו כדעת הרמב"ם בפ"ה מאישות הל' כ', שפסק: ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף).

מראה מקום הוא לו

לה. מי שאמר לשלוחו "הלויני דינר של כסף, ולך וקדש לי בזה אשה פלונית", ונמצא של זהב, האם מקודשת? דף מח:

תשובה :

לפי ת"ק - אינה מקודשת, דכיון שאמר לו "הלויני של כסף" קפידא הוי.

ולפי רבי שמעון - מראה מקום הוא לו, (ענין ב"ח אהע"ז סי' לח, ד"ה ומ"ש ל"ש).

כשאמר "קדש לי בזה" וקידש בדבר אחר

לה/1. מי שאמר "התקדשי לי בדבר זה" ונמצא דבר אחר, מתי מקודשת, מתי לא, ומתי מחלוקת? דף מח-מט:

תשובה :

1. אם כשאמר לה "התקדשי לי בין" ונמצא דבש ולהיפך, וכן כשאמר "בדינר כסף" ונמצא של זהב ולהיפך - אינה מקודשת, דאיכא דניחא ליה בזה ולא בזה.

2. אם הטעה בשבח יוחסין - אינה מקודשת, דיכולה לומר "מנעל גדול ממדת רגלי איני חפצה בו".

3. עני ונמצא עשיר

לפי רבי שמעון - מקודשת, הואיל והטעה לשבח.

ולפי רבנו - אינה מקודשת, (הטעם: דאפשר שרוצה הפחות משום איזה ענין - מהרש"א).

4. בשבח ממון - תוס' (ד"ה איכא) כותבים: דלא פליג רבי שמעון. (המהר"ם, המהרש"ל והמהרש"א מגיהים: שהכונה שרבנן מודים לר"ש, וכאן מדובר כשאמר לה "התקדשי בדינר אצד של כסף" או של זהב ונמצא שנים).

5. בן כרך ונמצא בן עיר - במשנה (דף מט): מבואר: שאינה מקודשת, רש"י כותב: שזהו אע"פ שהטעה לשבח. (ולפי"ז לרבי שמעון מקודשת, אבל המהרש"א כותב: שגם לר"ש אינה מקודשת, משום דאיכא דניחא לה בבן כרך ואיכא דניחא לה בבן עיר).

קידושין בכוס ו/או במה שבתוכו

לו. "התקדשי לי בכוס זה" ויש בו מים, או יש בו יין או ציהרא, ואין בכוס שוה פרוטה אלא בצרוף המים, האם מקודשת, ומדוע? דף מח:

תשובה :

א. אם בכוס יש מים

לפי רש"י - אינה מקודשת, כיון שהמים לא חשובים ואין דעתה אלא על הכלי, והכלי אינו שוה פרוטה.

ולפי תוס' - מקודשת, כיון שהמים בטלים לכוס, ולכן דעתה גם על המים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ג. אם בכוס יש יין

לפי רש"י - רק אם יש ביין לבד שוה פרוטה מקודשת, דדעתה רק על היין דחשוב הוא, ואין דעתה גם על הכוס, דדרך להחזיר את הכוס אחר השתייה.

ולפי התוס' בשם ר"ת - רק אם יש בכוס לבד שוה פרוטה מקודשת, הואיל והיין חשוב ולא בטל לגבי הכוס, ומ"מ אינו חשוב כ"כ שנאמר שדעתה גם על היין.

ג. אם בכוס יש ציהרא

לפי רש"י - שניהם מצטרפין ומקודשת, הואיל והשמן צריך את הכוס לימים רבים, לכן אין דרך להחזירו.

ולפי ר"ת (הנ"ל) - רק אם יש בשמן לבדו שוה פרוטה מקודשת, דהשמן חשוב הוא יותר מהכוס והכוס אינו בטל לגבי השמן. והתור"ד כותב: שכל הנ"ל דוקא כשאמר "התקדשי לי בכוס זה". אבל אמר "התקדשי לי בכוס יין", ודאי דעתה רק על היין דהיינו רק על מה שבתוכו.

פוסקים :

בשו"ע (סי' כט סעי' ט') נפסק: האומר לאשה "התקדשי לי בכוס זה", אם היה מלא מים, הרי זו מקודשת בו ובמה שבתוכו ומצטרפו לשווה פרוטה, ואם היה מלא יין, הרי זו מקודשת בו ולא במה שבתוכו, ואם היה מלא שמן, הרי זו מקודשת במה שבתוכו ולא בו, לפיכך, אם לא היה בשמן שווה פרוטה, הרי זו מקודשת בספק, ואם היה בשמן שווה פרוטה, הרי זו מקודשת ודאי, וזהו כדעת הרמב"ם בפ"ה מאישות הל' כטז, והשו"ע מביא עוד: ויש חולקים ואומרים: במים, בו ולא במה שבתוכו, וביין, במה שבתוכו ולא בו, ובשמן או בציר דגים, בו ובמה שבתוכו.

דברים שבלב אם הוי דברים

לז. ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתיה למיסק לארץ ישראל, האם דבריו שבלב הוי דברים או לא?

תשובה :**א. כשלא פירש בשעת המכר שרצונו לעלות**

המכר קיים, והמהרש"ל בשם הרא"ש כותב: שמדובר אף שלפני המכר גילה דעתו לזה, דדברים שבלב לא הוי דברים, ונע"ע א"ת כרך ז' עמ' קנ. ערך דברים שבלב.

פוסקים :

ברמב"ם (פי"א ממכירה הל' ט') ובשו"ע (סי' רז סעי' ד') נפסק: אבל המוכר סתם, אנע"פ שהיה בלבו שמפני כך וכך הוא מוכר, ואנע"פ שנראים הדברים שלא מכר אלא לעשות כך וכך ולא נעשה, אינו חוזר, שהרי לא פירש, ודברים שבלב אינם דברים והשו"ע מוסיף: ואנע"פ שקודם מכירה אמר "שהוא מוכר על דעת לעשות כך וכך", כיון דבשעת המכירה לא אמר, אינו חוזר, **מיכוזי אי ליכא אומלנא למוכח, נחנטל המקח, וי"א דכמתנה דכריס שכלל סוין דכריס.**

ב. כשפירש בשעת המכר שדעתו לעלות לארץ ישראל אף שלא התנה

1. כשבסוף עלה ולא מצא פרנסה או דירה - הדין תלוי בשתי הלשונות שבגמ' אליבא דרבא. ונעיין א"ת כרך ו' עמ' פ' ערך גלוי דעתו.

2. כשבסוף לא עלה מפני שהיה אונס גדול שאף ע"י שיירות לא יכול לעלות - המכר בטל.

3. כשהיה יכול לעלות למרות האונס שהיה באורחא - הדין תלוי בשני לשונות בגמ' בדברי רב אשי שללשון "אי בעי סליק" המכר קיים, וללשון "אי בעי לא סליק" המכר בטל, ונע"ע במש"כ בפרק ד' מגיטין תשובה א'.

ברש"י (דף מט: ד"ה לנכסיה) מבואר: שכל זה כשמכר מקרקעי, ואבל מכר מטלטלי ולא התנה, בכל מקרה המכר קיים - רא"ש מובא במהרש"א, עיי"ש ובקרבן נתנאל על הרא"ש, ובביאור הגר"א חו"מ סי' רז, ס"ק יז.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

חשש סיבלונות

לח. השולח סיבלונות לאשה, האם חוששין לקידושין? דף נ:

תשובה:

א. אם לפני נתינת הסיבלונות היה מעשה קידושין שלא חלו

לדוגמא: קטן שקידש, ושולח סיבלונות אחר שהגדיל - אינה מקודשת, משום שמחמת הקידושין הראשונים שלח, ולכן לא חוששין לקידושין חדשים.

ב. אם ידוע בודאי שלא היה מעשה קידושין לפני נתינת הסיבלונות ולא שידכה קודם לכן

אינה מקודשת, שהרי אינה יודעת שנתינת הסיבלונות הם לשם קידושין.

ג. אם היו עדים בזמן מסירת הסיבלונות

1. במקום שכולם מקדשים ואח"כ שולחים סיבלונות

לפי רב הונא, ורבה ול"ק אליבא דאביי, וכו' מסקנת הגמ' - חוששין לקידושין.

רש"י (ד"ה חוששין) מפרש: שמדובר ששדיך באשה ונתרצה [עיין הגהת הרש"ש], וקדם ושולח סיבלונות בעדים, חוששין שמהם אלו הן לקידושין.

ותוס' (ד"ה חוששין) מפרשים: שזהו מפני שחוששין שמהם קידשה קודם לכן.

ולפי ליטנא בתרא אליבא דאביי - אין חוששין לקידושין.

2. במקום שכולם שולחים סיבלונות קודם קידושין - אינה מקודשת, שהרי מסתמא לא היה קידושין קודם לכן.

3. במקום שהרוב מקדשים ואח"כ שולחים ומיעוט להיפך - חוששין לקידושין, הואיל ואזלינן בתר הרוב, ולא אזלינן בתר מיעוט לקולא.

4. במקום שיש מיעוט שמקדש ואח"כ שולחים סיבלונות

לפי התוס' בשם הרבינו חננאל - חוששין למיעוט לחומרא, משום חומר דאשת איש, ואמנם אם לא שידכו - אז יהא תלוי גם במחלוקת הנ"ל תחילת נשוא זה, שלפי רש"י - אינה מקודשת, ושלפי התוס' - חוששין שמהם קידשה קודם לכן.

ולפי רש"י, ולפי התוס' בשם הגירסא שר"י מיצא - אינה מקודשת, דלא חוששין למיעוט. והריטב"א מביא נפק"מ נוספת בין רש"י לתוס': בקטנה שאביה שידכה ומת ושולח סיבלונות בעודה קטנה, לרש"י - לא חוששין לקידושין, שהרי קטנה לא מקבלת קידושין במקום אביה, ולפי תוס' - חוששין, שהרי יתכן ואביה קיבל קידושיה. ולענין הלכה - עיין שו"ע סי' מה סעי' א' ב'.

ד. אם שידכה קודם ונתרצית האשה, ולא היו עדים בזמן מסירת הסיבלונות, ולא ידוע אם היה מעשה קידושין

לפי רש"י (ד"ה חוששין, וד"ה חיישינן) - לא מקודשת, כיון שלא היה עדים, ומעשה קידושין ללא עדים לא הוי קידושין, ונע"ע בתרומת הדשן סי' רז, בשם רבינו שמחה, ובב"י סי' מה, מש"כ בזה.

ולפי תוס' (ד"ה חוששין) - חוששין שמהם קידשה קודם לכן, בין במקום שכולם מקדשין ואח"כ שולחים סיבלונות, בין במקום שרובם מקדשין ואח"כ שולחים סיבלונות ומיעוט שולחים סיבלונות ואח"כ מקדשין. ואם הרוב מסבלי והדר מקדש, לשיטת רש"י - לא חיישינן, שהרי אין עדים בזמן מסירת הסיבלונות, אולם לפי תוס' הסוברים שחוששין ל"שמא קידש" - הדין יהיה שנוי במחלוקת הרבינו חננאל והגירסא שמצא ר"י כתוב, בדין אם חוששין למיעוט לחומרא.

לט. באלו אופנים אומרים "אף שאינו בזה אחר זה מ"מ ישנו בבת אחת"?

דף נ: נא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תשובה :

במעשרות דאיתא לחצאין או במעשר בהמה דאיתא בטעות אף שאינו לחצאין - אומרים שיטנו בבת אחת אף שאינו בזה אחר זה, ונעין במש"כ התוס' גיטין דף מב. ד"ה הא.

כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו

מ. מה הדין בחמש נשים ובהן שתי אחיות, והמקדש אמר: א) הראויה מכם לביאה תתקדש לי, ב) אחת מהאחיות או אחת מבנותיך מקודשות לי, ג) כולכן מקודשות לי, ד) כולכן ואחת מהאחיות מקודשות לי, ה) אחת מכולכן תתקדש לי, באופן שאין ב' אחיות ובאופן שיש ב' אחיות, ו) בתך הגדולה מקודשת לי, ז) וכן באופן שאמר האב "קידשתי את בתי הגדולה, ואינני זוכר אם גדולה שבגדולות", ומדוע?

תשובה :

א. כשאמר "הראויה מכם לביאה תתקדש לי"

לכו"ע אין האחיות מקודשות, כדרבה דאמר: דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו, אבל השאר מקודשות, והרשב"א כותב: דאפשר לומר שאביי שהקשה על רבה מודה לרבה שהרי רבה תירץ קושיותיו, ואפשר לומר שאינו מודה לרבה, עיי"ש ובשאר הראשונים כיצד לפי"ז יפרש רבה את המשנה.

ב. כשאמר "אחת מהאחיות" או "אחת מבנותיך מקודשות לי"

לפי רבא - אין האחיות מקודשות. וזהו כדעת רב המנונא במסכת בב"ב דף קמג. הסובר "את וחמור לא קני". אבל רב נחמן שם פליג על רב המנונא וס"ל "את וחמור" קונה מחצה, וכתבים התוס' שם ד"ה רב נחמן: שלפי רב נחמן כשקידש כמה נשים ביחד עם שתי אחיות - שאר הנשים מקודשות, וכך פוסקים הרא"ש והר"ן ועוד הרבה ראשונים, אבל הבה"ג והרמב"ם פ"ט מאישות הל' ב', פוסקים: כסוגיותנו שאף אחד מהם אינה מקודשת, ובדין "את וחמור" פוסק הרמב"ם כרב נחמן שקונה מחצה, בביאור שיטתו - עיין ברא"ש, בריטב"א, במ"מ, ובר"ן בסוגיין.

ולפי אביי - מקודשות, וכל אחת מהם צריכה גט מספק.

פוסקים :

בשר"ע (סי' מא סעי' ג') נפסק: קידש נשים רבות כאחת, והיו בהן שתי אחיות או אשה ובתה, אם אמר "הראויה מכם לביאה מקודשת לי", הרי כולן מקודשות לו, חוץ משתי אחיות או אשה ובתה וכיוצא בהן, ואם אמר "כולכן מקודשות לי", נכריות מקודשות ואחיות אין מקודשות, וי"א שאף נכריות אינם מקודשות, הילכך, נכריות מקודשות מספק, ואם אמר "אחת מכולכן מקודשת לי", כולן, בין נכריות בין אחיות, מקודשות מספק, ובסעיף ד', נפסק: אם היתה בתוך הנשים שקידש שפחה או גויה או שהיא ערוה עליו, כגון אשת איש או בתו או אחותו וכיוצא בהן, ואמר "הראויה מכן לביאה מקודשת לי", שאר נשים מקודשות, ואם אמר "כולכן מקודשות לי", שאר נשים מקודשות מספק.

ג. כשאמר "כולכן מקודשות לי"

אף אחת לא מקודשת, האחיות אינן מקודשות, כדרבה וכו', והשאר אינן מקודשות, כדין "את וחמור".

ד. כשאמר "כולכן ואחת מהאחיות מקודשות לי"

האחיות - הדין תלוי במחלוקת שבין אביי לרבא הנ"ל נושא ב', אבל השאר - מקודשות.

ה. כשאמר "אחת מכולכן מקודשת לי"

1. באופן שאין ביניהם ב' אחיות - כולן צריכות גט מספק.

2. אם באופן שיש ביניהם שתי אחיות

לפי אביי - כולן צריכות גט מספק.

מרש"י (ד"ה הרי כולכם) מדייק: שלפי רבא - אין האחיות מקודשות, ואין חסרון של את וחמור.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ו. כשאמר "בתך הגדולה מקודשת לי", ויש לזה יותר משתי כנות

לפי רבי מאיר - הדין תלוי במחלוקת אביי ורבא הנ"ל נושא ב'.

מעשה בא לפני ר"ת (בתוס' ד"ה והילכתא) ואמר: שרק הגדולה מקודשת, דלא יעשה במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה, ולכן זהו אפי' אם לא פירש "פלוגית בתך הגדולה", אלא אמר "את בתך" סתם, ושם קודם לכן שידך לו את אחת מהן בשם ואח"כ קידשה סתם, וקיבל עליו האב חרם תקנת הקהילות - מהרש"א, ואפי' בלא שידך אלא שנתרצו בפה ואמר "פלוגיתא אתך לך" ואח"כ קידש בלשון "בתך" סתם - רק המשודכת מקודשת.

ולפי ר' מנחם מיוני - כולם בספק קידושין.

תוס' כותבים: שר"ת חזר בו, ובפסקי תוס' כותבים: שחזר בו משניהם. אבל הבי"ט סי' לו. כותב: שחזר בו רק מהדין הראשון, וע"ע מש"כ לקמן שלישי תשו' לב דין ג' ובהערה שם, וברא"ש בסוגיין סי' כה.

ולפי ר' יוסי - הגדולה ביותר מקודשת, דס"ל דלא מחית איניש נפשיה לספיא.

ז. ואם באופן שאמר האב "קידשתי את בתי הגדולה ואינני זוכר אם גדולה שבגדולות וכו'"

עיי' לקמן פרק ג' תשו' לב.

המקדש בגזל

מא. המקדש בגזל, האם מקודשת:

דף נב.

תשובה:

1. בגזל של אחרים - אינה מקודשת.

2. בגזל שגזל ממנה וגם שדיך - מקודשת.

3. אבל כשלא שדיך - אינה מקודשת.

המקדש אשה בממון שיש לו ולחבירו שותפות בו

מב. המקדש אשה בממון שיש לו ולחבירו שותפות בו, האם האשה מקודשת, ובאיזה לא: דף נב:

תשובה:

א. בארים

1. כשלקח מוזא דשמכא [בצלים] שלא מדעת חבירו, וקידש בהם - אינה מקודשת, שהרי מי מחל לו את חלק של הבעה"ב.

2. כשלקח כישא ואגודה מאגודות הצלים - רש"י - מקודשת, כיון שדרך הירק לחלקו באגודות שוות, זה לוקח אחת וזה לוקח אחת.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' ט') מוסיף: היתה סחורה בינו ובין חבירו וחילק שלא מדעת חבירו וקידש בחלקו, הואיל וצריכה שומת בית דין, אינה מקודשת, שאין זה נוטל לעצמו מה שירצה ויניח מה שירצה, ואפילו נתן לה כל הסמורה שיש בחלקו יותר מפרוטה, אפי' אינה מקודשת, שאין לנוה להתקלף רק ככלי, וע"ע בח"מ ובט"ז מש"כ בזה, והשר"ע מוסיף: ואם הוא דבר שהכל שוה ואינו צריך שומא, הרי זו מקודשת.

ב. בשותף שאמר למקדש "מדוע לא לקחת יותר יפות"

אינה מקודשת, בין שיש יותר יפות בין שאין יפות מהן.

רש"י מפרש: שבסוגייתנו מדובר בפועל שעושה שיכר עם בעה"ב למחצית שכר, וקידש בשאריות

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דהיינו באופן שנטלם בלא רשות בעה"ב, ונגזל הוא. לפי הב"י בדעת רש"י – אם הבעה"ב גילה דעתו לאחור מיכן שאינו מקפיד – מקודשת למפרע, ולפי הרמב"ן בדעת רש"י – אם עדיין הפירות בידה ולא נאכלו, מקודשת מכאן ולהבא.

ובתוס' (ד"ה אם) **מבואר: שמדובר שהבעלים מינו את המקדש להיות שליח**, והמהרש"א מבאר: שלתוס' גם מדובר שהשותף הבעה"ב לא אמר לו מהיכן ליטול, וע"ע ברש"ש מה שכותב בזה.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' ח') ובשו"ע (סי' כח סעי' יז) נפסק: הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהם וקידש בו אשה, ובא בעל הבית, אע"פ שאמר לו "למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתת לה", אינה מקודשת, שלא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבייש עמו, והואיל וקידש בממון חבירו שלא מדעת חבירו, הרי זה גזל ואינה מקודשת, ואם קידשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו, כגון תמרה או אגוז, הרי זו מקודשת מספק.

המקדש בקדשי קדשים

מג. המקדש בקדשי קדשים או בתרו"מ, האם מקודשת? דף נב: נג.

תשובה:

1. המקדש בקדשי קדשים

לפי רבי יוסי - אינה מקודשת.

לפי רב אליבא דרבי יהודה - המקדש בחלקו מקודשת.

ולפי רבי יוחנן - רבי יהודה חזר בו וס"ל כרבי יוסי שאינה מקודשת.

2. המקדש בתרו"מ או במע"ש - עיין מש"כ לקמן תשו' סט.

מכירת זכות אכילה שיש לו בקרבן

מד. האם אפשר למכור זכות אכילה שיש לו בקרבן? דף נב: נג.

תשובה:

בתוס' (ד"ה המקדש) **משמיע: שלא.**

ובתרו"י (המובא שם) **מבואר: שכן**, וועיין רש"ש.

המקדש בהקדש

מה. המקדש בהקדש, האם האשה מקודשת, ומדוע? דף נב: נג: נה.

תשובה:

לפי רבי יהודה - בשוגג קידש, במזיד לא קידש, דס"ל שבשוגג יש מעילה ומתחלל, ובמזיד אין מעילה ואין מתחלל. הגמ' (דף נד:) פוסקת בהקדש כרבי יהודה.

ולפי רבי מאיר - במזיד קידש, כיון שיש מעילה במזיד ומתחלל, ועיין תוס' דף נג: ד"ה אף, אבל בשוגג - לא קידש.

לפי רבי יוחנן ועולא משמיה דרב פרא - הטעם שלרבי מאיר בשוגג לא קידש זהו מפני שההקדש לא מתחלל, רש"י (דף נג: ד"ה לא קנה) ותוס' (שם) מפרשים: דאין מעילה לר"מ אלא באוכל הקדש וע"ע דף נד: ד"ה לא, אבל במוציא בשוגג לא, דכל מקום שהוא, שם הקדש חל עליו, ולכן אינה מקודשת.

ר' ירמיה מפרש: הטעם שבשוגג לא מתחלל הוא מפני ששניהם - המקדש והמתקדשת - אינם מעונינים שההקדש יתחלל.

ורבי יעקב מפרש: שזהו מפני שאין האשה רוצה שיתחלל על ידה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הנפק"מ בטעמים: מבואר ברש"י, שזהו באופן שבדקנוה ואמרה "רוצה אני" ואותו לא בדקנו, לענין אם צריך לבדוק אותו, וצ"ב איך מאמינים לה, הרי אומרת "שנתרצתה לעשות עבירה שיצא ההקדש לחולין", ואין אדם משים עצמו רשע, עיין ב"מקנה" מש"כ בזה.

ולפי רב - לרבי מאיר בין בשוגג ובין במזיד ההקדש מתחלל ומקודשת, וה"ה בכתנות כהונה שבלו שלא ניתנו ליהנות בהן והם כשאר הקדש, למשנתנו האומרת שלרבי מאיר בשוגג לא מקודשת, מדובר רק בכתנות כהונה שלא בלו, דס"ל שהואיל וניתנו ליהנות בגמר העבודה - שהרי לא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו כהנים צריכים להפשיטן מיד כהרף עין - א"כ לכך הוקדשו מתחילה, ליהנות מהן שוגגין, ונע"ע במש"כ לקמן בפ"ג תשובה מ"ז, ואילו רבי יהודה ס"ל, שאע"פ שהותרה הנאה בגמר העבודה, לענין שאר הנאות מיהא בקדושתיהו קיימי, ולכן בשוגג מתחלל ומקודשת, ובמזיד לא נתחלל ולא קידש. ונע"פ רש"י ד"ה בכתנות, וד"ה אימא ר"י. בפשטות לפי רבי יוחנן - גם אליבא דרבי מאיר הדין הוא שמועלין בכתנות כהונה אף כשלא בלו ואף שניתנו ליהנות, וכדעת המקשן בסוגיין.

ומבואר בתוס' (ד"ה בכתנות): שמדובר בכתנות שעדיין לא נתחנכו לעבודה דאז אין להם קדושת כלי שרת, אבל אם נתחנכו נחשבים לכלי שרת, וא"כ יש מועל אחר מועל ולכו"ע אין יוצאין לחולין (כמבואר בדף נה.), ואינה מקודשת, ואם הכתנות כהונה בלו - מקודשת, [אבל הרישב"א ס"ל: שגם כשנתחנכו כבר דינם כקדושת דמים ולא כלי שרת הן. הואיל ואין משתמשין בהן בגופן, ורק מכשירי עבודה הם, ולכן אינם קדושת הגוף].

מה/1. גזבר שהפקיד מעות אצל שולחני או אצל בעה"ב או אצל חנוני, צוררין או מותרין, והנפקד השתמש בהם, האם יש מעילה, מי מעל, ומדוע? דף נג:

תשובה:

- 1. אם כשהפקיד אצל בעה"ב -** בין מותרין בין צוררין לא ישתמש בהם, ואם השתמש בעה"ב מעל, דעל דעת שלא ישתמש בהם הפקיד אצלו.
- 2. אם כשהפקיד אצל שולחני -** צוררין לא ישתמש, ואם השתמש לא מעל הגזבר, ואם מותרין ישתמש בהם, ולפיכך הגזבר מעל.
- 3. אם כשהפקיד אצל חנוני**
לפי רבי יהודה - חנוני כשולחני.
ולפי ר"מ - חנוני כבעה"ב.

לפי רב שבתשובה הקודמת הסובר שבשוגג לכו"ע מעל ומתחלל - שלשת הדינים הנ"ל הם לכו"ע.

ולפי רבי יוחנן (שם) - שלשת הדינים הם רק לרבי יהודה, אבל לר"מ אם הנפקד הוציא בשוגג, בכל מקרה אין מעילה, ולא יצאו המעות לחולין, ור"מ לדבריו של רבי יהודה אומר, שחנוני צריך להיות דינו כבעה"ב.

מעילה בתקלין עתיקין

מו. האם מועלין בתקלין עתיקין, ומדוע? דף נד.

תשובה:

לפי ת"ק [שבברייתא] - אין מועלין בתקלין עתיקין.

ולפי רבי מאיר - מועלין אף בתקלין עתיקין, מפני שיש להם דין שיירי לשכה, וניתנין לחומת העיר ומגדלותיה, וכל צרכי תיקון העיר, תוס' (ד"ה מועלין) כותבים: שלטעמיה אזיל, דס"ל שאם כלו התרומות בג' קופות משאר המקומות, חוזרין אליהם ליקח מהן להקריב קרבנות ציבור.

רב (הנ"ל תשו' קודמת) סובר: שצריך לגרוס "רבי יהודה", ולא "רבי מאיר", שהרי גם לפי רבי מאיר בשוגג לא מועלין בהם, דס"ל, 1. שהחומה באה מהן, 2. שמשום כך ניתנו ליהנות מהן שוגגין, הואיל ולא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו זריזין ליהנות מהחומה לישב בצילה ועליה, ולפי גירסא זו ת"ק הוא ר"מ.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

בפשוטו רבי יוחנן חולק על רב, וסובר: שאף לפי רבי מאיר לא אמרינן "ניתנו ליהנות, וכו', הואיל ולא ניתנה תורה" וכו', וממילא אין צריך לגרוס "רבי יהודה", ושפיר גרסינן רבי מאיר, ופליג על ת"ק, וס"ל שמועלין בשיירי לשכה ובחזומה, אף שהותר לישב בצילה ועליה.

לר"מ דסבר "מועלין בעתיקין"

לפי פירושם השני של התוס' (בסוף הדיבור) - היינו רק בתוך שנה תמימה מיום הבאתם ולא אח"כ.

ולפי פירושם הראשון - למצוה יש להביא משל אותה שנה, ודהיינו משל ניסן ואילך, אבל לא לעיכובא.

מעילה בתקלין חדתינן

מז. האם מועלין בתקלין חדתינן, ומדוע?

דף נד.

תשובה:

מועלין בתקלין חדתינן, שהרי לקרבנות ציבור הן עומדין.

בתוס' (דף נד: ד"ה לא אמרו) מבואר: שלרבי יוחנן (הנ"ל תשו' מה) צ"ל שמדובר ששקל כנגדן משקולות שנהנה מגוף השקלים והוי כמו אכילה.

מח. האם אפשר להביא קרבנות מתקלין עתיקין?

דף נד.

תשובה:

התוס' (ד"ה מועלין), כותבים: שלפי רבי מאיר - אם לא נשאר מהתקלין חדתינן מביאין קרבנות מתקלין עתיקין (ולכן מועלין בהם).

לפי פירושם הראשון - הדין שצריך להביא מתרומה חדשה הוא רק לכתחילה, אבל במקום דלא אפשר מותר להביא גם מתרומה ישנה.

ולפי פירושם השני - אפשר להביא קרבנות ציבור דוקא אם התקלין עתיקין עדיין תוך שנה תמימה מיום הבאתן, אבל אח"כ לא, (הרש"ש הקשה, דא"כ מה הגמ' אצלנו מקשה על רב מתקלין עתיקין).

קנין חפץ במעות הקדש

מט. האם הלוקח חפץ במעות הקדש קנה?

דף נג: נד.

תשובה:

לפי רבי יהודה (הנ"ל תשו' מה) - בשוגג קנה, במזיד לא קנה.

לפי רבי יוחנן אליבא דרבי מאיר (שם) - להיפך, דהיינו שבמזיד קנה, ובשוגג לא קנה.

ולפי רב (שם) - רבי מאיר מודה שבשוגג קנה.

כרם רבעי אם ממון גבוה או ממון הדיוט

נ. כרם רבעי 1. האם זה ממון גבוה או ממון הדיוט. 2. האם חייב ליתן ממנו פרט ועוללות. 3. האם יכול ליתנו במתנה, ומדוע?

דף נד:

תשובה:

לפי בית הלל - כרם רבעי נחשב לממון גבוה מגז"ש "קודש" "קודש" ממעשר שני, ודס"ל כר"מ שמע"ש ממון גבוה הוא, ולכן יש חומש, ואין ליתן ממנו לא פרט ועוללות. ואינו יכול ליתנו במתנה, ואם הם סמדר יכול ליתנו, מפני שאינו פרי, ואחרת מרבי יוסי הסובר שהוי פרי ואינו יכול ליתנו במתנה.

ולפי בית שמיאי - ממון הדיוט הוא, שאין הם דורשים את הגז"ש, ולכן אין חומש, וחייב בפרט ועוללות, ויכול ליתנו במתנה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

אופן קנין מעשר שני

נא. באיזה קנין קונים מעשר שני, במשיכה או בכסף, ומדוע? דף נד:

תשובה:

לפי רבי מאיר - בכסף בלבד, כיון שזה ממון גבוה, [בתנאי שמסרתו לחלל את הפירות], וכתוב "ונתן הכסף וקם לו".

ולפי רבי יהודה - בקנין שקונה איש מרעהו כמשיכה וכו'.

נב. מתנות שלא הורמו אם דינם כמי שהורמו? דף נד:

תשובה:

עין לקמן תשו' ע'.

קידושי אשה בבהמת קדשים קלים וקדשי קדשים

נג. האם אשה יכולה להתקדש בבהמת קדשים קלים ושל קדשי קדשים, ומדוע? דף נה.

תשובה:

מסוגייתנו יוצא

1. **בשווג** - לכו"ע אינה מקודשת, הואיל ואין קדושת הגוף יוצא לחולין בשווג, בין בקדשים קלים ובין בקדשי קדשים.

2. **במזיד**

לפי רבי יהודה (הנ"ל תשו' מט) - אינה מתקדשת, שהרי במזיד לא מתחלל.

לפי רבי אושעיא אליבא דרבי מאיר - מקודשת, דס"ל שקדושת הגוף יוצא לחולין אפי' היא תמימה.

לפי רש"י (ד"ה א"ר אושעיא) - זהו כשעושה דרך חילול.

ולפי תוס' (ד"ה א"ר אושעיא) - זהו דוקא כשמתכוין לגזלה, [ועיין עוד בתשובה הבאה].

בדברי רבי יוחנן: "וכי אומרים לו לאדם וכו'" לא איתפריש אם לר"מ אינו מתחלל ואינה מקודשת, ורבי יהודה ורבי מאיר לא נחלקו בזה או שרק אסור לחלל, אבל בדיעבד מתחלל ומקודשת אפי' לדידה, [ולכאורה מרש"י דף נה: ד"ה וכו' אומרים, "אסור לחללה" משמע קצת שמתחלל ומקודשת, אך עיין בעצמות יוסף דף נד. הכותב בדעת התוס' ד"ה בכתנות, שלמסקנת הגמ' לרבי יוחנן בדעת ר"מ אינו מתחלל ואינה מקודשת, וכן עיין בתויו"ט פ"ה ממעילה משנה ג'].

אופן חילול קדושת הגוף

נד. האם לפי רבי מאיר קדושת הגוף מתחלל במזיד, והאם דרך חילול או דרך גזילה? דף נה.

תשובה:

לפי רש"י אליבא דרבי אושעיא - קדושת הגוף מתחלל במזיד דרך חילול אף בבהמה שאינה בעלת מום.

אולם תוס' סוברים: שאינו מתחלל, ויוצא לחולין רק "דרך גזילה", דהיינו שמתכוין לגזלה ולקנותה מיד המקדיש.

ולפי רבי יוחנן - קדושת הגוף אסור לחללו, אפי' לצורך תיקון בהמה שיש עליה ספיקות. [אם בדיעבד לרבי יוחנן אינו מתחלל - עיין תשו' קודמת].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

אם יש מעילה אחר מעילה

נה. האם יש מעילה אחר מעילה, באופנים דלהלן: 1. במוקדשין, 2. בבהמה או בכלי שרת, 3. בקרדוס, ומדוע? דף נה.

תשובה:

שיטת רבי יהודה

1. **במוקדשין, אם במזיד - לא מעל והחפץ לא יצא לחולין, ואם בשוגג - מעל והחפץ יצא לחולין.**
2. **בבהמה תמימה** (אם מדובר בבהמה טהורה – עיין "ענינים למשפט" מש"כ בזה) **ובכלי שרת** (שנתחנכו, דאם לא נתחנכו עדיין לעבודה, אין קדושת כלי שרת עליהם אלא קדושת בדק הבית – תוס' לעיל דף נד. ד"ה בכתנות) - **יש מעילה אחר מעילה, ולא יוצאים לחולין**, (הגמ' במעילה דף יט: לומדת שיש בהם מעילה אחר מעילה, מדכתיב "באיל האשם", ומכלי שרת בק"ו, "אם אחרים מביא לקדושתן הוא עצמו לא כ"ש", רש"י מפרש שם ד"ה ר' נחמיה: דבהמה וכלי שרת לא עומדים לפדיון ואינם בני פגימה, לכן אפי' אם גרם להם שיהיו כחוששים או פחותים, עדיין הם ראויים להקרבה או לשירות, ולכן לא יוצאים לחולין), וזהו אפי' כשהמעילה היתה בשוגג, ומבואר בתוס' (ד"ה אין): שהיינו אף כשהתכוין להוציא מרשות לרשות, וכל אחד משלם לפי טובת הנאה שיש לו במלאכה.
3. **בקרדוס - התוס' מביאים את המשנה בפ"ב במעילה, האומרת: שאם התכוין להוציא מרשות לרשות - הראשון מעל, והחפץ יצא לחולין, והשני לא מעל, ואם לא התכוין להוציא מרשות לרשות - כולן מועלין, והחפץ לא יוצא לחולין, וכותבים: שבהכרח שמדובר לא בכלי שרת, וכן מדובר בשוגג.** (רש"י ד"ה אין, סתם ולא חילק כהתוס', ומשמע מהתוס' שהבינו שהוא אינו טובר את חילוקם, ועיין בראב"ד המצויין בסוף תשו' זו, ובמאירי בסוגיין, וע"ע במש"כ על מסכת ב"מ פרק ח' תשובה יד).

שיטת רבי מאיר

1. **במוקדשין, אם במזיד - מעל ויצא לחולין, ואם בשוגג - לא מעל ולא יצא לחולין.**
 2. **בבהמה תמימה ובכלי שרת** (שנתחנכו – כנ"ל) **בשוגג - לא מעל.**
 3. **בבהמה תמימה ובכלי שרת** (שנתחנכו – כנ"ל) **במזיד**
- לפי רבי אושעיא - במזיד יצא לחולין.
- ולפי רבי יוחנן - אסור לחללו. (ובדיעבד אם במזיד לא יצא לחולין, ויש מעילה אחר מעילה – עיין במש"כ לעיל תשו' נג).
4. **בקרדוס - התוס' (שם) כותבים: שצ"ל אליביה, שהמשנה בפ"ב דמעילה אזיל כרבי יהודה.**

בהמה שנמצאה בירושלים ובסביבותיה

נו. בהמה שנמצאה בירושלים ובסביבותיה, האם חוששין שמא זה בהמת קדשים, וא"כ למה? דף נה. נה.

תשובה:

א. בזכר

1. **בן שנה - חוששין שמא הוא עולה או תודה או זבחי שלמים, וכן חוששין שמא הוא בכור או מעשר.**
2. **אם הוא בן שנתיים - חוששין גם שמא הוא אשם.**
- ב. **בנקבה**
 1. **בת שנתיים - חוששין שמא היא זבחי שלמים או תודה.**
 2. **אם היא בת שנה - חוששין גם שמא היא חטאת.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

נז. מה התקנה למי שמוצא בהמה בירושלים ובסביבותיה: דף נה. נה:

תשובה:

א. לפני שנופל בה מום

לפי רבי אושעיא - יש תקנה רק אליבא דרבי מאיר, דס"ל הקדש במזיד מתחלל.

לשיטת רש"י (ד"ה א"ר אושעיא): אופן התקנה הוא, ע"י שמקבל על עצמו חוב כל דמיה שהוא בספק, וכדלהלן, ולהוציאה לחולין דרך חילול ולהקדיש את דמיה.

ושיטת התוס' (ד"ה א"ר אושעיא): שגם רבי מאיר מודה שאין אפשרות לפדות תמימים דרך חילול, אלא ר' אושעיא מדבר כשנתכוין לגזלה ולקנותה מיד המקדיש, ואחר שהוציאה לחולין עלה בדעתו לחוב בדמיה, והתקנה היא להביא בהמות כדלהלן, [בביאור כוונתם נחלקו המפרשים, ע"י מהרש"א על אתר, מהרש"ל בע"ב, ורש"ש כאן ובד"ה קדשים].

ולפי רבי יוחנן - צריך להמתין עד שתומם, דלפני זה יש איסור לחללה תמימה, ד"וכי אומרים לאדם עמוד וחסא בשביל שתזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו".

ב. אחר שנופל בה מום

1. בזכר בן שנה - מביא בדמיה ב' בהמות תמימות, אחד מחשש שמא הוא עולה או עולת נדבה, ואחד מחשש שמא הוא שלמים, ומחלל את הבהמה שנמצאה ע"י תנאי.

לפי פירוש התוס' (ד"ה דמייני נמי תודה) ברברי הגמ' - מביא גם בהמה שלישית לשם תודה, וכן שיטת הרמב"ן, הרשב"א, והריטב"א. אבל לפי הרמב"ם בפ"ו מפסולי המוקדשין הל' יח, והמאירי - אינו מביא בהמה נוספת לשם תודה, ומ"ש הגמ' "ומייני נמי תודה" פירושו, לחזמי תודה עם השלמים, אך התוס' הנ"ל לא רצו לפרש כן, משום דס"ל שאי אפשר להביא לחזמי תודה בנדבה - עיין תשו' הבאה.

2. בזכר בן שתי שנים

לפי שיטת רש"י (ד"ה ודילמא) - אין לבהמה תקנה ע"י הבאת בהמה אחרת ולתקנה ע"י תנאי, לפי שאין אשם בא בנדבה.

תוס' (ד"ה דילמא אשם הוא, וד"ה ודילמא אשם נזיר) מוסיפים: שאין תקנה גם ע"י שיתנה שתהא שלמים או אשם, כיון ששלמים טעונים נסכים ואשם לא.

עוד מבואר בתוס' (ד"ה ואישתכח): שלכן ירעה עד שיסתאב, והדמים יהיו לקיץ המזבח, [התוריד חולק על התוס', וסובר: שכונסה לכיפה שלא תתערב עם אחרים וממתין עד שתמות, דעה נוספת - עיין בספר שיטה לא נודע למי, וכדי לתקן את הבעלים - יעשה כנ"ל בדין הקודם].

3. בנקבה בת שנתיים - מביא ב' בהמות, אחת מחשש שמא היא זבחי שלמים ואחת מחשש שמא היא תודה.

4. בנקבה בת שנה - אין לבהמה תקנה וכונסה לכיפה והיא מתה מאליה, וכדי לתקן את הבעלים - יעשה כנ"ל בדין הקודם.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ו מפסולי המוקדשים הל' יח) נפסק: בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר וכמדתה לכל רוח, וכו', מצא זכר בן שתי שנים, אין לו תקנה, שמא אשם הוא ועדיין לא כיפרו בעליו, מצא זכר בן שנה, מניחו עד שיפול בו מום, ומביא שתי בהמות תחתיו ומתנה ואומר: "אם עולה היה, זה עולה תחתיו, ואם שלמים היה, זה שלמים תחתיו", ומקריב האחד עולה ונסכיו משל צבור, והאחר לשלמים עם הלחם שמא תודה היה, ומה יעשה בזה הנמצא, יאכל במומו, שאפילו היה בכור או מעשר, במומו הוא נאכל, ואם פסח אחר זמנו הוא, הרי זה שלמים, ובזמנו הכל נהרין בו, ואם תאמר שמא אשם נזיר או אשם מצורע הוא, אינן מצויין תמיד, לפיכך לא חשו להן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הבאת לחמי תודה בנדבה

נח. האם אפשר להביא לחמי תודה בנדבה? דף נה:

תשובה:

בתוס' (ד"ה דמייתי) מבואר: שאי אפשר להביא לחמי תודה בנדבה, דחולין בעזרה הם, וזהו מ"ב בפ"ו מפסולי המוקדשים הי"ח, ס"ל: שאפשר, עיי"ש בלח"מ, במעשה רקח, בשעה"מ, ובאבן האזל מש"כ בזה.

לקיחת בהמה במעות מעשר שני

נט. האם מותר ליקח בהמה במעות מעשר שני, ומדוע? דף נה: נו.

תשובה:

אין לוקחים בהמה במעות מעשר שני.

רש"י מפרש: שהאיסור הוא דוקא, מחוץ לירושלים דכתיב "וצרת הכסף בידך", ועוד שמא תכחיש בטורח הדרך ויפסד המעשר, ונע"ע במש"כ בפ"ג דסוכה תשובה ס'.

והתוס' (בד"ה אין) הולקים, ומפרשים: דחיישינן שמא יגדל עדרים עדרים, ונע"ע בריטב"א ובמאירי מש"כ בזה, ולכן:

אם היא נקבה - לכו"ע ואפי' בדיעבד אין מתחללין, אלא רק על שחוטין.

ואם הוא זכר, לפי רבי מאיר - מותר אפי' על חיים ואפי' לכתחילה, ולפי חכמים - מותר רק על שחוטים, אבל על חיים - לא, דגזרינן אטו נקבות, והמהרש"א כותב: הא דאין מתחללין, פירושו: יחזור דמים למקומם, עיי"ש.

עיר בותבים: [עכ"פ לפי תירוק אחד בתוד"ה במזיד]: שבאופן שאי אפשר לחלל על כסף, ולדוגמא: בבבל, כשמעות בבל אינם יוצאים בירושלים, עיי"ש, חכמים מודים שאפשר לחלל על בהמה ואפי' לכתחילה, משום תקנת המעות.

דין הקונה מחוץ לירושלים בהמה ממעות מעשר שני

ס. מי שקנה מחוץ לירושלים בהמה במעות מעשר שני, האם זה מתחלל, וכיצד ינהג? דף נו.

תשובה:

התוס' (ד"ה במזיד) בותבים: שסוגייתנו - דהיינו הנושאים א,ב,ג, שבהמשך - אינם לרבי מאיר, שהרי ס"ל שמותר לחלל, והוכיחו שהיינו אפי' לכתחילה, ונע"ע במש"כ בפ"ג דסוכה תשובה ס', ורק בנקבה מודה שאין מחללין כנ"ל בתשובה הקודמת, וסוגייתנו היא רק אליבא דרבנן ובהמה תמימה, דאילו בבעל מום - אפי' בדיעבד לא מתחללין, הואיל ולא חזיא לשלמים, וחיישינן שמא יגדל עדרים עדרים.

א. אם לקח בהמה מהורה בשונג

יחזור דמים למקומם.

לפי רש"י (ד"ה בשונג) - כופין את המוכר להחזיר הדמים דמקח טעות הוא, דאם הלוקח היה יודע שהמעות שבידו מעות מע"ש הן, לא היה לוקח דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים.

ולפי תוס' (ד"ה ואם) - קנס הוא למוכר, בכך שלא תיקנו שהלוקח יחלל את קדושת מעות המעשר שנמצא ביד המוכר - מאחר שהמוכר לפנינו - ולהצריך את הלוקח להעלות אותם לירושלים, ולפי שיטתם - כשלקח בשונג לא היו חילול, וזהו אחרת מרש"י הסובר: שהחילול חל והמעות יוצאות לחולין, ואח"כ כשחזרין למקומם חזרת קדושתן, ושם לא חזרו למקומם הבהמה נאסרת בקדושת מעשר, ונע"ע במאירי, אך כל זה הוא רק לפי פשוטות התוס' שדבריהם על "כשלקח בשונג", וכן מבואר בתוס' הרא"ש, ובתוס' רבינו שמואל, וכ"כ עוד ראשוני, אמנם המהרש"א מפרש שדברי התוס' אמורים על הלוקח

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

במזיד – וכפי שכתבנו לקמן נושא ג' – אבל בלוקח בשוגג, גם לתוס' אם לא חזרו המעות למקומם קדושת המעשר נשארת על הבהמה. ההלכה לכל תשו' זו – עיין בסוף התשובה.

ב. אם לקח במזיד והתכוין לקנות בהמה לשלמים

תעלה ותאכל במקום, פי' המכר קיים והלוקח צריך להעלות הבהמה ולאוכלה בירושלים.

רש"י מפרש (ד"ה לשם): שזהו משום שכן דרך כל בהמות שנקחות בכסף ליקרב שלמים.

ג. אם לקח במזיד [שלקחה לאוכלה חוץ למקום – רש"י] והתכוין שגם המעות מע"ש וגם הבהמה יהיו חולין

לפי רש"י (ד"ה בין שוגג) - הבהמה נתפסת בקדושתה [והמעות נתחללו – תוד"ה אבל] ויחזרו הדמים למקומם ומתבטל המכר, דקנסו את המוכר שיצטרך לעלות ולאוכלה בירושלים, [ונע"ע במהרש"ל, במהרש"א, ובפנ"י], ובאם המוכר לא לפנינו - לא איתפריש בגמ' בהדיא. [וכן דעת המאירי, ונראה מדבריו, שכשברח המוכר – קונסין את הלוקח שיאכל כנגדו, ועיין ברמב"ן].

ולפי תוס' (ד"ה אבל) - המכר קיים, (כנ"ל נושא ב'), וזהו בין אם המוכר בפנינו ובין אם לא, והקונה צריך לעלות ולאכלה בירושלים.

ד. אם לקח במזיד והלוקח התנה עם המוכר "שקדושת המעות ישארו במעות, ולא על הבהמה, ושעל המוכר להעלותה לירושלים"

לפי תוס' (ד"ה אבל) - הקדושה נשארת במעות, ויחזרו הדמים למקומם, [וחזרו כשהמוכר לפנינו, ועיין לעיל סוף נושא ג' ובהערה שם], וזהו קנס שקנסו חכמים שהמכר בטל והלוקח צריך לעלות עם הדמים לירושלים, [ברש"י לא מבואר הדין במקרה זה].

ה. אם קנה בהמה ממאה

1. אם כשהמוכר ברח - הלוקח צריך לאכול כנגדן בירושלים.

לפי שיטת רש"י (ד"ה והרי) - היינו שיאמר "כל מקום שהמעות ביד מוכר יהו מחוללות על אלו", ויעלם ויאכלם בירושלים, והמעות יוצאות לחולין.

ולפי הריב"א (בתוד"ה מתקיף) - המעות בקדושתם ביד מוכר, כיון שהלוקח אינו יכול לחלל את המעות שאינן ברשותו, [והתוס' בשם רבי מאיר מפרש את רש"י: דהחילול מהני הואיל וזכות הוא למוכר, וזכין לאדם שלא בפניו].

2. ואם כשלא ברח - קונסין את המוכר, מפני שהוא מחזיק את האיסור.

לפי תוס' (ד"ה הא) - הקנס הוא שאמרינן "יחזרו דמים למקומם" והמכר בטל כדין לוקח בהמה טהורה, [כנה"ל נושאים א' ג', מיהו כל זה הוא לפי פשוטות הגמ' שהיו קנס, ושיש הבדל בין ברח ללא ברח, אבל הריב"א מפרש אחרת את הסוגיא – עיי"ש].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ז ממע"ש הל' טז) נפסק: וכן אין לוקחין בהמה בכסף מעשר חוץ לירושלים, ואם לקח בשוגג, יחזרו הדמים למקומן. במזיד, תעלה ותאכל בירושלים, ואם אין מקדש, תקבר היא ועורה, ובהל' יז, נפסק: לקח עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, בין במזיד בין בשוגג, אם ברח המוכר ה"ז יאכל כנגד אותן המעות בירושלים בתורת מעשר, זה הכלל: כל שהוציא חוץ לאכילה ושתייה וסיכה מדמי מעשר וברח המוכר או מת, יאכל כנגדו, ואם היה המוכר קיים, יחזרו הדמים למקומן, ובפרק ד' הל' ו', נפסק: אין מחללין מעות מעשר על הפירות, ואם חזיל, יעלו הפירות ויאכלו בירושלים, ולא יחללם על הבהמה, חיה, ועוף חייך, ואם חזיל, לא קנה מעשר, שמא יגדל מהם עדרים, אבל אם חזיל על שחוישים, הרי הן כשאר הפירות ויעלו ויאכלו בירושלים ויצאו המעות לחולין.

המקדש באיסורי הנאה

ס.א. המקדש באיסורי הנאה או בפירות קציעות, או בדמיהן, האם מקודשת? דף נו:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

א. באיסורי הנאה

אינה מקודשת.

לפי התירוץ הראשון בתוס' (ד"ה המקדש) - אם יש שוה פרוטה שלא כדרך הנאתו מקודשת.

ולפי התירוץ השני - גם אם שווה פרוטה אינה מקודשת, דכיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתו ואינו כן, לא סמכה דעתה והוי קידושי טעות, ונמשמע שאם יודעת שמה שקיבלה אסור בהנאה - מקודשת, אולם הרמב"ם והטור"ע פוסקים שאינה מקודשת, ולא חילקו כלל, ומשמע שס"ל: שבכל גווני אינה מקודשת, והב"ח כותב: שאין לפרטה בלא גט מספק, דשמא האפר שוה פרוטה במדי - עינים למשפט.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' א'), ובשו"ע (סי' כח סעי' כא) נפסק: המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה, כגון חמץ בפסח או בשר בחלב וכיוצא בהן משאר איסורי הנאה, אינה מקודשת, ואפילו היה אסור בהנאה מדבריהם, כגון חמץ בשעה שישית מיום ארבעה עשר, אינה מקודשת.

ב. בפירות שביעית

בתוס' (ד"ה המקדש, ובמהרש"א שם), מבואר: שאם זה לאחר הביעור אינה מקודשת.

ג. מוכרן וקידש בדמי איסור הנאה

1. בדמי ע"ז ובדמי שביעית - בגמ' (בדף נח.) מבואר: שאינה מקודשת, הואיל ותופסין דמיהם, דבע"ז כתיב "והיית חרם כמוהו", כל שאתה מהייה הימנה הוא כמוהו, ובשביעית כתיב "יובל היא קודש תהיה לכם", מה קודש תופס דמיו אף שביעית תופסת דמיה.

2. בדמי שאר איסורי הנאה - מקודשת, וזהו מדגלי רחמנא בע"ז שהמעות אסורים, מכלל שבשאר איסורים מדאורייתא המעות מותרין, ולפי שיטת רש"י - בחולין דף ד: ד"ה מפני - מדרבנן אסורים למי שמכרן וקיבל דמיהן, אבל לאחזרים מותר ליהנות מהדמים אפי' מדרבנן, ובמסכת ע"ז דף נד: ד"ה למיעוטי, פירש"י: הטעם שהמקדש בהם מקודשת, זהו מפני שלא מותר ליהנות מהם, עיין רא"ש בסוגיין סי' לא, שלפי רש"י מותר לקדש במעות איסור"ל לכתחילה, והרא"ש חולק וסובר, שלכתחילה לא, והמשנה למלך בפרק ה' מאישות הל' א', כותב: שגם לרש"י לכתחילה לא, ולפי הרמב"ן והריטב"א - חליפי איסור"ל מותרין גם למוכר ואפי' מדרבנן.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' ב') נפסק: עבר ומכר דבר האסור בהנאה וקידש בדמיו, הרי זו מקודשת, חוץ מע"ז שאם קידש בדמיה אינה קודשת, מפני שדמי ע"ז אסורין בהנאה כמוהו, וכי, והשו"ע שם בסעי' כב, מוסיף: ואם מכרם לישראל ולא ידע הלוקח שהם איסורי הנאה ולקח המוכר דמיהם וקידש בדמיהם, ספק מקודשת, במה דברים אמורים, בשאר איסורי הנאה חוץ מאילנים, שאם מכרה וקידש בדמיה, אינה מקודשת, וזהו מפני שחוששין שהמעות גזל בידו מחמת אי ידיעת הלוקח שהן איסור"ל - הב"י בבדק הבית.

עגלה ערופה מאימתי אסורה

סב. האם עגלה ערופה אסורה בהנאה ולפי' מתייחס, ומהיכן למדים זאת?

דף נז.

תשובה :

מ"כפר לעמך ישראל" הכתוב בעגלה ערופה, למדים שאסורה בהנאה, משום שכפרה כתיב בה כקדשים, וא"ר ינאי "גבול שמעתי בה ושכחתי, ונסבין חבריא לומר ירידתה לנחל אוסרתה".

התוס' (ד"ה כפרה) מפרשים: שקדשים אסורים בהנאה, שהרי מועלין בהם, ותוס' הקשו שהגמ' בכריתות לומדת שאסור מהפסוק "וערפו שם", שם תהא קבורתה, ולא משום שכפרה כתיב בה כקדשים, ותירצו ב' תירוצים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי התירוץ הראשון בתוס' (ד"ה כפרה) - הפסוק בסוגייתנו מלמד שאסורה מחיים, והפסוק "וערפו" מלמד שאסורה לאחר עריפה.

ולפי התירוץ השני - עיקר הדרשה כהגמ' בכריתות, והדרשה שבסוגייתנו אינה עיקר. [המהרש"ל והמהר"ם כותבים: שתירוץ שני עיקר, ולתירוץ זה - הא דעגלה ערופה אסורה מחיים אנו למדים זאת מציפורי מצורע, כמו שכותבים תוד"ה תנאי, ועיין מהרש"א שלמד שהתירוץ הראשון שבתוד"ה כפרה קאי אליבא דרבי יוחנן - שבשתשובה הסמוכה - ולכן איצטריך "כפר" ללמד שאינה אסורה מחיים, ואילו תוד"ה תנאי קאי אליבא דריש לקיש, ולכן ילפינן זאת מציפורי מצורע].

ציפורי מצורע, מאימתי האיסור

סג. ציפורי מצורע, האם אסורים בהנאה מחיים:

דף נז.

תשובה:

א. הציפור ששוחטים אותה

לפי רבי יוחנן - אסורה בהנאה מהשחיטה ולא לפני כן.

ולפי ריש לקיש - הדין שנוי במחלוקת תנאים, שלפי תנא דבי רבי ישמעאל אסורה משעת לקיחה, ולפי רבי יעקב ורבי שמעון מחייב לא מיתסרא, וס"ל לריש לקיש שאסורה משעת לקיחה.

ב. הציפור המשולחת

לפי ריש לקיש - כדין הציפור השחטה.

לפי התוס' (ד"ה משעת) אליבא דרבי יוחנן - אסורה משעת שחיטת חברתה עד השילוח.

אך מרש"י (ד"ה משעת שחיטה) משיע: שלפי רבי יוחנן - המשולחת אינה אסורה כלל.

ציפורי מצורע כששחט ונמצאת טריפה

סד. שחטה ונמצאת טריפה, האם המשולחת מותרת בהנאה:

דף נז.

תשובה:

במשנה בנגעים מבואר: שהמשולחת מותרת.

לפי רבי יוחנן [דס"ל: שהציפור המשולחת אינה אסורה - עיין תשובה קודמת] - המשנה כפשטה, ובכל מקרה מותרת, שהרי לא נאסרה מחיים ע"י שחיטת השניה, וזהו אף לפי התוס' הנ"ל, [ותשר' קודמת נושא ב'], דכיון שנמצאת השניה טריפה, לא מיקרי "נשחטה".

ולפי ריש לקיש [הנ"ל דס"ל: שהמשולחת אסורה מחיים משעת לקיחה] - אם נמצא טרפות בבני מעיה, שודאי היתה טריפה משעת לקיחה, המשולחת מותרת בהנאה, דלא חל עליה איסורא, אבל טרפות שיש חשש שמא נהיה אחר הלקיחה, הרי היא אסורה מספק.

רש"י (בד"ה ונמצאת, ובד"ה אמאי) מפרש: שהיינו כגון שנמצא טרפות בסימנים, דהיינו בשעת שחיטה.

התוס' (ד"ה שחטה) הבינו בדעתו, שאם נמצא נקב בבני מעיים, כגון בדקין - מותרת בהנאה, וחלקו על כך, ומפרשים: שבני מעיים היינו כגון שניטל הכבד או טרפות אחרת שודאי היה משנולד.

בשר בחלב או שור הנסקל אם מותרים בהנאה

סה. האם צקר בחלב או שור הנסקל פגמנו להסקל, האם מותרים בהנאה:

דף נז.

תשובה:

1. בישראל בשר בחלב

לפי תנא דבי רבי ישמעאל - אסור אף בהנאה, דכתיב ג' פעמים "לא תבשל".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ולפי ר"ש בן יהודה [כן הוא הגירסא, ועיין מסורת הש"ס] - מותר בהנאה.

2. **שור הנסקל שנגמר דינו להסקל**, [מחמת שהמית או רובע ונרבע] לפי דעת ר"ת (בתוד"ה הרי) - מותר בהנאה כל זמן שהשור חי, [אבל לפי שיטת רש"י במס' ב"ק דף מד. ד"ה מכור - אסור בהנאה מחיים, עיין בתוס' שם ד"ה מכור, ובאמ"ה במסכת ב"ק חלק ב' עמ' תרכא].

הציפור המשולחת

סו. **הציפור המשולחת מהיכן שולחים אותה, מתוך העיר, מסמוך לעיר, או מחוץ לעיר? דף נז.**

תשובה:

לפי רש"י - מתוך העיר, והוסיפו התוס' (ד"ה כל): דשמא עשו כן לאחר כפרה, דלפני כפרה אסור למצורע ליכנס לעיר. [המהרש"א הביא: שלפי פסקי תוס' ותוס' ישנים - הכהן היה עומד סמוך לעיר ומשלחה שלא כנגד העיר].

פטר חמור אם אסור בהנאה

סז. **פטר חמור, האם אסור בהנאה? דף נז.**

תשובה:

1. **לאחר עריפה** - לכו"ע אסור בהנאה, ומפרש"י: דגמר עריפה עריפה מעגלה ערופה.

2. **לפני עריפה**

לפי רבי יהודה - אסור.

ולפי רבי שמעון - מותר.

חולין שנשחטו בעזרה

סח. **חולין שנשחטו בעזרה, האם אסורין מן התורה ומה דינם? דף נח.**

תשובה:

1. **אם שחט חולין בלא מום** - בין חיה בין בהמה אסורים. וסובר ר"ש שדינם בשריפה. [בגמ' בחולין מובא: שלחכמים יקברו].

לפי רש"י (ד"ה ירפו) - בין חיה בין בהמה איסורם מדאורייתא, ועכ"פ באכילה, ולענין אם האיסור הנאה הוא מדאורייתא - עיין ברש"י ובהגהה על הגליון בגמ', ועיין א"ת כרך טו ערך חלין שנשחטו בעזרה, עמ' תקנח תקנט]. **ושריפתן מדרבנן**, בהמה זהו כדי שלא יאמרו קדשים פסולים יקברו והתורה אמרה ישרפו, וחיה מדין לא פלוג. וכן הוא לפי התירוק השני בחולין דף פה: ד"ה היינו, אבל לפי תירוצם הראשון שם - בחיה סובר רבי שמעון שאיסורה מדרבנן, וחולק על הברייתא בסוגיין בקידושין, שמרבה חיה מפסוק, ויש להסתפק האם תוס' בסוגיין סוברים כתירוק א' או ב' בתוס' בחולין, והאם לפי תירוק א' שם חיוב השריפה בבהמה הוא מדאורייתא, ועיין מהר"ם בסוגיין, ושם, ובא"ת שם עמ' תקנב-תקנט, ערך חלין שנשחטו בעזרה, ובהערה 76.

2. **השוחט את הטריפה חולין בעזרה**

לפי רבי שמעון - מותר בהנאה, דס"ל שחיטה שאינה ראויה אינה שחיטה.

ולפי חכמים - אסורים, דס"ל שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה.

קידושי אשה בתרו"מ

סט. **כהן או ישראל שקידשו אשה בתרו"מ, האם מקודשת, ומדוע? דף נח. נח.**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

א. כהן המקדש בתרו"מ

ודאי שמקודשת, הואיל והם נחשבים לשלו, והתור"י הזקן כותב: שמקודשת אפי' היא ישראלית, שהרי היא יכולה למכור אותם לכהן, הגמ' לעיל דף נג. אומרת: שהמקדש "בתרומה" כולל כל התרומות, וגם חלה בכלל, ורק במעשר שני ס"ל לרבי מאיר ממון גבוה הוא, דכתיב ביה "קדש לד'" ולא לקדש בהם אשה, אבל בתרו"מ מודה שאינו ממון גבוה, מפני שלא כתיב ביה "לד'", ושלפי רבי יהודה – אף המקדש במע"ש אם במיזד מקודשת, משום דס"ל ממון הדיוט הוא. הגמ' בדף נו. אומרת: שמה שלפי רבי יהודה "במע"ש מקודשת" זהו רק באשה חברה שיודעת שאין מע"ש מתחלל ע"י קידושיה ועולה לירושלים ואוכלתן שם, אבל בסתם אשה – יחזור דמים למקומם ומתבטלים הקידושי. הגמ' לעיל דף נג: פוסקת כר"מ הסובר שמעשר שני ממון גבוה הוא.

ב. ישראל שקידש אשה בתרו"מ

1. אם כשהפריש מגרנו, לפי עולא - אינה מקודשת, לפי שיש לו בפירות רק טובת הנאה, וטובת הנאה אינה ממון, ולפי הרמב"ן בשם הרבינו חננאל, ולפי הרשב"א, הריטב"א, הר"ן, והרא"ש – רבא במסכת נדרים חולק על עולא וסובר "טובת הנאה ממון", והלכה כמו רבא שמקודשת, ולפי התור"י הזקן – הלכה כעולא שאינה ממון ולכן אינה מקודשת, ואף רבא לא פליג על עולא, וס"ל שרק במודר הוא ממון, דאפי' ויתור אסור בו, וכ"ש באלו שהיו ממון גמור, משא"כ בקידושי אשה שצריך ממון ממש בשביל לקדשה, גם הטור פוסק כעולא – עיין תפארת שמואל ס"ק א', בקרבן נתנאל ס"ק ו', מש"כ לישב את שיטת הטור שפסק אחרת מאביו הרא"ש, ועיין במאירי שפסק להחמיר כשתי הדעות.

2. אם בתרו"מ שנפלו לו מבית אבי אמי כהן - רש"י (ד"ה כמי) כותב: שמקדושת כמו בהנ"ל נושא א'.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' ו') נפסק: ישראל שקידש בתרומה שהפריש מגרנו, אינה מקודשת, שהרי אין לו למוכרה ואין לו בה אלא טובת הנאה, לפי שנותנה לכל כהן שירצה, וטובת הנאה אינה ממון.

ג. ישראל שקידש אשה בתרו"מ שהפריש ממבליים שנפלו לו מבית אבי אמו כהן

לפי תירוץ א' בגמ' - היא מקודשת רק לפי רבי דס"ל "מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי" אבל ר' יוסי בר יהודה חולק וסובר שאינה מקודשת, דס"ל "שלאו כמי שהורמו דמי", נמצא שסבו לא זכה בהם, ויש לו בהם רק טובת הנאה, דאינה ממון כנ"ל.

ולפי התירוץ השני בגמ' - לכו"ע מקודשת, דאף ר' יוסי בר יהודה ס"ל "כמו שהורמו דמי", וכן הוא לפי גירסתנו "ואיב"א דכו"ע כמי שהורמו דמי", אבל לפי גירסת התוס' בב"ב דף קכג: ד"ה וקסבר – לכו"ע לאו כמי שהורמו דמי, נעיי"ש בתירוצם הראשון שם, שכותבים: שמו"מ רבי ס"ל כמי שהורמו, ובתירוצם השני כותבים: שגם לפי רבי דס"ל "לאו כמי שהורמו", זהו רק בתרו"מ מפני שהן אינם ניכרות, אבל בזרוע לחיים וקיבה מודה הוא שכמי שהורמו.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' ו') נפסק: מתנות שלא הורמו, הרי הם כמי שהורמו, וכן נפסק בשו"ע חו"מ סי' רעז עני' ה', לפיכך, ישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן, והפריש מהן תרומה ומעשרות, הרי הן כתרומות ומעשרות שנפלו לו בירושה מאבי אמו, ואם קידש כהן אשה, הרי זו מקודשת, שאע"פ שאינן ראויין לו לאכלה, יש לו למוכרן למי שהן ראויין לו.

תשלומין לגונב טבלו של חבירו**ע. הגונב טבלו של חבירו, כמה משלם, ומדוע?**

תשובה:

לפי רבי - משלם דמי טבלו של חבירו, דהיינו אף דמי תרומה ומעשר שבו.

ולפי ר' יוסי בר יהודה - אינו משלם אלא רק דמי חולין שבו, אבל דמי תרומה ומעשר שבו אינו משלם.

רש"י מפרש: דאומר לנגב "לאו בעל דברים דידי את", ולכהן הגנב יכול לומר "לא לך אתננה אלא לכהן אחר".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי הפירוש הראשון בגמ' - פליגי "אם טובת הנאה ממון", [דין זה מבואר לעיל תשר' קודמת נושא ב'].

לפי הפירוש השני בגמ' - לכו"ע טובת הנאה אינה ממון, ופליגי באופן שנפלו לו טבליים מבית אבי אמו כהן, ובדין "מתנות שלא הורמו אם כמי שהורמו דמי", [דין זה מבואר לעיל תשר' קודמת נושא ג'].

לפי הפירוש השלישי בגמ' - לכו"ע טובת הנאה אינה ממון, ומתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי, [כן הוא לפי גירסתנו, אבל יש ראשונים הגורסים "לאו כמי שהורמו" - עיין מש"כ לעיל תשר' קודמת נושא ג'], ופליגי בדשמואל אם חיטה אחת פוטרת את הכרי, דרבי סובר כשמואל, ולכן יכול בעל הטבל לומר לגנב, "כולה דידי הוא, משום שהנני יכול לפטור את הכל בחיטה אחת".

רש"י (בד"ה ואיבעית אימא) סובר: שרק בתרומה יכול לומר כן אבל במעשר לא, [והמאירי חולק על רש"י וסובר, שהגנב משלם גם את המעשר, דלא מחלקים בזה, וגם מפני שקונסים את הגנב, ור' יוסי בר' יהודה סובר, שאף בתרומה אינו יכול לומר כן, משום דלא סובר כשמואל].

לפי הפירוש הרביעי בגמ' - כו"ע לא סוברים כשמואל, וטעמו של רבי הוא, מפני שקונסים את הגנב שישלם הכל.

רש"י מפרש: שלא תהא תרומה אצלו ממון שאין לו תובעים, ונמצא חוטא נשכר.

ולפי הפירוש החמישי בגמ' - כו"ע סוברים כשמואל, ור' יוסי בר יהודה ס"ל, שקונסים את הבעה"ב, מפני שהשהה את הטבליים בביתו.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ב מגניבה הל' ד') נפסק: הגונב טבלו של חבירו ואכלו, משלם דמי טבלו. והראב"ד בהשגותיו, כותב: ומשלם לו כפל דמי טבלו, ולפי המ"מ - הרמב"ם גם סובר שמשלם כפל, אבל לפי המגדל עוז אליבא דהרמב"ם - אין צריך לשלם כפל, ומפני שאין חיוב כפל על דבר שבא מחמת קנס.

המקדש באפר פרה אדומה או במילוי המים או בהזאה וקידוש

עא. מהו דינו של המקדש בשכר הבאה [של האפר - רש"י] או בשכר מילוי המים או בשכר הזאה וקידוש, [או צמים עלמס], ומדוע:

תשובה :

1. בשכר הזאה וקידוש - אינה מקודשת.

רש"י מפרש (בד"ה בשכר הבאה): שזהו מפני שאין טורח בעשיית המצוה, ולכן אסור לו ליטול שכר, ונאף בדיעבד אינה מקודשת בזה, הואיל ואין במעשיו כלום, ולא מגיע לו ממון - ריטב"א, בס' שנר המלך פ"ה מהל' אישות הל' ג' התקשה בכונת הריטב"א, ועי' בהערות לחי' הריטב"א הערה 503].

2. בשכר הבאת האפר ומילוי המים - מקודשת.

רש"י מפרש: דזהו מפני שיש בהבאה טורח ואין מחויב לטרוח בזה, ולכן אפשר לקבל שכר על כך, [ודעת הראב"ד פ"ה מאישות הל' ג': שמדובר שקידשה בשכר שמביא לה האפר וממלא לה המים, וכ' הרשב"א שגם מרש"י משמע כן. המאירי, והשער המלך שם, סוברים: שזהו אפי' למ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, עיי"ש ריטב"א, אבל לפי הרשב"א - זה יתכן רק למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף, ובסוגייתנו מדובר לא במקדש בשכר, אלא במקדש בגוף האפר והמים, שמקודשת מפני שיכולה למוכר, וכן דעת הרמב"ם פ"ה מאישות הל' ג'].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ה מאישות הל' ג') נפסק: המקדש בפירות שביעית או באפר פרה אדומה או במים שמילאן לעשותן מי נדה, הרי זו מקודשת, והראב"ד בהשגותיו, כותב: ודוקא בשכר הבאת האפר והמים או מילוי המים, ובהלכות פרה אדומה פרק ז' נושא ב' נפסק: השכר פסול בקידוש ובהזיהו ואינו פוסל במילוי, כיצד, הנוטל שכרו לקדש מי חטאת או להוות מהן, הרי אותן המים כמי המערה והאפר כאפר מקלה שאינו כלום, אבל נוטל הוא שכר למלאות המים או להוליכן, ומקדשין אותן בחינם ומזה מהן המזה בחינם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכ' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שלישי

האומר

עני המהפך בחררה

א. האם יש איסור "מהפך בחררה" (א) במקח וממכר, ובשכירות, (ב) בהפקר ומתנה, (ג) ביורד לאומנות חבירו. (ד) למלמד הרוצה להשכיר את עולמו לבעה"ב שכבר יש לו מלמד אחר בביתו, או לבעה"ב הרוצה לשכור לבנו מלמד הנמלא כבר בבית אחר, (ה) בקידושי אשה, ומדוע? דף נט.

תשובה:

א. עני המהפך בחררה במקח וממכר

- 1. המהפך - נקרא "רשע", ומפרש רש"י:** שיוורד לחיי חבירו. (הר"ן בשם הרמב"ן, כתב: שאם המהפך הוא עשיר, אין הנוטל נקרא "רשע", ומוסיף הר"ן: שבמקום שאין הקרקעות מצויות גם עשיר נחשב לעני, והמאירי מוסיף: שאף באופן שאינו נקרא "רשע", מ"מ ראוי הוא לכל אחד ואחד שלא לעשות כן, והעושה כן נקרא "עושה מנהג רמאות").
- 2. אם השני לא ידע שיש מי שמהפך בחררה - גם נקרא "רשע",** כדמוכח ממעשה של ר' אבא ורב גידל.
- 3. אם באופן שידוע שהמוכר אינו מעונין למכור לראשון מפני שמכבד את השני יותר מהראשון, או במקום שיש בעלי זרוע שלא מניחים לכל אדם לקנות קרקע אצלם - השני לא נקרא "רשע".**
- 4. אם השני הוא שליח של הראשון -** הרי הוא צריך להודיעו לפני שקונה, "שהמוכר אינו מעונין למכור לו", ורק אם מפחד שמא יקדמונו אחר - יכול קודם לקנות לעצמו ואח"כ להודיעו, ונע"ע בזה מש"כ הסמ"ע סי' קפג ס"ק ג', והט"ז שם סעיף ב'.

ב. עני המהפך בחררה בהפקר ובמתנה

- לפי שיטת רש"י (ד"ה עני) - דין עני המהפך בחררה אמור לא רק במקח וממכר (כמבואר בסוגייתנו), אלא גם בהפקר או במתנה, ואף באופן שהשני לא יכול למצוא במקום אחר.
- ולפי תוס' (ד"ה עני) - יש איסור של "מהפך בחררה", רק אם יכול למצוא במקום אחר, ולכן: **רק במקח וממכר ובשכירות -** לכו"ע בכל מקרה נקרא רשע, כיון שהשני יכול לקנות במקום אחר, **אבל בהפקר ומתנה -** שלא יכול למצוא במקום אחר, בכל מקרה אינו נקרא "רשע".

ג. ביורד לאומנות חבירו

- לפי התוס' - נקרא "רשע" אף בדבר של הפקר, וזהו הטעם שצריך להרחיק מן הדג כמלא ריצת הדג, ושרבינו מאיר (אביו של ר"ת) מפרש: שמה שצריך להרחיק, זהו רק כשחבירו הדייג שם דג מת, דכיון שכבר עשה מעשה, אסור לאחר להתקרב ולדוג שם, משום דהוי כאילו גזלו.

ד. במלמד

התוס' בשם רבינו יצחק כותבים:

- 1. שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעה"ב שיש לו מלמד אחר בביתו, שמאחר שהוא שכיר שם ילך המלמד השני למקום אחר להשתכר שם.**
- 2. שיותר לבעל הבית אחד לשכור לבנו מלמד הנמצא כבר בבית אחר, ואין יכול הבעה"ב הראשון לומר**

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

לבעה"ב השני "לך ושכור מלמד אחר", דיכול הבעה"ב השני לומר לראשון "אין רצוני אלא לזה, שהרי כמדומה לי שזה ילמוד עם בני יפה ממלמד אחר", ונחשב שאינו יכול למצוא במקום אחר, ואולם לפי רש"י: אסור לעשות כן – עיין נתיבות המשפט סי' רלז סק"ב.

ה. בקידושי אשה

לא איתפריש בגמ' אם נקרא "רשע", וע"ע במה שנכתוב בהערה שבתשו' הבאה.

פוסקים :

בשו"ע (ח"מ סי' רלז סעי' א') נפסק: המחזיר אחר דבר לקנותו או לשכרו, בין קרקע בין מטלטלים, ובא אחר וקנאו, נקרא רשע, והוא הדין לרוצה להשכיר עצמו אצל אחר, וי"א שאם בא לזכות בהפקד או מקבל מתנה מאחר ובא אחר וקדמו – אינו נקרא "רשע", כיון שאינו דבר המצוי לו במקום אחר, והקונה קרקע על מלך חבירו, אע"פ שאין זה משום דינא דבר מלך, יכול בעל מלך לקנותה ולא מקרי "רשע" להוי כמליאה, וכן אם קונה דבר אחד וכולו חבירו ויכול לקנותו בזול שאינו מולא לקנותו כך במקום אחר, הוי כמו מליאה ויכול לקנותו בכל זמן שלא זכה בו הקונה, וי"א דלא שנא, וסברא הראשונה נראה עיקר, ואפילו לסברא זו דוקא בעניי אבל בעשיר לא, אם לא שאינו מלוי לאו אפילו בעשיר מקרי "רשע", וע"ל סי' קנו סעיף ה', וכל זה לא מדובר אלא שכבר פסקו המלמדים שביניהם ואין מחוסרין אלא הקנין, אבל אם מחוסרין עדיין הפסיקה, שהמוכר רוצה בכך והקונה רוצה יותר בזול, מותר לאחר לקנותו בין אם המוכר גוי או ישראל.

שליח שקידש לעצמו, או שקנה לעצמו

ב. מה הדין במי שאמר לחבירו או לשלוחו (א) "צא וקדש לי אשה פלונית", והלך וקידשה לעצמו, האם מקודשת, (ב) "צא וקנה לי דבר פלוני" והלך וקנה לעצמו, ומדוע? דף נח: נט.

תשובה :

א. כשאמר "צא וקדש לי אשה"

בין כשאמר לשלוחו ובין לחבירו אמרינן, "מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות", חוץ מכשידוע שהמתקדשת אינה מעונינת בראשון, שאז מותר לשני לקדשה לעצמו, רק שצריך לפני הקנין להודיע לראשון "שאינו יכול לבצע שליחותו", ואם יש חשש שבזמן זה יקדמו אחר - יקדשה לעצמו ואח"כ יודיעו, כנ"ל תשו' קודמת, עיי"ש, (והרמב"ם פ"ט מאישות הל' יז, פוסק: שאם קידשה לעצמו במקום שהאשה היתה מסכימה להתקדש לראשון נקרא "רשע", וכותב הערוך השולחן אהע"ז סי' לה סעיף כט, שזהו מדין "עני המהפך בחררה", ולפי"ז כותב ה"חמדת שלמה" חו"מ (ה', אות ז) שמי שמקדש אשה שחבירו מחזר עליה נקרא "רשע", אבל בספר "טיב קידושין" סי' לה ס"ק ג', כותב: שרק בשליח נקרא "רשע", הואיל ורימה את המשלח ולא קיים את שליחותו, אבל כשאינו שליח – לא נקרא "רשע", עיי"ש ובנו"ב חלק ב' אהע"ז תשו' עב).

פוסקים :

בשו"ע (סי' לה סעי' ט') נפסק: העושה שליח לקדש לו אשה פלונית והלך השליח וקידשה לעצמו, הרי זה מנהג רמאות ומה שעשה עשוי, אם לא קידשה במעות המשלח, אפילו אמר לה תחלה "פלוני שלחני לקדשך לו", וזהו כדעת תוס' בסוגיין דף נט: ד"ה האומר, וכענין קידושין אמר לה "הרי את מקודשת לי" הרי זו מקודשת לשליח, ודוקא שהאשה שמעה והבינה יפה קודם קבלת הקידושין שאמר "הרי את מקודשת לי", דאם לא כן, אדעתא דמה שאמר לה בתחלה לקדשה לפלוני קיבלה הקידושין, אבל אם טעה השליח ואמר "מקודשת לי", אין כאן בית מיחוש דהקדש בטעות לא הוי הקדש, ונאמן השליח לומר דטעה, ויש מי שמחמיר להצריכה גט, ובסעי' י', נפסק: אם לא רצתה האשה להתקדש למשלח וקידשה השליח לעצמו, אינו נקרא רמאות.

ב. כשאמר "צא וקנה לי דבר פלוני"

כנ"ל לענין קידושין. (הראשונים הקשו סתירה מהתוספתא בב"מ פרק ד' תוס' יא, שמי שנתן מעות לשלוחו והשליח קנה לעצמו מוציאין אותו ממנו בעל כרחו, יש שהעמידו את סוגייתנו בקידושין – במעות של השליח, יש שהעמידו: באופן שהשליח לא התכוין לגזול את מעות המשלח, ויש שהעמידו: באופן שהודיע מראש בפני עדים שכוונתו לעצמו, ובלא זה הקנין למשלח – עיין ברמב"ם ובשו"ע שניבא בהמשך, בש"ד ס"ק ד', בסמ"ע ס"ק יב, ובנתיבות ס"ק ד' ה').

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז ממכירה הל' י' יא) ובשו"ע (חו"מ סי' קפג הל' ב') נפסק: הנותן מעות לחבירו לקנות לו קרקע או מטלטלים,

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

והניח מעות חבירו אצלו והלך וקנה לעצמו במעותיו, מה שנעשה עשוי והרי הוא מכלל הרמאים, ואם היה יודע שזה המוכר אוהב אות ומכבדו ומוכר לו ואינו מוכר למשלחו, הרי זה מותר לקנות לעצמו, והוא שיוודענו, ואם מפחד שמא יבא אחר ויקדמנו לקנות, הרי זה קונה לעצמו ואחר כך מודיעו. קנאה סתם במעותיו, יכול לומר אח"כ "לעלמי קניתי", ודוקא בקרקע סתם, אבל בקרקע מיוחדת, הואיל והוא מנהג רמאות, ולפי מעיקרא קנאה משלח ולא יכול לחזור בו, קנאה באחד מדרכי הקנאה בלא מעות, זכה המשלח, ואפילו מכרה השליח אינו כלום.

ברמב"ם (פ"ז ממכירה הל' יב) נפסק: הורו מקצת המורים שאם קנה לעצמו במעות חבירו אחר שזקפן עליו במילוח, הרי קנה לעצמו, ומקבלין ממנו כשאמר "זקפתי אותם המעות על עצמו במילוח", ואני אומר שאין דין זה דין אמת, אלא המקח של משלח, כמו שיתבאר בדין העסק, וכן נפסק בשו"ע שם סעי' ג', והרמ"א מוסיף: כמו שיתבאר בדין העסק. והיינו לדברי הרמ"א חו"מ סי' קפג סעי' ג', הפוסק: מיהו אם אמר השליח לפני עדים שחוזר בשליחותו, י"א דקנה לעצמו, וי"א דכלל ענין הוא על המשלח.

המקדש אשה לאחר זמן

ג. האומר "התקדשי לי במעות אלו לאחר ל' יום" ונתאכלו המעות, האם מקודשת, [ומה הדין במקדש בשר, ונקרע השטר], ומדוע: דף נט.

תשובה:

1. המקדש במעות ונתאכלו, ולא חזרה בה, לפי רב ושמואל - לאחר ל' יום מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות ולא נשתייר אפילו פרוטה, דהמעות ניתנו לקידושין ולא למילוח ולא לפיקדון.
2. אם חזרה בה תוך ל' יום - עיין בתשו' הבאה, ובתשו' ח'.
3. דין המקדש בשטר ונקרע או אבד - עיין במש"כ לקמן תשו' יח.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ז מאישות הל' י"ג) ובשו"ע (אהע"ז סי' מ' הל' א') נפסק: האומר לאשה "הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שלשים יום", אע"פ שנתאכלו המעות בתוך שלשים יום, הרי זו מקודשת לאחר שלשים יום, ואם חזר בו בתוך השלשים יום או חזרה היא, אינה מקודשת, וי"א לאם קידשה בשטר ואינו נעין לאחר שלשים יום אלא נקרע או נאכל תוך שלשים, אינה מקודשת.

אם דיבור מבטל דיבור

ד. האם דיבור שאין בו מעשה מבטל דיבור (א) כשראובן אמר לאשה "התקדשי לי במעות האלו לאחר ל' יום", וחזרה בה ע"י דיבור שאין בו מעשה, או בעשה שליח להפרשת תרומה וביטל השליחות לפני שהשליח תרם, (ב) באשה שעשתה שליח לקדשה ורוצה לבטלו, ומדוע: דף נט.

תשובה:

א. כשחזרה בה

לפי רבי יוחנן - בכל האופנים דיבור מבטל דיבור, דהיינו אפילו אם בדיבור הראשון היה מעשה שעדיין לא חל, [לדוגמא: האומר לאשה "התקדשי לי במעות אלו לאחר ל' יום", וחזרה בה בתוך ל' יום ע"י דיבור בלא מעשה של קבלת קידושין מאחר - שחזרתה חזרה, דינה כשקיבלה קידושין מאחר - עיין לקמן תשו' ח', וכותבים על זה הריטב"א והמאירי: שהחזרה מועילה רק אם היה בפני ב', אבל בינה לבין עצמה החזרה לא מועילה, אף ששמענו אותה שנים, מיהו הרמב"ם פ"ז מאישות הל' י', והשו"ע אהע"ז סי' מ' סעי' א' שתמו בזה, וע"ע ביד אפרים סי' מ' סעי' ה', ובערוה"ש שם ס"ק ה'].

לפי לשון א' בגמ' אליבא דריש לקיש - דיבור מבטל דיבור רק אם לא היה בו מעשה, [כגון בבעה"ב שנעשה שליח להפריש תרו"מ שיכול לבטלו כל שהשליח לא תרם], אבל אינו מבטל דיבור שהיה בו מעשה, [כדוגמא המובאת בנושא הקודם לענין קידושין].

אבל לפי הלשון השני אליביה - דיבור אינו מבטל אפילו דיבור שלא היה בו מעשה, ולפי התוס' הרא"ש - מחלוקת האמוראים היא גם כשהאיש חזר בו, ואילו הרא"ש בסי' ג', כותה: שיש מקום לומר, שכשהאיש חזר בו מודה ריש לקיש שחזרתו חזרה, ורק באשה שקיבלה מעות לקידושין דהוי מעשה, סובר ריש לקיש שאינה חוזרת, ולכן בעה"ב שעשה שליח להפריש תרו"מ אין

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

יכול לבטלו בדיבור אפי' אם עדיין השליח לא תרם.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ד מתרומות הל' ט') נפסק: האומר לשותפו או לבן ביתו או לעבדו או לשפוחו לתרום והלכו לתרום וביטל שליחותו קודם שיתרמו, אם לא שינה השליח, תרומתו תרומה, ואם שינה, כגון שאמר לו "תרום מן הצפון" ותרום מן הדרום, הואיל וביטל שליחותו מקודם, אינה תרומה, והראב"ד בהשגותיו, כותב: מה ראה זה המחבר שפסק כריש לקיש, שלא העמידו בירושלמי את המשנה בשינה שליחותו אלא לדעת ריש לקיש, דאמר לא אתי דבור ומבטל דבור, ולית הלכתא כותיה, [השר"ע יור"ד שלא סי' לו, סובר כהרמב"ם, והרמ"א שם מביא: ויש מולקין וכניאל לכו לכל שנטל השליחות, אפילו לא שינה, לא הוי תרומתו תרומה. ביישוב שיטת הרמב"ם שפסק לענין תרומה כריש לקיש ולענין קידושין כרבי יוחנן - עיין בגו"כ ובאור שמח מש"כ בזה].

ב. באשה שעשתה שליח לקדשה ורוצה לבטלו

לפי רש"י (ד"ה וחזרה בה) אליבא דריש לקיש - אינה יכולה לבטלו בין לפניו בין שלא לפניו.

ולפי תוס' (ד"ה לא) - אינה יכולה לבטלו רק שלא בפניו, אבל בפני השליח מודה ריש לקיש שיכולה לבטל, [ועיין מהר"ם ובפני"ר].

אם מעשה מבטל מעשה

ה. האם מעשה מבטל מעשה?

דף נט. נט.

תשובה :

1. בתרומה - לא מבטל.

בתוס' (ד"ה מיד) מבואר: שגם תרומה שניטלה ע"י מחשבה נחשבת למעשה, וביטול השליחות אינו מועיל לבטל אותה.

2. בטומאה, באופן שהכלי הוכשר לקבל טומאה ועדיין לא טמא - מעשה קטן יכול לבטל את הכלי מלקבל טומאה.

3. כלי שכבר קיבל טומאה - הכלי מתבטל רק כשיש שינוי מעשה גדול.

בעל שביטל את הגט

ו. בעל שעשה גט, ואמר בפירוש "אני מבטל את הגט", האם יכול לחזור ולגרש בו?

דף נט.

תשובה :

לפי רב ששת - אינו יכול לחזור ולגרש, כי הגט מבוטל.

ולפי רב נהמין - תלוי בשתי הגירסאות המובאים בתוס' (ד"ה מתורת) אם אליביה יכולים לבטל את הגט עצמו, [ועיין מש"כ על מסכת גיטין פ"ד תשר"ד. השר"ע סי' קמא סעי' סו, פוסק: שאם ביטל גט וגירש בו - הרי זו ספק מגורשת].

"הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה" ומת

ז. "הרי זה גט מהיום ולאחר מיתה" ומת, האם חייבת ביבום, [וכשנתיבמה, האם הבן ממזר], ומדוע, [ומה הדין כשאמר "מעכשיו ולאחר מיתה"]?

דף נט.

תשובה :

לפי רב - הלכה כרבנן הסוברים: שלשון "מהיום ולאחר מיתה" הוי ספק תנאי ספק חזרה, והוי ספק גט, ולכן חולצת ולא מתייבמת, [ואם התייבמה - הבן ספק ממזר].

לפי שמואל - הלכה כרבי הסובר: שלשון זה הוי תנאי, ולכן אסורה להתייבם, ופטורה אף מחליצה, [ואם התייבמה - הבן ממזר].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי רבי יוחנן - חולצת כיון דהוי שוורא, וכל גט שמשיר בה לא הוי גט, [פירושו עיין תוד"ה כל], ומה שלא מתייבמת זהו רק מדרבנן, ולכן אם התייבמה - הבן אינו ממוזר, דגזרו אטו "מהיום אם מת", [שפשיטא שהוי גט].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ט מגירושין הל' יד) ובשור"ע (סי' קמה סעי' ג') נפסק: שהיא מגורשת מספק, בין אם אמר "מהיום", ובין אם אמר "מעכשיו", אך דעת הרמ"ה הובא בטור, שאם אמר "מעכשיו" - הוי גט ודאי, וע"ע בט"ז שם ס"ק ד'.

נתקדשה לאחד לאחר זמן וחזרה ונתקדשה לשני

ח. מי שאמר (א) "הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום", ובא אחר וקידשה בתוך זמן זה, למי מקודשת, (ב) כשהראשון אמר גם "מעכשיו", (ג) או כשאמר "הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום", ומת בתוך הל' יום, האם חייבת ביבום, וכשנתייבמה האם הבן ממזר, ומדוע? דף נט: ס.

תשובה :

א. אם לא אמר "מעכשיו"

לפי מסקנת הגמ' - מקודשת לשני לעולם, לפי שבשעה שקידשה השני לא היתה מקודשת, והאם מת השני או גירשה תוך ל' יום, לפי הרמב"ן והריטב"א - חזרו קידושי ראשון. כיון שעדיין לא פקעו קידושי ראשון, ושבעת חלות הקידושין לא היתה אשת איש, וכמבואר בירושלמי, ולפי הרשב"א והרא"ש - אינה מקודשת לראשון, דקבלת קידושין מהשני הוי חזרה גמורה מקידושי ראשון ונתבטל, וכתב הרשב"א: שהירושלמי חולק על הבבלי ואין קי"ל כהבבלי, עיי"ש שמוסיף שגם הרמב"ם ס"ל כן, הרמ"א סי' מ, סעיף ב', מביא את שתי הדעות, ואם השני השאיר אה - איתא בירושלמי: שמכיון שהיא זקוקה ליבם לא חלו קידושי ראשון, אולם הרמב"ן כתב: שזוהו רק כדעת רב במסכת יבמות שאין קידושין תופסין ביבמה, אבל לדידן דקיי"ל כשמואל דס"ל שצריכה גט מספק, אין הויקה מונעת מלחול קידושי ראשון, ועיין בחלקת מחוקק שם, ס"ק ר"ל.

ב. ואם אמר גם "מעכשיו"

לפי רב - מקודשת ואינה מקודשת לעולם, כיון דמספקא ליה לרב אי תנאה הוי או חזרה הוי.

רש"י מפרש (דף נח: במשנה, ובדף נט: מקודשת): דאסורה לשניהם בלא גט מאחד מהם, וכן לאדם אחר עד שיתנו שניהם גט, [משמע שאחר שגירשה השני מותרת לראשון וכן להיפך, אך עיין בב"ש סי' מ' סק"ז ובט"ז שם ס"ק ר"ל].

עוד מפרש רש"י (ד"ה מספקא ליה, ובד"ה ושמואל): שאנו מסופקים אם דעת המקדש להתנות שאם לא יחזור בו ולא ימות תהיה מקודשת למפרע, או שבאמירתו "לאחר ל' יום", הוי חזרה ממה שאמר "מעכשיו", ודעתו שיחולו לאחר ל' יום ולא למפרע, [והרמב"ן מפרש אחרת - עיי"ש].

וסובר אביי: שלפי טעם זה, אם בא אח"כ אחר ואמר לה "הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום", ובא אחר ואמר לה "הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה ימים", מראשון ואחרון - צריכה גט, ומאמצעי אינה צריכה גט, ממה נפשך, אם תנאי הוי, דראשון הוי קידושין, אבל של השאר לא, ואם חזרה הוי, רק דבתרא הוי קידושין, אבל של השאר לאו קידושין.

לפי שמואל - עד ל' יום מקודשת ואינה מקודשת, ולאחר ל' יום פוקע קידושי שני, וחלים קידושי ראשון, דס"ל ד"תנאי הוי", ומפרש רש"י (ד"ה ושמואל, השני): דאינה בספק אלא עד ל' יום שמא ימות הראשון ולא יגמרו הקידושין ונמצאו קידושי שני חילול למפרע.

ולפי רבי יוחנן - אפי' מאה תופסין בה, דכל אחד ואחד משאיר מקום לחבירו. [והרמב"ם פ"ז מהלכות אישות ה"ב, פוסק: אפי' הן מאה על הסדר הוי קידושי כולן תופסין בה וצריכה גט מכל אחד ואחד, מפני שהיא ספק מקודשת לכולן, לפי דעת הר"ן, המאירי, והכ"מ - הרמב"ם פוסק כרבי יוחנן, עיי"ש, ולפי הרא"ש סי' ג' - הרמב"ם פוסק כרב, ולפי המ"מ והגר"א - הרמב"ם פוסק כרב וכר"י לחומרא, ועי' מש"כ בגיטין פ"ט תשובה א' בהערה שבסוף נושא ה'].

ג. מי שאמר "הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום", ומת תוך ל' יום

לפי רבי יוחנן (שבנושא הקודם) - חייבת ביבום.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ובבואר ברש"י (ד"ה ושמואל, השני): שלפי שמואל (הנ"ל שם) אם מת הראשון נפקעו הקידושין של הראשון, ולמילא אינה חייבת ביבום, ואם התייבמה תוך ל' – הבן אינו מוזר ממה נפשך].

המגרש "על מנת שתתן לו מעות" ולפני הנתינה הגט נקרע או אבד או מת

ט. האומר לאשה "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתיים זוז", מה דינה א) כשהגט נקרע או אבד ואח"כ נתנה את המעות, 1. לענין שתחשב למגורשת למפרע. 2. כשלא נקרע לענין אם מותר לה לקבל קידושין מאחר לפני נתינה, ומה דינה כשיעבד כשקבלה לפני נתינה. 3. המקדש אשה בכסף "ע"מ שתתני לי מאתיים זוז" ונתאכלו מעות הקידושין לפני שקיימה התנאי, ובא אחר וקידשה, למי מקודשת, ומדוע. (ב) לא נתנה לו ומת ויש לו יורשים האם זקוקה ליבום, ג) ומה הדין כשאמר "לי וליוכסי", ומדוע?

תשובה:

א. אם נתנה לו

לפי רב הונא - הרי היא מגורשת למפרע גם אם נקרע הגט או אבד קודם מתן מעות, דס"ל "כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי", ולאחר לא תנשא עד שתתן, [בין נתקרע הגט ובין לא נתקרע].

בתוס' (ד"ה איכא) מבואר: שלדידיה אם פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר ואח"כ נתנה הכסף, הוי קידושין ודאין.

ולפי רב יהודה - רק רבי [יהודה הנשיא] סובר "כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי", אבל רבנן פליגי על רבי, וס"ל "שלאו כאומר מעכשיו", והלכה כמותם, ולכן אם נתקרע הגט או אבד אינה מגורשת אפי' תתן.

בתוס' (ד"ה איכא, ובד"ה אבל) מבואר: שמ"מ לרבנן [ולרב יהודה] היא מגורשת מספק למפרע, ואם לפני שנתנה קיבלה קידושין מאחר, מקודשת לשני מספק, והיינו בין אם הגט קיים ובין לא קיים. ולפי התידוך השני של התוס' בגיטין דף ע"ד: ד"ה אדמיפלגי אליבא דרב יהודה – כשפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר, אינה מקודשת לשני אפי' מספק.

עוד כותבים התוס' (ד"ה איכא): דבנתאכלו המעות - אף לפי רב יהודה הדין הוא כמו שהכסף קיים, [שאם השני נתן אחרי שקיימה את התנאי, מקודשת ודאי לראשון, ונראה שאם נתן לפני כן, לרב יהודה צריכה גט משניהם מספק], כיון שניתנו לשם קידושין וברשותה נתאכלו.

פוסקים:

ברמב"ם (בפ"ח מגירושין הל' א') נפסק: המגרש על תנאי אם נתקיים התנאי מגורשת, אפי' מת הבעל קודם שיתקיים התנאי. הרי זו מקיימת התנאי אחר מותו. וכבר נתגרשה משעת נתינת הגט לידה, ויש לה להינשא לכתחילה אע"פ שלא נתקיים התנאי, ואין חוששין שמא לא יתקיים, הואיל והיה תנאי ב"מעכשיו" או ב"על מנת". [המ"מ כותב: שמקור דברי הרמב"ם הוא מהסוגיא בגיטין דף פג., "א"ה בכלהו תנאי דעלמא נמי לא תנסיב", ובש"ע סי' קמג סעי' ב, נפסק: שבתנאי שהוא בקום ועשה – לכתחילה לא תנשא קודם קיום התנאי, ואם נשאת יפרוש ממנה עד שיתקיים התנאי, ובתנאי שבידה והוא בשב ואל תעשה, מותרת להנשא. [בנידון דידן] פוסק הרמב"ם בפ"ח הכ"ב: "לי ולא ליורשי", ולפי"ז אין בידה לקיים את התנאי אחרי מותו – עיין מה שנכתוב בדין הבא].

ב. לא נתנה לו, ומת

לפי ת"ק - זקוקה ליבום ד"לי" ולא ליורשי.

ולפי רשב"ג - אינה זקוקה ליבום, משום שנתנה ליורשי הוי נתינה, ומגורשת למפרע, ולא תנשא לאחר עד שתתן.

רב הונא מפרש: שלכו"ע "כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי", ולכן לרשב"ג אם נתנה ליורשים מגורשת היא למפרע, ות"ק דפליג ס"ל: לי ולא ליורשי, וממילא נתינה ליורשים לא הוי קיום התנאי.

ורב יהודה [הסובר שרבנן סוברים "דלאו כאומר מעכשיו דמי"] מפרש: שצ"ל שרשב"ג ות"ק סוברים כרבי שהוי כאומר "מעכשיו", אבל רבנן חולקים וסוברים שלא הוי כאומר מעכשיו, ורב יהודה סובר כרבנן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תוס' (ד"ה אבל) מבארים: לרבנן ולרב יהודה הסוברים שלא הוי כאומר מ"עכשיו" חולצת ולא מתביימת, משום שהוי ספיקא של אשת איש שלא במקום מצוה, שהרי אם תתננה לאחד מן הקרובים מגורשת מספק למפרע, והרמב"ם שם, פוסק: לי ולא ליורשי, ולפי"ז אינה מגורשת וזקוקה ליבום, ומוסיף דכל זה כשקבע זמן לעשיית התנאי. אבל אם לא קבע זמן – לא בטל הגט, ולא תנשא לזר עד שתחלוץ, ואפי' אבד הגט או נקרע קודם שימות, והטור חולק עליו וס"ל: דאפי' בלא קבע זמן מתייבמת, וע"ע בב"י שם שהבין שגם לפי הרמב"ם – אינה גט, והב"ח השיג עליו, דמלשון הרמב"ם "לא בטל הגט" משמע, דהוי ספק מגורשת.

ג. אם כשאמר "לי וליורשי"

בתוס' (שם) מבואר: שלפי רב הונא - לכו"ע אינה זקוקה ליבום, ושלפי רב יהודה - לת"ק ולרשב"ג אינה זקוקה ליבום, ולרבנן חולצת ולא מתייבמת.

המקדש בפרוטה על מנת שיתן לה מעות או שיש לו רכוש או יראה לה רכוש

ט/1. מה דין של האומר א) "הרי את מקודשת לי בפרוטה זו על מנת שאתן לך מאתיים זוז", ב) או כשאמר "על מנת שיש לי מאתיים זוז", ג) או כשאמר "על מנת שאראך מאתיים זוז", ד) או כשאמר "על מנת שיש לי כור עפר", ה) או כשאמר "על מנת שיש לי קרקע במקום פלוני", ומדוע?
דף ס. ס:

תשובה:

א. כשאמר "על מנת שאתן לך מאתיים זוז"

לפי רב הונא - לכשיתן את המאתיים זוז הרי היא מקודשת למפרע, משום דס"ל שלכו"ע "כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי", ולכן אם קיבלה קידושין מאחר ואח"כ נתן לה את המאתיים זוז, אין קידושין שני חלים.

ולפי רב יהודה - מקודשת רק משיתן, דס"ל "דלאו כאומר מעכשיו דמי", ולכן קידושיו של שני תופסין לגמרי, ושזהו רק אליבא דרבנן, אבל רבי יהודה פליג וסובר שהוי "כאומר מעכשיו דמי", ומקודשת למפרע לראשון ולא לשני, וכן"ל תשובה קודמת נושא א'.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ו מאישות הל' יז) ובסו"ע (סי' לח סעי' ו'), נפסק: שהוי כאומר מעכשיו דמי.

ב. כשאמר "על מנת שיש לי מאתיים זוז"

הרי זו מקודשת ויש לו, אבל אם אין לו - אינה מקודשת, ואם אין ידוע שיש לו - מקודשת רק מספק.

לפי רש"י (ד"ה ויש לו) - אם יש לו עדים שמעידים שיש לו מעות, מקודשת בודאי אף אם לא ראתה את המעות, אבל כשאין עדים מקודשת מספק, דשמא יש לו כדבריו ואין אנו יודעים, ונפק"מ באופן שקיבלה קידושין משני, דכשיש עדים מקודשת לראשון, וכשאין עדים אינה מותרת לאחר, וצריכה גט מהשני מספק, כדי להתירה לראשון, וזהו אף אם חזר ואומר "אין לי", דשמא יש לו והוא אומר "אין לי" כדי לקלקלה - רמב"ם פ"ו מאישות הל' ב, וש"ע סי' לח סעי' יד.

ג. כשאמר "על מנת שאראך מאתיים זוז"

1. הרי זו מקודשת ויראה לה מאתיים זוז משלו, ולכן אינה מקודשת אף אם יעידו עדים "שראו שיש לו משלו" - חלקת מחזקת סי' לח ס"ק כד, וב"ש שם ס"ק לג. לפי רבינו ירוחם בשם הרמ"ה - כשתראה מקודשת למפרע, אבל קודם לכן כותב המאירי: שמקודשת מספק, עוד סובר הרמ"ה: שמקודשת אף אם יראה לה מעות שהרויח אח"כ ורק אם אמר "על מנת שאראך מעות שיש לי", והרויח אח"כ אינה מקודשת, וכותב רבינו ירוחם שלפי הרא"ש - גם כשלא אמר "שיש לי" להרויח אח"כ אינה מקודשת. מחלוקת הרמ"ה והרא"ש מובאת גם בטור, עיי"ש ובב"ן.

2. אם הראה לה על השולחן והוא שולחני - אינה מקודשת, אף אם מראה לה מעות שקיבל למחצית שכו, וזהו מפני שלא נתכוונה במה שאמר "ויראה לה", אלא רק כשיראה משלו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (אה"ע"ז סי' לח סעי' יח) נפסק: "על מנת שאראך מנה", אינה מקודשת עד שיראנה מנה שלו, ואפילו הראה לה מנה שיש לו בעסקא מאחרים – אינה מקודשת, (הרמב"ם פ"ז מאישות הל' ד', מוסיף גם האופנים שלקח בהלוואה או בשותפות – עיין בהגרעק"א על המשניות, ובאוצר הפוסקים סי' לח אות עז), וי"א לפילו הגיע מחלקו מן הכיוצא מנה, אינה מקודשת, מאחר שעדיין לא חלקו, (וע"ע בח"מ ס"ק כה, ובב"ש ס"ק לד, מש"כ בזה).

ד. כשאמר "על מנת שיש לי כור עפר"

1. הדין - בדיוק כהנ"ל נושא ב', עיי"ש.

2. אם כשאמר "על מנת שאראך בית כור עפר" - הרי זו מקודשת ויראה לה.

3. אם לא הראה לה או שהראה לה בדיסתורא, (אריסות – רש"י) - אינה מקודשת, (כיון שניתן לסלקו באם יהיה הפסד – ר"ן, ומפני שכל שדה שאינו יכול להקדישה לא נחשבת לשלו – שו"ת רדב"ז חלק ז' סי' סט, וה"ה בשדה שניתנה לו על מנת להחזירה או שדה שקיבלה במשכון אף שאוכל פירותיה – ריטב"א, וה"ה לשדה שקנה לפירותיה – מאירי, אבל קרקע המשועבדת לחובו נחשבת לשלו ומקודשת, לפי שיכול לסלק חובו בזוי – ריטב"א, נימוק"י, פ"ת סי' לח ס"ק יג, עיי"ש, ע"ע בר"ן שמביא ש"א שמי שיש לו קרקע שמעלה ממנה מט – מקודשת רק אם אחר תשלום המט ישאר בית כור עפר, וצריך שהבית כור יהיה במקום אחד - עיין מש"כ בתשובה הבאה).

פוסקים :

בשור"ע (אה"ע"ז סי' לח סעי' כא) נפסק: "על מנת שאראך בית כור עפר", הרי זו מקודשת ויראנה, ואם הראה ששכר מאחרים או שלקח באריסות, אינה מקודשת. אבל יש לו קרקע שמעלה ממנו מט, הרי היא מקודשת, להא' הקרקע שלו, וכלכל ציהא לו ככדי בית כור עפר שאינו מעלה מט, דעל מנת ציהא לו בית כור עפר גמור משמע, (וע"ע בח"מ ס"ק לב, ובב"ש ס"ק מב, מש"כ בזה).

ה. כשאמר "על מנת שיש לי קרקע" (או מעות – רמב"ם)

כשאמר "במקום פלוני" - אם יש לו באותו מקום שאמר מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת, (לפי הרא"ש בסי' ה' – אינה מקודשת אפי' מספק, דאם היה לו היה הדבר גלוי, ולפי הרמב"ם פ"ז מאישות הל' ג', והשו"ע סי' לח סעי' יז, כ' – מקודשת מספק, דשמא יש לו במקום פלוני ואומר "שאינ" כדי לקלקלה, כנ"ל נושא ב').

שדה שיש בה נקעים או סלעים, אם נמדדין עמה

ג. שדה שיש בה נקעים או סלעים, מה דינה א) לענין מקדיש שדהו, ב) לענין מכר, ג) לענין קידושין כשאמר "בית כור" לענין שיצטרפו לבית כור, ומדוע? דף סא.

תשובה :

1. אם הם פחות מעשרה טפחים - הרי הם נמדדין עמה, שנותן בזרע חומר שעורים חמישים שקל כסף, וזהו גם כשהנקעים מלאים מים.

2. אם יותר מעשרה טפחים והם מלאים מים - אין הם נמדדין עמה, (הטעם – עיין רשב"א, עוד כותב שם: שאף שאין מצטרפין מ"מ נחשבים לשדה אחד ובמקום אחד, ולכן אם יש בית כור חוץ מהנקעים – מקודשת אף שהנקעים מחלקים את השדה).

ברש"י ובתוס' (ד"ה אין) מבואר: דהיינו שמעריכין אותן לפי שווים, ולא לפי המחיר הקצוב בתורה.

3. ביותר מ' טפחים ואינם מלאים מים

א. במקדיש שדהו בשעת היובל - הנקעים נמדדין עמה, וכן פירש"י ד"ה הכא מאי, ובד"ה להקדש, וכן שיטת הראב"ד פ"ד מערכין הי"ד, אבל הרמב"ם פ"ג מפרש: שנמדדין בפני עצמן ומחשבין להם מה שראוי להם, וע"ע בלח"מ פ"ז מהלכות אישות ה"ה).

לפי רש"י (ד"ה נקדשו) - מצרפין רק את הקרקעות ולא את המדרון, (מהלח"מ הנ"ל מוכח, שהבין שכן הוא לפי רש"י גם למסקנת הסוגיא).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ב. במכר - אין הם נמדדין עמה כלל. ושיטת הרמב"ם פ"ח ממכירה ה"א: שהן של לוקח ובלי דמים, שיטת הראב"ד הובא במ"מ: שהן של מוכר, וכופין את הלוקח ליתן אותן בדמיהם, שיטת הרשב"ם הובא ברמ"א סי' ריח סעי' א: דנשארו ללוקח, ומ"מ צריך הלוקח ליקח שאר השדה, ובלבד שיוכל לעבור המחרישה ביניהם.

ג. בקידושי אשה - להקדש מדמינן לה, משום שסומכת דעתה שיטרוח ויביא את הפירות.

רש"י מפרש (ד"ה להקדש): שלכן נמדדין עמה.

פוסקים :

בשור"ע (סי' לח סעי' כג) נפסק: בית כור עפר שאמר, צריך שיהיה במקום אחד, וסלעים ונקעים אינן מפסיקין אע"פ שאינן נמדדין עמו, אבל אם היה בשנים או בשלשה מקומות מחולקים לגמרי, אין מצטרפין.

דיני תנאים

יא. במה נחלקו רבי מאיר ור' חנינא בן גמליאל, בדין העושה תנאי? דף סא. – סב.

תשובה :

לפי רבי מאיר - צריך 1. תנאי כפול 2. תנאי קודם למעשה, 3. הן קודם ללאו.

ולפי ר' חנינא בן גמליאל - אין צריך תנאי כפול.

רש"י (דף סא. ד"ה ר"ח אומר) סובר: שר' חנינא בן גמליאל מצריך 1. תנאי קודם למעשה, 2. הן קודם ללאו.

ותוס' (ד"ה כל) סוברים: שלר' חנינא - אין צריך תנאי קודם למעשה, ומשמע מדבריהם: שגם לא מצריך "הן קודם ללאו", ונעייין בתוד"ה בשלמא, ובעצמות יוסף שם. דעת הרמב"ם פ"ג מהלכות זכיה ומתנה ה"ז וה"ח, ופ"ז מאישות ה"א: שהלכה כרבי מאיר, דבעינן תנאי כפול ושאר דיני תנאים, בין באיסור ובין בממון, ובעל מנת ס"ל, דלא בעינן תנאי כפול, ולא להקדים תנאי קודם למעשה, וכן התוס' לעיל דף ו: ד"ה לא, כותבים: שגם בממונות בעינן תנאי כפול, ולפי דעת התוס' לעיל דף מט: ד"ה דברים, בשם הרשב"ם - רק בגיטין וקידושין בעינן תנאי כפול, והן קודם ללאו, אבל בדיני ממונות לא צריך, שיטת הרבינו חננאל, התוס' לעיל שם, והראש"ש: דגם בעל מנת צריך כל משפטי התנאים - שתי השיטות הובאו בשור"ע אהע"ז סי' לח סעי' ג. שיטת הרמב"ם פ"ז מהלכות אישות ה"ד: דתנאי קודם למעשה, אינו תלוי בדיבור, רק במעשה, ואם הקדים המעשה בפועל ואח"כ התנה - לא מהני, שיטת הראב"ד שם ה"א: שאף באמירה צריך להקדים את התנאי קודם למעשה, ונ"ע במש"כ לעיל פרק א' תשו' כד, ועל מסכת גיטין פרק ז' תשובה יד.

אם גיור צריך להיות בפני שלשה

יב. האם גיור צריך ג' לקבלת מצוות או לטבילה, ומנין למדים זאת? דף סב.

תשובה :

גר צריך שלשה, דכתיב "משפט".

לפי רש"י - בין לקבלת מצוות ובין לטבילה צריך ג', ולעיכובא.

ולפי התוס' (ד"ה גר) - רק לקבלת מצוות צריך ג' ולעיכובא, ושלא בעינן מומחין, אבל לא לטבילה, לתירוצם הראשון: היינו שלטבילה רק לכתחילה צריך ג', ולתירוצם השני - אפי' לכתחילה לא צריך.

התורם מן המחובר על התלוש, ולהיפך

יג. התורם מן המחובר על התלוש, ולהיפך, האם תרומתו תרומה, ומדוע? דף סב.

תשובה :

א. אם הפירות הביאו שלישי ובידו לתלשן, ואמר "שיהיו תרומה לכשיתלשו" ונתלשו

לפי רבי יוחנן - הוי תרומה, בין אם הפריש מן המחובר על התלוש ובין מן התלוש על המחובר, דכל בידו לאו כמחוסר מעשה דמי, ולכן אינו נחשב לדשלב"ל. וז"ל אסי הקשה על רבי יוחנן. ועיי' א"ת כרך ז', ערך דבר שלא בא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לעולם, עמ' מט, סג.

ב. מן התלוש על המחובר ולהיפך

1. **כשלא אמר "לכשיתלשו" - לכו"ע** ובכל אופן לא הוי תרומה, הואיל והמחובר אינו חייב בתרומה, [והוי ליה כמפריש מן החיוב על הפטור - תוס'].

רש"י (ד"ה מחובר) מפרש: שזהו מדכתיב "ראשית דגנך", מידי דמידגן שנאסף בכרי.

ותוס' (ד"ה אין) מפרשים: שזהו מדכתיב "ממנו" ולא מן המחובר דאפי' בדיעבד לא מהני.

2. כשאמר "לכשיביאו שלישי ויתלשו" והביאו שלישי ונתלשו

למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל - בכל מקרה לא הוי תרומה, ברש"י (ד"ה לכשיביאו) מבואר: דכל שלא הביאו שלישי אין בידו לתלשן ולהפרישן, דתבואה שלא הביאה שלישי לאו תבואה היא.

ולפי ר' אליעזר בן יעקב, [שיטת התוד"ה ואמר: שאין כל מחלוקת בינו לבין שאר התנאים הסוברים אדם מקנה דשלב"ל], האופנים הדעות והדינים כדלהלן:

א. **אם זה כשחת, בבי כיבשא** [דהיינו שדה בית הבעל, שדייה במי גשמים] - הוי תרומה, דכיון שהם ראויים לקצור ולהאכילם לבהמה, חשובים הם, וחלה התרומה למפרע לכשיתלש.

ב. **ואם כשחת בבי שקיא** [דהיינו שדה בית השלחין שצריכים להשקותה]

ללישנא קמא (בדעת ראב"י) - לכו"ע גם באופן זה חלה התרומה לכשיתלש, כבבי כיבשא.

ואילו ללישנא בתרא (בדעת ראב"י), לרב יוסף - חלה התרומה לכשיתלש, ולרבה - לא הוי תרומה, כיון שעשויה להפסד באם לא משקה לה את הצריך לה, לא חשובים הם.

ג. **ואם זה עדיין אגם** [צמחים רכים שעדיין לא הגיעו לכלל שחת]

רש"י מפרש: שהוא מבצל, ועולה מן הארץ, ויש בו כדי לכוף

לפי לישנא בתרא - לכו"ע לא הוי תרומה.

ולפי לישנא קמא (בדעת ראב"י), לרבה - לא הוי תרומה, ואילו לרב יוסף - הוי תרומה.

רש"י (ד"ה כמאן אי כרבה) פוסק: כראב"י שאדם מקנה דשלב"ל ע.

ותוס' פוסקים: כרבנן שאין אדם מקנה דשלב"ל ע.

קידושי אשה שאינה בעולם

יד. **האומר לחבירו "אם ילדה אשתך נקבה הרי היא מקודשת לי", האם דבריו קיימין? דף סב:**

תשובה:

1. **אם עדיין לא מעוברת** - אינה מקודשת.

2. **אם היא מעוברת והוכר עוברת** - הדין שנוי במחלוקת התנאים, באם אדם מקנה דשלב"ל.

3. **אם עדיין לא הוכר עוברת**

לפי לישנא קמא אליבא דרבה, ולפי לישנא בתרא - אף ר"א בן יעקב מודה שאינה מקודשת.

ותוס' (ד"ה ואמר) כותבים: שגם שאר התנאים שס"ל שאדם מקנה דשלב"ל מודים וסוברים שאינה מקודשת.

ולפי לישנא קמא אליבא דרב יוסף - הדין שנוי במחלוקת התנאים, באם אדם מקנה דשלב"ל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

פוסקים :

בשור"ע (אהע"ז סי' מ' סעי' ח') נפסק: האומר לחבירו "אם תלד אשתך נקבה תהא מקודשת לי", אינו כלום, ולהרמב"ם וקצת מפרשים, אם היתה אשת חבירו מעוברת והוכר העובר, הבת מקודשת, וצריך לחזור ולקדשה מאביה לאחר שתלד כדי שיכניסנה בקידושין שאין בהם דופי.

קידושי אשה התלויים במעשה

טו. האומר לאשה "הרי את מקודשת לי" באופנים שבהמשך, האם מקודשת, ומדוע? א) כשאמר לה "לאחר שיחלוץ לך יבמיד", ב) לאחר שאתגייר, לאחר שתגיירי, לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי, ג) כשאמר לאשתו "הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך", ד) כשנתן לפנויה ב' פרוטות ואמר לה "באחת תתקדשי היום, ובשניה לאחר שאגרשך". דף סב. – סג.

תשובה :

א. אם כשאמר "לאחר שיחלוץ לך יבמיד"

לפי תנא דמשנתינו ולפי רבי יוחנן הסנדלר - אינה מקודשת.

רש"י (במשנה ד"ה לאחר, וד"ה אינה) מפרש: דס"ל אין קידושין תופסין ביבמה לשוק, וכן ס"ל אין אדם מקנה דשלב"ל, ועכשיו אין בידו לקדשה.

ולפי מ"ר אדם מקנה דשלב"ל - מקודשת, וכן הדין למ"ד קידושין תופסין ביבמה, שהרי אין בזה חסרון של דשלב"ל.

ב. כשאר המקרים

לפי רבי מאיר - מקודשת, דס"ל אדם יכול להקנות דשלב"ל.

לפי רבי יהודה הנשיא - מעיקר הדין מקודשת וכסברת ר"מ, חוץ מכשאמר "לאחר שימות בעלך" או "לאחר שתמות אחותך", שמשום איבה אינה מקודשת.

ולפי רבי יוחנן הסנדלר - אין אדם יכול להקנות דשלב"ל, וכן פוסקים רבי יוחנן ורב אושעיא - האופנים והדינים הם כדלהלן:

- 1. לאחר שאתגייר, לאחר שתגיירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי** - אינה מקודשת. וכן התוס' ד"ה ואמר: שראב"י ס"ל דיכול להקנות, ומ"מ אין הלכה כן, אף דקיר"ל "משנתו של ראב"י קב ונקי", כי נחלקו בזה רב נחמן ורב הונא במס' ב"מ, והלכה כרב נחמן בדיני, ועיין א"ת כרך ז', ערך דבר שלא בא לעולם, עמ' מג, סד].
- 2. כשאמר לאשתו "הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך"** - אינה מקודשת.

רבי יוחנן מסביר: שזהו לפי שעכשיו לא תופסין בה קידושין, ואח"כ אין בידו לקדשה, שהרי זה תלוי ברצונה, והוי דשלב"ל.

פוסקים :

בשור"ע (סי' מ' סעי' ז') נפסק: שאינה מקודשת, והרמב"ם השמיט דין זה – ועיין עינים למשפט שכותב: שגם הרמב"ם סובר שאינה מקודשת, ונע"ש].

- 3. כשנתן לפנויה ב' פרוטות ואמר לה "באחת תתקדשי היום, ובשניה לאחר שאגרשך", לפי רב אושעיא** - הוי ספק, אם יש לומר "דכי היכי דתפסי קידושין עכשיו כשהיא פנויה כן יתפסו אחר הגירושין", וממילא אין חיסרון של דשלב"ל.

הגמ' מצדדת לומר: שגם רבי יוחנן סובר שהוי ספק. [לפי המאירי בשם גדולי הדורות – לדינא לאחר הגירושין האשה מקודשת מספק, וכן נפסק בשור"ע סי' מ' סעי' ז', ובמאירי מובא דעה נוספת – שאינה מקודשת כלל, עיי"ש, ומביא את הרמב"ם בפ"ז מאישות הל' יד, שפוסק: שמקודשת, ותמה עליו מסוגייתנו שמבואר שמקודשת רק מספק, עיי"ש, ובחידושי הרשב"א, אך עיין בתור"י הזקן ובכס"מ הכותבים שהרמב"ם מתכוון שמקודשת רק מספק].

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הפרת הבעל כשאשתו נדרה "יקדשו ידי לעושיהם" או "קונם שאני עושה לפיך"

טז. האומרת "יקדשו ידי לעושיהם" או "קונם שאני עושה לפיך", או "קונם שאני עושה לפיך", האם הבעל צריך להפר? דף סג.

תשובה:

לפי ת"ק - בשני המקרים הראשונים הגמ' אומרת שאין צריך להפר, כיון שמשועבדת לו, ומבואר בתוס' (ד"ה ה"ג) שבמקרה השלישי אין צריך להפר משום שאינה יכולה לאסור בקונם, והואיל והוי דבר שאין בו ממש - מהרש"א ומהר"ם.

ולפי רבי עקיבא - צריך להפר, שמא תעשה יותר ממה שחייבת לו, ומחלוקתם - עיין במסכת כתובות דף נט. ובמש"כ שם פרק ה' תשרי לז.

הגמ' (בסוגיין) אומרת: שדברי ר"ע הם עכ"פ כשאמרה "יקדשו ידי לעושיהם", ומשמע לכאורה מהגמ' שבאופן שאומרת "קונם שאני עושה לפיך", ורש"י מפרש: "מעשה ידי יהיו לפיך כהקדש". ועיין מאירי, אם ס"ל לר"ע כמ"ד שאין אדם מקנה דשלב"ע, אין צריך להפר, ושלמ"ד אדם מקנה דשלב"ע - בודאי צריך להפר, אך מבואר בתוס' (ד"ה וידיים, ע"פ הגמ' במסכת כתובות דף נט): שמכיון שקונמות קדושת הגוף ניהו, ס"ל לרבי עקיבא שאף בזה צריך להפר, גם אם ס"ל אין אדם מקנה דשלב"ע. ומתוס' משמע: שהואיל והן קדושת הגוף, לכן חל גם על דשלב"ע, וכן מפרש הביהגר"א י"ד סי' קלד ס"ק כט, ועי' בנו"כ שם, בשיטת"ק במסכת כתובות שם, וברמב"ם פ"ב מהל' נדרים הל' י' ובנו"כ שם, ואילו לפי הר"ן במסכת כתובות שם, הרא"ש, והג"א שם - גם קונם לא חל על דשלב"ע, וצריך לומר "יקדשו ידי לעושיהם", ועיין בעינים למשפ"ט.

קידושין שיחולו לאחר זמן, ואבד הכסף לפני הזמן

יז. האומר "הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום בכסף זה", ונתאכלו המעות, האם מקודשת? דף סג.

תשובה:

התוס' (ד"ה כגון), מביאים את הגמ' (לעיל דף נט). האומרת: שלפי רב ושמואל, אם לא בא אחר וקידשה בתוך ל' יום - מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות, הואיל וקנין המעות לא מתבטל.

קידושין שיחולו לאחר זמן, ואבד השטר לפני הזמן

יח. האומר "הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום בשטר זה", ונקרע השטר, האם מקודשת, והאם משתנה הדין אם אמר לה "מעכשיו ולאחר ל' יום", או אם אמר "על מנת" ו"מעכשיו"? דף סג.

תשובה:

1. כשאמר "הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום בשטר זה", ונקרע השטר - בתוס' (ד"ה כגון, ע"פ דברי הרש"ש בד"ה בא"ד ואם) מבואר: שכל שלא אמר "מעכשיו" ונקרע השטר - אינה מקודשת, וכן נפסק ברמ"א בשם י"א, כמובא לעיל תשרי ג', ועי' במאירי בביאור המשנה השנית בשם מקצת רבותיו, הטעם לשיטת התוס' - עיין בתוס' בכתובות דף פב. ד"ה הא, ובימות דף צג. תוד"ה קניה ובתורי"ד לעיל דף ס. ואם דברי התוס' הם גם באופן שהשטר שוה פרוטה - עיין רשב"א בד"מ ס"ק ג', ובב"ש ס"ק ג'.

2. כשאמר "מעכשיו ולא הוסיף על מנת" - התוס' (הנ"ל) כותבים: שלפי רבי יוחנן (במסכת כתובות בענין "משוך פרה זו וכו') - אינה מקודשת, דכלתה קנינו, שהרי אין את השטר, ומסבירים שזהו רק לשיטתו הסובר לעיל (דף ס.) ש"מעכשיו ולאחר ל' יום" הוא שיורא ולא תנאי.

וכותבים בשם ר"י: שלפי שמואל (הסובר: שבאומר מעכשיו או על מנת הוא תנאי, ועיין גליון הש"ס) - מקודשת אף שנקרע השטר, כיון שמעשה הקידושין הסתיימו למפרע, ונלפי פירוש הר"ם בתוס' - אין הכרח ששמואל חולק על רבי יוחנן בזה ומלשון התוס' "זמיהו קשה לפר"י דפירש דמעכשיו מהני אפי' נתקדע הגט, וכו'" משמע שדינו של רבי יוחנן אינו מוסכם.

3. כשאמר "על מנת" ו"מעכשיו" - כותבים התוס' (הנ"ל) בשם הר"ם: דשמה אפי' לרבי יוחנן הוא תנאי ולא שיורא ומקודשת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

קידושין בשכר פעולה

יט. האומר "הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון", או כשאמר "בשכר שאדבר",
האם מקודשת?
דף סג.

תשובה:

1. כשאמר "על מנת שאדבר עליך לשלטון" - אם נתן לה פרוטה ודיבר לשלטון מקודשת, ואינו תלוי
בדין שכירות אם ישנה מתחילה ועד סוף. (עיין ברש"י ד"ה והוא).

2. כשאמר "בשכר שאדבר"

לפי מ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף - אם דיבר מקודשת.

ולפי מ"ד ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף - אינה מקודשת, כיון שנהפך למילוח, והמקדש במילוח
אינה מקודשת, (באופנים שמקודשת אם זהו אף שלא הצליח בדבריו. עיין רא"ש וברמב"ם פ"ה מאישות הי"ט).

פוסקים:

בשר"ע (אה"ע"ז סי' לח סעי' יב) נפסק; אמר לה "התקדשי בפרוטה על מנת שאעשה עמך כפועל או אדבר עליך לשלטון". אם
יש עדים שעשה עמה כפועל או דבר עליה לשלטון. מקודשת בודאי. ואם אין עדים. מקודשת מספק. ובסעי' יג, וכן ברמב"ם הל' כ,
נפסק: ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. (כדעת הר"ף והרא"ש). אבל לפי הר"ד והרי"א"ז - אינה לשכירות אלא מתחילה ועד סוף.
ואם אמר לה "שתתקדש בהנאה שאדבר" - עיין שיטה לא נודע למי.

קידושין "על מנת שישתוק אבא"

כ. מה הדין במי שאמר "על מנת שישתוק אבא", ומת האב או מת הבן?
דף סג. סג.

תשובה:

1. אם בשעת שמיעה שתק - מקודשת, ואם אח"כ מת הבן בלא בניס - זקוקה ליבום.

לפי תוס' (ד"ה אלא) - דברי הגמ' "מת האב מקודשת" זהו גם אם מת האב לפני ששמע, ואך לפי התור"י
בשם הראב"ד - אם מת לפני ששמע אינה מקודשת.

2. אם כששמע האב מיד מיחה ולא רצה את הקידושין - אינה מקודשת.

3. אם בשעת השמיעה שתק ואחר זמן מיחה

לפי רש"י ולפי תוס' (ד"ה אלא) - מקודשת, דאזלינן בתר זמן השמיעה, ולא מועיל מה שמיחה אח"כ,
(וכן סוברים רוב הראשונים, וע"ע בר"ן ובמ"מ מש"כ בהו).

קידושין "על מנת שלא ימחה אבא"

כא. מה הדין במי שאמר "על מנת שלא ימחה אבא", כשמת האב או כשמת הבן, והאם יש הבדל
אם הקציב לאבא זמן שיכול למחות?
דף סג. סג.

תשובה:

1. לא ימחה או מת האב לפני שמיעה - מקודשת.

רש"י מפרש (ד"ה אלא): דלפני שמת כל שעדיין לא שמע אינה מקודשת, כיון שיכול לשמוע ולמחות,
(ובזמן הזה עד שימות היא בספק קידושין. שמא ישמע וימחה - רשב"א, ר"ן ומאירי).

2. אם שמע ונתרצה ואח"כ חזר בו ומיחה

לפי רש"י (ד"ה אלא) - לא הווי קידושין, ועד שימות כל זמן שלא ימחה היא בספק קידושין שמא ימחה,
(אולם הרא"ש מביא דעה הסוברת, שאחר שנתרצה אינו יכול למחות, וכן פוסק הסור וכן סובר הרמב"ם).

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

3. **אם מת הבן - מלמדין את האב לומר "שאינו רוצה", כיון שבידו למחות לעולם, ואין כאן קידושין, "ומלמדין" פי' אפי' אחר ששמע ושתק.**
4. **אם הבן הקציב זמן "עד ל' יום" - כוונתו על מנת שלא ימחה ל' יום, ולכן אם מת האב לפני שמיחה מקודשת.**

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז מאישות הל' א') ובשו"ע (סי' לח סעי' ט') נפסק: "על מנת שלא ימחה אבי", ושמע ומיחה, אינה מקודשת, לא מיחה או שמת, הרי זו מקודשת, מת הבן ואחר כך שמע האב, מלמדין את האב שיאמר "איני רוצה", כדי שלא יהו שם קידושין ולא תפול לפני יבם, והראב"ד בהשגותיו, כותב: ואפילו שמע קודם שמת הבן, ד"שלא ימחה" אין לו זמן למחאה, אלא אם כן נתן לו זמן שלא ימחה בתוך כל וכך, ודקאמר "לא מיחה או שמת הרי זו מקודשת", לא מיחה היינו שתק, אם כן מה בין שישתוק לשלא ימחה, ובסעי' י', נפסק: והאומר "על מנת שלא ימחה", כל זמן שמיחה, נתבטל התנאי אפילו נתרצה בשעת שמיחה, וי"ל לאס אמר "הן" פעם אחת, קוב אינו יכול למחות, ובסעי' יא, נפסק [עיין בביאור הגר"א]: מת הבן, מלמדין את האב שימחה, כדי שלא תזקק ליבם, ונעיי' בח"מ ובב"ש שם].

קידושין "על מנת שירצה אבא"

כב. מהו כוונת דברי המשנה "על מנת שירצה אבא", [ומה הדין כשמת האב או כשמת הבן]? דף סג. סג.

תשובה :

לפי רבי ינאי - היינו "על מנת שישתוק אבא", פרטי הדינים - עיין לעיל תשו' כ', ולפי היש"ש סי' יב, אליבא דרש"י ד"ה אלא - היינו שכך מפרשים כוונתו, וכן שיטת הרא"ש סי' ז', וכן שיטת הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם בפ"ז מאישות הל' א', אבל לפי הרשב"א, הר"ן, והרי"ד - כוונת רבי ינאי, שהמשנה עוסקת במי שאמר "על מנת שישתוק", ואילו כשאמר "על מנת שירצה אבא" - צריך הסכמה מפורשת, ולכן אינה מקודשת עד שיאמר בפירוש "הן", וכן שיטת הרמב"ם שם, וכן הוא לפי ר' איסר זלמן מלצר - בהגהותיו על הרמב"ן - אליבא דרש"י, ומסיים המאירי, שיש להחמיר כשני השיטות, ע"ע ברשב"א שכותב: שהאשה תלויה ועומדת בספק קידושין עד שיאמר האב כן או לא, והריטב"א סובר: שאם כששמע האב שתק או מחה - אינה מקודשת, וזהו אפי' אם אח"כ אמר "הן", ועיין בר"ן וברמ"ה שאם מת האב - אינה מקודשת, שהרי האב לא אמר בפירוש "הן" ושאלו מת הבן קודם שאמר האב "הן" - חולצת או מתייבמת, ממה נפשך, דאם חלו הקידושין חייבת ביבום, ואם לא - הרי היא לא אשת אחיו].

ורב יוסף בר אמי אמר: על מנת שלא ימחה מכאן ועד ל' יום, ולפי הרשב"א והריטב"א - מדובר שאמר בפירוש "על מנת שלא ימחה ל' יום" והדין כנ"ל תשו' קודמת, ולפי"ז רב יוסף בר אמי לא פליג על רבי ינאי, אבל לפי הרמב"ן, הר"ן, הרא"ש והמאירי - כונתו בדבריו "על מנת שירצה" כאילו אמר בפירוש "על מנת שלא ימחה אבא ל' יום", ולפי"ז רב יוסף בר אמי חולק לדינא עם ר' ינאי, וכן סובר הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם, וכן הוא ברמב"ם בפירושו למשניות].

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ז מאישות הל' א') ובשו"ע (סי' לח סעי' ח') נפסק: האומר לאשה "הרי את מקודשת לי על מנת שירצה אבי", רצה האב, מקודשת, לא רצה או ששתק או שמת קודם שישמע הדבר, אינה מקודשת, [וכנראה שהרמב"ם חזר בו מפירושו למשניות], והראב"ד בהשגותיו כותב: לא הסכים יפה לשמועה זו, שהוא רוצה לומר ד"על מנת שירצה אבא" עד דאמר "אין" משמע, ושמתא לא אזלא הכי אלא עד דאמר בפירוש, ומסתמא עד שישתוק משמע, הילכך אם שתק כששמע, מקודשת, ולתירוץא בתרא דשמתא, "על מנת שירצה אבא", שלא ימחה משמע, ובשו"ע סעי' ט', מביא: וי"א דאומר "על מנת שירצה" דינו כאומר "על מנת שלא ימחה", ויש מי שאומר שדינו כאומר "על מנת שישתוק", אמר "על מנת שיאמר הן", אף על פי שאמר בתחילה "איני רוצה", כל שחזר ואמר "הן", נתקיים התנאי, ולכן לעולם הוי ספק על קימות האב, והאומר "על מנת שישתוק", אם שתק בשעת שמיחה, מקודשת, אף על פי שחזר ומיחה, [בביאור שיטת השו"ע בסעי' זה, עיין ח"מ ובב"ש], מיהו אם לא היה כששמע וכשנא לנימו מיחה, הוי מחאה, למה שנתק מתחילה משום קלא היה כניוה, ואם מיחה בשעת שמיחה, אפילו חזר ונתרצה, אינה מקודשת, מת האב עד שלא שמע, מקודשת.

"קידשתי את בתי ואיני יודע למי", ואחר אומר "אני קידשתי"

כג. מה הדין במי שאומר "קידשתי את בתי ואיני יודע למי", ובא אחד ואמר "אני קידשתי", ומדוע? דף סג.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

לפי רב - נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס, [לפי הר"י מלוניל - נאמן הוא ליתן לה גט רק אם מיד כשבא אומר "שרוצה ליתן לה גט", אבל אם תחילה אומר "שרוצה לכנסה" לא נאמן. דחיישין שנתן בה עיניו, ולפי הרמב"ן - נאמן ליתן לה גט אף באופן זה, דמזה שלא חזר בו אחר שלא נותנים לו לכנוס מוכח שלא משקר].

ולפי רב אסי - נאמן אפי' לכנוס, [ואין צריך שוב מעשה קידושין - רשב"א ומאירי].

ברש"י (ד"ה אף) **מבואר: שנאמן מפני שלא חציף למימר בפני האב,** [וכן נפסק ברמ"א - עיין בהמשך, אבל לפי המאירי - זהו גם אם אומר כן לא בפני האב, וכן משמע מסתימת הרמב"ם והשו"ע המובאים בהמשך] **שקיבל את הקידושין, "שאני הוא",** ולפי המקנה - מחלוקת האמוראים רק כשהאב קיים ואומר "שאינו יודע", אבל כשהאב מת - גם לפי רב נאמן לכנוס, כדין עד אחד נאמן באיסורין, וטוען ברי, אבל במאירי מבואר: שלא נאמן, כיון שאין הטעם של "לא חציף", ושכאן שהאב מכחישו, אינה צריכה גט ממנו אפי' מספק].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ט מאישות הל' יב) ובשו"ע (סי' לו סעי' כא) נפסק: בא אחר ואמר **פני האב** "אני קידשתיה", נאמן ומותרת לו, כיון שהאב אומר "איני יודע", וכשכנסה אינו צריך לקדשה, אבל אם האב מכחישו, יש מי שאומר שאינו נאמן אפילו להצריכה גט.

"נתקדשתי ואיני יודעת למי"

כד. מה הדין במי שאמרה "נתקדשתי ואיני יודעת למי", ובא אחד ואמר "אני קידשתיה"? דף סג:

תשובה:

לכו"ע נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס, שחוששין שמא היא מחפה עליו. [לפי הרשב"א - אחר שגרשה מותרת לכל אדם ואף למגרש, וכתב: שהרמב"ם לא ס"ל כן, ובדיעבד כשכנסה לפני שנתן גט - אין מוציאין אותה מידו].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ט מאישות הל' יד) נפסק: האשה שאמרה "נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי" ובא אחד ואמר "אני הוא שקידשתך", נאמן ליתן לה גט ותורה מותרת לכל אדם חוץ ממנו, אבל אינו נאמן לכנוס שמא יצרו תקפו והיא תרגיל לו כדי להתירה, והשו"ע סי' לו סעי' כד, מוסיף: ואם כנסה אין מוציאין מידו, **ואם יש על אחד קדשה, מותר לכנסה לכתחילה.**

כשראובן ושמעון אומרים "אני קידשתיה"

כה. מה הדין אם אחד אמר "אני קידשתיה", ובא אחר ואמר "אני קידשתיה"? דף סג:

תשובה:

- 1. אם עדיין הראשון לא כנסה - שניהם נותנים גט, ואם רצו אחד נותן גט והשני כונס,** [וצריך לקדשה מזדש - רשב"א, וע"ע בב"ש סי' לו ס"ק מז, שמדייק מרש"י ד"ה כיון, ומתוס' ד"ה כיון: שאין צריך לעשות שום מעשה קידושין].
- 2. אם השני בא אחר שכבר הראשון כנסה - השני לא נאמן כלל.**

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ט מאישות הל' יג) ובשו"ע (סי' לו סעי' כב, כג) נפסק: באו שנים וכל אחד אומר "אני קדשתיה", שניהם נותנים גט, ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס, **ולניח קידושין כשכונסה מאחר קנתה ככר מאחר,** בא אחד וכנסה ואח"כ בא אחר ואמר "אני קידשתיה", אינו נאמן לאוסרה עליו, והשו"ע מביא דעה נוספת: ו"א דאפילו לא כנסה ממש אלא כיון שהתירה ליכנס ככנסה דמי.

נאמנות האב על קידושי בתו

כו. האומר "קידשתי את בתי", וזינתה ואין עדי קידושין, האם סוקלן על פיו? דף סג:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה :

לפי רב - לא סוקלין, דלאב האמינה התורה רק לאיסורא [לאוסרה על כל העולם - רש"י] אבל לא לקטלא, וכן סובר רב חסדא, אלא שהוא סובר שהאב כלל לא נאמן להחזיק את הבן ליענש על פיו.

ולפי רב אסי - סוקלין, דס"ל שהתורה האמינה לאב לכל הדברים.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"א מאיסו"ב הל' כג) נפסק: האב שאמר "בתי זו מקודשת היא לזה", אע"פ שהוא נאמן ותנשא לו, אם זינתה, אינה נסקלת על פיו, עד שיהיו שם עדים שנתארסה בפניהם, וכן האשה שאמרה "מקודשת אני", אינה נהרגת על פיה, עד שיהיו שם עדים או תוחזק. [אבל המאירי סובר: שאין סוקלים ע"פ חזקת אירוסיין]. וע"ע בהלכה שנכתוב לקמן תשר' כט.

האומרת "נתקדשתי" ואח"כ זינתה

כז. האומרת "נתקדשתי", וזינתה לאחר מכן, האם סוקלים על ידה, ומדוע? דף סג:

תשובה :

לכו"ע אין סוקלין, כי רק לאב התורה נתנה נאמנות לומר "קידשתי את בתי" ואף לענין דיני נפשות, אבל לא נתנה תורה נאמנות לבת האומרת "נתקדשתי", ונאמנת רק לענין איסורא מדין שויא איניש אנפשיה חתיכא דאיסורא. ההלכה - עיין מש"כ בתשר' הקודמת.

הבאת ב' שערות בלא עדות שנים

כח. מי שהביא ב' שערות ואין אנו יודעים אם הוא בן י"ג שנה, ועבר עבירה במזיד, האם בי"ד מענישין אותו כדין גדול ממש? דף סג:

תשובה :

1. **אם יש לו ריבוי שערות או שיש לו ב' שערות וגם הוא גדול בקומה** - דינו כגדול, ונכ' הרא"ש, דה"ה אם יש לו ב' שערות שוכבות.

2. **כשלא הגדיל בקומה**

לפי רש"י - אינו נחשב לגדול.

ולפי התוס' בשם ר"י - נחשב לגדול.

נאמנות האב לומר "בני זה בן י"ג שנים"

כט. לענין מה, ובאלו אופנים האב נאמן לומר "בני זה בן י"ג שנים", ובאלו אינו נאמן, ומה דינו של אחר המעיל כן, ומדוע? דף סג:

תשובה :

1. **לענין נאמנות האב, לפי רב חסדא, ובן תניא בוותיה** - האב נאמן רק לנדרים וחרמים להקדשות ולערכין, ולקרבן, אבל לא למכות, ופי' מדרבנן מכת מרדות - גליין שבגמ' דף סג: על תוד"ה בני, ולא לעונשין, ופי' מדאורייתא - שסו, ולא לסקילה.

בתו"י מבואר: שמהגמ' לכאור' משמע שר' אסי חולק על ר' חסדא וסובר שהאב נאמן אף לעונשין, ושתימה לומר כן, ונע"י מהרש"א ורש"ש.

2. **לענין נאמנות אחר, לפי התוס' (ד"ה נאמן)** - רק האב נאמן לדברים אלו, אבל אחר לא נאמן, כיון שהאב מדייק טפי לדעת שניו, ולכן למרות שעד אחד אינו נאמן באיסורין בדבר שאין בידו, כאן נאמן, דעשאוהו כבידו, וכן דעת הריטב"א, אבל לפי התור"ד - גם אחר נאמן. וע"ע בחזו"א אהע"ז סי' כ' ס"ק יטו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. **שערות בלא שנים**

לפי רש"י - לא נחשב לגדול, הואיל ושומא ניהו, וא"כ נאמנותו של האב היא רק כשהבן הביא ב' שערות, והאב מעיד על השנים, והשנים בלא שערות - לא מהני כדפירשו בתוד"ה בינן.

הר"י בתוס' (שם) מפרש: שמדובר כשלא הגדיל בקומה ואין ריבוי שערות, ומשום כך לפי רב חסדא האב לא נאמן למכות ולעונשין וסקילה, אבל אם הגדיל בקומה או שיש ריבוי שערות - אין צריך לעדות האב.

ולפי ה"עוד פירש ר"י שיטה אחרת" - כל שהביא ב' שערות, הבן נחשב לגדול אף שלא הגדיל בקומה, ואין צריך מהאב עדות שנים, ועדות האב צריך רק כשעבר זמן מהעבירה, והאב מעיד "שהבן עשה את העבירה בזמן שהיה גדול". [לשון התוס' "דהאב נאמן לומר. דאותו הזמן היו לו שנים או סימנים", המהר"ם כותב: שהלשון ברא"ש "שנים וגם סימנים", עיי"ש, ושנעל התוס' קשה, שהרי שנים בלא סימנים לאו כלום הוא. ומפרש בכונתם: שלענין נדרים מהני שנים בלא סימנים - ועני' היטב במהר"ם במס' נדה דף מה. ובשר"ע יו"ד סי רלג סעי' א', ב', ובבאר' הגר"א שם סק"ד - אבל הרש"ש מפרש בכונתם: שמדובר באופן שהאב גם לא יודע מה היה גיל הילד בזמן העבירה, אך אומר "שהביא אז סימנים", והמה לבדם מועילים לשיטה זו].

לסיכום:

1. **שערות בלא שנים או שנים בלא שערות** - לא נחשב לגדול. 2. **כשהביא ב' שערות והגדיל בקומה או שהיה ריבוי שערות** - לא צריך עדות האב. 3. **וכשהביא ב' שערות ולא הגדיל בקומה**, לפי הר"י **אליבא דרש"י** - בזה אמר רב חסדא שהאב נאמן חוץ מלעונשין, ונעין בתו"י הנ"ל, ולפי ה"עוד פ' ר"י - אין צריך עדות האב, דבמקום סימנים אין צריך עדות שנים, ועדות האב צריך רק כשעבר זמן מהעבירה, והאב מעיד "שהבן עשה את העבירה בזמן שהיה גדול".

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ב מאישות הל' כג) נפסק: האב שאמר "בני זה בן תשע שנים ויום אחד", "בתי זו בת שלש שנים ויום אחד", נאמן לקרוב אבל לא למכות ולא לעונשים, "בני זה בן שלש עשרה שנה ויום אחד", "בתי זו בת שתיים עשרה שנה ויום אחד", נאמן לנדרים ולערכין ולחרמים ולהקדשות, אבל לא למכות ולא לעונשים. ובשר"ע סי' קסט סעי' יא, לענין חליצה, נפסק: אין סומכים במנין השנים אלא על פי עדים הכשרים להעיד, וי"א שבמקום סימנים אין צריך עדות, וע"ע בפ"ת שם ס"ק יג.

נאמנות לומר "יש לי בנים", "יש לי אחים", ולהיפך

ל. **האם אדם נאמן לומר "יש לי בנים" או "יש לי אחים", "אין לי בנים" או "אין לי אחים", דף סד. ומדוע?**

תשובה :

במשנה מבואר: **שהאומר בשעת מיתה "יש לי בנים"** [דהיינו להתיר] - נאמן, **"יש לי אחים"** [דהיינו לאסור] - אינו נאמן.

בברייתא מבואר: **שאם בשעת קידושין אמר "יש לי בנים"** [דהיינו להתיר], **ובשעת מיתה חזר בו ואמר "אין לי בנים"** [דהיינו לאסור], **או שאם אמר בשעת קידושין "אין לי אחים"** [דהיינו להתיר], **ובשעת מיתה אמר "יש לי אחים"** [דהיינו לאסור]

לפי רבי - נאמן להתיר ואין נאמן לאסור.

ולפי רבי נתן - נאמן אף לאסור.

ביאור רבא את שיטת ר' נתן

אדם נאמן לאסור רק אם בשעת מיתתו חוזר בו מהדיבור שאמר קודם דאז אמרינן "אין אדם חוטא ולא לו", ואפשר לומר שהמשנה הולכת אף לפי ר' נתן, דיש להעמידה באופן שלא חזר מדיבורו הקודם, ולכן אין נאמן לאסור, דשמא לצעורה קמיכוין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ר

ביאור אב"י את מחלוקת ר' נתן ורבי

אין לחלק את החילוק של רבא, ולכן אין המשנה כר' נתן, האופנים והדינים הם כדלהלן:

1. **אם לא מוחזק לנו** (בשנת מיתה - רש"י) **לא בבנים ולא באחים**, ודהיינו שאשתו אינה חייבת ביבוס - אין נאמן לאסור, וזוהו המקרה שהמשנה מדברת בו. ור' נתן מודה לזה, וזהו אף אם אמר כן בשעת מיתתו, ואף אם חוזר מדיבורו הקודם [אחרת משיטת רבא בדעת ר' נתן], **אבל נאמן להתיר**, דהיינו לומר "יש לי בנים".

רש"י מפרש (ד"ה דלא מוחזק לו): דזהו מפני שדבריו "יש לי בנים" הם כמו החזקה הראשונה, ולכן נאמן גם אם אח"כ בא אדם ואומר "אני האח של המת", והפנ"י מדייק מרש"י: שדוקא כנגד האח הוא נאמן, אבל לא כנגד עדים שיבואו אח"כ, ושהו אחרת מהרא"ש שכותב: שנאמן גם באופן זה, וע"ע במהרש"א ובקרבן נתנאל אות ש' מש"כ בזה.

2. **אם מוחזק שיש לו אחים, ובשעת קידושין אמר "יש לי בנים" או אמר "אין לי אחים"** [דהיינו להתיר]

לפי רבי - דיבורו בשעת הקידושין חזק כעדים, כיון שיש לו מיגו להתירה בגט.

שיטת רש"י: שלכן נאמן להתירה אף אם יחזור בשעת מיתה ויגיד "אין לי בנים" או "יש לי אחים".

ולפי רבי נתן - המיגו נותן לו רק כח כחזקה ואינו מבטלו, דהוי חזקה נגד חזקה, ולכן אם חוזר בשעת מיתה, נאמן אף לאסור.

רש"י (ד"ה ור' נתן) מפרש: שאם לא היה חוזר בו בשעת מיתה היתה מותרת לעלמא, דכל כמה שלא איתכחיש דיבורא קמא מהימן, דאין אדם חוטא ולא לו, ואילו אית ליה אחי, הוה הדר ביה בשעת מיתה, ווהרשב"א מפרש את הגמ' אחרת מרש"י, עיי"ש.

פוסקים :

בשר"ע (סי' קנו סע"ו) נפסק: האומר "זה בני" או "יש לי בנים" נאמן לפטור את אשתו אפי' הוחזק באחים, וי"א שאם יש עדים שיש לו אחים, אינו נאמן אח"כ לומר "יש לי בנים", והב"י הביין שהרמב"ם ס"ל שגם במקרה זה נאמן, אבל הב"ח והב"ש ס"ק יא, הבינו שלא מצינו מי שחולק על זה, ובסע"ו ז', נפסק: כרבי ולא כרבי נתן, והרמב"ם פוסק: כרבי נתן, ובשר"ע מביא די"א דחולצת ולא מתייבמת, ווהיא דעת הרמ"ה דמספקא ליה כמאן הלכתא, כמו שמפרשים הב"י ובביאור הגר"א שם, ובב"ש ס"ק ג, ועיין בספר "ענינים למשפט" מש"כ בזה.

אם אדם מכניס את עצמו לספקות

לא. האם אדם מכניס את עצמו לספקות? דף סד:

תשובה :

1. **בקידושין, ובנודר עד הפסח**

לפי רבי מאיר - אדם מכניס עצמו לספקא.

ולפי רבי יוסי - לא. [למסקנת הגמ': יתכן שמחלוקתם בנודר עד הפסח אינה תלויה ב"ספיקות", ומחלוקתם רק בלישנא דעלמא מה נחשב עד הפסח, ועיין מה שפסק השר"ע, דבריו הרבאו לקמן תשובה לג, עיי"ש].

2. **כשנדר בדבר שאין זמנו קבוע** - לכו"ע אין אדם מכניס עצמו לספקא.

המקדש את בתו ויש לו עוד בנות, ואינו יודע את מי קידש

לב. מה הדין א) במי שקידש את בתו הגדולה ויש לו עוד בנות, ואינו יודע את מי קידש, מה דין הבנות כשיש לו עוד בנות וכולן מאותו אשה, ב) כשיש לו שתי כיתות משתי נשים, ג) במי שקידש את בתו סתם ויש לו גם בוגרת, ומדוע? דף סד:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

תשובה:

א. אם יש לו כת אחת, גדולה, אמצעית, וקטנה

1. **כשאמר "בתי הגדולה" - הגדולה אסורה**, ולפי הבי"א אהנ"ז בסי' לו – גם כאן כשאמר "בתי הגדולה" אין הבוגרת בכלל, כדלקמן נמשא ג', אבל הפרישה ס"ק לב, מצדד לומר: שכאן בכת אחת גם שפירש "הגדולה" הבוגרת בכלל, עיי"ש, **והקטנה מותרת**.

לפי אב"י - האמצעית מותרת, דבשמא קרי לה.

ולפי רב אדא בר מתנה - גם האמצעית אסורה. ורב הונא בריה דרב יהושע הקשה על אב"י ממחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי "בנודר עד הפסח" שבמשנה בנדרים – מחלוקתם עיין בתשו' הבאה, והבין דפליגי גם בכת אחת, וכן לומד היראים, שדברי אב"י נדחו, אך רבינו שמחה – מובא בהגה"מ על הרמב"ם פ"ט מאישות הל' ט', כתב: שהלכה כאב"י, ומחלוקת התנאים רק בשתי כיתות ולא בכת אחת.

2. **כשאמר "בתי הקטנה" - הקטנה אסורה והגדולה מותרת.**

ב. **אם יש לו שתי כיתי בנות משתי נשים**, ונמשא השניה לאחר מיתת הראשונה – רש"י במשנה

1. **כשיש לו בכל כת רק גדולה וקטנה בלא אמצעיות**

לפי רבי יוסי - כולן מותרות חוץ מהגדולה שבגדולות, הואיל ואין אדם מכניס עצמו לספיקות.

ולפי רבי מאיר - כל הבנות אסורות מספק, דאדם מכניס עצמו לספיקות, ולכן אסורות גם למקדש – תפארת ישראל, ורק הקטנה שבקטנות מותרת, שהרי אמר "גדולה".

2. **כשיש בכת הקטנה גם אמצעית או אמצעיות**

לפי אב"י אליבא דרבי מאיר - גם האמצעית או האמצעיות שבכת הקטנה מותרות.

ולפי רב אדא בר מתנה אליבא דרבי מאיר - גם האמצעית או האמצעיות שבכת הקטנה אסורות ורק הקטנה מותרת.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ט מאישות הל' ט'), ובשו"ע (אהע"ז סי' לו סעי' יז, יח) נפסק: מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים, וכולן ברשות שלו לקדשן, ואמר למקדש בשענת הקידושין: "קידשתי לך את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות אם קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות", כלן מותרות, חוץ מן הגדולה שבגדולות, וכן אם אמר לו "קידשתי את בתי הקטנה ואיני יודע אם קטנה שבקטנות אם קטנה שבגדולות אם גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנה שבגדולות", כולן מותרות, חוץ מן הקטנה שבקטנות.

ג. **מי שקידש את בתו סתם** (ולא פירש איזו מהם – רש"י במשנה)

1. **כשיש שם כמה קטנות וכמה בוגרות**

לפי מ"ד "קידושין שאין מסורים לביאה לא הוו קידושין", (והוא דעת רבא לעיל דף נא: - כולם מותרות.

ולפי מ"ד "קידושין שאין מסורים לביאה הוו קידושין", (והוא דעת אב"י שם) - כל הקטנות צריכות גט מספק, דכל אחת בספק "אחות אשה", ורק הבוגרות מותרות, (הגמ' שם פוסקת כאב"י, וכן הרמב"ם בפירושו למשנתנו מפרש כאב"י, התוס' לעיל דף נב. ד"ה והילכתא כותבים: שלפי ר"ת – רק הגדולה מקודשת, ואם היה שידוך לפני כן עם בת מסוימת – רק הבת הריא מקודשת, ור' מנחם מייני חולק עליו וסובר, שכולם בספק וצריכות גט, ובסוף מביאים שר"ת חזר בו, הבי' כותב: שחזר בו רק מהדין הראשון, ובפסקי תוס' כותבים: שחזר בו משיניהם. וע"ע במש"כ לעיל פרק ב' תשו' מ' נמשא ז', וברא"ש על פרק ב' סי' כה).

2. **כשיש רק בוגרת אחת וקטנה אחת - לכו"ע רק הקטנה מקודשת, וזהו אפי' אם הבוגרת נתנה רשות לאב לקדשה ואמרה לו "שכסף הקידושין יהיו שייכים לו"**, והטור מביא את שיטת הרמ"ה שמצדד לומר, שאם הבוגרת אמרה "קדשני לפלוני", והאב קיבל מאותו אדם כסף קידושין, שרק הבוגרת מקודשת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (אה"ע"ז סי' לז סעי' טז) נפסק; מי שיש לו שתי בנות, אפילו שתיהם קטנות, ושדך אחת מהן לאחד, ואחר זמן קיבל ממנו קידושין ואמר "בתך" סתם "מקודשת לי", אפילו היו עסוקים בה, אסורות לו וצריכות גט ממנו, ואפילו מזל תוך כלי ליבור ופיסק "נתק פלונית", אינו מועיל, וכל כס"ג דכוו קידושין שלא נמסרו לציאה, כופין אותו לנכס, המקדש את בתו סתם אין הבוגרת בכלל.

הנודר עד זמן קבוע או בדבר שאין זמנו קבוע

לג. הנודר בדבר שזמנו קבוע, כגון "עד הפסח" או שאמר "עד שיהא הפסח" או "עד פני הפסח", מה דינו, ואיך הדין בנודר בדבר שאין זמנו קבוע בלשונות הנ"ל? דף סד: סה.

תשובה :

1. **בדבר שזמנו קבוע, ואמר "עד הפסח" - אסור עד שיגיע.**

2. **כשאמר "עד שיהא" - אסור עד שיצא.**

3. **כשאמר "עד פני הפסח"**

לפי רבי מאיר - אסור עד שיגיע, ולפי רבי יוסי - אסור עד שיצא.

לרבי הנינא בר אבדימי אמר רב - מחלוקתם אם אדם מכניס עצמו לספיקא, וולפ"ז מוכרחים לומר "מוחלפת השיטה", כדי שלא יקשה ממחלוקתם לענין מקדש בתו. שבתשובה הקודמת נושא ב' דין 1.

אך לפי מסקנת הגמ' - מחלוקתם בלישנא דעלמא, ונאין הכרח לומר "מוחלפת השיטה", וכן כותב גם הרמב"ן בסוגיין, וישו לפסוק כהתירוץ השני שבסוגיין, ולחומרא כרבי יוסי שהלכה כמותו במחלוקתו עם רבי מאיר, ומביא שלפי הרב משה פאסי - הלכה כתירוץ א' בסוגיין אליבא דרבי יוסי שמויקל. השור"ע יור"ד סי' רכ סעי' יא, פוסק; כשיטת הרמב"ם, שפסק כרב שאמרינן "מוחלפת השיטה" ולפי"ז רבי יוסי ס"ל: "עד שיגיע", דאדם לא מכניס עצמו לספיקות, והלכתיה כרבי יוסי, והשור"ע מביא די"א שאסור עד שיצא, והיינו כשיטת הרא"ש דס"ל: כמסקנת הגמ' שרבי יוסי ס"ל. "עד שיצא".

4. **אם בדבר שאין זמנו קבוע - בכל לשון שיאמר אסור עד שיגיע.**

אדם אוסר את עצמו בטענות קידושין

לד. היא אומרת "קידשתני" והוא אומר "לא קידשתך", מה דינו, ומה דינה, והאם מקבלת כתובתה? דף סה.

תשובה :

1. **כשאמרה "שהקידושין לא היה אפי' בפני עד אחד" - אינה מקודשת.** וזהו אפי' אם יש עד אחד המעיד שכן נתקדשה בפניו - רש"י ד"ה מהו.

2. **כשאמרה "שהיה בפני ב' עדים והלכו להם למדינת הים" - היא אסורה לינשא לקרוביו, וכלכל העולם עד שיתן לה גט, וע"ע ברמב"ם פ"ט מהלכות אישות ה"ו, ובלח"מ שם, והוא מותר בקרובותיה, אולם רק מבקשים ממנו ליתן לה גט כדי להתירה לעולם, אבל אין כופין אותו ליתן לה גט, מפני שאם יתן לה גט יאסר בקרובותיה, ומהגמ' משמע: שאם נתן גט - נאסר בקרובותיה, וברמב"ם פ"ט מאישות ה"ט, משמע: שלא נאסר, המ"מ נדחק לומר, שגם לפי הרמב"ם נאסר, אבל הב"ח כותב: דס"ל לרמב"ם שאם נותן גט מחמת שמבקשים ממנו - אינו נאסר, ולכן אין צריך ליתן לה כתובה, ואם נתן מעצמו גט - חייב בכתובה.**

רש"י מפרש (ד"ה ואם): "וארוסה יש לה כתובה", ואם העדים נמצאים בפניו ומכחישים אותה - במאירי מובא בזה ב' דעות, אם נאמנת לאסור על עצמה, עיי"ש.

3. **כשאמרה "שהקידושין היו בפני עד אחד"**

לפי שמואל ורב בהנא - אין חוששין אפי' על עצמה, ונאפי' שניהם מודים, ד"על פי ב' עדים יקום דבר" כתיב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי רב פפא - חוששין, והנובי חלק א' אהע"ז תשו" ס' ד"ה והנה, ובמהדורה תנינא תשו" עה ד"ה היתר, כתב: כונתו שהי ספק אם חוששין לדבריה, אך רק לענין לאסור את קרוביו על עצמה, מדין שויה איניש אנפשיה חתיכה דאיסורא, אבל על הבעל אינה נאמנת, ולכאורה כן הדין לפי רב יהודה.

פוסקים :

בשו"ע (אהע"ז סי' מח סעי' ו') נפסק: כל מקום שאמרנו שאמרה האשה לאיש "קידשתני", והוא אומר "לא קידשתני", מבקשין ממנו שיכתוב לה גט להתירה, ואז נאסר בקרובותיה הואיל ונתן לה גט, אבל אם הוא אומר "קידשתני", והיא אומרת "לא קידשתני", וכפארו לנט משום הנמנע לנושא, אין האשה נאסרת בקרוביו מחמת הגט. ועיין ח"מ בשו"ע סי' מז ס"ק ב', דהשו"ע לא הזכיר שחייב כתובה, משום שפסק בסי' נד, שלארוסה אין כתובה, וע"ע במ"מ שם שמפרש: שלפי דבריו צ"ל, שהגמ' מדברת בדכתב לה.

ברמב"ם (פ"ט מאישות הל' טז) ובשו"ע (סי' מח הל' ה') נפסק: וכל אלו שטוענין הקידושין, בשטענן הטוען "שהיו שם קידושין בפני עדים והלכו למדינה אחרת" או "מתו", אבל אם הודו שהיו הקידושין בלא עדים, אין כאן קידושין, כמו שביארנו.

בשו"ע (אהע"ז סי' מב סעי' ב') נפסק: המקדש שלא בעדים ואפילו בעד אחד, אינם קידושין, ואפילו שניהם מודים בדבר, ואפילו קידשה בפני עד אחד ואח"כ קידשה בפני עד אחר זה שלא בפני זה, אינה מקודשת, ויש מחמירין אם מקדש לפני עד אחד אם שניהם מודים, אבל אם אחד מכחש העד, אין לחוש, וכמקום עיגון ודומק יש לסמוך אדכרי המקילין, ואין חילוק בין אומר העד "שנתקדשה לפני לנד" או שאומר "שנתקדשה לפני שנים והוא לנד ראה" והאחרים אומרים "שלא ראו", וכן אם קידש לפני שנים והאחד מהם קרוב, הו מקדש לפני עד אחד.

הוא אומר "נתקדשה לי" והיא מכחישתו

לה. שנים שבאו ממדינת הים, ואשה עמהם וחבילה עמהם וכו', האם מותרת להנשא, והאם גובה כתובתה מהחבילה?
דף סה:

תשובה :

1. **אם לכל אחד מהשנים יש עדים שנתקדשה לו - אסורה להינשא**, ודממה נפשך היא אשתו של אחד מהן, ואינה נאמנת לומר "אלו עבדי". (הדין באופן שגם לה יש עדים כדבריה - עי' מהרש"א וקרני ראם, ורש"ש).

2. **אם לכל אחד מהשנים יש עד אחד - מותרת להינשא.**

רש"י מפרש (ד"ה עד אחד): אפי' לא מכחשא איהל, והב"ח גורס "אלא איהי", ומשמע שאם היא לא מכחישה אסורה לינשא, ועיין ב"ש אהע"ז סי' מב ס"ק ז', ובש"ך יור"ד סי' קכז ס"ק יד, שמביאים ראשונים הסוברים להדיא, שאם היא לא מכחישה - הרי היא לא תנשא לכתחילה, ואם נשאת לא תצא.

3. **אם אין לאף אחד עדים - מותרת להינשא**, וצריכה שני גיטין כדי לגבות כתובתה מהחבילה, אך זהו רק לרבי מאיר דס"ל מטלטלי משתעבדי לכתובה, אבל לרבנן דפליגי עליה, לא גובה מהחבילה.

רש"י (בד"ה צריכה) מפרש: שאם לא נתנו לה שניהם גט מרצונם - אינה גובה כתובתה מהחבילה, ותהא מונחת עד שיבוא אליה, וסוגייתנו שגובה מהחבילה מדובר כשנתנו לה גט מרצונם.

נאמנות עד אחד לומר "אכלת חלב"

לו. אמר לו עד אחד "אכלת חלב בשוגג", מתי חייב קרבן, ומתי לא?
דף סה:

תשובה :

1. **כשאמר "לא אכלתי" - פטור.**

2. **אם כששתק - סובר אביי שחייב קרבן, משום שאמרינן שתיקה כהודאה**, וכמבאר ברש"י דף סו. ד"ה וצריכא.

התוס' (ד"ה אמר) מפרשים: שזהו דוקא כשהעד אמר "היה לך לידע", דאל"ה לא הוי שתיקה כהודאה, והרשב"א חולק וסובר: שהעד נאמן גם כשלא אמר "היה לך לידע", וסברתו מפני שהעד נאמן מדין עד אחד נאמן באיסורין, ומרש"י ד"ה נאמן, משמע קצת כהרשב"א, וע"ע בספר "עינים למשפט" מש"כ בהל'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

עוד כותבים התוס' (דף סו. ד"ה רבא): שלרבה הטעם שהעד נאמן ומחייבו קרבן, זהו לא משום ששתיקה כהודאה אלא מפני שיש רגלים לדבר שאומר אמת.

3. כשאמר "איני יודע" - בתוס' (ד"ה ותנא) מבואר: שפטור כהנ"ל דין 1. [מרש"י ד"ה נאמן, משמע קצת: שבאמר "איני יודע" - העד נאמן, וצ"ל שסובר כהרשב"א שנכתוב לקמן בהערה הסמוכה].

נאמנות שני עדים לומר "אכלת חלב"

לז. אמרו לו שנים "אכלת חלב כשוגג" מתי חייב קרבן, ומתי לא, ומדוע?

תשובה:

א. כשאמר "לא אכלתי"

בתוס' (ד"ה ותנא) מבואר: שלפי רבי מאיר - חייב, ושלפי רבנן - פטור.

ב. כשאמר "איני יודע" או כששתק

בתוס' (ד"ה אמר) מבואר: שהעדים נאמנים וחייב בקרבן, דאם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל. והמהרש"א כותב: שגם דין זה הוא רק לפי רבי מאיר, ואילו לפי רבנן - אין חייב קרבן, ולפי הבנת הרש"ש - רבנן לא חולקים בזה. עיי"ש, ועיין בקרני ראם שם, ולענין הלכה משמע מהרמב"ם בפ"ג מהלכות שגגות ה"א: שחייב.

נאמנות עד אחד באיסורין "נטמאו טהרותיך"

לח. מה הדין במי שאמר לחבירו "נטמאו טהרותיך"?

תשובה:

בברייתא (בסוגיא) מבואר: אחד אומר "נטמאו טהרותיך" והלה אומר "לא נטמאו" פטור מקרבן, ואביי מדייק: שאם הלה היה שותק, העד נאמן.

התוס' (ד"ה נטמאו) מביאים: שבברייתא (במסכת גיטין) מבואר: 1. היה עושה עמו בטהרות ואמר לו "טהרות שעשיתי עמך נטמאו" - נאמן. 2. ואם אמר לו "טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נתפגלו" - אינו נאמן.

תוס' כותבים: שבגמ' שם נחלקו אביי ורבא באופן ובטעם הדין הראשון שנאמן, ובאופן ובטעם הדין השני שאינו נאמן, וכדלהלן:

שלפי אביי - כל שבידו נאמן, ולכן ברישא נאמן, משא"כ בסיפא שאינו בידו.

ולפי רבא - גם אם אין בידו נאמן, ובסיפא אינו נאמן, מפני שכשמצאו בראשונה לא אמר לו כלום, ורק אח"כ אמר לו "נטמאו טהרותיך".

התוס' מפרשים: שמחלוקתם היא רק כשבעל הטהרות מכחיש או אומר "איני יודע", היוצא מדבריהם:

א. אם בעל הטהרות שותק

נאמן אף שאינו בידו, משום ששתיקה כהודאה, [וכמבואר ברש"י דף סו. ד"ה וצריכא, אך טעם זה הוא לאביי, אבל הטעם לדעת רבא עיין לעיל תשר' לו דין 2]. ומוסיפים התוס' (ד"ה נטמאו): שזהו אף שמעולם לא היה בידו, ודוקא באופן שאמר לו "נטמאו טהרותיך בפניך" או ש"היה לך לידע", ומטעם זה גם אחר נאמן, [ולפי הרשב"א - הטהרות טמאים אף בלא אמר לו "היה לך לידע", וע"ע ברמב"ן, ובש"ך סי' קכז ס"ק ג'].

ב. אם היה בידו ועכשיו אינו בידו, באופן שבעל הטהרות מכחישו

שלפי אביי (בגיטין) - לא נאמן, אף שהיה בידו.

ושלפי רבא (שם) - נאמן, הואיל והיה בידו, אך זהו דוקא כשא"ל "נטמאו טהרותיך" כשפגש אותו בפעם הראשונה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

התוס' פוסקים: כרבא. ונע"ע במש"כ בגיטין פרק א' תשובה יא נושא א'.

ג. אם זה בידו

אף לפי אביי (בגיטין דף נד:) נאמן ואפ' כשמכחישו. ולפי רש"י בגיטין שם ד"ה כל שבידו – "בידו" היינו שבידו לעשות בזמן שמודיעו, ונע"ע ברשב"א על הסוגיא בגיטין דף נד; ובמש"כ לעיל שם פרק א' תשו' יא נושא ב'.

ד. ואם זה לא היה בידו של העד מעולם, ובעל המהרות מכחיש או שאומר "איני יודע"

אף לפי רבא (בגיטין) אינו נאמן, כיון שזה לא בידו. ולפי רוב הראשונים – רק באופנים שאינו מפסיד שכרו אינו נאמן. אבל כשמפסיד שכרו בכל מקרה נאמן. ונע"ע במש"כ שם פרק ה' תשו' לד דין ב', ועיין שם ברשב"א, רבינו קרשקש, ור"ן, ובהראב"ד על הרמב"ם בפ"ג ממסמאי משכב ומושב הל' ח', ונע"ע בהראב"ד על הרי"ף שם מש"כ בזה, במאירי שם, ובש"ך סי' קכז ס"ק כא.

התוס' כותבים: שמ"מ אם נאמן עליו כבי תרי, חייב להאמין לו, וכן: שלעד בעצמו נאסרו אף באופן שאינו נאמן, משום דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא.

עוד מבואר בתוס' (שם): שהיכא שאמרינן "שאינו נאמן", זהו דוקא בדבר שאינו יכול להתברר, דאל"כ חייבים לחוש לדבריו ולבדוק.

פוסקים:

הרמב"ם (בפ"ג מהל' משכב ומושב, ה"ח) פוסק: מי שאמר לו עד אחד "נטמאו טהרותיך" והלה שותק – ה"ז נאמן. משמע אפי' דבר שבידו אינו נאמן אא"כ שותק, ובפ"ט מהלכות פסולי המוקדשין ה"טו, פוסק: היה מקריב עמו בזבחים, ואמר לו "נתפגלו", עושה עמו בטהרות, ואמר לו "נטמאו" נאמן, ובראב"ד השיגו וז"ל: כל שבידו נאמן. עכ"ל, והקשה הכס"מ על הרמב"ם דאם פסק, כאביי, היה לו לחלק בין בידו לאינו בידו, ואם כרבא, היה לו לחלק בין אשכחיה ללא אשכחיה, ותיקן, שהרמב"ם מפרש דאביי ורבא לא פליגי לענין דינא, אלא בפירושא דברייתא, היכי מיייתבא שפיר טפי, ולכך כותב רבינו דברי שניהם, וסמך כאן על מ"ש שם, ושם סמך על מ"ש כאן.

נאמנות עד אחד לומר "אשתך זינתה תחתך"

לט. האם עד אחד נאמן לומר "שהאשה זינתה תחת בעלה"?

דף סה: ובמהרש"א

תשובה:

1. אם הבעל שותק (ולא היה קינוי וסתירה – תוד"ה אמר אביי)

לפי אביי - העד נאמן, דשתיקה כהודאה, וזהו אף אם לא נאמן עליו כבי תרי, ונע"ע בתוס' בגיטין דף נד: ד"ה אמר, ובמש"כ שם פ"ה תשו' לג.

ולפי רבא - העד לא נאמן, (כיון דהוי דבר שבערוה).

2. אם העד נאמן עליו כבי תרי, (בגדר "נאמן כבי תרי" – עיין מאירי ורמ"א) - מודה רבא שהעד נאמן וצריך לגרשה,

ולפי הרי"ף, הרא"ש סי' טו, והריטב"א אליבא דרבא – אין חיוב לגרשה, ורק יכול לגרשה כדי לצאת ידי שמים וחיוב ליתן לה כתובתה, ולפי הר"י מלוניל ולפי צד אחד ברשב"א בתשו' ח"א, אלף רלו – חייב להוציאה, וכן נפסק ברמב"ם פכ"ד מאישות הל' יז, ובשור"ע סי' קטו סעי' ז', ונע"ע בשור"ע סי' קנח סעי' ט'.

לפי שיטת רש"י (ד"ה אפקה) - זהו רק אם האשה לא מכחישה את העד, אבל אם היא מכחישה את העד

- אין חייב להוציאה, (ולפי המאירי ולפי התור"י הזקן – חייב לגרשה גם אם האשה מכחישה את העד, ונע"ע בב"י סי' קטו, ובט"ז ס"ק יא).

3. אם היה "עיסקי קינוי וסתירה" (המבוארים בריש סוטה) - בתוס' (ד"ה אמר אביי) מבואר: שהעד נאמן. (ומבואר בתוס' במסכת סוטה דף ג. ד"ה ת"ל, שנאמן גם כשהבעל מכחיש, ואפשר שזהו אף לרבא, עיי"ש).

4. אם לא היה עיסקי קינוי וסתירה, והבעל מכחיש - בתוס' (שם) מבואר: שאף לפי אביי העד לא נאמן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פוסקים :

בשור"ע (אהע"ז סי' קטו סעי' ז') נפסק: מי שראה אשתו שזינתה או שאמר לו אחד מקרוביו או מקרובותיה, שהוא מאמינם וסומכת דעתו עליהם, "שזינתה אשתו", בין שהיה האומר איש בין שהיתה אשה, הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת, הרי זה חייב להוציאה, ואסור לו לבא עליה ויתן כתובה, ואם הודית לו "שזינתה", תצא בלא כתובה, **הרבה קרובים, כולם אינם רק כעל אחת, ויש אומרים: שלא יכול לומר "שמאמין לעד" אלא אם מאמין לו גם כן כשאר דברים, אבל אם אינו מאמין לו כשאר דברים רק בדבר זה, משום דכללו הכי נתקלה לו קלת, לא נאסרה עליו משום זה.**

הנאה מבגדי כהונה שלא בשעת עבודה

מ. בגדי כהונה, האם מותר ליהנות מהן גם לא בשעת עבודה? דף סו.

תשובה :

לפי רש"י - מותר.

ולפי תוס' (ד"ה הקם) - דוקא ציץ מותר אף שלא בשעת עבודה, אבל שאר בגדים - שלא בשעת עבודה צריך ללכת להפשיטן.

חזקת כשרות של האמא אם מהני גם לבניה

מא. האם חזקת כשרות של האמא מהני גם לבניה? דף סו.

תשובה :

לפי רש"י - אם האמא באה לפנינו מהני, ואם לא, לא מהני, וברש"י לא איתפריש אם דין זה תלוי במחלוקת שמובאת לקמן דף עד. שבמסכת כתובות, באם "לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה", ואף לתרומה (עיין פנ"י).

ולפי תוס' - אפי' אם לא באה לפנינו מהני רק לתרומה דרבנן, ומתוס' משמע שדבריהם אמורים רק לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה, ועיין בתוס' על מס' ב"ב דף לב: ובהגרעק"א בסוגייתנו מש"כ בזה, אבל ליוחסין דאיכא איסורא דאורייתא, החמירו חכמים שלא לילך אחר חזקה, אף לגבי האמא, כיון דאיכא תרי ותרי.

מקוה שנמצא חסר

מב. מקוה שנמצא חסר, מה דינם 1. של הטהרות שנעשו על גביו למפרע, 2. של הכהן שטבל בו וענד לענין עבודתו אם כשרה, 3. של הטמא שטבל, האם הוא טהור, ומדוע? דף סו:

תשובה :

1. אם כשלא נודע אם היה חסרון במקוה בזמן הטבילה

רבי טרפון סבר: שהטהרות והעבודות כשרות, דאזלינן בתר חזקה דמקוה שהיה כשר.

ולפי רבי עקיבא - פסולות, דאזלינן בתר חזקה של האדם שהיה טמא.

הברייתא אומרת: שרבי טרפון אמר לרבי עקיבא "כל הפורש ממך כפורש מן החיים".

2. אם כשנודע אח"כ ע"י עדים שהמקוה היה חסר בזמן הטבילה - בתוס' (ד"ה אמר ר"ט) מבואר: שנחלקו גם באופן זה.

לפי שיטת התנ"י - מחלוקתם הנוספת היא בטמא שטבל במקוה ועשה טהרות, ולאחר זמן נודע שהמקוה היה חסר באותה עשה, שלרבי טרפון טהרותיו טהורות, וכן ששעבודות שעבד כשרות, ולרבי עקיבא הטהרות טמאות למפרע, וזה"ש שעבודותו שעבד פסולה.

ולפי שיטת התוס' - מחלוקתם הנוספת היא רק לענין עבודות שעבד, שלרבי עקיבא יש לדמותו לבעל מום שעבד, שאפי' בשוגג עבודתו פסולה, ואילו לרבי טרפון יש לדמותו למי שנודע לו אחר עבודתו שהוא בן גרושה, שעבודתו כשרה לכו"ע, [עכ"פ לפי רש"י ותוס', ועיין עוד ברמב"ן], אבל טהרות שעשה לפני

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

שנודע שהיה חסר, טמאות לכו"ע.

עבודת כהן שנפסל על פי עד אחד

מג. המעיד "כהן פלוני בן גרושה ובן חלוצה הוא", מה דין העבודה שעבד או שיעבוד? דף סו:

תשובה:

1. עבודתו שעבד - כשרה, [עכ"פ לפי רש"י ותוס', וע"ע ברמב"ן].

2. לענין לעבוד מכאן ואילך, באופן שהכהן מכחיש - העד אינו נאמן.

3. אם כששותק

לפי אביי - העד נאמן, ומפשטות סוגייתנו משמע שכהן שעבד אחר שנודע פיסולו - חילל, וכן משמע לכאורה מתוס' לעיל דף יב: ד"ה אם, אך עיין ברש"ש שם. הרמב"ם בפ"ו מהלכות ביאת מקדש ה"י, פוסק: כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשרה לשעבר, ואינו עובד להבא, ואם עבד לא חלל, שנאמר "ברך ד' חילוקו וכו'".

ולפי רבא - לא נאמן, כדין דבר שבערוה שצריך שנים.

בנים של פסולי חיתון

מד. במקרים הבאים, האם הולכים אחרי הזכר או הנקבה או הפגום.

1. בת ישראל לנתין, 2. גר שנשא ממזרת, 3. חלל שנשא בת ישראל, 4. ישראל שנשא חללה, 5. מצרי שני שנשא מצרית ראשונה, 6. מצרי ראשון שנתגייר שנשא מצרית שניה, 7. אחד מהאומות בכנענית, 8. כנעני שבא על אחת מהאומות, 9. מצרי ביבוסית, 10. מצרי בעמונית, 11. עמוני במצרית, 12. יבוסים במצרית, 13. גר מצרי שנשא ממזרת. דף סו: סח:

תשובה:

1. בת ישראל לנתין - אחרי הפגום.

2. גר שנשא ממזרת ולהיפך - אחרי הפגום והוא ממזר. [לרבי יוסי גר מותר לכתחילה בממזרת, דקהל גרים לא איקרי קהל, ולרבי יהודה אסור בממזרת].

3. חלל שנשא בת ישראל

לרבי דוסתאי - אחרי הנקבה והוא כשר.

ולפי ת"ק - אחרי הזכר והוא פגום.

4. ישראל שנשא חללה - אחרי הזכר.

5. מצרי שני שנשא מצרית ראשונה

לרבה - אחרי הזכר.

לרב דימי - אחרי הנקבה.

6. מצרי ראשון שנתגייר שנשא מצרית שניה

לרבה - אחרי הזכר.

לרב דימי - אחרי הנקבה.

7. אחד מהאומות בכנענית - אחרי הזכר, מפני שאינו בכלל "לא תחיה" (רש"י, ועיין רמב"ם והראב"ד בהשגות).

8. כנעני שבא על אחת מהאומות - אחרי הזכר, מפני שהוא בכלל "לא תחיה".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

9. מצרי ביבוסית - אחרי הזכר שאינו בכלל "לא תחיה".

10. מצרי בעמונית - אחרי הפגום שהוא הזכר.

11. עמוני במצרית - אחרי הפגום.

12. יבוסי במצרית - אחרי הזכר.

13. גר מצרי שנשא ממזרת - אחרי הפגום (דהיינו ממזר).

תפיסת קידושין באשה האסורה עליו

מה. האם קידושין תופסין באשה האסורה עליו משום 1. חייבי מיתות בי"ד, 2. חייבי כריתות, 3. חייבי לאוין, 4. חייבי עשה, 5. נדה. דף סו:–סח.

תשובה :

1. בחייבי מיתות בי"ד - לכו"ע לא תופס קידושין.

2. בחייבי כריתות - לכו"ע לא תופסין קידושין.

ברש"י (דף סח. ד"ה אפי') מבואר: שקידושין תופסין בנדה, (כדלקמן דין ה' עיי"ש).

3. בחייבי לאוין כיבמה לשוק - לכו"ע לא תופס קידושין, (והרמב"ם פ"ד מאישות הי"ד פוסק: כדעת שמואל. דס"ל במס' יבמות דף צב. שמקודשת מספק, דמספקא ליה באם תופס בה קידושין כחייבי לאוין או שאין תופסין בה כערוה. וע"ע בלח"מ שם, וברמב"ן מש"כ בזה).

בשאר חייבי לאוין

לפי רבי יהושע ורבי שמעון התימני - תופס.

ולפי רבי עקיבא - לא תופס.

אלא שלרבי ישבב אליבא דרבי עקיבא - ה"ה באלמנה לכה"ג שלא תופס.

ולפי רבי סימאי - רבי עקיבא מודה באלמנה לכה"ג שתופס בה קידושין.

4. בחייבי עשה

לפי רבי סימאי ולפי צד אחד בגמ' אליבא דרבי ישבב - לכו"ע ואף לרבי עקיבא תופסין בהם הקידושין.

ולפי הצד השני בגמ' אליבא דרבי ישבב בדעת רבי עקיבא - אינו תופס, ושר"ע מודה בבעולה לכה"ג שתופס, משום שהוי עשה שאינו שוה בכל.

5. בנדה - לכו"ע תופס, (וכן מבואר ברש"י דף סח. ד"ה אפי', וברמב"ם פ"ד מהלכות אישות הי"ב. מוסיף: דמ"מ אין ראוי לעשות כן).

ביאה הגורמת שהולד ממזר

מו. הבא על אשה האסורה עליו משום האיסורים הבאים האם הולד ממזר, 1. חייבי מיתות בי"ד, 2. חייבי כריתות, 3. חייבי לאוין, 4. חייבי עשה, 5. נדה, 6. עבד בממזרת, 7. ממזר בשפחה. דף סו:–סח:

תשובה :

1. חייבי מיתות בי"ד - כן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. בחיבי כריתות

בנדה - לא.

בשאר חייבי כריתות

לרבי עקיבא ורבי שמעון התימני - כן.

לרבי יהושע - לא.

3. חייבי לאוין

בסוטה לפני שגירשה - לכו"ע אין הולד ממזר. התוס' כותבים: שאף במחזיר סוטתו אין הולד ממזר
 [ובפשוטו אף רש"י סובר כן].

בשאר חייבי לאוין

לפי רבי שמעון התימני ורבי יהושע - לא הוי ממזר.

לפי רבי סימאי אליבא דרבי עקיבא - הוי ממזר חוץ מאלמנה לכה"ג.

ולפי רבי ישבב אליבא דרבי עקיבא - הוי ממזר גם באלמנה לכה"ג.

4. חייבי עשה

לפי רבי סימאי ולפי צד אהר בגמ' אליבא דרבי ישבב - לכו"ע ואף לרבי עקיבא הולד לא הוי
 ממזר.

ולפי הצד השני בגמ' אליבא דרבי ישבב - לרבי עקיבא - הוי ממזר חוץ מבעולה לכה"ג.

5. נדה - לא הוי ממזר.

6. עבד בממזרת - הוי ממזר.

7. ממזר בשפחה

לרבי טרפוץ - לא הוי ממזר.

לרבי אליעזר - הוי ממזר.

בנו של עבד הבא בת על בת ישראל

מז. מה הדין בבנו של עבד הבא בת על בת ישראל?**דף סח:**

תשובה:

לפי רבינא (בסוגייתנו) - פסול מיקרי, ולא ממזר, ועיין לקמן דף עה: דדין זה שנוי במחלוקת תנאים באם הולד ממזר, ובתוס' שם ד"ה ורבי ישמעאל, ובמהרש"א שם, ובספר "עינים למשפט" בסוגייתנו מש"כ בהל.

מח. האם מותר 1. לממזר לשאת שפחה, 2. לממזרת לינשא לעבד, ומה הדין של הבנים, ומדוע?

דף סט.

תשובה:

1. ממזר לשאת שפחה

לפי רבי טרפוץ - דין הבן אחרי ששיחררוהו ככל בן חורין ואינו ממזר, הואיל וולד במעי שפחה כולד
 במעי בהמה דמי, ואין מתייחס אחר אביו כלל, ולכן מותר לממזר לכתחילה לינשא שפחה, כדי לטהר
 בניו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

רש"י מפרש: דקסבר דכי כתיב בשפחה "לא יהיה קדש" בישראל כתיב ולא בממזר, וולפי הרמב"ם פ"ב מאיסור"ב הל' יא – ישראל בשפחה האיסור הוא רק מדרבנן, ולממזר התיירו משום תקנת בניס.

ולפי רבי אליעזר - הבן עבד, וממזר, דכתיב "לו" הלך אחרי פסולו.

2. **ממזרת לינשא לעבד** - לכו"ע אין לה תקנה, משום שאין לעבד יחוס.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק רביעי

עשרה יוחסין

נתינים וממזרים לעתיד לבוא

א. האם נתינים וממזרים טהורים לעתיד לבוא? דף עב:

תשובה:

לפי רבי יוסי - כן.

ולפי רבי מאיר - לא, והלכה כרבי יוסי. ולפי שיטת התוס' בסנהדרין דף נא: ד"ה הלכתא - רבי יוסי מטהר לעתיד לבוא רק ממזר שאינו ידוע, אבל לא ממזר ידוע, וכן דעת הר"ן בסוגיין דף ל'. בדפי הרי"ף, אבל לפי הרמב"ן בסוגיין - מחלוקת התנאים רק בממזר ידוע, אבל ממזר שאינו ידוע שמשפחתו נטמעה - גם בזמננו אינו אסור.

פוסקים:

ברמ"א (אהע"ז סי' ב' סעי' ה') נפסק: אבל משפחה שנתערב בה פסול ואינו ידוע לרבים, כיון שנטמעה נטמעה, והיודע פסולה אינו רשאי לגלותה אלא יניחה במזקת כשרות, שכל המשפחות שנטמעו בישראל כשרים לעתיד לבוא, ומכל מקום כשר הדבר לגלות לנועין, ודוקא משפחה שנטמעה ונתערבה, אבל כל זמן שלא נתערבה, מגלין הפסולים ומכריזין עליהם, כדי שיפרשו מהם הכשרים.

גר בממזרת

ב. האם גר מותר בממזרת, ומדוע? דף עב: עה.

תשובה:

לפי רבי יוסי - מותר, כי קהל גרים לא איקרי קהל.

בגמ' לקמ"ן (דף עג), נפסק: הלכה כרבי יוסי, ולעיל דף טז. מבואר: שלכו"ע גר שנשא ממזרת - הולד ממזר.

תניא בברייתא (בדף עה): גר עד עשרה דורות מותר בממזרת, מכאן ואילך - אסור, ויש אומרים עד שישתקע שם עבודת כוכבים ממנו.

רש"י מפרש: כיון שנראין כישראל ויאמרו "ישראל נשא פסולה". והרא"ש סי' ה', והטוש"ע פוסקים כת"ק, והרמב"ם פוסק כה"א שבברייתא.

ולפי רבי יהודה - אסור, משום שגר איקרי קהל.

בגמ' לקמ"ן (דף עד), מביאר: שרבי יהודה מודה בגר עמוני ומואבי, שיותרין בממזרת, שהרי אינן ראויין לבוא בקהל. [דין בתו של הגר שנשא ישראלית אם מותרת בממזרת - עיין לקמן תשו' טו נושא ד'].

כהנת לפסולים

ג. עבד משוחרר, ממזר, ונתין, האם מותרים לכהנת, ומדוע? דף עג:

תשובה:

1. עבד משוחרר לכהנת - מותר, או מפני שלא הוזהרו כהנות להנשא לפסולים או למ"ד קהל גרים איקרי קהל והעבד המשוחרר לא נקרא פסול.

2. ממזר לכהנת - אסור, מלאו ד"לא יבוא בקהל ד"ם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. **נתין לכהנת - רש"י** (במשנה דף סט.) מפרש: שנתין אסור, משום שדוד גזר עליהם, (אך התוס' בכתובות דף כט. חולקין על רש"י, עיי"ש).

שתוקי בישראלית

ד. **האם שתוקי מותר בישראלית, מדאורייתא או מדרבנן?** דף עג. עד.

תשובה:

לפי ת"ק - מדאורייתא מותר (דממזר ספק מותר) אלא שמעלה עשו ביוחסין. (התני"ט על המשנה בדף עד. כתב: שאף רבי אלעזר - עיין בגליון הגמ' שם - סובר כן).

ולפי אבא שאול - אם אמו אומרת "שהוא מיוחס", מותר אף מדרבנן.

אסופי בישראלית

ה. **כל שאין מכיר את אביו ואמו, האם מותר בישראלית?** דף עג. עג.

תשובה:

הדין תלוי במחלוקת הנ"ל בתשובה הקודמת, אך אם יש היכר שהוא כשר, לדוגמא: מהול, משוח בשמן, תלוי בו קמיע, וכו', או שנמצא במקום שמור, כגון בצידי רשות הרבים - לכו"ע אין בו משום אסופי, והוא כשר לבוא בקהל.

בגמ' מבואר בשם רב: שאביו ואמו (הכוונה אבא או אמא - עיין רמב"ם ושו"ע) נאמנים לומר על תינוק המושלך "שהוא בנם", אך דוקא כשעדיין מונח בשוק, אבל לא אחר שנאסף מהשוק, הואיל ויצא עליו שם אסופי.

רבא מוסיף: שבשני רעבון, אפי' שנאסף מן השוק נאמנים, (במאירי מובא דעה הסוברת: שנאמנים גם לאחר זמן, וכן סתימת הרמב"ם והתוס' ענ).

רש"י מפרש (ד"ה בשני רעבון): בשני רעבון הרבה נשלכין, ולא רצו חכמים לפוסלם משום יציאת קול, (לפי הריטב"א - אף בשני רעבון, נאמנותם רק באופן שהתינוק הושלך בצידי רשות הרבים ולא כשהושלך ברשות הרבים ממש, וכמו שמשמע בתחילת הסוגיא, יש מי שדייק מרש"י ד"ה בשני, שבני רעבון נאמנים גם כשנמצא ברשות הרבים, וגם הרמב"ם והשו"ע סתמו שנאמנים, ולא חזיקו בין נמצא ברשות הרבים לבין נמצא בצידי רשות הרבים, וע"ע א"ת כרך ב' עמ' עא ערך אסופי).

נאמנות מילדת

ו. **האם חיה נאמנת לומר "זה יצא ראשון, וזה שני, זה כהן, וזה ממזר?"** דף עג.

תשובה:

א. כשהחיה אומרת "זה יצא ראשון וכבוד הוא, וזה יצא שני"

1. **אם עדיין לא החזירה פניה - נאמנת**, (נאמנותה היא רק מדרבנן - עיין לקמן נושא ב').

2. **אם החזירה פניה**

לפי ת"ק - נאמנת.

ולפי רבי אליעזר - אינה נאמנת.

3. **אם לא הוחזקה על עמדה, פי' שיצאה וחזרה - אף לת"ק אינה נאמנת**, וכו"כ הרי"ף. הקרבן נתנאל ס"ק ו'.

הקשה, מדוע הרא"ש והתוס' לא חזיקו באם יצאה וחזרה, ותיירך, דשמא זה מרומוז במה שכתבו "מיד", ובריטב"א משמע, שלפי רבנן - נאמנת כל זמן שלא יצאה מן הבית. המאירי בשם רבותיו, כתב: שנאמנותה היא רק כשלא קרא עליה ערער. שיטת הפרישה באה"ע"ז סי' ד': אם האב או האם מכחישים את החיה - החיה נאמנת רק מיד, ואם לא מכחישים אותה - נאמנת גם לא מיד, והט"ז בחז"מ סי' רעז על סעי' יב, חולק וס"ל: שאם מכחישים אותה - אינה נאמנת כלל, ואם לא מכחישים אותה - נאמנת לאלתר רק בהכרת בכור, שצריך

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הבחנה יתירה, אבל בהכרת "זה כהן", נאמנת גם לא לאלתר, דבריהם הובאו בב"ש אהע"ז סי' ד', ס"ק ס', וכן הוא בריטב"א בסוגיין].

ב. כשהחיה אומרת "זה כהן וזה לוי, זה נתין וזה ממזר"

1. **אם לא קרא עליה ערער - נאמנת**, [נאמנתה לומר "שהוא ממזר" להתירו במזורות היא רק מדרבנן - ר"ן, משנה למלך בפט"ו מאיסור"ב הל' יא, ועיין בביאור הגר"א חו"מ סי' לה ס"ק כח, ובחזו"א אהע"ז סי' נט סעי' כ', אולם הרמב"ם והשו"ע כותבים: שזה מפני שלא הוחזק ואין אנו יודעים יחוסו, וע"ע בחזו"א שם סעי' כב. עוד עיין בריטב"א הכתב: שמשמע שנאמנת גם לאחר שיצאה וזורה, וזהו מפני שרק בבכור שהם תאומים ודומים אם יצאה וזורה לא נאמנת, משא"כ בפסולי יחוס, שהולדות אינם דומים וקל להבחין גם אחר זמן, וללא פליגי תנאים בזה כלל, וכן נפסק בשו"ע אהע"ז סי' לה, אבל לפי הרמ"ה - מובא בהערות על הריטב"א שבהוצאת מוסד הרב קוק, הערה 84 - נאמנת רק לאלתר כמו באופן שמעידה "זה בכור".]

2. **כשקרא עליה ערער של שני עדים - אינה נאמנת לומר "זה כהן וזה ממזר"**.

3. **כשקרא ערער אחד**

לפי התירוץ הראשון בגמ' - נאמנת.

ולפי התירוץ השני - לא נאמנת, [וע"ע לקמן בתשובה הסמוכה].

פוסקים :

בשו"ע (סי' ד' סעי' לה) נפסק: נשים שילדו בבת אחת, אשת כהן ולוי וישראל וממזר, נאמנת החיה לומר "זה הן כהן הוא", או "לוי", או "ממזר", מפני שלא הוחזק ואין אנו יודעים יחוסם, במה דברים אמורים, כשהוחזקה נאמנת ולא ערער עליה אדם, אבל אם ערער עליה אפילו אחד ואמר "בשקר מעידה", אינה נאמנת, והרי הן בחזקת כשר ואין לו יחוס.

ערער פחות משנים

ז. **האם יש ערער פחות משנים?**

תשובה :

לפי התירוץ הראשון בגמ' - אין ערער פחות משנים.

ולפי התירוץ השני - במקום שאין חזקת כשרות, לדוגמא: בחיה שאומרת "זה כהן וזה ממזר", יש ערער פחות משנים, [וזהו מפני שלא נתנו לה נאמנות אלא רק לפי שעה ולא נגד ערער - תוס' רבינו שמואל בר יצחק, וע"ע בר"ן מש"כ בזה, ובב"ש סי' ד' ס"ק ס"ז].

נאמנות בעל מקח

ח. **האם בעל מקח נאמן לומר "לזה מכרתי ולזה לא מכרתי"?**

תשובה :

א. **אם מקחו בידו**

לפי רש"י (ד"ה בזמן) - נאמן, בין אם קיבל מעות רק מאחד מהם ואומר "נתרצתי למכור לשני", ובין אם קיבל משניהם, דכיון שמקחו בידו מדייק הוא לזכור מי הקונה, כדי שלא לעבור במי שפרע, [והר"ן והרמב"ן כותבים: שנאמן רק כשעדיין בעלי הדין עומדים לפניו, דיש לו מיגו שיכול לתת החפץ למי שרוצה, והקצה"ח סי' רכב ס"ק א', כותב: שרש"י ס"ל שנאמן גם כשאנים עומדים לפניו].

ולפי תוס' - נאמן רק אם ידוע ששניהם נתנו לו מעות, דיש לו "מיגו", שיכול לומר "שלא מכר" או "שקנה חזרה מהקונה", אבל אם קיבל ממון רק מאחד מהם, אנו סהדי שנתרצה למכור רק לו, ולכן אין המוכר במקרה זה נאמן לומר שנתרצה למכור לשני, כיון שזה נגד "אנו סהדי".

ב. **כשמקחו אינו בידו**

לפי רש"י - אם שניהם נתנו מעות אינו נאמן, דלא דייק, שהרי אין לו "מי שפרע".

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

וכותבים התוס' בכוונתו: שלפי"ז אפי' אומר "שיודע" אינו נאמן, ואם כל אחד מהם אומר "רק אני נתתי מעות", בעל המקח נאמן לומר "מי נתן", ואמרינן שמסתמא נתרצה לאותו שנתן מעות. ומשמע מתוס': שאם אומר "נתרציתי לשני" – אינו נאמן, אמנם ברא"ש ב"מ פרק א' ס' ב' מבואר: שנאמן אף באופן זה.

ולפי התוס' - אינו נאמן כלל להוציא ממון מזה וליתן לזה, אך לענין שבועה, אם נתן אחד מהם ממון - הרי המוכר כעד אחד לסייעו לפוטרו משבועה, ולחייב את שכנגדו שבועה דאורייתא. והמאירי כותב: שלפי רש"י – אין למוכר שום נאמנות אפי' כעד אחד, ולכן לא יכול לחייב שבועה את מי שנגדו, ואינו פוטר משבועה את מי שהוא מסייע לו, וע"ע במש"כ על מסכת ב"מ פ"א תשר' ג'. הרא"ש בב"מ כותב: שהרי"ף פוסק כרש"י, והב"י כותב: שהרי"ף פוסק כהרבינו חננאל, לפי הסמ"ע – השר"ע והרמב"ם פוסקים כרש"י, ולפי הש"ך – פוסקים כהרבינו חננאל, ועיין בנתיבות מש"כ בזה.

פוסקים :

בשר"ע (ח"מ ס' רכב סעי' א') נפסק: נאמן בעל המקח לומר "לזה מכרתי ולזה לא מכרתי", אימתו, בזמן שהמקח יוצא מתחת ידו, אבל אם אין המקח יוצא מתחת ידו, הרי הוא עד אחד בלבד, ודינו בעדות זו כדין כל אדם, שהרי אינו נוגע בעדותו, **לא קנא נקט זוזי ממה, לא קנא נקט זוזי משניס ולאמר "קאמח מהס נתן לו בעל כרחו"**, ולפיכך אם נטל הדמים משנים ונטל מאחד מדעתו ומאחד בעל כרחו, ולא יודע ממי נטל מדעתו וממי נטל בעל כרחו, בין שהיה המקח בידו בין שהיו שניהם תופסים בו, אין כאן עדות כלל, וכל אחד מהם נשבע כתקנת חכמים בנקיטת חפץ, ונטל חצי המקח וחצי הדמים.

נאמנות דיין

ט. האם דיין נאמן לומר "לזה זכיתי ולזה חייבתי"?

תשובה :

1. אם שטר פסק דין ביד הזוכה - רואים מה נפסק שם, ולפי המאירי – הדין כן אף אם בעלי הדין אינם עומדים לפני הדיין, וכ"כ הש"ך חו"מ ס' כג סק"א אליבא דהטורש"ע, ומביא: שמהריטב"א משמע, שזוהו רק כשעדיין הבעלי דין לפניו, דאין כח לכתב הדין יותר מלדיין, עיי"ש מה שנדחק לפרש ולומר שהם לא חזוקים.

2. אם נקרע השטר ולא יודעים מה נפסק, ובדין שלא נפסק ע"י "שודא דדייני" ותלוי בטענות - לא נאמן, וצריך לחזור לדונו.

לפי רש"י (ד"ה וניהדר) - זהו רק כשאינם לפניו, אבל אם עדיין לפניו הדיין נאמן, ולא צריך לחזור לדונם, וולפי הריטב"א – כל שזה דין תלוי בטענות צריך לחזור לדונם, והוא אף אם עדיין נמצאים לפניו, וכן נפסק בשו"ע ס' כג, וע"ע בש"ך ס"ק ד"ז.

3. אם זה היה דין שנפסק בשודא דדייני ועדיין הם לפניו - נאמן. רש"י (ד"ה בזמן) מפרש: שאם הם לפניו, מוטל עליו לזכור את הדין.

4. ואם כבר נסתלקו - אינו נאמן. רש"י (שם) מפרש: דמשיצאו כבר לא מוטל עליו לזכור את פסק הדין.

5. שודא דדייני

לפי רש"י - היינו דין שהדיין הכריע לפי ראות עיניו, לפי הענין והבנתו מי חייב ומי זכאי, ואינו תלוי בטעם.

ולפי התוס' בשם ר"ת - היינו דין שהדיין הכריע לפי רצונו, מדין הפקר ב"ד הפקר, ושודא הוא לשון השלכה. והרמב"ם בפ"ה מזכיה ומאנה הל' ו', ובפרק יא הל' ג', והשו"ע בס' רמ סעי' ג', בדין ב' שטרות היוצאים ביום אחד מפרשים כפירש"י.

נאמנות אמו או אביו לומר "בכור הוא"

י. האם אמו או אביו נאמנים לומר "בני זה בכור הוא"?

תשובה :

1. אמו - נאמנת רק בתוך שבעת הימים מהלידה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

רש"י מפרש (ד"ה כל): שעדיין אין אביו מכיר בו שלא יצא מחמת ידי אמו ליכנס לברית, מכאן ואילך מוטל על אביו להכירו, דכתיב "יכיר".

2. **אביו, לפי רבי יהודה - נאמן לעולם**, והקרוב נתנאל על הרא"ש סי' יא אות ז', מדייק מרש"י הנ"ל: שבתוך השבעה ימים – האב אינו נאמן, ומלשון הרמב"ם דאמר "לעולם" לא משמע הכי – לח"מ פ"ב מנחלות הי"ד, וצ"ב שהרי הרבי מאיר העתיק לשון הגמ' – עינים למשפט, וע"ע בט"ז סי' ד' ס"ק כ"ו.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"ב מנחלות הל' יד) ובשו"ע (ח"מ סי' רעז סעי' יב) נפסק: שלשה נאמנים על הבכור: חיה ואמו ואביו, חיה, מיד, שאם אמרה "זה יצא ראשון", נאמנת, אמו, כל שבעת ימי הלידה נאמנת לומר "זהו הבכור" אביו, לעולם, אפילו אמר האב על מי שלא הוחזק בנו כלל "בני הוא ובכורי הוא", נאמן, וכן אם אמר על המוחזק לנו שהוא בכורו "אינו בכור", נאמן. **מיהו אם אמר פעם אחת על אחד "שהוא בכור", לא יוכל לומר אחר כך על אחר "שהוא בכור"**.

לפי תירוץ ראשון בתוס' (ד"ה כשם) - נאמנות האב הוא אפי' כשאומר כן על הקטן שבבניו, ועי"ז מחזיק את בניו הגדולים לממזרים. [לפי שיטת הרמ"ה במסכת בב"ב שם אות קי – הגדול נחשב לספק ממזר ולא לממזר ודאי, דשמא נולד מגוי או מעבד ואינו ממזר, וכן דעת הב"ש סי' רעז ס"ק נב, אליבא דהרמב"ם בהל' איסור"ב הל' יט, דפסק שהבן "בחזקת ממזר", ומוסיף: שהטוש"ע בסי' ד' סעי' כט, חולקים וסוברים שהוא ממזר ודאי, האחרונים הקשו עליו מהרמב"ם שפסק בהל' טז, שהוא ספק ממזר, הנובי" מהדו"ק אהע"ז סי' ד' מחלק, שבהל' טז, מדובר שהאב טוען "שירדע שהוא ממזר" ובהל' יט מדובר, שהאב טוען "שאינו ממזר", ולכן הוא ספק ממזר, ושלפי הטור, גם באופן זה הוא ודאי ממזר, ואילו לפי הרע"ק א בפסקים תשו' קו ד"ה וביותר – דברי הטור "שהוא ודאי ממזר" הם רק באופן שהיא בעיר שכולם ישראלים, ואי אפשר לתלות בגוי או עבד, ושאיין מחלוקת בין הטוש"ע להרמב"ם, וכן מסקנת השענה"מ, עיי"ש].

לפי שיטת רש"י (ד"ה וחכמים, ולקמן דף עח: על הגמ' ד"ה אינו נאמן) - אין מי שחולק על רבי יהודה בזה, דהיינו שאפי' חכמים - שיטתם מובאת לקמן בתשו' הבאה, ובתשו' לד - הסוברים שאין נאמן לפסול את בנו, לומר "שהוא בן גרושה וחלוצה" או "ממזר", מ"מ לענין בכור מודים שהאב נאמן, והראשונים מוכיחים מסוגייתנו שחכמים חולקים על רבי יהודה גם לענין בכור, ושבהדיא מפורש כן בסוגיית בב"ב דף קכז: **שיטת הרשב"ם שם ד"ה נאמן**, וכן בדף קכו. ד"ה היו קכו: ד"ה נאמן, ובד"ה וחכמים: מחלוקת חכמים ורבי יהודה היא רק באופן שיש חזקה ע"י קול בעלמא באחר שהוא הבכור והאב מעיד נגדו, אבל אם לא אמר האב על האחר שהוא בכור, אפי' רבי יהודה מודה שהחזקה קיימת, וכן מודה רבי יהודה באופן שהיו עדים מעידין "שראוהו שנוולד קודם לאחיו", שהאב לא נאמן, לעומת זאת כשבאה משפחה שאין יודעים מי הבכור מודים חכמים שהאב נאמן לומר מי הבכור, ולפי שיטת הרמב"ן והריטב"א – לדעת רבי יהודה האב נאמן גם באופן שעדים מעידין "שהגדול נולד בראשונה", וע"ע ברמב"ם פ"ב מנחלות הל' יד, ובמ"מ שם – וכן עיין בשו"ע סי' רעז סעי' יב, ובסמ"ע שם, ולפי דבריהם הרמב"ם והשו"ע כהרמב"ן והריטב"א.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"טו מאיסור"ב הל' טז) נפסק: וכשם שנאמן לומר "בני זה בכור", כך נאמן לומר שהוא ממזר או בן גרושה או בן חלוצה, וכן אם היתה אשתו מעוברת, נאמן לומר "עובר זה אינו בני וממזר הוא", ויהיה ממזר ודאי, ובהל' יט, נפסק: אשת איש שהיתה מעוברת ואמרה "עובר זה אינו מבעלי", אינה נאמנת לפסול, והרי הבן בחזקת כשרות, שלא האמינה תורה אלא האב, אמר האב "אינו בני", וכו', הרי זה בחזקת ממזר, ואם אמרה "מגוי ועבד נתעברתי", הרי הולד כשר.

בשו"ע (סי' ד' סעי' כט) נפסק: אשת איש שאומרת על העובר "שאינו מבעלה", אינה נאמנת לפסול, וכו', אבל האב שאומר על העובר "שאינו ממזר", או על אחד מבניו "שאינו בנו", נאמן לפסלו והוא ממזר ודאי, ואם יש בנים לבן, אינו נאמן אף על הבן, ואם היא אומרת "מגוי או מעבד נתעברתי", הולד כשר, שאין הבעל יכול להכחישו בזה, והא' **לאב נאמן על בנו, היינו דוקא שלא היה לו חזקת כשרות על פי האב, אבל הוא ליה חזקת כשרות על פי האב, שוב האב אינו נאמן עליו רק כשהוא, האב שאמר על בנו "שהוא ממזר", וחזר אחר"כ ונתן אמתלא לדבריו למה דבר בתולה כך, נאמן, הא' לאב נאמן על בנו היינו כמי שהוא בחזקת אביו, כגון באשתו נשואה, אבל פנויה שאומרת "זהו בן פלוני", והוא אומר "שממזר נתעברה", אינו נאמן לפסלו, והיא נאמנת עליו להכחישו.**

יא. האם האב נאמן לומר "בני זה בן גרושה וחלוצה"?

תשובה :

לפי חכמים - אינו נאמן.

ולפי רבי יהודה - נאמן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי תירוץ אחד בתוס' - נאמנותו היא כמו שנאמן לומר על בנו הקטן "זה בני בכור" ומחזיק את הגדולים לממזרים, כך נאמן לומר "זה בן גרושה וחלוצה".

ולפי התוס' בשם רבינו אליהו - זהו מהפסוק "יכיר" שהוא גם על השנואה מנישואין ע"י חייב לאוין, והרשב"ם בב"ב דף קכז: ד"ה כך, מפרש: מסברא דכתיב "יכיר" מה לי בכור מה לי דבר אחר, לפי התוס' רי"ד והתוס' רא"ש - האב נאמן לומר "בני זה ממזר" או "בן גרושה וחלוצה" רק כשאין משים עצמו רשע, דהיינו שאומר "שהיה שוגג", או נתחלפה לו ערוה, ולפי תירוץ השני של המאירי בסוגיא, ולפי הריטב"א בב"ב דף קכז: - נאמן גם באופן שמישים עצמו רשע, וזהו מכח גזיה"כ "יכיר".

כהנת פנויה שנתעברה ולא ידוע ממי

יב. כהנת פנויה שנתעברה ולא ידוע לנו ממי, האם חוששין שמא נתחללה, ומה דין הולד? דף עד.

תשובה:

1. דין האמא

לפי רבי יהושע - חוששין שהיא וולדה חללין, ואסורה אפי' בתרומה.

ולפי רבן גמליאל - אם אומרת "שהיא מעוברת מאיש פלוני ומיחוס הוא", כשרה היא רק לענין לאכול בתרומה.

2. דין הולד

יש דעה הסוברת שרבן גמליאל מכשיר.

יש דעה נוספת הסוברת, שרבן גמליאל מודה שהוא פסול.

ולפי אבא שאול - הולד כשר, ואף במקום שרוב פסולים אצלה.

אמר רבא: הלכה כאבא שאול, ונע"ע מש"כ על מס' "כתובות" פ"א תשובה סז.

שתוקי בשתוקית או בבת שתוקית

יג. האם שתוקי מותר בשתוקית או בבת שתוקית?

תשובה:

לפי ת"ק - שתוקי מותר בשתוקית או בבתה, וכן פוסק שמואל.

ולפי רבי אלעזר [עניין בגליון על המשנה] - אסור, שמא זה כשר וזה פסול. [התירו"ט כתב: שזהו רק משום שמעלה עשו ביוחסין].

רב (בדף עה.) פוסק כרבי אלעזר. [ורב הראשונים פוסקים כרבי אלעזר משום דהילכתא כרב באיסורי, וגם ביבמות פליגי אביי ורבא בזה, ורבא שם ס"ל כרב, דעת רבא מובאת בתוס' לעיל דף עג. ד"ה אלא, וכן הרמב"ם פט"ו מאיסור"ב הל' כא, כב, לג, והשר"ע סי' ד' סעי' לו, פוסקים: שספק בספק אסורים, ונע"ע במאירי בפירושו למשנה שכתב בשם רבותיו, ששתוקי בשתוקית או אסופי באסופית מותרים זה בזה].

כהן בגיורת

יד. האם כהן מותר לישא גיורת, ומדוע?

תשובה:

1. אם נתגיירה אחר שהייתה ג' שנים ויום אחד - אסורה משום זונה.

2. ואם נתגיירה כשהיא פחות ג' שנים ויום אחד

לפי רשב"י - מותרת.

ולפי רבנן - אסורה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאילן לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

בגמ' (לקמן בדף עח.) מבוואר: שרשב"י לומד זאת מדכתיב, "וכל הטף בנשים החיו לכם", ורבנן מפרשים "החיו לכם" פי' לעבדים ולשפחות.

לפי רש"י - אין האיסור משום "זנות", אלא מדכתיב "כי אם בתולות מזרע בית ישראל" והרמב"ם פי"ח מאיסור"ב ה"ג, פוסק: כזכמים שאסור משום "זונה", והראב"ד השיגו, שהאיסור לא משום "זונה" אלא משום דכתיב "בתולות מזרע בית ישראל, והכי איתא בקידושין", עכ"ל. דהיינו מדברי קבלה, וכמש"כ רש"י בסוגייתנו - עינים למשפט.

כהנת עם גר

טו. האם כהנת מותרת להינשא עם גר, האם ביאתם פוסלת אותה לכהונה, והאם גר קהתמתן עם צת יקלאל צתו מותרת בממזר, ומדוע?
דף עב:–עה:–עה.

תשובה:

א. כהנת להינשא לגר שאינו מצרי או אדומי

בגמ' (בדף עב: עג.) מבוואר: שמותרת, משום שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים.

לפי רבי יהודה (בגמ' לקמן דף עח.) - ביאת הגר פוסלה לכהונה.

ולפי רבנן - לא פוסלה.

ב. ביאת גר מצרי שני כשהוא גדול מבן ט' ויום אחד

לפי ת"ק (בדף עד: עה.) - פסלה.

ולפי רבי יוסי - לא פסלה, דכל שזרעו פסול פוסל, ושאין זרעו פסול אינו פוסל. [ביבמות דף עו. עז. מובא: שלפי רבי יוחנן - כשרה אף לכהונה, ולפי ריש לקיש - לכהונה פסולה ורק לקהל ישראל כשרה. ועיין רמב"ן וריטב"א מש"כ בזה.]

ג. ביאת גר עמוני ומואבי

לפי ת"ק ורבי יוסי - פסלוה.

ולפי רשב"ג - לא פסלוה.

ד. גר שנשא בת ישראל

לפי התוס' (ד"ה והרי) - בתו מותרת בממזר. [אבל הרמב"ם בפט"ו מאיסור"ב ה"ט, וכן השו"ע סי' ד', סעי' כג, פוסקים: שאסורה בממזר, וע"ע בר"ן על דף עב: ובב"ש ס"ק לו, ובחזו"א סי' ד' סעי' ז'.]

ארוסה שעברה

טז. ארוסה שעברה, מה דין הולד אם מותר בממזר, אם יורש בנכסי אביו, א) כשלא כשהשליכתו, ב) כשהשליכתו אמו באופן שהוא אסופי?
דף עג. עה.

תשובה:

א. אם כשלא כשהשליכתו, שלא נקרא אסופי

לתירוץ הראשון בגמ' (בדף עה:): לפי רב - הלכה כרבי אליעזר שהולד שתוקי, ואסור בממזרת, ולפי שמואל - מותר בממזרת.

התוס' (שם) מפרשים: דבדף עה, אינו ודאי ממזר, הואיל ואין ריעותא של אסופי או מפני שאמו מעידה עליו שהוא כשר. [מה שתוס' נקטו ארוסה שעברה כשר - עיין רש"י על התוס'].

ולפי התירוץ השני בגמ' - רב ושמואל לא מדברים לענין להנשא עם ממזרת, שזה ודאי שאסור, אלא שלרב אסור בבת ישראל, ושמואל ס"ל: שאם תפס בנכסי אביו מפקינן מיניה, ויתכן ורב לא פליג על שמואל בזה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ב. אם כשהשליכתו כאופן שהוא אסופי

התוס' (דף עג. ד"ה מאי) ס"ל: שהולד ודאי ממזר ומותר בממזרת.

כותי בכותית

יז. האם כותני, מותר לו לשאת כותית, ומדוע?

דף עה. עו.

תשובה:

"כותי לא ישא כותית", ה' טעמים נאמרו בזה.

לפי רבי ישמעאל - מפני שכהנים פסולים נתערבו בהם, והכותים גירי אריות, ויש חשש שישראל פסול ישא גויה.

לפי רבי עקיבא - הכהנים שנתערבו בהם כשרים היו, וכותים גירי אמת, ופסלום לפי שהיו מיבמים את הארוסות ופוטרים את הנשואות, ורבי עקיבא לטעמיה שיש ממזר מחייבי לאוין.

לפי רבי אלעזר - מפני שאין הכותים בקיאים בדקדוקי מצוות, וכ"כ אינם בקיאים בתורת קידושין וגירושין, ויש לחוש שאחד מהם ממזר מחשש שאירע פסול בנישואי אבותיו, ונצ"ל דישראלים התערבו בהם. דאל"ה הא גר מותר בממזרת - מהרש"א.

לפי רב נחמן אמר רבה בר אבוח - ממזר מאחותו ומאשת איש נתערבו בהם, וגם לפי אוקימתא זו צ"ל שנתערבו בהם בני כנ"ל - מהרש"א.

ולפי רבא - שפחה נתערבה בהם.

מצת כותי

יח. מצת כותני, האם מותרת ויוצא בה ידי חובתו, ומדוע?

דף עו.

תשובה:

לפי ת"ק - המצה מותרת באכילה, ויוצא בה ידי חובתו בפסח, אך זהו רק אם סוברים כמ"ד גירי אמת.

בתוס' (ד"ה מצת כותני) מבואר: שיוצא ידי חובתו, רק באם הכותי לש בבית ישראל ובאם הכותי גם אוכל מזה, אבל אם לא אוכל מזה - לא, כיון שאינם חוששין ל"לפני עור לא תתן מכשול", ושאם לש ועושה בביתו, הוי כאילו אוכל חזיר.

לפי רבי אליעזר - בכל מקרה המצה אינה מותרת, לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצוות.

ולפי רשב"ג - אם הכותים החזיקו במצוה זו הרבה, המצה מותרת.

מצת גוי

יט. מלת גוי, האם מותרת ויוצא בה ידי חובתו, ומדוע?

דף עו.

תשובה:

התוס' (ד"ה מצת, על פי הגמ' בפסחים דף מ.) כותבים: שאדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה, (רש"י שם, כותב: שדוקא כשמכיר בהן שלא החמיצו, והגמ' שם מפרשת, שמ"מ לא יוצא ידי חובתו, משום שהגוי לא עשה בהן שימור).

הנושא כהנת אם צריך לבדקה

כ. האם הנושא כהנת צריך לבדקה בארבע אמהות, ומדוע?

דף עו. עו.

תשובה:

1. הנושא כהנת באופן שקרא עליה ערער - לכו"ע צריך לבדקה בארבע אמהות.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ד

"ערער", לפי רש"י - זהו שקראו עליה ב' עדים "שמץ של פסול", ולא שמעידים עדות גמורה, אלא יציאת קול, ואבל לפי הרמב"ם והטו"ש"ע סי' ב', סעי' ג' - היינו שהעידו ב' עדים שנתערב בהן ממזר או חזל וכו'.

לפי רש"י (ד"ה בודקין) - צריך לבדוקה משום חשש ממזרות, או חשש שהיא אחת מן הפסולות לקהל.

ולפי תוס' (ד"ה צריך) - זהו משום פסול חללות, דהיינו רק כשכהן רוצה לישא כהנת, ורוצה שבנו יהיה כשר לעבודה.

התוס' ב"אי נמי" כותבים: שגם הוא עצמו אסור בעבודה אם ישאנה כל זמן שעדיין לא בדקה, ונראה שזוהו ע"פ המשנה בבכורות דף מב, ומ"מ נראה שזוהו רק אחר שזייבוהו בדיקה לצורך בנו, עיין רש"ש על תוד"ה הנושא.

עוד כותבים התוס': שמשום ממזרות אין צריך בדיקה, הואיל ומכירין ממזרין שביניהם, וולענין תרומה - עיין תשו' הבאה, אבל כהנת הבאה להנשא לישראל - אין צריך בדיקה, דאפי' היתה חללה בנה כשר לכהונה, דבני ישראל מקוה טהרה לחללות. והתני"ט מדייק מרש"י במשנה ד"ה לוי, ומרש"י בגמ' ד"ה לא הוזהרו כשרות, שגם רש"י סובר שמשנתנינו עוסקת רק בכהן הבא לישא אשה, שיעקר התקנה משום חללות, וס"ל לרש"י, שממילא ציבו לבדוק גם משום ממזרות, וכל זה כי מדובר רק בערער בעלמא ולא כשאייתחזיק איסורא, ותמה על המ"מ שהבין שלפי רש"י והרמב"ם - משנתנינו מחייבת בדיקה משום חללות ומשום ממזרות, ולפי"ז גם ישראל הבא לישא אשה ויש ערער ציבו לבדוק משום ממזרות.

2. כשלא קרא עליה ערער

ללישנא קמא בגמ' אליבא דרבי יהודה אמר רב - רק לפי רבי מאיר צריך בדיקה, אבל לפי חכמים לא צריך, הואיל וכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות, ונע"ע בספר "ענינים למשפט" מה שהביא בשם הפוסקים בזה.

ושאלבא דרב המא בר גוריא - לא איתפריש בגמ' אם רבי מאיר חולק על חכמים.

ולפי לישנא בתרא - הדין תלוי רק במחלוקת רבי מאיר וחכמים.

פוסקים :

ברמב"ם (פי"ט מאיסור"ב הל' יז) ובשו"ע (סי' ב' סעי' ב') נפסק: כל המשפחות בחזקת כשרות ומותר לישא מהם לכתחילה, וכו', ובהל' יח-כא, ובסעי' ג', נפסק: משפחה שקרא עליה ערער, והוא שיעידו שנים "שנתערב בהם ממזר" או "חזל" או "שיש בהם עבדות", הרי זה פק, ואם משפחת כהנים היא, לא ישא ממנה אשה עד שיבדוק עליה ארבע אמהות שהן שמונה: אמה ואם אמה, אם אבי אמה ואמה, וכן הוא בודק על אם אביה ואמה, אם אבי אביה ואמה, ואם היתה משפחה זו שקרא עליה ערער לויס או ישראלים, מוסיף לבדוק עליהם עוד אחת, ונמצא בודק עשר אמהות, אבל אשה הבאה להנשא אינה צריכה לבדוק, שלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים.

האומר "כהן אני"

כא. כדי להאכיל כהן בתרומה, האם צריך בדיקה בארבע אמהות?

דף עו.

תשובה :

1. באופנים שליוחסין לא צריך בדיקה [עיין תשובה קודמת] - ודאי שלתרומה לא צריך.

2. באופנים שליוחסין צריך - התוס' (ד"ה צריך) בשם ר"ת כותבים: שאין צריך, כדאמר בפרק האשה

"האומר אני כהן וחבירי כהן, נאמן להאכילו בתרומה ואין נאמן להשיאו אשה", והמהרש"א בדף עו: על תוד"ה

אין, כתב: שדברי ר"ת קאי רק למ"ד שאין מעלין מתרומה ליוחסין].

כב. "אין בודקין מן המזבח ולמעלה", האם דין זה נאמר רק בעבודות מזבח הכשרות בכהן או גם בעבודות הכשרות בזר?

דף עו. עו:

תשובה :

מרש"י (ד"ה אין בודקין) משימיע: שמדובר לענין הנושא כהנת, שאם נמצא שאחד מהאבות עבד עבודות מזבח הכשרות בכהן [עיין תוי"ט] - בידוע שהוא מיוחס, שאינו צריך בדיקה נוספת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

והתוס' (ד"ה אין בודקין) בותביים: שמדובר אף כשנמצא שעבדו עבודות הכשרות בזר. ונע"ע בתוס' הרא"ש בסוגיין. בתוס' במס' כתובות דף כד: ד"ה חז, ובמש"כ לעיל בפרק ראשון תשובה קצא. לפי המאירי בשם י"מ – "אין בודקין" זהו רק אליבא דרבי מאיר שמחייב בדיקה גם כשאין ערער, אבל לפי חכמים הסוברים שצריך לבדוק רק כשיש ערער, בזיקת אמהות המזכרת במשנה היא גם כשנמצא אחד מהאבות עובד מן המזבח ולמעלה, ולפי הרי"ז בהלכה ג' – אין בודקים מן המזבח ולמעלה אפי' אם יצא ערער על המשפחה.

פוסקים :

ברמב"ם (פ"כ מאיס"ב הל' א') נפסק: כל הכהנים שבזמן הזה בחזקה הם כהנים, ואין אוכלין אלא בקדשי הגבול, והוא שתהיה תרומה של דבריהם, אבל תרומה של תורה וחלה של תורה, אין אוכל אותה אלא כהן מיוחד, ובהל' ב', נפסק: אי זהו כהן מיוחד, זה שהעידו לו שני עדים "שהוא כהן בן פלוני הכהן", ופלוני בן פלוני הכהן" עד איש שאינו צריך בדיקה, והוא הכהן ששימש על גבי המזבח, שאילו לא בדקו בית דין הגדול אחריו, לא היו מניחין אותו לעבוד, לפיכך אין בודקין מן המזבח ולמעלה ולא מן הסנהדרין ולמעלה, שאין ממנין בסנהדרין אלא כהנים ולויים וישראלים מיוחדים.

נכדת כהן חלל לינשא לכהן

כג. נכדת כהן חלל, האם כשרה לינשא לכהן?

דף עז.

תשובה :

1. **אם בתו נישאה לישראל כשר - בתה כשרה לכהונה.**

2. **אם בתו או בנו נישאו לפסול - הבת לא כשרה.**

3. **אם בנו נשא כשרה**

לפי רבי דוסתאי בן יהודה (המובא בברייתא) - הבת כשרה, דבנות ישראל מקוה טהרה לחללין.

ולפי ת"ק (במשנה בדף עז.) - הבת פסולה.

בת גר לכהן

כד. בת גר, האם כשרה לכהונה?

דף עז.

תשובה :

א. **אם הגר נשא גיורת**

לפי רבי יוסי - כשרה לכהונה.

ולפי ראב"י ורבי יהודה - פסולה, לרבי יהודה זהו מפני שבת גר כבת חלל, ולראב"י מפני שבעינן מזרע בית ישראל.

ב. **אם הגר נשא ישראלית**

לפי רבי יהודה - פסולה, מפני שבת גר כבת חלל.

ולפי ראב"י ורבי יוסי - כשרה, לראב"י מפני שדריש "מזרע" אפי' מקצת זרע בישראל, ולרבי יוסי מפני שדריש משנזרעו בישראל, ופרש"י (ד"ה מי שנזרעו בישראל): שתהא הורתה בקדושה.

בת גיורת לכהן

כה. בת גיורת, האם כשרה לכהונה?

דף עז.

תשובה :

1. **אם הגיורת נישאה לגר**

לפי רבי יוסי - הבת כשרה לכהונה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי ראב"י ורבי יהודה - פסולה, כנ"ל תשו' קודמת נושא א', עיי"ש.

2. **אם כשהגירות נישאה לישראל - לכו"ע כשרה.**

כהן לישא גיורת או בת גיורת

כו. האם מותר לכהן לישא גיורת או בת גיורת? דף עז. עח.

תשובה:

לפי רבי יהודה - גיורת אפ"י שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד, או כשאביה גר אסורים לכהן.

לפי רבי יוסי - גיורת אסורה ואילו בת גרים כשרה, (ובלבד שהורחה בקדושה - רש"י ד"ה מי שנודעו בישראל).

לפי ראב"י - רק גר שנשוי לגיורת בתו אסורה לכהן, אבל אם האמא או האב אינם גרים - הבת כשרה לכהן, ואפ"י כשהורים בני גרים.

ולפי רשב"י (בדף עד: עח.) - גיורת שהתגיירה פחות מג' שנים ויום אחד מותרת לכהן, [דאינה נקראת "זונה", ושהתגיירה אחר ג' ויום אחד אסורה לכהן, (כנ"ל תשו' יד)].

כהן גדול הבא על אלמנה אלמנה אלמנה

כז. כהן גדול הבא על אלמנה אלמנה אלמנה, כמה לאוין הוא עובר? [ע"ע לקמן תשובה לא]. דף עז. עז:

תשובה:

א. כה"ג שבא על שלשה אלמנות משלשה אנשים

חייב על כל אחת ואחת, מפני שבא על גופין מוחלקים.

בתוס' (ד"ה הרי) מבואר: שזהו גם אם היה בהעלם אחד, הואיל והאיסור הוא משם אחד, ולשון הגמ' "ושמות מוחלקים" לאו דוקא הוא.

ב. אם בא על אלמנה אחת ג' ביאות

1. **אם לא התרו אותו אלא רק פעם אחת** - אינו חייב אלא אחת.

2. **כשהיה התראה לפני כל ביאה** - חייב על כל ביאה וביאה, שהרי התראות מחלקות.

ג. **אם בא על אלמנת ראובן שהיא גם אלמנת שמעון וגם אלמנת לוי**

חייב רק אחת, שהרי אין כאן גופים מוחלקים.

ד. אם בא על ג' נשים אלמנות מאיש אחד

לפי שיטת התוס' (שם) - חייב על כל אחת ואחת, אפ"י אם היה בהעלם אחד, כיון שגופים מוחלקים גורם לחייבו על כל גוף, אף שזה "שם" אחד, דהיינו מאדם אחד, וכמו שמצינו במי שבא על ג' נשים נדות שחייב על כל אחת אף שהם משם אחד דהיינו אדם אחד, ולפי שיטת התוס' בסנהדרין דף נד: ד"ה הנרבע - רק בנדה חייב ג', הואיל ויש להם דרשה מיוחדת לכך. אבל בשאר איסורים שבתורה צריך גם שמות מוחלקים וגם גופים מוחלקים, כדי לחייב על כל אחת ואחת או על כל איסור ואיסור, ועיין בשע"מ בפ"ז מאיסור"ב מש"כ בזה.

פסול "זונה"

כח. מה גורם שהאשה יהיה לה שם "זונה" ליפסל לכהונה? דף עז.

תשובה:

א. בעילת נתין או ממזר

לפי שיטת רש"י (בדף עז. ד"ה זינתה, ובד"ה ונתחלה) - **בעילתם** [וכן של כל הפסול לה - רש"י יבמות דף סא. ד"ה שנבעלה, אך

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

התוס' שם חולק על רש"י, עיי"ש] נותן לאשה רק שם "זונה" להיפסל מלאכול בתרומה, שהרי ביאת נתין וממזר על כהנת, הוי איסור השוה בכל ולא רק לכהנים, ואין חללות אלא רק באיסורי כהונה, ורק אם אח"כ הכהן חזר ובא עליה לוקה מדין "זונה", וגם עושה אותה "חללה".

ב. כהן הבא על אחותו

עושה אותה "זונה", הואיל וזה לאו השווה בכל ולא רק לכהונה, ואם חזר ובא עליה עשאה "חללה" כי איסור "זונה" מאיסורי כהונה הוא, [לפי הריטב"א, הרמב"ם בפ"ט מאיסור"ב הל' ה', והשו"ע סי' ז סעיף יד – רק ע"י ביאה שניה נעשית חללה אבל לא בגמור ביאה ראשונה, אף שהערה נחשבת לביאה, וזהו משום שלא מחלקים את הביאה לב' חלקים, ולפי המאירי בשם י"א – גם ע"י גמור ביאתו הראשונה נעשית חללה].

אם איסור חל על האיסור

כט. האם איסור חל על האיסור? דף עז:

תשובה:

לפי רבי שמעון - אין איסור חל על איסור אפי' איסור חמור [על קל] או מוסיף, [עיין תוס' ד"ה פרט].

לפי רבנן - איסור חמור חל על איסור קל [אפי' אם הוא מוסיף – תוס' שם], אבל איסור קל לא חל על איסור חמור.

ובבבביתא מובא דעה שלישית: שאף שאין איסור חל על איסור, מ"מ איסור מוסיף - חל על איסור. [מתירין א' בתוס' יוצא: שאין ראייה מה טובר תנא זה לגבי איסור חמור על איסור קל, ולתירוץ השני יוצא: שכ"ש שסי'ל שאיסור חמור חל על קל].

האוכל נבילה ביוה"כ

ל. האוכל נבילה ביוה"כ, האם חייב כרת? דף עז:

תשובה:

למ"ד איסור חל על איסור - חייב כרת.

ולפי רבי שמעון [הסובר: אין איסור חל על איסור] - אינו חייב כרת.

רש"י מפרש: שזהו אף אם הנבילה נתנבלה ביוה"כ, [ועיין ריטב"א].

כה"ג שקידש אלמנה ו/או בעלה

לא. כמה איסורים ומלקות יש לכה"ג שקידש אלמנה ו/או בעלה, ומה הדין לכהן הדיוט בגרושה וחללה ובעלה? דף עח.

תשובה:

א. כהן שקידש גרושה או כה"ג שקידש אלמנה ו/או בעלה

1. אם כשלא גמר ביאתו - לוקה שתיים, משום "לא יקח", ומשום "לא יחלל".

2. כשגמר ביאתו - לוקה גם משום "לא יחלל זרעו", [הרמב"ם שם, ה"ד, פוסק: דלוקה שתיים אף שגמר ביאתו – עיין מ"מ ובמקנה מש"כ בזה, אולם התור"ד כותב: שאם גמר ביאתו אפי' לא נתעברה לוקה משום "לא יחלל", הואיל ועל הביאה הזוהר הבורא].

ב. כשקידש ולא בעל, [כה"ג או כהן הדיוט את אחת מן הפסולות האמורות בענין – רש"י ד"ה קידש]

לפי אב"י - לוקה משום "לא יקח".

ולפי רבא - אינו לוקה, אבל עובר איסור.

רש"י מפרש (ד"ה ומודה רבא): דס"ל שעל מעשה הקידושין לבד לא לוקים, [וע"ע ריטב"א מה שרצה להוכיח מגמ']

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ב"מ דף י: שלוקה גם על הקידושין.

ג. כה"ג שבעל אלמנה בלא שקידשה

לוקה משום "לא יחלל", הואיל והוי ביאת איסור מאיסורי כהונה, ולכן לוקה גם בלא שקידש.

ד. כהן שבעל גרושה או חללה, בלא שקידשה

לפי רש"י (ד"ה כה"ג) - לוקה משום "לא יחלל", דהא מיגמר גמירי אהדדי, [אבל הרמב"ם בפ"ז מאיסורי ה"ב, וה"ג, פסק: שכהן הדיוס שבעל בלא שקידש, אינו לוקה משום "לא יחלל", ורק כה"ג באלמנה שבעל בלא שקידש לוקה, אבל זונה וחללה וגרושה - הרי הן מחוללות ועומדות קודם בעילתו, ולכן לא לוקה בין כה"ג ובין בהדיוס, אא"כ קידש קודם לכן, ואם קידש לוקה רק אחת, וע"ע במ"מ ובספר "ענינים למשפט" מש"כ בזה].

המחזיר גרושתו

לב. כהן או ישראל שהחזירו גרושתם האם לוקים: 1. כשבעל בלא שקידש. 2. כשקידש בלא בעל. דף עח.

תשובה:

1. כהן המחזיר גרושתו - דינו כמו בתשובה הקודמת.

2. ישראל שהחזיר גרושתו אחרי שנישאה לאחר ונתגרשה - לכו"ע אינו לוקה עד שיקדש ויבעל, דאיסור מלקות במעשה קידושין יש רק כשעובר על איסורי כהונה, ולא באיסורי ביאה אחרים.

גר הבא על כהנת

לג. גר הבא על כהנת [או על יסרלית] האם עשאה חללה? דף עח.

תשובה:

לפי רבי יהודה - פסלה לכהונה, דיליף במה הצד מחלל ומצרי.

ולפי רבנן - לא פסלה, דיש להם פירכא על הבנין אב.

"בני זה ממזר הוא"

לד. האם אמו ו/או אביו נאמנים לומר "בני זה ממזר הוא", ומדוע? דף עח.

תשובה:

1. אמו - בכל מקרה ולכו"ע אינה נאמנת.

2. אביו

לפי חכמים - אינו נאמן. רש"י מפרש: משום שהוא קרוב, [וע"ע במאירי והר"ן מה שמפרשים בזה], ואינם נאמנים אפי' שניהם מעידים על עובר שבמעיה "ממזר הוא".

ולפי רבי יהודה - נאמן, דכתיב "יכיר" יכירנו לאחרים. הן כשאומר "בני זה ממזר", רש"י מפרש: שנוולד לו מחייבי כריתות, [וכותבים התוס' רא"ש והמאירי: דאין לפרש שאומר "שנוולד מאיש אחר", הואיל והוא לא בנו, והתורה נתנה לו נאמנות רק על מי שהוא בנו. אבל לפי התורי"ד - נאמן לומר גם "שאינו בנו", וכן הוא כותב על מסכת בב"ב, ומוסיף: שזהו דוקא כשהאם לא מכחשתו, אבל אם מכחשתו - היא נאמנת], והן כששניהם מודים על עובר שבמעיה "שהוא ממזר". רש"י (במשנה) מפרש: שמעידים "שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר, [לפי שיטת ר"ת - מובא בחידושי הרמב"ן על מסכת בב"ב - נאמנות האב לפי רבי יהודה לומר "בני ממזר הוא", זהו רק כשאומר על בנו הקטן "בכור הוא" ועי"ז מחזיק את הגדול לממזר, אבל אינו נאמן לומר "בני זה ממזר הוא", והראשונים חולקים עליו. התוס' בב"ב ד"ה כך, כותבים: שהבה"ג פוסק: שמה שהגמ' פוסקת כרבי יהודה זהו רק אם פוסל ע"י הכרת בכורה, אבל לא כשאומר "זה בן גרושה", והתוס' שם חולקים עליו והוכיחו: שלפי רבי יהודה נאמן גם באופן זה, וע"ע במהדיר לתורי"ד על מסכת בב"ב שם. הערה 251. אם דין הולד "כממזר ודאי" או רק "ספק",

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

וההלכה לדין זה – עיין מש"כ לעיל תשרי י' יא].

"בני זה בכור" האם נוטל פי שנים

לה. מי שהעיד "בני זה בכור" האם נוטל פי שנים, (1) בנכסים המצויים בזמן העדות, (2) בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס, (3) בנכסים שנפלו לו לאחר שנפטר; דף עח:

תשובה:

1. בשני המקרים הראשונים - לכו"ע נוטל פי שנים.

2. ואילו במקרה השלישי - לכו"ע אינו נוטל פי שנים.

גוסס לענין קנין

לו. האם אדם יכול להקנות [או לתת גט] בזמן שהוא גוסס; דף עח:

תשובה:

לפי רש"י - אינו יכול להקנות.

ולפי התוס' - אם מדבר יכול, ואם לא מדבר, אינו יכול.

חולה שנשתתק לענין קנין

לז. חולה שנשתתק, האם יכול ליתן מתנה? דף עח:

תשובה:

בתוס' (ד"ה לא צריכא) מבואר: שחולה שנשתתק אם הרכין ראשו מתנתו קיימת.

קידשה אביה בדרך, וקידשה עצמה בעיר ומצאנוה בוגרת

לח. קידשה אביה בדרך, וקידשה עצמה בעיר או כלא קידשה עלמה, וכשבאה לפנינו מצאנוה בוגרת, ולא ידוע אם קידושי אביה היו לפני שבגרה או אחר שבגרה, האם חוששין לקידושו, ומדוע? דף עט.

תשובה:

א. אם מעשה הקידושין היו בתוך ששה חדשים שבין נערות לבגרות וידוע שהאב קידשה בבקר ושהיא קידשה את עצמה בערב

לפי שיטת רש"י (ד"ה אי, ובד"ה בהא) - חוששין לקידושי שניהם, דסימני בגרות שהופיעו בתוך הששה חדשים מחשיבים אותה לבוגרת, דפעמים שהיא ממהרת לבגור וסימניה ניכרים, ולכן בסוגיין חוששין לקידושי שניהם.

ולפי התו"י (על גליון הגמ' ד"ה אילימא) ולפי תוס' (ד"ה במכחשתו - עיין מהרש"א) - סימני בגרות שהופיעו בתוך הששה חדשים כלום הם, וחוששין לגמרי רק לקידושי האב ולא רק לקידושיה, ובסוגייתנו מדובר באופן שבאה לפנינו אחר הששה חדשים, וגם המאירי סובר כהתו"י ומפרשה כהתו"י ולא גורס "השתא הוא דבגרה". ענין בוגרת - עיין א"ת כרך ב' עמ' שנוז.

פוסקים:

בשו"ע (סי' לז סעי' ו') נפסק: אם בתוך הששה חדשים של נערות קידשה אביה שלא לדעתה והיא קידשה עצמה שלא לדעת

אביה, ונמצאו לה סימנים, הוי ספק וצריכה גט משניהם.

ב. אם מעשה הקידושין היו אחר שעברו ששה חדשים

לכו"ע חוששין רק לקידושי הבת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ג. אם מעשה הקידושין היו ביום ששלמו הששה חדשים

לפי רב ורב אשי - זה תלוי במחלוקת בין שתי ברייתות, ושקיי"ל שחוששין רק לקידושי הבת, דאמרין "שאם עכשיו היא בוגרת ודאי הוא שבגרה קודם".

ולפי שמואל ואמימר - חוששין לקידושי שניהם, שהרי רק עכשיו ראינו שיש לה סימנים, ושיש לחלק בין מכחשתו ללא במכחשתו, ושתי הברייתות לא פליגי די"ל שכאן במכחשתו וכאן לא במכחשתו.

לפי שיטת רש"י ותוס' (ד"ה ואי ס"ד) - מה שרב ורב אשי חוששים רק לקידושי הבת, זהו אפי' לא מכחשתו לומר "שבגרה", (ורש"י מפרש: שאומרת "בגרתי אתמול", ותוס' מפרשים: שזה דוקא כשאומרת "שבגרה בבקר", דס"ל שסימני בגרות בתוך הששה חדשים לאו כלום הוא, כנ"ל נושא א'), אבל שמואל ואמימר סוברים: שאם אינה מכחשתו לומר "שבגרה", חוששין לקידושי שניהם, אבל אם מכחשתו, לכו"ע חוששין רק לקידושיה.

ולפי האית דגרסי בתוס' (ד"ה ואי) - להיפך, שהמחלוקת האמוראים היא רק "במכחשתו", אבל באינה מכחשתו, לכו"ע צריכה גט משניהם, וכן שיטת התור"ד, וכן גירסת הרמ"ה, בביאור שיטת הרמ"ה - עיין ב"י וב"ח.

מסקנת הגמ': שהלכה כרב. [דהיינו שהולכים בתר חזקה דהשתא, ולא דמעיקרא הנעשו להשתנות ביומא דמישלם שית, ועיין שב שמענתא ג' פרק ח' והלאה].

לפי גירסת רש"י ותוס' הנ"ל - היינו שחוששין רק לקידושי הבת אפי' כשלא מכחשתו.

ולפי האית דגרסי הנ"ל - היינו שחוששין רק לקידושי הבת באם מכחשתו, אבל באינה מכחשתו חוששין לקידושי שניהם. [הרמב"ם השמיט את סוגייתנו - עיין בנו"כ פ"ג מאישות הל' יד].

פוסקים :

בשו"ע (סי' לו סעי' ה') נפסק: קידשה אביה בבקר וקידשה נעצמה בערב, ושניהם ביום שנשלם בו ששה חדשים של ימי נערו, ובדקה ומצאה בוגרת, מחזיקים אותה בחזקה בוגרת, וקידושי האב אינם כלום, ויש מי שאומר דאפילו אינה מכחשתו לומר שבאו הסימנים בבקר, ויש מי שאומר: דדוקא מכחשתו, אבל באינה מכחשתו, צריכה גט משניהם.

ד. אם היא לא קידשה עצמה

בתוס' (ד"ה קידשה) מבואר: ששמואל מודה שאין חוששין לקידושי האב, דהעמד אשה אחזקת פנויה.

ה. אם בדקנוה ולא מצאנו בה סימנים

לכו"ע אין קידושי הבת קידושין, דקידושיה קידושי קטנה הם.

חזקה דהשתא או חזקה דמעיקרא

לט. האם הולכים אחרי חזקה דהשתא או אחרי חזקה דמעיקרא?

דף ע"ט.

תשובה :

א. בדין קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר ביום ששלמו לה ששה חדשים שבין נערו לבגרות

לפי שמואל ואמימר - הוי ספק למי מקודשת.

ולפי רב ורב אשי - אין חוששין לקידושי האב, מפני שאזלינן אחרי חזקה דהשתא, [אם מחלוקתם במכחשתו או בלא מכחשתו - עיין תשו' קודמת נושא ג'].

ב. בדין מקוה שנמרד ונמצא חסר או היה בודק את החבית להפריש עליה תרומה ואחר ג' ימים [עיין לקמן תשובה מא] **נמצא חומץ**

לפי רבנו - אזלינן בתר חזקה דהשתא, ואפי' שמואל יכול לסבור כמותם, כיון שיש כאן ב' ריעותות 1. מקוה חסר, 2. טמא על חזקתו, טבל על חזקתו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולפי רבי שמעון - הוי ספק, ולכן במקוה האדם ספק טמא, ובתרומה הוי ספק טבל.

לסיכום:

1. **בחדא לריעותא** - הדין תלוי במחלוקת שבין רב לשמואל אם אזלינן בתר חזקה דהשתא או שהוי ספק.
2. **בתרתי לריעותא** - בין לרב ובין לשמואל אזלינן בתר חזקה דהשתא, וכרבנן הסוברים, דאזלינן בתר דהשתא בודאי, אבל לפי רבי שמעון - הוי ספק.

מקוה שנמצא חסר

מ. מה הדין למקוה שנמצא חסר: דף עט.

תשובה:

לפי רבנן - כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות מדין ודאי [הנפק"מ: בטמא שטבל במקוה ונגע בתרומה שהתרומה טמאה בודאי].

ולפי רבי שמעון - ברשות הרבים טהורות, וברשות היחיד תולין.

חבית יין שהפריש עליה תרומה ונמצא חומץ

מא. מה הדין במי שהיה בודק את החבית להפריש עליה תרומה והולך, ואח"כ נמצא חומץ: דף עט.

תשובה:

1. **כל ג' ימים** - ודאי, דמעמידים את היין על חזקתו.

2. **מכאן ואילך**

לפי רבי שמעון - הוי ספק יין והוי תרומה ליאסר לזרים, ויחזור ויתרום דשמא כבר החמיצה ולא היתה תרומה.

ולפי רבנן - הוי ודאי טבל.

פירוש "כל ג' ימים ודאי, מכאן ואילך ספק"

רש"י מביא, שאיבא מ"ד (בגמ' בב"ב) המפרש: ג' ימים הראשונים - ודאי יין, מכאן ואילך - מחלוקת רבי שמעון ורבנן, ושאייבא מ"ד (שם) המפרש: ג' ימים האחרונים - ודאי חומץ, ומקודם - הוי מחלוקת רבי שמעון ורבנן, שלרבי שמעון הוי ספק טבל, ולרבנן ודאי טבל.

תוס' מוסיפים, שאייבא מ"ד נוסף (בגמ' שם) המפרש: ג' ימים הראשונים - ודאי יין, וג' ימים האחרונים - ודאי חומץ, ובינתיים - מחלוקת רבי שמעון ורבנן, שלרבי שמעון הוי ספק טבל, ולרבנן ודאי טבל.

הכותב נכסיו לאחרים ויש ספק אם היה שכיב מרע

מב. הכותב נכסיו לאחרים, הוא אומר "שבזמן המתנה היה שכיב מרע", והם אומרים "שהיה בריא", מי מוציא מיד מי: דף עט.

תשובה:

1. **אם שייר בנכסיו** - מתנתו קיימת, שהרי מוכח שנתן כשהיה בריא.

2. **אם כשלא שייר בנכסיו**

לפי רבי יעקב - מעמידים הממון בחזקתו ועליהם להביא ראיה שהיה בריא.

ולפי רבי נתן - אם בריא הוא, עליו להביא ראיה שהיה שכיב מרע, ואם שכיב מרע הוא, עליהם להביא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ראיה שבריא היה.

היוצא הוא ואשתו או נשיו למדינת הים וחזר לענין האשה והבנים

מג. מה כוונת הדין הראשון של המשנה: כשיצא הוא ואשתו למדינת הים ובא הוא ואשתו ובניו, וכו', "אין צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים"?

דף ע"א:

תשובה:

לפי רש"י - אין צריך לבדוק את האשה בד' אמהות, הואיל וכבר בדקה כשנשאת, ולא את הבנים, כיון שהם כרוכים אחריה.

ולפי תוס' - אין צריך לבדוק את הבנים שהם מהאשה שיצאה עמו, ולא את הבנים שהן שלו מאשתו זו.

האומר "מתה ואלו בניה"

מד. מה כוונת הדין השני של המשנה: כשאמר "מתה ואלו בניה" מביא ראיה על הבנים, ואינו מביא על האשה?

דף ע"א:

תשובה:

לפי רש"י (ד"ה מביא) - שצריך להביא ראיה על הבנים שהם בני אותה אשה, ואין צריך לבדוק את האשה בד' אמהות, שהרי כבר בדקנוה כאן כשנשאת.

ולפי הגהת הרש"ל בתוס' (ד"ה מביא) - צריך להביא ראיה גם שהבנים הם שלו מן האשה שמתה, ואין צריך להביא ראיה שהם מן האשה שהלכה עמו, ולפי המהרש"א אליבא דהתוס' - מספיק להוכיח שהבנים הם בניה וע"ע במקנה, בחזו"א סי' ב' ס"ק א', ובתוס' רא"ש בשם ר"ת.

מה. מה דין האשה והבנים, לענין 1. יוחסין, 2. קדשי הגבול, במי שיצא הוא ואשתו למדינת הים, ובא הוא ובניו ואשתו עמו, ומדוע? א) כשאמר "אשה אחת נשאתי היא שיצאת עמי למדינת הים, הרי היא זו ואלו בניה", ב) כשאמר "שתי נשים היו ומתה האחת ואלו בניה של זו".

דף ע"א: פ.

תשובה:

א. באשה אחת

1. מי שיצא הוא ואשתו למדינת הים, ובא הוא ואשתו ובניו, ואמר "אשה שיצאת עמי למדינת הים, הרי היא זו ואלו בניה", [זהו הדין הראשון שבמשנה] - אין צריך להביא ראיה לא על האשה, ולא על הבנים.

רש"י מפרש: שאת האשה לא, מפני שכבר בדקנוה כשנשאה.

ותוס' (ד"ה מביא) בותבים: שזה פשיטא שאין צריך להביא ראיה על האשה שכבר נבדקה, אלא קמ"ל שאין צריך להביא ראיה "על הבנים", שהן שלו, דלא אמרינן שלקחה האשה איש אחר במדינת הים, ו"לא על האשה" שיהיו בניה, כיון שכרוכים אחריה, כאוקימתא של רבה בר רב הונא, שאז בחזקת אמן הן ואין צריך ליחסם ע"י עדים.

בברייתא מבואר: שהיינו רק בבניו הקטנים אבל על הגדולים צריך להביא ראיה, שהרי אין כרוכים אחריה.

לפי ריש לקיש - מה שסומכין בקטנים ה"כרוכים אחריה", ואמרינן שבחזקת אמן הן, זהו רק על "קדשי הגבול", ואם כן הוא, ולא אמרינן "אינן בניה וחללין הן" - רש"י, אבל "ליוחסין" לא.

ולפי רבי יוחנן - זהו גם "ליוחסין".

לפי שיטת רש"י (ד"ה לא שנו, ובד"ה אבל) - "קדשי הגבול" היינו לתרומה, ו"ליוחסין" פי' אם יש בהם

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

בנות אינן נישאות לכהנים עד שיביאו ראיה שהן בנותיה של זו.

וכותבים עליו בתוס' (ד"ה אבל): שצ"ל שרב (בגמ' בכתובות, עיין רש"ש שגורס "רבי") חולק על משנתנו, וסובר, שאפי' אם לא כרוכים, נאמן הוא לומר "אלו בני וכהנים הם" להאכילן בתרומה, אבל לא כדי להשיאן אשה מיוחסת.

ואילו לשיטת ר"ת בתוס' - "לקדשי הגבול" היינו לתרומה, לנשיאות כפים, ולהשיאו אשה, וש"ל יוחסין", היינו לענין לסקול על ידו כשבא על אמו, ושרב (והרש"ש הנ"ל גורס "רבי") ס"ל אין מעלין מתרומה ליוחסין, ולכן נאמן לתרומה אף אם אין כרוכים אחריה, משום דבידו הוא, אבל להשיאו אשה אין נאמן (עכ"פ כשאינם כרוכים אחריה), ומשנתנו כמ"ד שמעלין מתרומה ליוחסין, ולכן אם אין כרוכים - אין נאמן אף לתרומה כדי שלא יעלום ליוחסין, דהיינו להשיאו אשה מיוחסת, ואם הם כרוכים - לריש לקיש נאמן לתרומה לנשיאת כפים ולהשיאו אשה, אבל לא "ליוחסין", דהיינו שלא לסקול על ידו כשבא על אמו, ור"י סובר: שנאמן אף ליוחסין, פי' לסקול על ידו, (ועיין מהרש"א מה שכתב על דברי תוס' אלו), ושזהו אחרת מרש"י (ד"ה לא שנו) שמפרש: שליוחסין הפי' הוא לענין "חללות".

2. **כנ"ל באופן שאמר "מתה ואלו בניה"**, (הדין השני שבמשנה) - מביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה.

רש"י לשיטתו מפרש: שצריך להביא ראיה "שהבנים היו בני אותה אשה", ואין צריך להביא ראיה על האשה "שהיא מיוחסת".

ותוס' בותבים: שזה פשיטא לא רק מצד עצמו כנ"ל, אלא גם מפני שכבר תני ליה רישא שאין צריך לבדוק את האשה אחר שכבר בדקנוה משנשאת, אלא קמ"ל שצריך להביא ראיה "שהבנים הם שלו מן האשה שמתה", וכן הגירסא שלפנינו ע"פ המהרש"ל, אבל המהרש"א כ' 1. שסגי להביא ראיה שהם ממנה ואין צריך להביא ראיה שהם שלו, 2. שיש לקיים את גירסת הספרים הישנים, עיי"ש, ואין צריך להביא ראיה על האשה, הואיל וכבר הביא ראיה שהבנים הם מאשתו שמתה במדינת הים, ואין לחוש שלקח אחרת והוליד ממנה את אלו הבנים, מאחר שלא שמענו שנשא שם אחרת.

3. **כשאמר "אשה שנשאתי במדינת הים, הרי היא זו ואלו בניה"**, (הדין השלישי שבמשנה) - מביא ראיה על האשה (שהיא מיוחסת), ואינו מביא ראיה על הבנים.

ברש"י (בד"ה מביא) מבואר: שזהו מפני שכרוכים אחריה, (וכנ"ל דין 1, עיי"ש, לענין מה מהני כרוכין).

עוד מבואר ברש"י (בגמ' ד"ה ת"ר): שאם הביא ראיה על הגדולים שאין כרוכים אחריה, אין מביא ראיה על הקטנים הכרוכים לה, אבל אם לא כרוכים - אין נאמן.

ב. בשתי נשים

בברייתא מבואר: שצריך להביא ראיה על האשה ועל הבנים על הגדולים ועל הקטנים.

רש"י (ד"ה באשה אחת) מפרש: דהיינו אפי' כרוכים אחריה, דשמא בניה של חברתה היו וגידלתן.

עוד מפרש רש"י (הנ"ל): שכונת הברייתא באמר "שתי נשים היו לי ומתה האחת", ולכן חוששין שחברתה גידלתן, ואין ראיה ממה שכרוכים אחריה, (המאירי הביא ש"מ: שזהו גם כששתיהן זחיות, וכן הוא סתימת הרמב"ם פרק כ' מאיסור"ב הל' ז, ועיין רש"ש).

פוסקים:

ברמב"ם (פ"כ מאיסור"ב הל' ו') נפסק: כהן מיוחס שיצא הוא ואשתו, שידענו שהיא כשרה, למדינה אחרת, ובא הוא והיא ובנים כרוכין אחריה, ואמר: "אשה שיצאת עמי היא זו ואלו בניה", אינו צריך להביא עדים לא על האשה ולא על הבנים, "מתה ואלו בניה", צריך להביא עדים שאלו בניו ואינו צריך להביא עדים על אמן שהיתה כשרה, מפני שכבר הוחזק שיצא מעמנו באשה כשרה, ובהל' ז', נפסק: יצא כהן מיוחס למדינה אחרת ובא הוא ואשתו ובניו ואמר "זו נשאתי ואלו בניה", צריך להביא עדים שאשה זו כשרה ואינו מביא עדים "שאלו בניה", והוא שיהיו כרוכין אחריה, ואם בא בשתי נשים והביא ראיה על האחת, אף על פי שהבנים קטנים וכרוכין אחריה, צריך להביא ראיה עליהם, שמא בניו מן האחרת הם ונכרכו אחר זו המיוחסת, ובהל' ח', נפסק: בא הוא ובניו ואמר

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

"אשה נשאתי ומתה ואלו בניה", מביא עדים "שאותה האשה כשרה היתה ושאלו בניה", וכדין הזה דנין בישראל מיוחס ובלוי מיוחס, ואחר כך נעיד על בנו זה "שהוא מיוחס" כדי שיהיה ראוי לסנהדרין, וככל דבר הולכין אחר החזקה, שהרי שורפין וסוקלין על החזקה.

אם עונשין, אוכלין תרומה, מעלין ליוחסין, ושורפין תרומה על החזקות

מו. האם מלקין על החזקות: דף פ.

תשובה:

לפי רבי יוחנן ורב יהודה - מלקין על החזקות. והזמן והאופנים שבכך נקבע "החזקה" לענין מלקות והריגה - עיין בשו"ע אהע"ז סי' יט סעי' א', בב"ח שם, בח"מ ס"ק ג', בב"ש ס"ק ב', ובט"ז ס"ק א'. ההלכות בדין זה - עיין רמב"ם פרק א' מאיסור"ב הל' כ', כב, בסוד אהע"ז סוף סי' ג', ברמ"א שם סעי' ו', ובשו"ע סי' יט סעי' א', וביו"ד סי' קפה סעי' ב'.

מז. האם אוכלין תרומה על החזקות: דף פ.

תשובה:

לכו"ע אוכלין תרומה על החזקות.

מח. האם סוקלין ושורפין על החזקות: דף פ.

תשובה:

לפי ריש לקיש - לא.

ולפי רבי יוחנן, ולפי רבי שמעון בן פזי בשם ריב"ל - סוקלין ושורפין.

מט. האם סומכין על החזקות כדי להעלות ליוחסין: דף פ.

תשובה:

לפי רש"י (ד"ה אבל), ולפי תירוץ הראשון בתוס' (ד"ה לא) - ריש לקיש סובר: שלא, ורבי יוחנן סובר: שכן. ולפי ר"ת בתוס' (שם) - ריש לקיש ורבי יוחנן סוברים כמ"ד שמעלין מתרומה ליוחסין, ולכן מעלין ליוחסין על החזקות, אבל לדעת רב (הרשב"ש גורם "דבין") הסובר: שאין מעלין מתרומה ליוחסין - לא מעלין.

נ. האם שורפין תרומה על החזקות: דף פ.

תשובה:

א. כשתינוק נמצא בצד העיסה ובצק בידו

לפי רבי מאיר - אין שורפין על החזקות, דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא, והעיסה טהורה. ולפי הבבאים - העיסה טמאה.

לפי ריש לקיש - לכן: שורפין את העיסה.

רש"י מפרש: שזהו מפני שס"ל לר"ל שחזקת תינוקות לטפח באשפה שיש בה שרצים, ומדובר שידוע שנגע בבצק.

ותוס' בשם ר"ת, מפרשים: מפני שס"ל שתינוק ודאי טמא, משום שנשים נדות מגפפות אותו, ודרכו לטפח היינו בבצק, אבל לא ידוע לנו שנגע בבצק, והנפק"מ בין רש"י לתוס' הוא באופן שודאי לנו שהתינוק נגע - עיין תשו' הבאה, וזהו אף שהוי רובא דליתא קמן.

ואילו לפי רבי יוחנן - לא אוכלין ולא שורפין, [וע"ע בדין הבא], ומפרש רש"י: אלא תולין.

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ז מאבות הטומאה הל' ג') נפסק: אבל אם היה הדבר ידוע שחזקתו שנטמא, הרי זה טמא, כיצד, תינוק טמא שנמצא

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

בצד העיסה והבצק בידו, הרי העיסה טמאה, שדרך התינוק לטפח ובכך היא חזוקתו, ואין שורפין על חזקה זו.

ב. בעיסה בתוך הבית ושרצים וצפרדעים מטפלין שם, ונמצא חתיכות בעיסה

1. **אם רוב צפרדעים - טהורה.**

2. **אם רוב שרצים - טמאה, ושורפין את העיסה, ואפי' רבי יוחנן** (שבנמשא הקודם) מודה לכך, הואיל והוי רובא דאיתא קמן, אבל בתינוק שהוי רובא דליתא קמן, ס"ל לרבי יוחנן, שאף לדעת חכמים לא שורפין (דלרבי מאיר העיסה טהורה - כ"ל בדין הקודם).

כשתינוק נגע בעיסת תרומה

נא. כשיודעים שתינוק נגע בעיסת תרומה, מה דין העיסה? דף פ.

תשובה:

לפי רש"י (ד"ה לטפח) - הדין תלוי במחלוקת רבי מאיר וחכמים, הנ"ל תשו' קודמת נושא א'.
ולפי תוס' (בד"ה שדרכו) בשם ר"ת - ודאי טמא, משום שנשים נדות מגפפות אותו, ושורפין.

בעיסת תרומה שבתוך הבית

נב. מה דין של עיסת תרומה שבתוך הבית, ותרנגולים ומשקים טמאים שם, ונמצאו נקורים נקורים בעיסה? דף פ.

תשובה:

מספק תולין לא אוכלין ולא שורפין, ואין כאן חזקה לטמא.

רבי יוחנן מפרש: שזהו דוקא כשהמשקין צלולים ונוחים ליבלע, אבל אם המים עכורים - לכו"ע העיסה טהורה, כיון שאם התרנגולים היו מנקרים היה נשאר היכר ויש לנו הוכחה שהתרנגולים לא נגעו בבצק, דאם לא עכורים עדיין יש חשש שמא המים נבלעו בבצק.

לפי רש"י (ד"ה ופירושו) - במשקין לבנים אין הבדל בין צלולים לעכורים ותמיד חיישינן לנגיעת התרנגולים, ורק באדומים יש חילוק בין צלולים לעכורים, [אבל הכס"מ הבין שלפי הרמב"ם - בין באדומים ובין בלבנים, יש לחלק בין עכורים לצלולים].

פוסקים:

ברמב"ם (פ"ז מאבות הטמאה הל' ד') נפסק: נמצא בבצק נקירת התרנגולין, אם יש בין המשקין והבצק כדי שינגבו את פיהן בארץ, הבצק טהור, ואם לאו, טמא, שחזקתן ששתו וניקרו בבצק במשקין שבפיהם, במה דברים אמורים, בשהיו המשקין צלולים, שבבואה של תינוק ניכרת בהן, אבל עכורים, הבצק טהור, שאילו נקרו במשקין היה מקום המשקין ניכר בבצק, אם היו צלולים, אף על פי שהבצק בחזקת טמאה, אין שורפין על חזקה זו אלא תולין.

רוב וחזקה, אם רובא עדיף

נג. רוב וחזקה, האם רובא עדיף או אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא, ומדוע? דף פ.

תשובה:

א. **כאופן שתינוק נמצא בצד העיסה** (דיש רוב שתינוקות מטפחין, ולעיסה יש חזקת טהרה)

לפי רבי מאיר - העיסה טהורה, ולא אזלינן בתר רובא כדי לטמא, משום שאומרים סמוך מיעוטא לחזקה ורובא כמאן דליתא.

ולפי הבבאים - העיסה טמאה, משום דאזלינן בתר רובא.

לפי ריש לקיש אליבא דרבנן - שורפין את העיסה, כנ"ל תשו' נ' נושא א'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ולפי רבי יוחנן אליבא דרבנן - תולין לא אוכלין ולא שורפין.

ב. באשה שהלך בעלה למדינת הים וצרתה עמו, ושמעיה האשה שמת בעלה

לפי רבי מאיר - לא תנשא ולא תתייבם, דאמרינן סמוך מיעוטא דנשים מפילות לחזקת זקוקה ליבום, והיא בספק יבום, דרוב נשים מתעברות ויולדות.

ולפי רבנן - מיעוט דמפילות כמאן דליתא, ואזלינן בתר רובא שנשים מתעברות, והאשה יכולה לינשא למי שרוצה.

הרי לנו שבשני המקרים הנ"ל: לפי רבי מאיר - לא אזלינן בתר רובא, אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, ולפי רבנן - אזלינן בתר רובא, ומבארים התוס' (ד"ה סמוך): שהחילוק בין שני המקרים הוא שבמקרה א' הרוב הוא רוב שאינו חשוב.

דיני יחוד

נד. האם לאדם אחד מותר להתייחד א) עם אמו או עם בתו, ב) עם אחותו, ג) עם שתי נשים או יותר, באופנים הבאים, 1. כשאתו עמו, ביהודי ובשאינו יהודי, 2. כשאתו לא עמו, 3. לרוכל שעסקו עם הנשים: דף פ:

תשובה:

א. להתייחד עם אמו ועם בתו

במשנה (בדף פ:) מבואר: שמתייחד אדם עם אמו ועם בתו, וישן עמהם בקירוב בשר, ואם הגדילו - זו ישנה בכסותה וזה ישן בכסותו.

לפי רב יהודה אמר רב אסי - מותר לדור עמהם, ומפרש"י (דף כא: ד"ה ודו): שמותר אף בקביעות.

ואילו לפי שמואל - תנא דמשנתנו סובר: שהיחוד מותר, ושרבי מאיר ורבי טרפון (בדף פא:) חולקים וסוברים: שאסור, ושמואל פוסק שאסור, וואף ייחוד שלא בקביעות, והרא"ש פוסק כרב אסי שמתיר אפי' בקביעות, וסיים: שהמזמיר תבוא עליו ברכה, וכן פוסק הח"מ סי' כב ס"ק א', אבל הר"ן פוסק כשמואל ואליבא דתנא דמשנתנו, שמותר להתייחד.

פוסקים:

ברמב"ם (פכ"ב מאיסור"ב הל' א') ובשו"ע (סי' כב סעי' א') נפסק: אסור להתייחד עם ערוה מן העריות, בין זקנה ובין ילדה, שדבר זה גורם לגלות ערוה, חוץ מהאם עם בנה, והאב עם בתו, והבעל עם אשתו נדה.

ברמב"ם (פכ"ב מאיסור"ב הל' יב) ובשו"ע (סי' כב סעי' ח') נפסק: אשה שבעלה בעיר אין חוששין להתייחד עמה מפני שאימת בעלה עליה, ואם היה זה גס בה, כגון שגדלה עמו או שהיא קרובתו או אם קינא לה בעלה עם זה, לא יתייחד עמה אע"פ שבעלה בעיר.

ב. עם אחותו

לפי רב יהודה אמר רב אסי - מותר להתייחד, ומפרש"י (שם): אבל לא בקביעות.

ולפי שמואל - אסור להתייחד, לרש"י (שם): אפי' שלא בקביעות. (מסתימת הרמב"ם והשו"ע הנ"ל משמע שפסקו: שאין היתר להתייחד עם אחותו, לפי הר"ן - זהו מפני שפסק כשמואל וכתנא דמשנתנו לענין אמו ובתו, אבל לענין אחותו שתנא דמשנתנו לא עסק בזה הרמב"ם לא התיר, וע"ע בב"ש ס"ק א' ובשו"ת יוסף אומץ סי' כו).

ג. להתייחד עם שתי נשים או יותר

1. ליהודי שאין עסקו עם הנשים, כשאתו עמו - מותר.

לפי גירסת התוס' (ד"ה ר"ש) - זהו לכו"ע ואף עם אשה אחת, כיון שאשתו משמרתו, וגרסינן "ובזמן", ודעת רש"י לא איתפריש בזה, גירסת הר"ף והרא"ש הוא כהתוס', אך לפי הגר"א בהגהותיו על הגמ' - הגירסא שלפנינו "בזמן" היא הגירסא הנכונה, ולפי"ז היתר זה הוא רק לרבי שמעון, אבל לת"ק - אין היתר לאיש אחד להתייחד עם אשה אחת אף אם אשתו עמו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ומבואר בתוס' (דף פ: ד"ה ר"ש): שאסור לאשה להתייחד עם העכו"ם אף אם אשתו עמו, כיון שאינה משמרתו.

2. כשאשתו לא עמו

לפי רבי שמעיון (דף עט:): - איש אחד מתייחד עם שתי נשים.

לפי רש"י (במשנה בדף פב. ד"ה לא יתייחד) אליבא דרבנן - עם שתי נשים אסור, ואם שלש או יותר מותר.

ולדעת תוס' (שם) אליבא דרבנן - אסור להתייחד אף אם הרבה נשים, ולפי שו"ת הרשב"א חלק א' סי' תקפז בשם רבינו אליהו - איסור ייחוד עם שתי נשים האמור במשנה, הוא רק אם אסורות עליו משום ערוה, אבל שתי נשים פנויות מותר, ולפי הרשב"א שם - האיסור הוא אף אם שתיהן פנויות.

ולפי אבא שאול - אם בשעת אנינות, אדם אחד יכול להתייחד עם שתי נשים, אבל שלא בשעת אנינות - אסור, ולרבנן ולרבי שמעון - אין חילוק בין שעת אנינות ללא שעת אנינות.

פוסקים:

ברמב"ם (פכ"ב מאיסור"ב הל' ח') ובשו"ע (אהע"ז סי' כב סעי' ה') נפסק: וכן לא יתייחד איש אחד אפילו עם נשים הרבה.

3. רוכל שעסקו עם הנשים - אסור לו להתייחד.

לרש"י (דף פב. ד"ה לא יתייחד): היינו אף עם הרבה נשים.

ולתוס' (ד"ה לא יתייחד): היינו שאסור גם אם אשתו עמו. [דעת רש"י בזה לא איתפריש. ועיין לעיל בהערה שבדין א'.

4. אמר רבא (דף פא:): מתייחד אדם עם שתי יבמות ועם שתי צרות, עם אשה וחמותה, עם אשה ובת חמותה, עם אשה ובת בעלה, עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה.

יחוד אשה אחת עם אנשים

נה. האם מותר לאשה אחת להתייחד עם שני אנשים או יותר? דף פ: פב.

תשובה:

1. בפרוצים - בכל מקרה אסור, ואפי' בעיר.

2. בכשרים, ובתוך העיר - מותר.

הגמ' מספרת שרב אמר לרב יהודה, "שכשרים" היינו כמו רבי חנינא בר פפי וחבריו, והגמ' לעיל דף לט: מספרת עליו שהפיל עצמו לאש כדי לא להכשל בערוה. הרי"ף פוסק שמותו, וסתם בלא שהזכיר שדוקא כמו רבי חנינא בר פפא וחבריו, ומפרש הרי"ף: דס"ל שזו מידת חסידות בלבד, וכותב, שמסתימת הרמב"ם לאסור על אשה אחת להתייחד עם הרבה אנשים, משמע שס"ל שזה מעיקר הדין, והואיל והיום לא מצוי כשרים כאלו לכן בכל מקרה אסור, וכן מפרש המ"מ. השו"ע פוסק כהרמב"ם, והרמ"א כהרי"ף - עיין בהמשך.

3. אם בדרך - עם שנים אסור, שמא יצטרך אחד לנקביו ויגרום שחברו יתייחד עם האשה, אבל עם

שלשה ויותר מותר. [הרמב"ם לא מחלק בין בעיר לבין בשדה, והוא לשיטתו בהערה הקודמת שהיום שאין אנשים כשרים כמו רבי חנינא בר פפא וחבריו אסור אפי' בעיר, גם הרי"ף השמיט דין זה, וכותב הבי"י שאינו מבין מדוע].

פוסקים:

ברמב"ם (פכ"ב מאיסור"ב הל' ח') ובשו"ע (אהע"ז סי' כב סעי' ה') נפסק: לא תתייחד אשה אחת אפילו עם אנשים הרבה עד

שתהיה אשתו של אחד מהם שם, ויא' לאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים אם הוא בעיר, וסתם אנשים כשרים הם, אבל אם הם פרוצים, אפילו עם עשרה אסור, וכל זה בעיר, אבל בשדה או בלילה אפילו בעיר ענין שלש אנשים כשרים, ויש מתירין איש אחד עם נשים הרבה אם אין עסקו עם הנשים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דינו של המתייחד

נו. מהו המקור לאיסור ייחוד, האם מלקין על הייחוד, האם מדאורייתא, ומדוע? דף פ: פא.

תשובה:

1. המקור לאיסור ייחוד עם ערוה

לפי רבי יוחנן משום רבי שמעאל (דף פ:)- יש לזה רמז מן התורה, שנאמר "כי יסיתך אחיך בן אמך" וכו', ולפי המאירי בסוגייתנו, והתוס' שבת דף יג. ד"ה מה, בסנהדרין דף לז. ד"ה התורה, בסוטה דף ז. ד"ה נדה – איסור ייחוד עם ערוה הוא מן התורה, כפשטות סוגייתנו וכן פוסק הטור סי' נב. אבל לפי הרמב"ם פכ"ב מאיסור"ב הל' ב' – האיסור הוא רק מפי הקבלה, וכותב הב"ש בסי' כב ס"ק א': שלפי הרמב"ם לוקה רק מכת מרדות.

2. המתייחד עם פנויה - לוקה מכת מרדות.

3. המתייחד עם אשת איש

לפי רב אשי - לא לוקין, כדי שלא יהא לעז על בניה.

ולפי מר זוטרא [כפירש"י, ועיין ביאור הגר"א] - לוקין מדין "לא טובה השמועה", ומכריזים עליה "שלא זינתה" אלא רק "נתייחדה".

ייחוד כשבעלה בעיר או כשהפתח פתוח

זו. האם מותר להתייחד עם אשת איש כשבעלה בעיר או שהפתח פתוח לרשות הרבים או כשאנשים מבחוץ ונשים מבפנים, ולהיפך, ומדוע? דף פא.

תשובה:

א. עם אשת איש כשבעלה בעיר

לפי רש"י (ד"ה בעלה) - הייחוד אסור, וכן מדייקים ממנו התוד"ה בעלה, וכן שיטת הר"ן, אבל אין חוששין להלקותו.

ולפי התוס' - אף אין איסור ייחוד, ולפי החכמת אדם כלל קכו ס"ק ו' – דוקא בביתה לא חוששין לייחוד, אבל בבית אחר חוששין, וכמו שמדויק ברש"י שם, שכותב: "דמסתפי מבעל השתא אתי", ולפי היוסף אומץ סי' צז – אין חוששין גם אם נמצאת בבית אחר.

פוסקים:

ברמב"ם (פכ"ב מאיסור"ב הל' יב) ובשו"ע (סי' כב סעי' ח') נפסק: אשה שבעלה בעיר אין חוששין להתייחד עמה מפני שאימת בעלה עליה, ואם היה זה גס בה, כגון שגדלה עמו או שהיא קרובתו או אם קינא לה בעלה עם זה, לא יתייחד עמה אע"פ שבעלה בעיר.

ב. אם הפתח פתוח לרשות הרבים

אין חוששין לייחוד, ורבינו יונה בספר היראה, כותב: שאע"פ כ טוב להזהר מזה, אך מלשון התוס' ע"כ סעי' ט' שכותבים "אין חשש להתייחד", משמע קצת, שמותר אפי' לכתחילה. הרעק"א בפסקיו סי' ק', כותב: שאיסור זה אף אם הדלת סגורה ולא נעולה, והבאר היטב בשם הכנסת הגדולה על הטור אות י', כותב: שההיתר להתייחד באופן זה הוא רק ביום עד חצי שעה בלילה, וע"ע בברכי יוסף אות י'.

ג. כשאלו מבפנים ואלו מבחוץ ולהיפך

לפי רב כהנא - כשנשים בפנים אין חוששין, ולהיפך חוששין.

במתנייתא תנא - איפכא.

ולכך אמר אביי: שיש להחמיר בשני האופנים. [האחרונים הקשו על שיטת רש"י הנ"ל תשו' נד, הסובר שאין איסור להתייחד עם יותר משתי נשים, מסוגייתנו שחוששים שאיש יפרוש לבין נשים, הב"ח מפרש: שבסוגייתנו מדובר שיש כמה בתים, ובכך לא ירגישו שהוא חסר, ולפי הט"ז סי' כב ס"ק ה' והב"ש ס"ק יא – האיסור בסוגייתנו הוא רק כשיש שתי נשים, ולפי הדרישה ס"ק ה' – מדובר באנשים שעסקיהם עם הנשים].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

אין אוסרין על היחוד

נח. האם אוסרים על היחוד, ומה הדין כשאומרת "נבעלתי למיחוס"? דף פא.

תשובה :

1. **אשת איש או פנויה שנתייחדה בלא שיודעים שנבעלה** - אין אוסרים אותה לא על בעלה, ולא ליוחסין, פי' דהיינו לכהן משום "זונה", ונע"ע במש"כ על מסכת "כתובות" פרק א' תשובה סו.
2. **אם היא פנויה ואומרת "שנבעלה" ולא יודעים למי** - בתוס' (ד"ה מלקין) מבואר: שאינה נאמנת לומר "נבעלתי למיחוס", דמעלה עשו ביוחסין, ואסורה לכהן.

הרש"אין ללמד תינוקות

נט. מי אינו יכול ללמד סופרים, ומדוע? דף פב.

תשובה :

1. **לרווק שלא היה לו אף פעם אשה** - אסור לו ללמד סופרים, משום אימותיהם של תינוקות שמצויות אצלו להביא את בניהם לביה"ס.

רש"י (ד"ה סופרים) מפרש: "סופרים" פירושו מלמדי תינוקות.

ותוס' (ד"ה לא) מפרשים: שפירושו תינוקות.

2. **לאשה - אסור, משום האבות של התינוקות.** והרמב"ם והש"ע - המובאים בהמשך - מפרשים שברוק האיסור הוא כדי "שלא יתגרה באמהות", ובאשה כדי "שלא יתייחדו", בטעם החילוק עיין בכס"מ בהל' ת"ת, בב"ש ס"ק כא, בט"ז יור"ד ס"ק ז', וביש"ש סי' כז, נע"ע בב"ש ס"ק כב, הכותב: שאם בעלה בעיר מותר לה ללמד, ולפי המהרש"ל שם - אסור, וכן מדויק מהרמב"ם בהל' ת"ת שכותב "כל אשה", ונע"ע בח"מ ס"ק כא.

3. **מי שיש לו אשה שאינה שרויה אצלו**

לפי רבי אלעזר - אסור, כיון שאינה שרויה אצלו.

לפי שיטת רש"י (ד"ה מי שאין לו) - ת"ק חולק וסובר שמותר כיון שיש לו אשה. ולפי הכנסת הגדולה -

הרי"ף הרא"ש והסוד סוברים: שר"א מפרש את ת"ק ואינו חולק עליו.

4. **מי שהיה לו אשה ועכשיו אין לו**

לפי רבי אלעזר - אסור.

ולפי ת"ק - להו"א של הגמ' שמסתפקת במה אוסר ר"א, מפרש רש"י (הנ"ל): שמותר, ולא איתפריש דעתו מה למסקנא, ולפי המאירי היש"ש סי' כז, והגר"א על השו"ע סי' כב ס"ק כז, ת"ק מתיר בזה אף למסקנת הגמ'. אך לפי התור"י הזקן - ת"ק אוסר בזה, וכן הוא לפי הכנסת הגדולה - הנ"ל - אליבא דהרי"ף הרא"ש והסוד.

פוסקים :

ברמב"ם (פכ"ב מאיסור"ב הל' יג ובפ"ב מת"ת הל' יד) ובשו"ע (אהע"ז סי' כב סעי' כ', וביו"ד סי' רמה סעי' כ') נפסק: מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות, מפני שאמות הבנים באות לבית הספר לבניהם ונמצא מתגרה בנשים, וכן אשה לא תלמד קטנים, מפני אבותיהן שהן באין בגלל בניהם ונמצאו מתייחדים עמה, ואין המלמד צריך שתהיה אשתו שרויה עמו בבית הספר, אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו. [אם הם פוסקים כת"ק או כר"א - עיין בכס"מ שם, במ"מ בהל' איסור"ב, בט"ז ובח"מ שם].

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר